

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

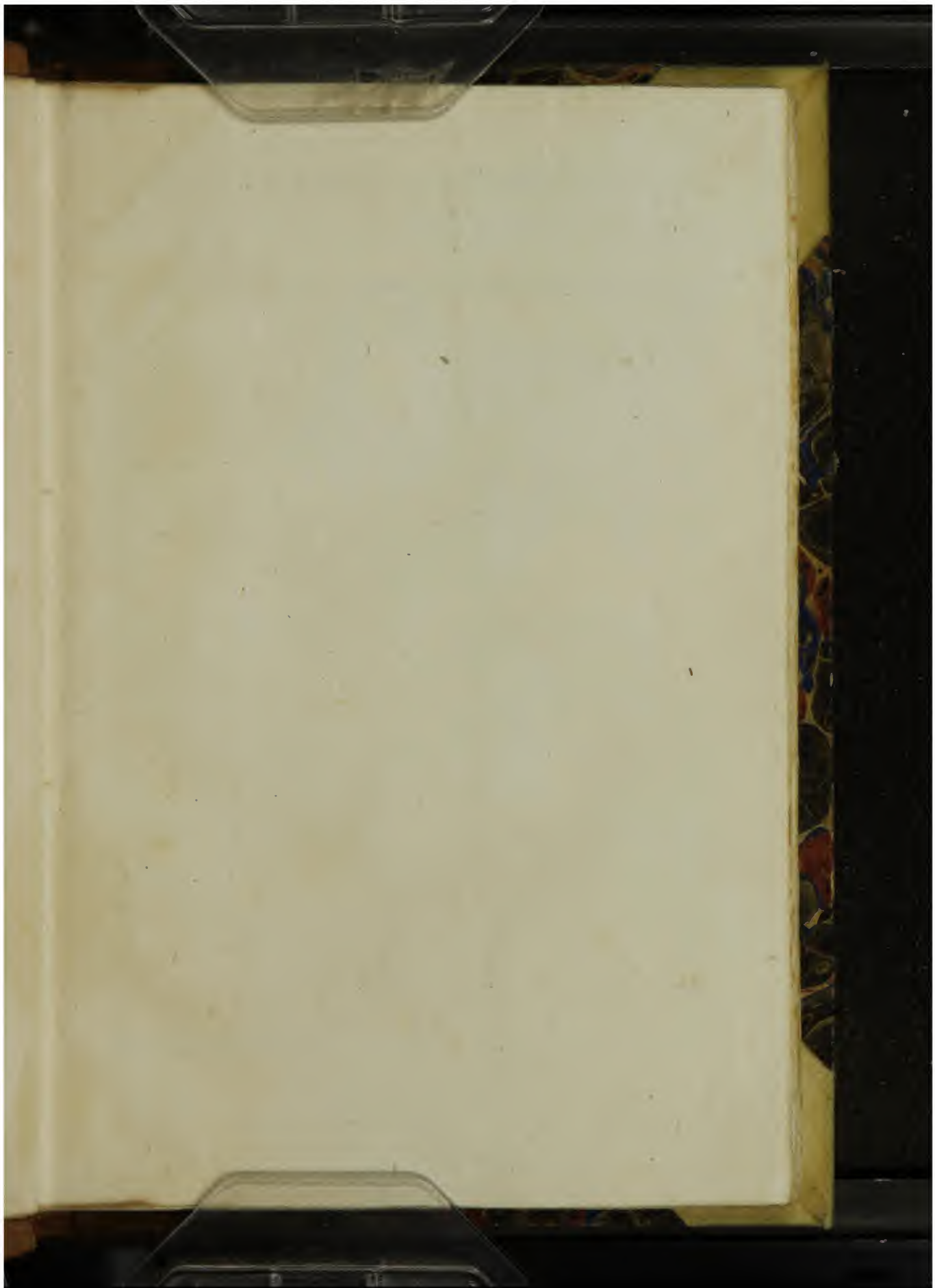

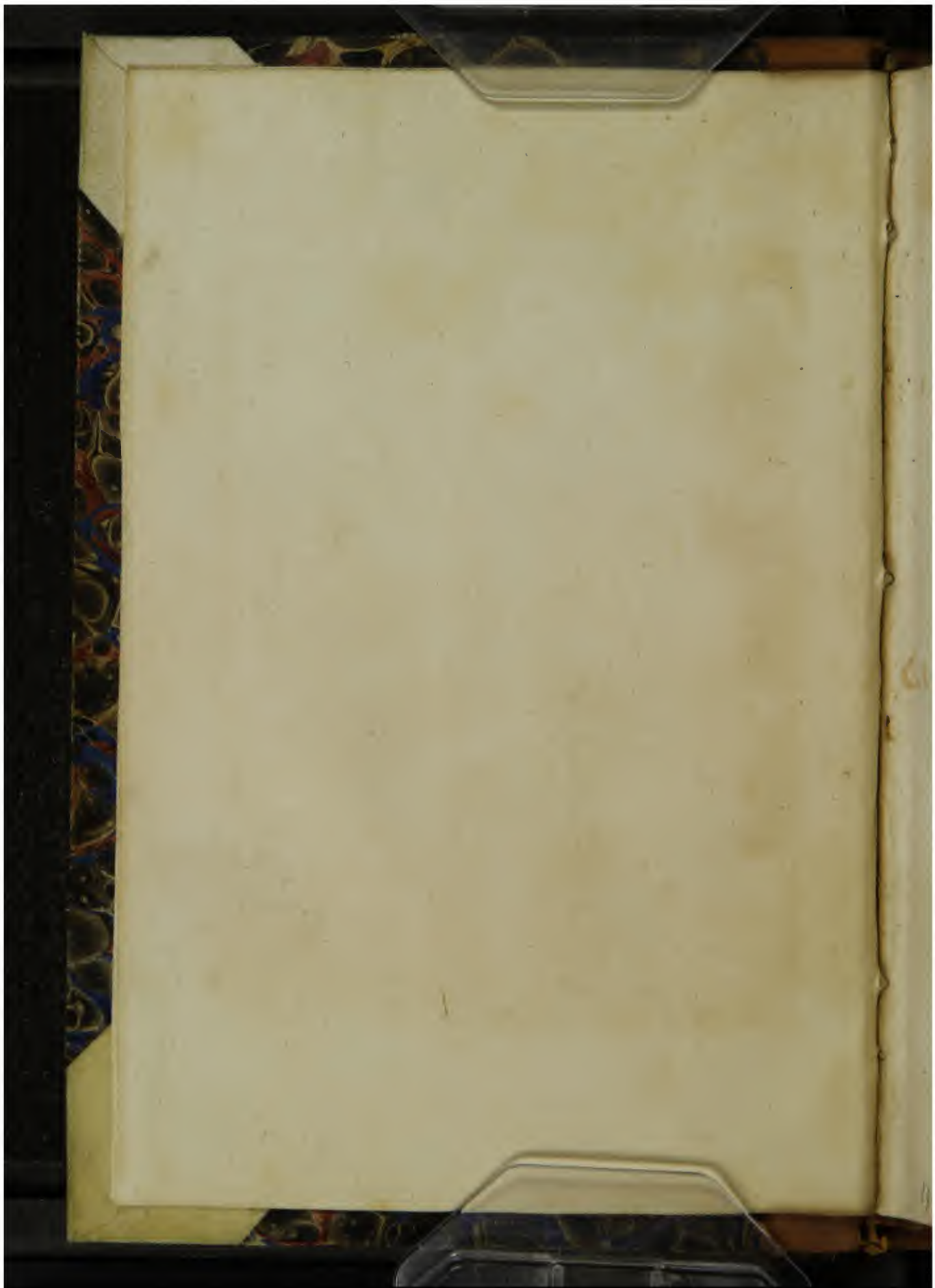
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

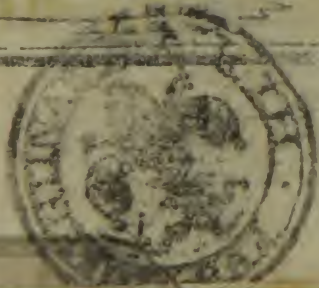
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

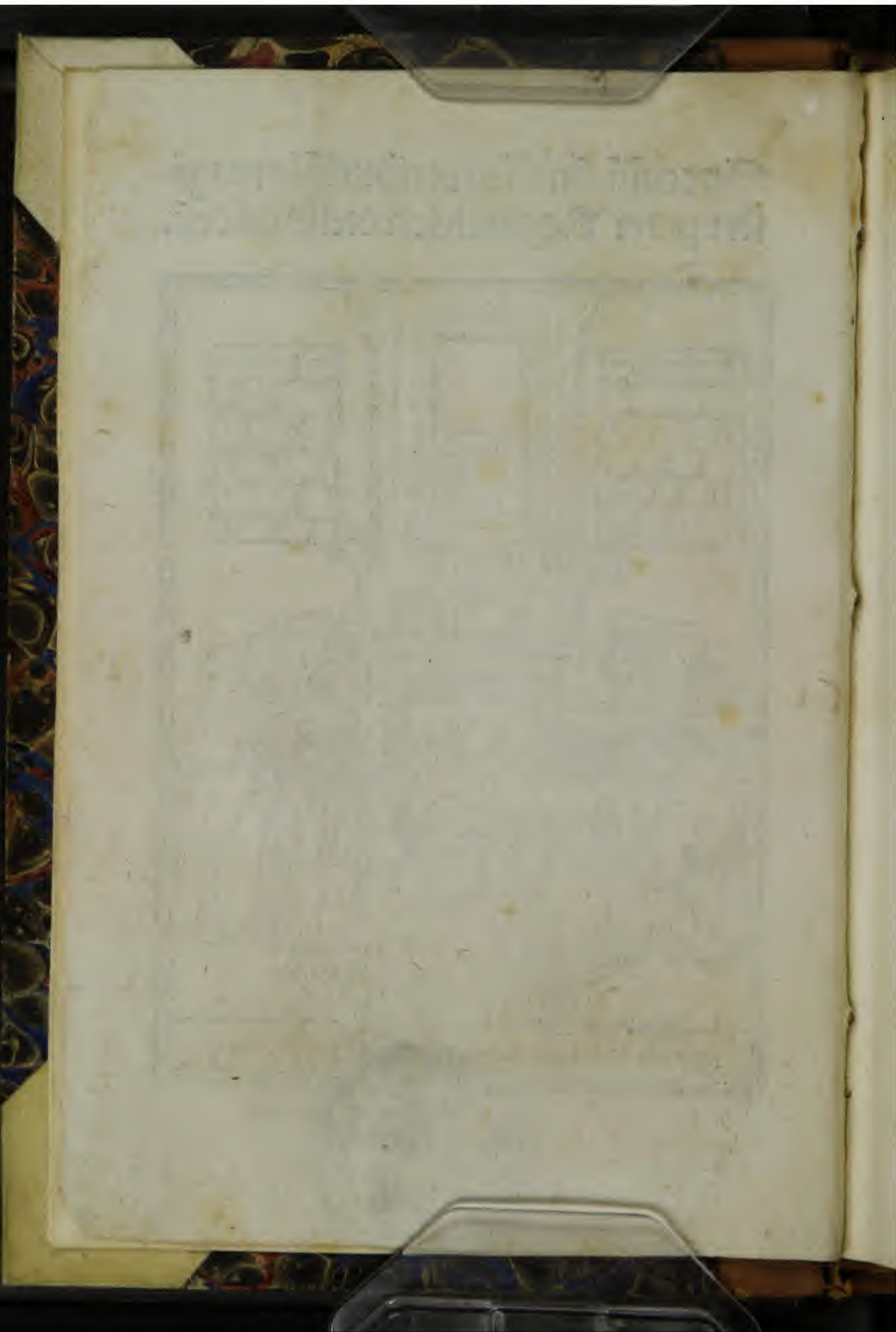
K. 7. 40

3.
Speculū finalis retributiōis magi-
stri petri Reginaldeti ordiis miorū.

Tabula

Incipit Tabula i libello Spe-
culi finalis retributionis.

De loco infernali ⁊ eius qua-
litate a car. 2.

De pena corporali damnatorū
⁊ eius multiplicitate. de qua. 10.
declariantur a car. 3.

Prima pena corporalis dāna-
torū: erit ignis ardentissim⁹ a car. 3.

Secunda pena corporalis: erit
frigus accutissimus. a car. 5.

Tertia pena corpo. erit magn⁹
clamor doloris absq; cessatione:
⁊ hoc propter quattuor. a car. 7.

Primo clamabūt ppetuo: pp glie
sue dei visibis puationē. a car. 7.

Secundo clamabunt. pp tempo-
ris perditionem. a car. 9.

Tertio clamabunt sine cessatio-
ne. a car. 9.

Quarto clamabūt horibiliter: p-
pter venie desperationē. a car. 10.

Quarta pena corporalis erit
sum⁹ absq; euacuatiōe. a car. 11.

Primo iste sumus: erit capitis p-
turbatio. a car. 11.

Secundo: erit sensuum occupa-
tio. a car. 11.

Tertio erit corporum denigra-
tio. a car. 13.

Quarto: erit infer. obscu. a ca. 13.

Quinta pena corporalis: erit
odor fetidus. a car. 13.

Nō tal' odor erit ex q̄ttuor causis
Primo ex cunctis visibus mun-
di: que ibi pgregabūtur. a car. 13.

Secundo ex sulphureis ignibus
que ibidē miscebantur. a car. 14.

Tertio ex damnatis corporibus:

que ibi torrebuntur. a car. 15.

Quarto ex horridis demonibus
qui pperi damnabūtur. a car. 15.

Sexta pena corporalis: erit vi-
sio demonū terribilis: que in qua-
tuor corpora damnatorum affli-
git. a car. 15.

Primo pauorem grandem pre-
stabit. a car. 15.

Secdo pctā iproperabūt. a car. 15.

Tertio super eos percutient iugi-
ter. a car. 16.

Quarto in vnum comprimet for-
titer. a car. 16.

Septima pena corporalis: erit
fames crudeliter affligens: ⁊ hoc
in quattuor. a car. 14.

Primo taliter punientur dānati
q; de nulla re nec per se nec p aliū
poterunt sibi prouidere. a car. 17.

Secundo pauperes erunt: nec ali-
ud poterūt habere. a car. 17.

Tertio recordabuntur pterite
refectionis. a car. 17.

Quarto: famem patientur: perpe-
tue afflictionis. a car. 18.

Octava pena corporalis: est si-
tis confligens ⁊ erunt quattuor
speciales pene. a car. 18.

Prima: aqua ei presentabit: q̄ siti
extinguere nō valebit. a car. 18.

Secunda damnatis ex siti crucia-
bitur: ⁊ bibenda cupido nunquā
cessabit a car. 19.

Tertia sapor amarissim⁹. a ca. 19.

Quarta dolor dentiū. a car. 19.

Nona pena corporalis: erit ve-
recundia ⁊ confusio: que erit in
quattuor penis. a car. 19.

Tabula

Primo: tractabuntur vilissime. a car. 19.
Secundo: locabuntur ipsissime. a car. 19.
Tertio: erunt in seruitute im-
 pia. a car. 20.
Quarto: erunt cum iniquorum co-
 pias. a car. 20.
Decima pena corporalis ipso-
 rum damnatorum: erit in tactu
 maxima afflictio: et hoc ex quat-
 tuor. a car. 20.
Primo: ex tactu suorum mem-
 brorum valde ponderantur. a car. 21.
Secundo: ex tactu suorum loco-
 rum ipsos continentium. a car. 21.
Tertio: ex tactu aliorum dama-
 torum. a car. 22.
Quarto: ex tactu demonum cum
 his condemnatorum. a car. 22.
De penis inferni quo ad aiam.
 que generaliter in damnatis pos-
 sunt assignari decem. a car. 22.
Prima erit carceris glie: et ista pe-
 na erit ex quattuor. a car. 23.
Primo: quia priuati sunt de iustitia
 ne. a car. 23.
Secundo: angelorum consolatio
 ne. a car. 24.
Tertio: sanctorum congratula-
 tione. a car. 24.
Quarto: Celi empyrei mansio-
 ne. a car. 24.
Secunda pena spiritalis ipsi-
 us anime: erit vermis conscien-
 tie et ex quattuor erit. a car. 25.
Primo: erit timor sui peccati. a car. 26.
Secundo: erit vermis et dolor ve-
 hemens ex bonis omissis. a car. 27.
Tertia pena: erit ex bonorum fortune
 vili exercitio siue abusu. a car. 27.
Quarta pena vermis erit remotus
 siue dolor ex bonorum gratie sub-
 tracto subsidio. a car. 28.
Tertia pena spiritalis: erit ran-
 cor iracundie: et hec erit et quattuor
 eis displicentia. a car. 29.
Primo: damnati irascuntur et diuini
 naturae potentias. a car. 29.
Secundo: irascuntur contra propriam
 miseriam. a car. 30.
Tertio: irascuntur demonibus: quod
 eos temptauerunt. a car. 30.
Quarto: irati erunt: et eos quos
 nunc dicunt amicos. a car. 32.
Quarta pena spiritalis est tumor su-
 perbie: qui superbia marie in damnatis vi-
 debitur in quattuor. a car. 32.
Primo: ipsis displicebit domini
 um creatoris. a car. 33.
Secundo: quod non placebit eis ius-
 ticia redemptoris. a car. 34.
Tertio: quod desiderabunt spiritum facere
 propriam voluntatem. a car. 36.
Quarto: quod impugnabunt virtutem
 et bonitatem. a car. 37.
Quinta pena spiritalis: est liuor in-
 uidie. a car. 37.
Primo: inuidebunt diuine boni-
 tati. a car. 37.
Secundo: inuidebunt puritati an-
 gelorum. a car. 39.
Tertio: inuidebunt sanctorum so-
 cietati. a car. 40.
Quarto: inuidebunt paruulorum
 pene leuitati. a car. 41.
Sexta pena spiritalis: erit ti-
 mor pene et iste timor erit quadru-
 plex. a car. 41.
Primo: timebunt iudicem super

Tabula

num	a car. 41.	Primo: cōfundentur ex dei co-
Secundo: timebunt curneū fra-	a car. 42.	gnitione.
ternum.		a car. 53.
Tertio: timebunt visiones demo-	a car. 43.	Secundo: confundētur ex scōz
num.		visione.
Quarto: timebunt penas terribi-	a car. 44.	a car. 53.
les.		Tertio: cōfundent ex aspectu dā
Septima pena spūalis: erit cer-		natorum.
titudo sue dānatōis. qz erūt certi	a car. 45.	a car. 54.
de quattuor.		Quarto: confundentur ex inspe-
Primo: erūt certi qz sūder nō re-	a car. 45.	ctu peccatorum.
uocabit sententiā suā.		a car. 54.
Secundo: qz bene agendū nunqz	a ca. 46.	De regno paradisi tria puncta
obtinēbūt qnqz potētā.		principalia ponuntur.
Tertio: erunt certi societatis ma-	a car. 47.	a car. 54.
ledere eternaliter.		De loco paradisi: scz vbi erit tan-
Quarto: loci isernalis punientis	a car. 47.	ta gloria.
horribiliter.		a car. 55.
Octava pena spūalis: erit dese-	a car. 48.	De gloria anime: que erit in de-
ctus consolationis.		cem.
Primo: priuabūt oī diuina cō-	a car. 48.	a car. 57.
solatione.		Prīa gloria aīe erit dī nī clā
Secundo: priuabunt angelica vi-	a car. 49.	ra cognitio.
sione.		a car. 57.
Tertio: priuabuntur cūm scōz	a car. 49.	Ad beati videbunt deū in quem
compassione.		crediderunt.
Quarto: priuabunt mutua conse-	a car. 50.	a car. 58.
deratione.		Ad videbunt beatā virgīnē mar-
Nonā pena spūalis: erit mor-	a car. 50.	am 7 sanctos.
tis desiderium.		a car. 59.
Primo: vellēt se non fuisse crea-	a car. 50.	Ad videbunt pctā: que ante com-
tos.		miserunt.
Secdo vellēt anichilari.	a car. 51.	a car. 59.
Tertio: vellēt se nō fuisse redem-	a car. 52.	Ad videbūt isernū 7 penas dāna-
ptos.		tor. qz prudēter euasēt.
Quarto: nollent se fuisse suscita-	a car. 52.	acar. 61.
tos.		Secunda glia aīe erit dei tota
Decima pena spūalis: erit ve-	a car. 53.	i. pfecta dilectio.
recundum stipendium.		a car. 62.
		Ad i dilectione patrie erūt qtuor
		gradus
		a car. 63.
		Primo qz deus diliget tāqz sum-
		ma bonitas
		a car. 63.
		Secus gradus dilectōis: erit re-
		spectu sui ipsius.
		a car. 64.
		Terti' qd' erit ad primū a ca. 65.
		Quartus ē: qz corp' suū āplectet
		spūs absqz vicio.
		a car. 66.
		Tertia glia aīe: erit ppetua 7
		firma tētio pp qtuor.
		a car. 66.
		Primo hec glia erit pmanēs: pp
		dei pmissionem.
		a car. 67.

Tabula

Secundo h gloria: erit pmanēs
pp stat⁹ imutationē. a car. 67.
Tertio hec gloria: erit ppetua: p
pter mētis getationē. a car. 68.
Quarto q h glia erit firma ten-
tio pp pletā reddite. a car. 69.
Quarta gloria aie i regno cele-
sti. erit verum gaudium z leticia,
que erit in quattuor. a car. 69.
Primo: q gaudiū pīa celesti eua-
cuabit gaudiū mādanū. a ca. 70.
Secūdo: q gaudiū i pīa adiple-
bit sōm humanū. a car. 70.
Tertio: q gaudiū siue delectatio
in patria celesti: non generat vllū
fastidium. a car. 71.
Quarto: i patria celesti: qeset ho-
minis studiū. a car. 72.
Quinta gloria aie i celesti pīa
erit oīuz rez abūdācia: z hec consi-
stet in quattuor. a car. 73.
Primo: ex obiecto omnia conti-
nente. a car. 73.
Secundo ex subiecto oīa posside-
te. a car. 74.
Tertio: ex proximorum associatio-
ne. a car. 74.
Quarto: ex optimorum compa-
ratione. a car. 75.
Sexta glia aie: erit honor ma-
gnus z insuperabilis. z hec erit i
quattuor. a car. 75.
Primo: sancti erunt beati per de-
uotionem. a car. 75.
Secundo beati erunt filij p adop-
tionem. a car. 76.
Tertio beati: erūt reges per exal-
tationem. a car. 77.
Quarto beati: erunt dii per parti-
cipationem. a car. 77.
Septima gloria anime: erit an-
marū decor mirabilis: et hoc erit
in quattuor. a car. 78.
Primo ornatus z decor animaz
sanctarum. erit i lumie glie intel-
lectum eleuante. a car. 78.
Secūdo decor aīaz scāp: erit i mune-
re grē affectū pficiēte. a car. 78.
Tertio ornat⁹ brōp: erit i vtutū d-
core oluīnt⁹ colatay. a car. 79.
Quarto i bris: remanebūt virtu-
tes ēt aegstite: nō solū vt ornamen-
tū. s; z h; suos actus pncipales z
nō secundarios. a car. 79.
Octaua glia aie brē: erit cōple-
ta par iterminabilis: z h erit in qe-
tuor. a car. 80.
Primo: beatis erit par deo per cō-
modā cōformitatē. a ca. 80.
Secundo. beatis erit par cū an-
gelis per amicabilem charita-
tem. a car. 80.
Tertio: beatis erit par cū hoībus
p aīoz trāglitatē. a car. 81.
Quarto bris: erit par cū hoībus p
cordialem serenitatem. a car. 81.
Nonā glia aie brē: erit facietas
ōsiderabil⁹ z h h; qtuor. a car. 82.
Primo in gloria erit facietas ho-
minis finē suū attingēdo. a car. 82.
Secūdo: erit facietas a labore qe-
scendo. a car. 82.
Tertio: erit quies ōsiderij virtuo-
se pusuēdo. a car. 83.
Quarto: aīa brā faciat⁹ loco celi
consistendo. a car. 84.
Decima gloria anime: erit feli-
citas inuariabilis: z h erit i quat-

Tabula

tuor. a car. 84.
Primo: in celesti gloria erit perfecta felicitas absque tristitie admiratione. a car. 84.
Secundo: felicitas in gloria: erit sine fatigatione. a car. 85.
Tertio felicitas in gloria: erit sine cessatione. a car. 85.
Quarto felicitas in gloria: erit sine alteratione. a car. 86.
De beatitudine corporis: circa quod tria sunt dicenda. a car. 87.
Primo de generali resurrectione. a car. 87.
In resurrectione tria erunt scilicet corporis ex pulueribus reformatio: ipsi corpori reformato aeternitas: et unitio ipsorum insuperabilis colligatio. a car. 88.
Secundo de finali iudicatione. a car. 91.
Tertio de corporum glorificatione. a car. 98.
Prima gloria in corporibus: ut est corpus ipsi ut virginis gloriose et forte plurimum aliorum est cui dentissima claritas: et hoc erit in quatuor. a car. 99.
Prima Claritas illa erit gloria anime proportionata. a car. 99.
Secundo Claritas illa erit preter corporis comparata. a car. 99.
Tertio Claritas illa: erit differens in multis corporibus. a car. 99.
Quarto Claritas illa: erit conrespondens bonis operibus. a car. 100.
Secunda gloria corporis glorificati erit constans impassibilitas et hoc in quatuor. a car. 100.
Primo hoc impassibilitas: erit equalis in privatione. a car. 100.
Secundo: hec impassibilitas erit inequalis positione. a car. 111.
Tertio: hec impassibilitas: erit equalis in eodem corpore. a car. 112.
Quarto: hec impassibilitas in subtracto erit equalis in opere. a car. 112.
Tertia gloria corporis: erit uigorosa subtilitas: et hoc erit in quatuor. a car. 113.
Primo corpus gloriosum cum corpore non glorioso: poterit existere. a car. 113.
Secundo corpus gloriosum corpore non glorioso poterit resistere. a car. 113.
Tertio hec subtilitas: equalis erit in eodem corpore. a car. 114.
Quarto hec subtilitas: erit permanens in eodem corpore. a car. 115.
Quarta gloria corporis: erit velocior agilitas: et hoc in quatuor erit. a car. 115.
Primo hec agilitas: erit in mouendo corpus absque resistentia. a car. 115.
Secundo hec agilitas: erit in mouendo corpus: quo uolet potest. a car. 116.
Tertio hec agilitas: erit in mouendo corpus non rei carentia. id est propter aliquem defectum. a car. 116.
Quarto quod agilitas predicta: erit in mouendo corpus in dei presentia. a car. 117.
Quinta gloria corporis: erit celestis habitatio. non cuiuslibet celi sed celestissimi: quod dicitur celum empyreum et hoc erit in quatuor. a car. 118.
Primo in celesti habitatione: erit amara

Tabula

bilis pulchritudo a car. 119.
 Secundo i celesti habitatio: erit
 mirabilis magnitudo. a car. 119.
 Tertio i celesti habitatio: erit psta-
 bilis fortitudo. a car. 120.
 Quarto i celesti habitatio: e lauda-
 bilis sanctitudo. a car. 120.
 Sexta gloria corporis erit vocal co-
 laudatio: et h erit i quatuor. a car. 120.
 Prio corpora gloriosa colaudabunt
 deum: pp eorum creatione. a car. 120.
 Secundo cor. glo. collaudabunt de-
 um: pp eorum redemptione. a car. 121.
 Tertio corpora gloriosa collauda-
 bunt deum propter eorum gratifi-
 catione. a car. 121.
 Quarto corpora gloriosa collauda-
 bunt deum: propter eorum glori-
 ficatione. a car. 121.
 Septima gloria corporis: erit dele-
 ctabilis visio: et hoc erit in quat-
 tuor. a car. 112.
 Prio: principalis visio corporalis
 erit assupte diuinitatis. a car. 112.
 Secundo corporalis et delectabil visio:
 erit vgis et genitricis dei. a car. 112.
 Tertio corporalis et delectabil vi-
 sio: erit felicitatis societatis. a car. 113.
 Quarto corporalis et delectabil vi-
 sio erit celestis claritatis. a car. 113.
 Octaua gloria corporis glorifi-
 cati erit grata multum auditio: et
 h in quattuor erit. a car. 114.
 Prio mirabilis et gratissima me-
 lodia erit i auditu ex vocum sono-
 ritate. a car. 114.
 Secundo mirabilis et gratissima
 melodia: erit ex multorum quan-
 titate. a car. 114.

Tertio in illa eterna gloria: erit
 gratissima auditio ex dictorum ve-
 ritate. a car. 115.
 Quarto car ille placebit: quod erit
 i gratiarum actione. a car. 115.
 Nona gloria corporis beati. erit
 redolens odoratio. et h erit i quat-
 tuor. a car. 116.
 Prio in gloria: erit odoratio sua-
 uissima. a car. 116.
 Secundo i gloria: erit redolens odora-
 tio ex presentia missis dei. a car. 116.
 Tertio i celo: erit odor redolens
 ex ceteris assistentia. a car. 117.
 Quarto i celo: erit redolens odora-
 tio ex sui substantia. a car. 117.
 Decima gloria corporis in ce-
 lo erit suavis degustatio. Et hic
 in quattuor. a car. 117.
 Prio i celo talis degustatio erit
 quasi cibis reficiens. a car. 118.
 Secundo i celo illa gustatio: erit
 ipsis sufficiens. a car. 118.
 Tertio in celo illa gustatio erit
 oris gustus perficiens. a car. 118.
 Quarto in celo talis gustatio: erit
 viuaciter afficiens. a car. 118.

Explicit Tabula.

ille dicuntur nulum que pre cete-
 ris dicuntur frigidiores. Sed
 que ritur quomodo aqua frigidis-
 sima stabit cum igne ardentissimo
 for non solum in digitis: aut in
 manibus: aut pedibus: sed in to-
 to corpore et maxime cum erit tran-
 situs immediatus de tanto ardo-
 re ad tantum frigus. Unde et aqua

Liber ad lectorem.

Accendi cupiens ad celi gaudia: compos

Est voti: modo me terq; quaterq; legat.

Nec mirum: penas nam pando clarius omnes

Tartareas: iussi premia sicq; viri.

Lector emas igitur festinans me tibi: vita

Tandem celesti vivere quisquis amas.

Sum quoq; nunc docto munda purgatus ab omni

Nempe viro: tua quem muneret oratio.

Epistola fratris Guillelmi Totani sacri ordinis predicatorum: in lau-
dem presentis operis: per ipsum castigata.

Ceterum probitates quosdam etiam in sacris codicibus inscrip-
ptos varie effecerunt virtutes commendabiles: quibus ad falsa deul-
sus error: abduxerit plurimos: virtutis tantum nomen habentes: bonorum
tamen exempla insequi licet. Quosdam. n. ornat sincera fides ac ho-
spitalitatis amor. Abraham quippe primus suo tempore deum co-
luit. patriam propter deum dereliquit. ad vitandum fratris sui scan-
dalum iuri suo cessit. angelos hospites suscepit. filium immolare di-
sposuit: et sic in temptatione inuentus est fidelis. Alios vero insignes
fecit preclare vite mundicia: ut patet in Ioseph: qui zelum colendo dei
sue angustis tempore custodivit mandatum et in tantum sublimatur
honorem ut fieret dominus egypti. Quod si de regibus habendus est
sermo David occurret qui in sua misericordia consecutus est sedem
regni in secula. Preter hos alij amore legis multa perpessi sibi no-
men eternum vendicarunt. Alij rempublicam bene regentes: chari-
tatem quidem non deserentes: pijs insistentes operibus corde puro
deo vero famulantes. Alij arte et industria viuentes bonam ex suis
operibus famam per vniuersum mundum indeserentes: quorum no-
mina et numerum hic inserere propter eorum multitudinem preter-
mitto. Memini etiam legisse philosophantium quosdam ut litterarum
studio scire amantes: liberius vacarent: vbiuim frequentiam reliquis-
se. vbi multe sunt oculorum sursumque illecebre ne per seculi luxum et
rerum temporum nimiam abundantiam animi solitudo moleste-
ret: et ne mundi huius impudicitia stupraretur. Inde pythagorici con-
sortium huius seculi neque deserentes in desertis habitabant locis.
Etiam platonici et stoici in templorum porticibus versabantur: ut ho-

nestioris habitaculi sanctitate commoniti nil aliud q̄ de virtutibus
cogitarent. Quod ut de ceteris tacuerim optime fecisse videtur egre-
gius sacre theologie doctor magister Petrus reginaldetti ordinis fra-
trum minorum: cuius mentem diuina sapientia ita secundasse arbi-
tro: mirabili ac ineffabili modo inebriasse ut nihil terrenum nihilque
mundanum cor eius alliceret: sed toto mentis sue conatu intuitu et af-
fectu futuram operum bonorum malorumve retributionem contem-
plaretur. de qua in symbolo Athanasius ait. Qui bona egerunt ibunt
in vitam eternam. Qui vero mala in ignem eternum. Unde et tanq̄
de huiusmodi non ignarus libellus hunc quem si ceteris placet. Spe-
culum finalis retributionis appello. nō sine magno labore magnaq̄
diligentia composuit: stilo grato et secundo: celsaq̄ sententia: atq̄ or-
dine decentissimo ad finem vsq̄ perducendo. Cuius utilitatem fre-
quentissime cogitant ego frater Gulthermus totani sacri ordinis fra-
trum predicatorum humilis doctor et lector insignis ecclesie p̄ma-
tis galliarum sancti Iohannis Lugd. memor prioris charitatum pa-
trum nostrorum dominici scilicet sanctissimi patriarche nostri viri
vtriq̄ apostolici: ac gloriosissimi confessoris Francisci seraphici sacri
ordinis minorum fundatores egregii qui adhuc mortales virgine sa-
cratissima dei matre procurante coram deo et christo iesu mirabiliter
corpore: affectu et effectu conueuerunt in vnum: charitatis amplexi-
bus post visionem mirabilem seinuicem osculantes et dicentes. quia
simul pergemus: ad idem conabimur: nostri quoq̄ veri pariter suc-
cessores. Tantum ergo ac tam utile opus ad gloriam prefati sacri or-
dinis minorum in lucem omnibus prebere volens quo salus plurius
valeat procurari. ex exemplari non modicuꝝ viciato studui quoad po-
tui verum exemplar conficere. de minus bene correctis veniam petēs
cum orationum suffragiis. de hijs vero que sana: utilia: et non in ali-
quo viciata aut incorrecta legentes reperient. gratias deo: et laudes
actori huius referre laborent.

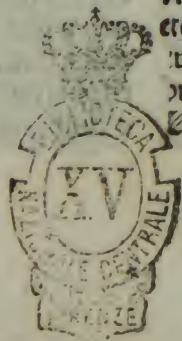
De loco infernali

2

Causa deus teste ps. lxi. Red-
det unicuique iuxta opera sua. Ex-
pediens et uile valde videtur dice-
re aliquid de gaudijs paradisi. et
de penis inferni secundum quod in-
telligere ualemus de hijs duobus
ex sacra scriptura: et dictis sancto-
rum et doctorum. Uile inquam
propter tria: uidelicet. Propter
concupiscentias fugiendam. Propter
penitentiam peragendam.
Et propter vitam iustam con-
seruandam. Dies enim mali sunt
Imo videntur nunc hijs dies esse
de quibus ait christus. Abunda-
bit iniquitas: refrigescet charitas
multorum. Math. xxiij. Quapro-
pter sicut mater ostendit filio po-
mum ut ad eam ueniat. et rer pati-
bulum homini ne furtum faciat
et rector scholarum virgas discipu-
lo ut lectionem addiscat: sic do-
minus iesus tanquam mater no-
bis insinuauit multa de gaudijs
paradisi: ut illum sequamur. et
multa de penis inferni: ut pecca-
tum caueamus. et virgas quibus
in perpetuum puniuntur damna-
ti: ut bene agere discamus. Pri-
mo igitur dicendum est de penis
inferni. Secundo de gaudijs pa-
radisi. Iuxta illud ps. Transiui-
mus per ignem et aquam et eduxi-
sti nos in refrigerium. Et hema-
igitur sit istud.

Quoniam
uertan-
tur in in-
fernum
omnes
gentes:
que obli-
uiscun-
tur deum.
ps. lx. co-
siderem

Igitur charissimi et attendamus
diligenter quot et quanti dolores
sunt in inferno. et sic a peccatis no-
stris resilemus. et si non amore
dei: saltem penarum timore. quia
timor expellit peccatum. Eccl. i.
Unde in libro de oculo morali:
hic aspectus. scilicet penarum inferni
utilis est: et ut culpa vitetur: et ut
pena presens facilis reputetur.
Unde dicit Is. i. soliloquiorum.
Prepone tibi aduersus carnis ar-
dores futuri supplicij ignes. De
moria ardoris gehenne: ardorem
extinguit luxurie. Videmus quod
quando digitus est adustus. ap-
plicatur ad ignem ut minor calor
possit extrahi per maiorem. sic et
peccator inflammatus igne pec-
cati si per considerationem appli-
cet se igni infernali: minor calor
extrahi poterit a maiore. Eccl. i.
vii. Memorare nouissima tua et in
eternum non peccabis. Facit se-
cundo ut pena presens facilis re-
putetur. Unde dicebat Bernardus.
Vigilias times et ieiunia manu

Prima pena corporalis

om̃q̃ labores . sed hec leuia sunt
flammas perpetuas meditant̃ .
Carrat Beda in gestis angloꝝ
Quod tempore constantini mino-
ris imperatoris: quidam paterfa-
miliās cum decessisset in angliā
eius aīa eterni iudicis ante tribu-
nal est adducta: vbi tandem obti-
nuit dei genitricis intercessionib⁹
vt prius inspectis penis infernali-
bus: post hec rediret ad corpus.
Reuēit igitur qui erat mortuus.
et enarratis de penis inferni mira-
bilibus et rebus suis erogatis pau-
peribus profectus est ad quandā
insulam vt lingua simul et opere
ostenderet quanta tormenta vidi-
set. et in maxima hyeme se merge-
bat in flumen . et cum eum super
hoc amici arguerent et noti. respō-
dit. Sinite me: nam maiora vidi
et c. Sunt. n. ibi tot et tante miserie
q̃ si eas homo cognosceret p̃ ali-
quam experientiam nullas posset
in hoc mundo cogitare miseriam
quam non potius sustineret q̃ il-
las penas sufferre veller. Dicam⁹
igitur hic de tribus.

Primo de loco infernali et ei⁹
qualitate.

Secundo de damnatoꝝ pena
corporali et eius multiplicitate.

Tertio de pena spiritali et ei⁹
varietate.

Primo igitur vi-
dendum est de loco infernali et ei⁹
qualitate: Unde dicit Richardus
et tenent quasi omnes doctores.

Quod infernus est in medio ter-
re. q̃ iste locus est remotissimus
a celo: q̃ centrum summe distat
a circumferentia. Nam sicut deus
ordinat corpora in suis locis fm̃
exigentiam suoz naturalium pō-
derum: sic ordinat creaturas ra-
tionales in locis fm̃ exigentiam
suoz amoruz. Et ideo sicut electi
sunt in celo. q̃ in suo amore cele-
stia terrenis preposuerunt. Ita re-
probi per diuinam iusticiam sunt
et erunt in loco infimo. q̃ in suo
amore infima et terrena superiori-
bus et celestibus preposuerunt. H-
ille. Ex quo patet vbi sit infernus
q̃ fm̃ astronomos et speras men-
surantes: distat a superficie terre
per duo milia. cc. et l. miliaria. q̃
est in medio diametri. Est igitur
infernus velut fossa siue carcer in
medio terre: terra ipsa circūquaq̃
conclusus. Sed qualis est ille car-
cer? Dico q̃ fm̃ doctores sanctos
ibi sunt quattuor elemēta. s. ignis
in suo supremo calore inclusus et
in cilibano qui vndiq̃ esset firmi-
ter clausus. Item est ibi aqua in
suo sūmo frigore. Similiter aer
et terra in fetore maximo. Unde et
magnificētia regalis requirit q̃
non solum habeat pallacia ppter
bonos: sed etiaꝝ carceres propter
malos. Rex at̃ glorie qui magnifi-
catus ē super oēs reges terre: cur
non haberet carceres sicut habet
pallacium. Unde Aug. in lib. de
triplici habitaculo. Tria sūt sub
omnipotentis manu habitacula.

summum mediū et ymū. Quorū
summum regnū et ei vel regnum
celorū dicitur. ymū vocatur infer-
nus. mediū presens mundus. vel
orbis terrarū appellatur. quorū ex-
trema oīo inuicem sibi sunt p̄tra-
ria et nulla societate p̄iuncta. Que
n. societas potest esse lucis ad te-
nebras: et christi ad belial. ij. Cor.
vi. Medium autē nonnullas habet
similitudines ad extrema. Unde
lucem h̄s et tenebras. frigus et ca-
lorem: dolorem et sanitatem. letiti-
am et merorem. odium et amorem.
bonos et malos. iustos et iniustos
regnum et subiectionē. famem et
satiētē. mortem et vitā. et h̄mōi
innumera: quorū omnium pars
vna imaginē habet regni dei. pars
altera inferni. Commissio. n. ma-
lorū simul et bonorū in hoc mūdo
est. In regno autē dei nulli mali: s̄
oēs boni et in inferno nulli boni:
sed oēs mali. Uterq; locus ex me-
dio suppletur. Hominum. n. hu-
ius mundi alij eleuantur ad celū.
alij trahuntur ad infernum. Si-
miles quippe similibus p̄iungunt.
Bona autē regni celestis dicere aut
cogitare vel intelligere ut sūt: nul-
lus pōt carne vestitus. multo ma-
iora sunt et meliora q̄ cogitentur
aut intelligentur. Unde. i. Cor.
ij. scriptū est q̄ oculus non vidit
nec auris audiuit: nec in cor hōis
ascendit que preparauit deus dili-
gentibus se. Mala autē inferni dice-
re aut cogitare ut sunt nemo pōt.
priora sunt quippe valde q̄ cogi-

tentur. Hec Aug. Uñ Isa. xxx. c.
Preparata est ab heri topheta re-
ge: preparata profunda et dilatata
nutrimenta eius ignis et ligna
multa. status dñi sicut torrens sul-
phuris succendens eā. preparata
est ab heri. i. ab initio. sicut iudices
semper habent patibulum in ter-
ra ad reos puniendos: tophet. s.
vallis gehēnalis. a rege oīpotēte:
qui solus pōt facere quicq̄ vult
profunda ut nullus possit erire. di-
latata ut omnes possit capere. Iux-
ta hoc locus iste pluribus appel-
latur noībus. ¶ Primo dicitur in-
fernus: ab ifero dictus. q̄ anime
in peccato mortali morientis an-
te diem iudicii: et post anime cum
corporibus ibi inferuntur ad eter-
naliter patiendū. Job. vii. Qui
descendet ad infernum non ascen-
det nec reuertetur vltra ad domū
suam. ¶ Dicitur secundo tartar⁹
.i. fm papiam turbatus. quia ibi
erit magna tribulatio et magna
afflictiō sicut infra dicitur. ¶ Di-
citur tertio auernus quasi sine ve-
re. i. temperie. q̄ pene non sūt ibi
temperate sed nimium excessiue.
¶ Quarto dicitur acheron: ab a
quod est sine et cheron gaudium
quasi sine gaudio. Alijsq; nomi-
nibus appellatur de quibus per-
transio. Sunt enim hec nomina
scilicet. stix flegeton: letes: coc-
chytus: que a quibusdam dicun-
tur fluuij infernales. Patet igit̄
quis locus sit infernalis habita-
tio et qualis: sed adhuc magis pa-

Prima pena corporalis

tebit in sequentibus.

Secundo viden

dum est de damnatorum pena corporali et eius multiplicitate. Licet enim sint valde plures pene. Deceat tamen intendere ad presens declarare. Quarum

C Prima est ignis ardentissimi.

C Secunda est frigoris acutissimi.

C Tertia magnus clamor doloris absque cessatione.

C Quarta inferni famus absque evacuatione.

C Quinta odor fetidus et multus horribilis.

C Sexta visio demonum valde terribilis.

C Septima fames crudeliter affligens.

C Octava sitis similiter conficiens.

C Nonna verecundia et confusio.

C Decima in tactu maxima afflictio.

P **Prima** igitur pena est ignis ardentissimi. Mathe. xxv. Ite maledicti in ignem eternum. Ignis autem iste differt ab igne huius mundi in quattuor. **C** Primo in acerbitate. Unde secundum beatum Augustinum. Ignis iste sensibilis ita se habet ad ignem gehennalem. sicut ignis depictus ad ignem verum. Considera igitur quanta sit differentia in ardore inter ignem pictum et ignem

verum. et consequenter considera si potes ardorem ignis infernalis qui tantum excedit ardorem ignis huius. Quantum passionem sustineres si per horam stares siue teneres digitum tuum in igne. et maiorem si totam manum. et adhuc maiorem si totum brachium et adhuc multo maiorem si totus corpus. Quantum igitur erit ardor ignis gehennalis. Credo quod nec aliquis vivens cogitare aut dicere sufficiat. Ysa. xxxij. Quis ex vobis poterit habitare cum igne devorante. Item in ps. In ignem delictos eos. Item pones eos ut clibanum ignis: et devorabit eos ignis. sicut ferrum in fornace totum fit ignis. per ignem igitur scriptura sacra acumen doloris innuit. Sed quia magnitudinem pene eterne exprimere non potest nisi exemplificando de rebus temporalibus et ignis penetrabilius et acutius est elementum: magisque acutum ceteris elementis. Ideo scriptura ut potest acerbitatem pene inferni innuit sepius vocando illius pene acerrimum dolorem penam ignis: minus tamen dicens et plus significans. **C** Secundo differt ignis inferni a nostra iduratione. quod noster potest extinguere ille autem non Isa. ult. Ignis eorum non extinguetur. Item Deuter. xxxij. Ignis succensus est in furore meo et ardebit usque ad inferni novissima. id est. quando paratus et infernus durabit. id est. in per

petuum. **A**rdo: interminabilis deuorabitq; terram cum germine suo. idest terrenorum amatores comburet. idest totaliter vret. **I**ste ignis non cōtinuatur lignis aut alia materia: sed dei voluntate. Ille locus inferni tali igne repletus est qui nunquam extinguitur sic q; si totum mare in eo poneretur non ex hoc extingueretur. **T**ertio differt iste ignis perpetuus a nostro igne in luce. nā iste ignis mundialis in se lucem includit: sed ignis inferni quantum sit abundans in ardore tamen secundum ordinem diuine iusticie caret luce. Videbunt tamen damnati se inuicem non ut in ea consoletur: sed ut magis torqueantur. **U**nde Gregorius. Quantum illis scilicet damnatis ignis ad consolationem non lucet tamen ad aliquid ut scilicet magis torqueantur lucet. Eos quippe quos reprobi nunc inordinate diligunt se cum tunc in tormentis videbunt ut penam proprie punitionis exaggeret carnalis cognatio auctoris preposita pari ante oculos ultionis dānata. **U**nde et Isido. Ignis gehenne lucebit miseris ad miserie augmentum ut videant unde doleant: non ad consolationes ut videant unde gaudeant. videbūt etiam demones ut dicitur infra. **I**tem dominus Bona. li. iij. di. l. conclusionē prima. ij. articulo. Ignis est in triplici differentia. Est enim ignis purus ut est

in propria materia. **E**t ignis incorporatus ut est in materia aliena ut in terra vel aere. et ignis non tantum incorporatus: sed etiam permixtus ut sit sulphureus et fumosus. **P**rimus est lux et purus licet et abundanter. **S**ecundus est ignis carbo et flamma: hic etiam lucet et tenebram expellit. **T**ertius est ignis fumosus et talis est tenebrosus: et iste erit in inferno. ps. Posuerunt me in lacu inferiori in tenebrosis et umbra mortis. **Q**uarto differt h ignis ab illo in consumptione. quia hic potest omnia consumere. Ille autem non consumet sed comburet corpora in eo manentia. **U**nde Augustinus. xxi. de ci. sicut declarat Franciscus de maronis dicit q; sicut corpora animalibus dolorem faciunt per organa que tamen non ideo moriuntur: ita potest ignis infernalis corporibus inferre dolorem non inferendo mortē: et hoc declarat quarto exemplo. **P**rimo de salamandra que in ignibus vivit. **S**ecundo de moribus sissie qui ab ignibus comburantur: et non consumuntur. **T**ertio de carnibus pavonis que plus quam per annum conseruantur mortua a putredine ut ipse dicit se fuisse expertum. **Q**uarto de paleis que pira maturant: et niuem conseruent. **H**ec ille. **T**unc enim corpora erunt in consumptibilia: ideo semper manebunt in illo

Prima pena corporalis

igne sine consumptione. vñ tunc verificabitur illud Apoc. ix. In diebus illis querunt hoies mortem et non inuenient eam. et desiderabunt mori et fugiet mors ab eis. Et de hac pena dicitur eodem li. c. xxi. Timidis autem et incredulis. et execratis. et homicidis. et fornicatoribus et veneficijs. et ydolatrijs. et oibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne. ¶ **E**xpositio timidus. s. qui timore penarum fidem accipere fingunt vel acceptam relinquunt Luce. viij. Ad tempus credunt et in tempore temptationis recedunt. ¶ **E**t incredulis qui. s. bona futura minime credunt Jere. v. Populo huic factum est cor incredulum. Et Isa. lrv. Expandi manus meas ad populum incredulum. ¶ **E**t execratis qui manifeste more ecclesiastico excommunicantur. Richardus vel s. m. Almonem. Incredulis. s. paganis vel iudeis. et execratis. s. falsis christianis qui sunt execrandi a deo. s. abominabiles. Unde ps. Virum sanguinum et dolosum abominabitur dominus. ¶ **E**t homicidis qui. s. vel voluntatis prauitate. vel sermonis persuasionem vel operis perperationem aliquem occidunt. i. Joh. iij. Omnis homicida non habet vitam eternam. ¶ **E**t fornicatoribus idest seruientibus immundicie. i. Cor. vi. Neque fornicarii regnum possidebunt. ¶ **E**t veneficijs qui malicie venenum ver-

bo vel exemplo effundunt crude liter. Alit Richardus. Venenuz aspidum sub labijs eorum. Alit propheta. ¶ **E**t ydolatrijs quales sunt qui relicto vero diuinitatis cultu per ydolatriam demonibus se subdunt. i. Cor. in. r. Neque ydolatre efficiamini. ¶ **E**t oibus mendacibus quales sunt qui relicto veritatis tramite proximos fraudulenter fallunt. Ecclesiastici. vij. Noli velle mentiri omne mendacium pars illorum erit inquam in stagno ardente. idest in profunda inferni damnatione in qua est ignis qui est mors secunda. idest corporis et anime. Prima mors fuit in animo per peccatum ait Almo: de quo stagno dicitur. c. xvij. et. xix. eiusdem Apoc. Pars scilicet punitionis. quia multe sunt alie damnatorum pene. Cogitemus charissimi quantus tremor. et timor erit hijs quibus dicetur per sententiam diffinitiuam et irreuocabilem a summo iudice. Ite male dicet in ignem eternum Math. xxv. Quem tremores haberemus si per iudicem temporalem condemnaremur ad carcerem toto tempore vite nostre et maiores tremores haberemus si condemnaremur ad mortem. Quid igitur si condemnaremur ad carcerem inferni et mortem perpetuam cum acerbitate et ardore ignis ardentissimi. Sed dicere quis. Que causa erit huius sententie tam mirabilis? Respondet the-

ma in secunda parte sui cum dicitur. Omnes gentes que obliuiscuntur deum. quasi diceret propheta. Hec est causa damnationis vestre. scilicet quia obliuiscitis deum. patet. nam iudex commemorabit opera misericordie a reprobis non sibi facta: sed reprobis quasi se excusantes respondebunt et interrogabunt quando hec sibi non fecerunt. Verum ut ait Rabbanus. Et si se excusare satagunt tamen deum fallere non possunt. Unde respondebit illis dicens. Quando non fecistis vni de minoribus diis nec mihi fecistis. Vbi Augustinus. Christus est caput ecclesie: corpus eius ecclesia. In nostro corpore caput sursum est: pedes in terra in aliqua conspersione hominum quando aliquis tibi pedem calcas: nonne dicit caput calcas me. Quomodo ergo lingua quam nemo tangit dicit calcas me. Sic christus caput quem nemo tangit dicit. Esuriui et non dedistis mihi manducare etc. Vbi et Crisostomus. Unde qualiter leuia insungit. Non dicit. In carcere eram et non eripulistis me. Infirmus et non curastis me: sed non visitastis et non venistis ad me. In esuriendo etiam non preciosam petit mensam: sed necessarium. Unde Crisostomus. Et hoc loco sciendum est quod non tantum pro eo quod peccauerunt homines condemnati sunt. sed etiam pro eo quod non bene faciunt. Si au-

tem pro eo quod non bene faciunt sic condemnantur puras quales peccatas exsoluent pro eo quod peccant. Et notandum quod potius fit receptatio de operibus misericordie quam de operibus iusticie. cum tamen magis teneamur ad opera iusticie: sed quia opera misericordie faciliora sunt: quia natura ad hoc inclinatur supple magis. et ideo magis arguenda ubi deficient: et minus remuneranda ubi afflunt et ergo si ista remunerantur: et alia Item potius arguit de omissione quam de commissione: cum tamen maioris criminis sit commissio et ideo magis arguendo et puniendo quod minus est innuit amplius punire de maioribus. Item magis arguit de peccatis in proximum quam in deum: quia si peccata in proximum condemnantur: multo magis peccata in deum ut blasphemia et idolatria etc. de quibus dictum est in auctoritate Apoc. Item cum sit misericordia corporalis et spiritualis potius arguit defectum corporalem quam spirituale: quia opera corporalia sunt euidentia: vel per peccatam signantur illa. Ecce igitur causa quare dicitur reprobis qui a sinistris erunt. scilicet qui sinistram. id est temporalia quam diu vixerunt: ardentem amauerunt discedite a me. o infelix discretio: o dura separatio: o miserabilis conditio: discedite a me forte vite indeficientis: lumine glorie beatificantis torrente voluptatis

Secunda pena corporalis

inundantis: plenitudine vbertatis inebriantis. discedite a me maledicti. Primo maledictione culpe. ps. Maledicti qui decli. a. m. t. Secundo maledictione pene: ideo subiungit. In ignem eternum. Hoc est igitur quod dicit thema propositum. Conuertantur in infernum omnes gentes &c. Et sic de prima corporis pena propter quam euitandam fugere debemus quacitius peccatum & auaritie ardorem: facere penitentiam: & viuere fm iusticiam.

Secunda pena est frigus acutissimi Mart. xviii. Ibi erit fletus & stridor dentium. s. ex frigore vehementissimo. Glosa. Stridor dentium de frigore solet excitari. quia ibi transibunt ab aquis nihilum ad calorem nimium. Job. xliij. non inquit Albertus magnus in libro de sacramentis quod sit transitus de loco ad locum: sed quantum ad sensum. sicut feblicitans prius torquetur frigore: postea calore in eodem loco & in eodem tempore. Sic damnati fm corpus quandoque patientur ardentissimum ignis. dolorem: & transibunt ad acutissimum frigorem: & contra. Sed quanto spacio stabunt in hac pena vel illa. & quam primo patientur quando in corpore & anima concludentur in infernum solus deus nouit vnestimo. Istud autem frigus differt a frigore hu-

ius mundi in quattuor. C. Primo in acerbitate. Unde Gregorius. Quod ibi erit frigus intollerabile. vnde imaginor quod sicut calor illius ignis excedit calorem ignis huius mundi. Sic frigus inferni excedit istud quod hic sentimus. Sed quare non dicitur in euangelio: quod dominus dicat in die iudicii. Discedite a me maledicti in frigus eternum: sicut dicitur quod dicet: in ignem eternum. Dicitur. quod ignis magis actiuus quam alia elementa: & quod congruentius possumus sentire eius ardorem quia & estate & hieme vrimur igne ideo dominus penam infernalem magis dicitur expressisse sub nomine ignis quam alterius elementis ut magis timeamus etiam illas penas grauissimas incurrere valeamus. comprehendere tamen intendens omnes penas inferni sub nomine ignis. Sensisti ne aliquando frigus in digitis & doloribus illius: maxime quando appropinquasti illos igni: Credo quod sic Considera illum dolorem nihil esse ad dolores frigoris infernalis quanto magis ille dolor erit maior non solum in digitis: aut in manibus: aut pedibus: sed in toto corpore & maxime cum erit transitus immediatus de tanto ardore ad tantum frigus. Unde & aqua ille dicuntur nihilum que pre ceteris dicuntur frigidiores. Sed queritur quomodo aqua frigidissima stabit cum igne ardentissimo

hoc statim dicitur in tertia differ-
rentia. **C**Secunda differentia aque
frigide fm naturam suam ad illā
aquam infernalem est in limpidi-
tate. Nam hec aqua nostra est cla-
ra. Illa autem erit obscura et ple-
na fumo sicut dicitur de igne
vnde ibi erunt tenebre exteriores.
Tenebre .n. interiores dicuntur
peccata . exteriores erunt tenebre
infernales. **T**ercia differentia ē
in duratione in se et in sua frigid-
tate. qz aqua nostra potest calefieri
et per calorem consumi: sed aque
inferni nunq̄ calefient nec dimi-
nuentur. vñ in inferno calor ignis
non destruet: nec mitigabit frigus
aque: nec e contra hmoi exemplū
habemus in penis factis egyptiis
Sap. xvi. vbi dicitur. Quod enī
mirabile erat in aqua que oīa erit
gust plus ignis valebat: vnder
est .n. orbis. **I**nterli. i. elementa su-
stoy. **Gl.** Nec mirum si grandis
et ignis mixta feruntur. qz ad crea-
toris voluntatem oīa consentiunt
Et sequitur eodem capitulo. **A**ir
autem et glacies sustinebant vim
ignis et non tabescebant. Sic di-
cendum videtur qz in inferno si-
mul erunt ignis calidissimus et
aqua frigidissima diuina volunta-
te sic instituyente ad punitiones dā-
natorum. **E**t **Sap. v.** Pugnabit
pro illo orbis terrarū contra insen-
satos. **Q**uarta dñā est. qz aqua
nostra suffocat et interficit homi-
nes sicut videmus qz multi sub-
merguntur in aquis: sed aqua in

ferni non interficiet: nec submer-
get damnatos: imo sicut viuunt
piscis in aquis sic perpetuo hoīes
viuent in aquis inferni cum illis
acutissimis doloribus. Aqua igit̄
illa nec ratione sui: nec ratione
frigoris interficiet hoīem: immo
cum illo frigore intensissimo dā-
nati ppetuo viuent. **O** frigus hor-
rendissimū. o aqua obscurissima
et fetidissima q̄tus stridor dentis
erit ex te in damnatis imo in toto
corpore horribilissimus tremor.
vbi erunt stuphe alemanie. vbi ca-
mini francie. vbi castra palatia et
loca amena huius mundi sūz non
erunt in perpetuum: nec ab illo fri-
gido carcere nunq̄ vllus eribit.
Considera charissime q̄tum do-
lorem et quantum frigus sufferes
si sine morte stare posses in glacie
huius mundi per noctem vnā
nudus. et si p septimanam adhuc
plus et si p annum adhuc multo
plus. **S**i igitur in ppetuum i fri-
gore acutissimo inferni stent dam-
nati quanta erit hec pena cogitet
qui potest. **O** si penas istas atten-
deremus non est pena in b mun-
do quam non libentius sustinere
mus vt non ad locum illum iser-
nalē nō dscēderem⁹. **C**ōsiderem⁹
igit̄ has penas vt possum⁹: qz scri-
ptū ē. i. **Reg. li.** Dñs deducit ad i-
feros et reducit p p̄sideratōez illarū
penarū et reducit ad gaudia paradisi
Cū. n. peccādo vsqz ad portā inferni
venit consideratione hmoi pena-
rum que cuilibet peccato mortali

Secunda pena corporalis

debetur licet non in equali gradu penitens redit ad statum gratie et sic reducitur ab inferno unde Job. i. Dimitte me domine ut plangam paululum do. m. anteq̃ va. et non re. ad. t. t. et. o. m. c. t. m. i. et t. vbi. v. m. et. n. o. sed. sen. hor. in habitans. Unde Job de pluribus generibus penarum que sunt in inferno facit mentionem in hac auctoritate de paucis. Considerans igitur huiusmodi penas ait. Dimitte domine. i. locum penitentie et tempus concede. Da mihi domine tempus ut possim me acquitare tecum per penitentie planctum anteq̃ ad iudicium venias quando non erit tempus penitentie per quam possint ista tormenta euadi. Sed quo precio quo opere acquitat se homo cum deo. certe non ridendo: non corpori complacendo: sed plorando Isa. lxxviii. dicit Ezechias. Recogitabo tibi. o. a. me. in ama. anime mee. Et hoc est quod dicit Job. Ut plangam paul. d. meum. Et hoc est quod dicit Ezechias: cui infirmanti dati sunt. xv. anni. ad vitam Non quero spacium vite ad ridendum ad suauiter viuendum sicut multi cum infirmantur spacium vite deiderant non ut peniteant non ut fugiant penas huiusmodi horrendas: sed ut deliciose adhuc viuāt et peccata peccatis accumulent: et sic penas illas in maiori gradu post iudicium possideant. et ut in temporalibus filiis et filia

bus prouideant et non sibi. Unde tempus petunt ad peccandum non ad penitendum Job. xviii. Dedit ei dominus tempus penitentie et ille abutitur eo in superbia. Abutitur ergo qui in alios usus expendit. Sed posset quis dicere: Oportet me esse multum in dolore et labore ad me acquistandum cum deo. Et dicit Job q̃ non. Unde sequitur. Ut plangam paul. quia quicquid in hac vita sustineres non solum parum: sed etiam paululum est respectu eius quod minimum est in inferno. Sequitur. Antequam va. et non reuertar. Quasi diceret. Si non penituerim oportet q̃ ad locum tormentorum vadam et illam infernalem penam sustineam ignis et frigoris Job. v. Qui time. pruinam irruet super eum nix. Pruna modica est et cito transit: et de terra nascitur et significat penitentiam quā homo voluntarie sustinet in hac vita. Nix autem frigidior est et durabilior: et desuper descendit: et signat penam frigoris eternam que maxima est et perpetua et a deo inflata. quasi diceret. Qui penitentiam temporalem deuitat eternam incurrat. Non. n. diceretur iudex iustus si latrones et homicidas dimitteret impunitos. Qualiter ergo credis q̃ iudex iustissimus cuiusmodi est deus te non puniat in futuro: et quo te non vis punire in huius mundo: nec de peccatis dolere Job. xix. Fugite a facie. s. s. hinc future.

quoniam iniquitatu vltor: est gladius. Item Job. xx. Fugiet arma ferrea et irruet: in arcu eneus. Arma ferrea vocat penam temporalem sicut glo. quia citius in rubigine consumuntur. Arcum eneu quia durabilior est vocat eternus supplicius. quasi diceret. Qui penam fugit temporalem que brevis est: incurret eternam que durabilior est. Ideo consequenter dicit: antequam vadam. quasi diceret. Si non plangam: ibo. Cognosce igitur te offendisse deum: si precepta eius transgressus es: et age penitentias ne ad has gravissimas penas ignis et frigoris descendas. In corpore et anima: ex quibus qui ad illas vltima sententia iudicantur nunc reuertetur. Ideo dicit Job. Non reuertar. Quot homines ibunt ad illas penas a possessionibus et diuitiis terrenis a luxurijs et alijs peccatis et vicijs. Alii exemplum audire. Legitur in miraculis sancti Bernardi de heremita qui fuerat decanus ecclesie lingoni. qui cum fuisset. xxv. annis in nemore ardanensi: post mortem suam apparuit cuidam episcopo lingoni. in maxima gloria: et dixit ei: quod in hora mortis eius. xxx. milia decesserunt e quibus ipse et beatus Bernardus statim ascenderunt in celum et tres fuerunt in purgatorio: et omnes reliqui in infernum. Nec est obijciendum de parvulis baptizatis si forte tunc aliqui obierunt. quia non sunt de

numero adultorum. C Item post huiusmodi recitationem recitat Albertus magnus in libro de sacramentis. Super inquit quidam maximus clericus et in scientia famosissimus in lecto mortis visitatus ab episcopo parisiensi et monitus ut in fine renuntiaret pluribus beneficijs: et unam prebendam retineret erubescens vel indignas facere contra opinionem quam tenuerat. Temptabo inquit si potest aliquis saluari cum pluribus prebendis. Post mortem suam apparuit episcopo eodem mense octava hora tertia in habitu quo solebat vivi: et interrogatus quomodo se haberet. Ego sum ait in eternum damnatus. Et que est inquit episcopus causa damnationis. Alia inquit clatio mea damnat me. Et quid dicis ait episcopus de opinione plurium prebendarum. Nihil inquit me adiuvavit. Et addidit. Dic mihi si est aliquis adhuc vivens in seculo. et ait episcopus. Quomodo tu tantus clericus ista queris ut tam cito mundum finitum esse credas: cum defuncti bona saltem naturalia non amittant. Certo ait ex quo mortuus fui: tam infinita animarum multitudo corruit in infernum quod non credebam tot esse viventes per totum mundum. Unde si Iesus Christus in tota vita sua nil aliud predicasset: nisi exemplum de diuice et lazaro. Lu. xvi. Sufficere debuisset ad conversionem omnium peccatorum.

Tertia pena corporalis

Unde mirus est q̄ multi ita per-
uerſi ſunt. q̄ ſi cetera verba ⁊ fa-
cta dñi ⁊ ſanctorum aut non cre-
dunt aut negligunt. Cur ſaltem
iſtud euangelium non attendūt
Hec albertus. Cōſiderata igitur
pena aque tam frigide. exclame-
mus ad dominū cum propoſito
nos emendādi dicētes illud. ps.
Saluum fac me deus q̄ſi intra-
berunt aque vſq̄ ad animā meas
Quaſi diceremus. Domine cōſi-
derauimus in anima noſtra pe-
nas illius aque frigidiffime quā
preparaſti damnatis: nunc te ſa-
uente te auxiliante volumus ad
te conuerſi: vt ſaluos facias nos.
Scientiam viarum tuarum vo-
lumus: q̄ credimus q̄ conuerſe-
tur in infernū omnes gentes ⁊c.
quia ſcriptum eſt. Ipſi vero non
cognouerunt vias meas quibus
iuraui in ira mea ſi introibunt in
requiem meam. Et hoc de ſecun-
da pena.

Tertia pena infer-
ni declarā-
da. eſt magn⁹ clamor
doloris abſq̄ ceſſatio-
ne. Credim⁹ enim q̄ ſicut in glo-
ria erit cantus leticie ſine ceſſatio-
ne: tam in angelis beatis q̄ in el-
ctis dei. Sic in inferno erit cla-
mor triſticie tam in demonibus
q̄ in reprobis hominib⁹. De an-
gelis beatis dicitur in preſatione
de trinitate. Quam laudant an-
geli atq̄ archangeli: qui non ceſ-
ſant clamare quotidie vna voce

dicentes. De qua laude amplius
in tractatu de gaudijs paradifi
diceſ domino adiuuāte. De plan-
ctu inferni dicitur Apoca. i. Plā-
gent ſe ſuper eum omnes tribus
terre. etiā amen. Et beatus Ber-
In meditationibus inq̄. In in-
ferno nil aliud audiet niſi fletus
⁊ planctus ⁊ vlulat⁹ merores at-
q̄ ſtridores dentiū. ⁊ planctus
inſinitus qui nunq̄ habebis finē
Vidiſti ne aliqui perſonā deſola-
tam ⁊ plāctū clamoroſum facien-
tem qui te pmoueret ad cōpaſſio-
nē ⁊ fletus. Credo q̄ ſic ſicut ma-
rime faciunt homines ex amiſſio-
ne carorum planctum: ita q̄ etiā
multis diebus non poſſunt con-
ſolari. Sicut planctū marimum
credimus uirginē dei matrē feciſ-
ſe de morte filij ſui benedicti. ſed
iſte habuit finē die tertio quādo
ipſum reſurrexiſſe cognouit. S⁹
in inferno erit clamor ploratus ⁊
vlulatus multus: q̄ omnes ſunt
tam demones q̄ damnati p pec-
catis ſuis mortalibus cum vlula-
tu quaſi canes clamabunt perpe-
tuo marime. ⁊ Propter gloriſi-
ue dei viſionis priuationē. Prop-
ter temporis perdicionē. ⁊ Pro-
pter vehementem penarum paſ-
ſionem. ⁊ Propter venie deſpera-
tionem. ⁊ q̄tum tormentum in
auribus damnatorum imo in to-
to corpore. Hoc erit pro cantile-
nis ⁊ vocibus cantantium in co-
reis ⁊ ludis diſſolutis in quibus
cōmittuntur magna ⁊ multa pec-

cata. **C**ulabunt igitur primo demones qz per superbiam suam perdidit tantam gloriam. **U**bi notandum s; Bonauen. li. ij. c. i. .v. li. conclusionem. i. arti. qz diabolus quodammodo appetit similitudinem imitationis dei quodammodo equalitatis. et hoc apparet si attendatur appetibile et modus appetendi. Diabolus enim appetit alius preesse sua tñ auctoritate. Ad appetit preesse hoc fuit imitationis. et hoc aliquando obtinisset si stetit. qz autem propria auctoritate. ita qz sine meritis et sine datore. et ita qz nulli subesset hoc est solius dei. et hoc est equiparatio. et ita dicit Greg. qz appetit esse sui iuris ita qz nulli subesset. **B**er. dicit qz appetit equalitatem potestatis. **A**nsel. dicit qz appetit preesse sine meritis. et oēs verum dicunt et dixerunt se auctoritates circūloquunt. hoc esse qd est preesse omnibus sua propria auctoritate. Et sic appetit diuinam equalitatem in aliquo. **I**sa. xliij. Ascendā in celos et ero similis altissimo. Et consequenter conclusionem sequenti ait. **N**otandum qz superbia demonū et aliorum cōformis fuit capiti totius malicie principii. scz tenebrarum. **I**pse diabolus attendens suorum naturalium et strenuitatem. et excellentiam et precellentiam voluit preesse et requiescere sua auctoritate. hoc est siue meritis siue ministerio. **D**emones vero subiecti nō sunt ausi tantum appetere. s; p̄siderantes na-

turalium strenuitatem voluerunt sub umbra illius quiescere ita qz non ministrarent. sed quodammodo sub illa potirentur voluntaria libertate. quā audiebāt se nō posse habere sub domino diuino. **C**ognouerunt enim angeli se esse factos ad precipiendum quietis beatitudinem. et acquirendum p̄merita et ministeria. **I**n hoc superbierunt qz sine meritis voluerūt eam. et sine ministerio quiescere: et sine limite propriam voluntatem implere et hoc totum est superbiere. Et dicit consequenter qz tā cōuersionem bonorum: qz auersionem demonū peccatum luciferi precessit. **N**am ipse primus supbiuit. et superbiam suam omnibus iudicauit et. et tunc quidā adheferunt sibi. **A**lij vero resisterunt et adheferunt deo. **Q**uanuis ergo simul fuerit angelorum cōuersio et demonū auersio. non tñ simul cū peccato luciferi. **I**dem di. vi. conclusionem primam. ait. **M**ira in hoc dei iusticia ostenditur. que tantū seruat iusticiā vt ordinem institutus nullo modo infringat: tantū odit peccatum vt ppter peccatū quos clarissimos reputauit abiciat. **U**nde credo qz tam spectandum monstrum diuine seueritatis in angelo nobilissimo et primo hoīe quorum verumqz propriis manibus plasmavit et decorauit deus nobis infirmis opposuit et ostendit. vt addiscamus q̄tum odit deus peccatum et maxime superbiam.

Tertia pena corporalis

¶ pro vno motu cordis nobilissi-
ma oīum creaturarum eternali-
ter et sine spe est damnata. Et pro
esu pomi ipse adam et tota poste-
ritas vsqz ad finem mundi ē mor-
talitati et multiplici penalitati su-
biecta. Et nisi dominus reliquisset nobis semen quasi sodoma fu-
lissemus. vt dicit Iſa. x. Ex his ef-
ficacissimus relinquitur argumē-
tum qđ horrēdū est incidere i ma-
nu dei viuentis. vt habet. Heb.
x. Si enim deus nō pepercit no-
bilissimo angelo superbienti. qđ
erit de vilissimo cinere et abiectis-
simo: in altum se extollenti cum
facere debeat in cinere et cilicio.
Imo in ipso sterquilinio. Hec ille.
Ii. Pe. li. Si enim deus angelis
peccantibus non pepercit sed ru-
dentibus inferni detractos. i tar-
tarum tradidit in iudicium cru-
ciandos reservari. et originali mū-
do non pepercit sed octauus noe
sufficere preconem custodit diu-
num mundo impiorum inducēs
et ciuitates sodomorum et gamo-
reorum in cinerem rediens euer-
sione damnauit exemplum eorū
qui impie acturi sunt pondē. Di-
cit consequenter Bonauen. qđ de
ordinibus angelorum aliqui lap-
si sunt. Locus tamen demonum
post lapsum vsqz ad diem iudicii
non est locus subterraneus quez
vocalamus infernum. sed aer cali-
ginosus in quo generaliter dmo-
nus multitudo inhabitat. ¶ Vtqz
autem aliqui sint detrusi in infer-

num nec inuenio a sanctis deter-
minatum. hoc autem bene credo
qđ aliqui descendant ad torquen-
dum animas secundū quod ha-
bent inter se deputata maledictio-
nis officia. Ratio autem quare
in hoc aere sunt est propter hu-
manum exercitum. Sicut enim
dicit Augusti. Nunquam deus
quos presciebat futuros malos
eos fecisset: nisi pariter noscet qui
bus bonorum. vsibus accommo-
dasset. Vnde diuina dispositio
hoc erigit vt de preuocationibz
angelis obsequium quodammo-
do electorum trahat et eliciat.
Scit. n. bñ vt maiore prauius volū-
tatis. et iō nō eos detruxit i infernū
sed locū dedit aptū ipsis demōibz
tamen quantum ad statum pec-
cati. tum quantum ad statum ex-
ercitij sive belli. Aer enim caligi-
nosus propter caliginem conue-
nit tenebrositati culpe sed propter
nobilitatem et subtilitatem con-
uenit velocitati angelice. Vnde
sicut aliquibus viris sanctis ostē-
sum est frequenter circa nos volu-
tant sicut musce. et ita domīn' nō
stati retribuit qđ meruerūt. sed si
mal cū hoibus eos expectat pii-
cere. et differat ppter nostrū ex-
ercitiū nec de' ex b' misericorditer
agit. cū hoibus. Imo mīa superal-
tat iudiciū. qđ cōtra fontem dat
scintillam pscie ptra demonem
dat bonum angelum. et super hoc
dat suam gratiā. et spiritum san-
ctū qđ vincit omnem potētem. Hec

Tertia pena corporalis

8

Ille. ¶ Dubitū autē est verūz nunc
punitur pena ignis. Unde dicit
ibidē Bon. q. positio aliquorum
est q. differit pena ignis vsq. post
iudicium. tum vt eorū exercitiūz
non omittatur. tum etiā vt diu-
na misericordia ostēdatur: que su-
stinet vasa ire apta in interitūz. in
multa patientia vsq. in dies quo
retribuet omnibus fm fructū ad
inventionū suarū. Et cum di-
citur in glo. Jac. iij. Super illo
verbo inflāmata a gehēna. Gehē-
na est diabolus propter quem sa-
cta est. sicut enim gehēna semper
ardet sic diabolus vbicūq. sit:
vel in aere: vel in terra semper fert
secū tormenta flāmarū. Respo-
det Bona. q. non intelligit de flā-
ma ignis materialis. sed de flā-
mis vitiōrū scilicet ire et inuidie
quibus etiā torquetur. Peccatū
igitur diaboli iniciatū in presump-
tione. q. statim vt vidit suā pul-
chritudinem presumpsit: consu-
matū in ambitione. q. presumēs
de se appetijt quod omnino supra
se fuit: cōfirmatūz inuidie et odij
auersione. q. ex quo obtinere non
potuit quod appetijt inuidere ce-
pit et affectu odij contraire. nam
diabolus superbus nō valens cō-
scendere. sed compulsus descen-
dere odit deūz iustum. et inuidet
excellētie eius. hec Bona. Hoc
inquā peccatūz post tētem iudicij
punitur penis illis infernalib⁹.
in quibus magnis clamoribus.
ipsi demones clamabūt scientes

se in celum creatos. et taz magna
gaudia perdidisse ex tanta sua su-
perbia. Isa. xliij. Clamabit moab
ad moab. Moab igitur ululabit.
q. demones maiores ululabunt.
ceteri respondebunt. et hec pena
erit maxīma in ipsis et in dānatis
hominibus. Sicut in celo dulce
est audire cantū et laudem ange-
lorū. sic triste est audire ulula-
tum et clamorem demonū. Quid
clamabunt. Certe maledicēt deo
qui eos creauit: maledicet lucifer
primus ille malus angelus alijs
inferioribus quibus voluit presi-
dere. maledicent inferiores luci-
fero: cui in tam graui culpa con-
senserunt. maledicēt hoībus: cuius
quibus tam graues penas patie-
tur. Illis peccata sua impropē-
do dicētes. O miseri qui nostris
suggestionibus et tēptationib⁹ cō-
sensistis: ecce pñsum qd inde ac-
quisuistis hic stabitis nobiscū no-
litis velitis accipite qd in eternū
meruistis. Clamant insuper oēs.
peccato mortali dānati similiter
deo maledicendo. et horas in qua
nati sunt patrem et matrē qui eos
genuerunt. Et sicut triste est in p-
senti audire clamorem hominis.
tribulati. sic multo tristi⁹ erit au-
dire clamorem tot damnatorū
dicentiū. ve: ve: ve: Et q. vnquā
nati sumus. ve q. fm carnem vixi-
mus: ve q. vnquā in peccatis ga-
uisti sumus. Et filius contra pa-
trem. et pater cōtra filium ulula-
bit. et sic de alijs cum quibus vel

b

Tertia pena corporalis

propter quos peccauerūt. et multos alios terribiles clamores facient contra se mutuo ad magnā penam suarū aurium. ¶ Secundo clamabunt propter tēporis perditionem. Reddituri enim sumus rationē de tēpore quo viximus in hoc mūdo. Unde omne tempus nobis impēsū erigetur a nobis qualiter expēsū fuerit. An qui libet redditurus est rationē de omnibus annis: mēribus: septimanis: diebus: horis et minutis quibus vixit. Si fortassis. xxx. annis vixisset: et nunq̄ deo per tres annos fideliter scruiisset. quid faciendus sit. Respondes q̄ debeo de preterito tēpore confiteri et dolere q̄ tēpus tuū sic male expēdī. Ver. Nil pretiosius tēpore s̄ heu conhil hodie vilius inuenitur. transeunt dies salutis et nemo recogitat. ¶ Unde legitur exemplū q̄ quidā homo deuotus quādo audiuit horologiū signare seu sonare: semper cogitauit et dixit ad deum. Deus meus iam iterū horam temporis mei consumpsi de qua redditurus sum rationē. quo modo eam expēdī. Unde damnati in inferno de hoc signanter conqueruntur. q̄ tempus gratie tā inutiliter expēderūt. ¶ Unde quidam deuotus crīstēs in deuotionibus et orationibus suis audiuit quandā vocem lugubrem et quesitū quid esset. et respondit. Ego sum vna anima dānata. Et ille. cur tam amare fles? Respon-

dit illa. Ego et omnes anime dānate de nulla re intātū dolum sicut de tēpore gratie quod inutiliter expēdimus: et peccando cōsumpsimus vbi vna hora potuissem de peccatis nostris penituisse et eternam penā quam nunc patimur euasisse. ¶ Tertio clamabunt sine cessatione propter maximum dolorē penarum quas patientur. Sicut aliqui vehementer infirmi: aut dolorē vehementer sustinentes non possunt cessare a gemitu et clamore. Considera si posses abstinere a gemitu et clamore habendo manum vel pedes in igne huius mundi: que tamen pena quasi nihil esset in comparatione ad illas inferni. Hec erit grauissima pena pro peccatis que nihil proficiet. De qua dicitur Sapientie. v. Dicet intra se penitētiā agentes et preangustia spiritus gementes. hi sunt quos aliquando habuimus in derisum et in similitudinem improperi. Nos insensati vitam illorum estimabam in saniam. Hec dicent damnati de his quos nūc mūd⁹ reputat fatuos. Et sequit. Errauim⁹ a via veritatis. interli. Euāgelij diuine legis et iustitie lūmē nō luxit in nobis. et sol intelligēcie nō est in nobis ortus. S; quid fecim⁹. lassati sumus in via iniquitatis et perditionis. et ambulauimus vias difficiles. viā autē domini ignorauim⁹. Quid nobis profuit superbia. aut diuitiarū iactantia qd cōtulit no-

Magnus clamor doloris 9

bis. Transierunt oia ista tanq̃ vmbra
 7 tanq̃ nūcius precurrens: tā
 quā nauis que pertrāsit fluctuan
 tem aquā: cuius cū preterierit nō
 est vestigiū inuenire: neq̃ semitas
 carinē illius i fluctibus. eut quis
 que trāsuolat in aere: cui nullū in
 uenitur argumētū itineris illi.
 sed tantū sonitus alarū verberās
 breuē ventū: 7 scindēs per vim iti
 neris aerē cōmotis alis trāsuola
 ult. 7 post hoc nullū inuenitur si
 gnum itineris illius. aut tanq̃ sa
 gitta emissa in locū: destinatū di
 uisus aer cōtinuo in se reclusus ē
 vt ignoret trāsitus illius. Sic eti
 am nos nati cōtinuo desinim⁹ cē.
 7 virtutis quidē nullū signū vale
 mus ostēdere. in malignitate aut
 nostra cōsumpti sum⁹. Talia di
 xerunt in inferno hī qui peccave
 runt. Interli. Quinq̃ similitudi
 nibus rerum defectus ostenditur
 Glo. Per vmbra: obliuionē men
 tis vel morē carnis quib⁹ huma
 na vīta obnotia est accipim⁹. per
 nunciū precurrentē passiones ani
 me vel corporis que precedunt oc
 casus vite corruptibilis. per aurē:
 excellentiā. per nauē vero leuitatē
 humane mētis: que pamaras se
 tuli vndas demonū fluctib⁹ agi
 tatur. per sagittā dolos 7 insidias
 iniquorū. Hec omnia enī in mū
 do versantur. sed tandē instructuo
 sam penitētiā possessoribus suis
 relinquūt. Unde gemētes nul
 la voce consolationis releuabun
 tur. Et sequit. c. vi. Audite er

go reges 7 intelligite: discite iudi
 ces finē terre: prebere aures vos
 qui cōtineris multitudines. 7 pla
 cetis vobis in turbis nationū q̃si
 data ēa deo potestas vobis 7 vir
 tus. Interli. C. Puniēdi ab aliis
 simo q̃ interrogabit opa ṽra 7 co
 gitationes scrutabit: q̃si cū esse
 tis ministri regnī illius nō recte
 iudicastis. neq̃ custodistis leges
 iustitie. neq̃ s̃m voluntatē dei am
 bulastis. Horrende 7 cito appare
 bit vobis q̃si iudiciū durissimū
 in his qui p̃sunt fiet. Eriguo enī
 cōceditur misericordia. Potētes
 autem potenter tormēta patient:
 Interli. Qui. s. mādara dei con
 temnendo grauis peccata cōmi
 serunt nec penituerūt. Sicerlam
 potentiores in impietate fortiora
 sustinebunt tormēta gehēne. Ad
 enim subtrahet personam cuius
 q̃ domin⁹ qui est dñator oīū nec
 verebit magnitudies cuiusq̃: q̃si
 pusillū 7 magnū fecit ipse. 7 cōli
 ter cura est illi de oībus sortitor:
 bus aut sortitor inflat cruciatū.
 Flebūt 7 ululabūt igit̃ dñati ex
 mario dolore penay quas patien
 tur absq̃ cessatione. Quant⁹ cla
 mor: quantus dolor: quis possit
 hec cogitare. Credo q̃ nullus vi
 uens. f. aciam⁹ igitur p̃niam de
 peccatis n̄ris q̃ dñi sumus in hoc
 mūdo. Quarto clamabit hor
 ribiliter p̃pter ventē despationē.
 Sciūt enim dñati q̃ p̃petuo in
 illis penis stabunt iuxta s̃niam s̃ā
 mī iudicis dicētis: discedite a me

b ii

Magnus clamor doloris

maledicti in ignem eternum. Quod quantum erit horrendum et quanta materia clamoris: planctus: et desolatio nis: perpetuitas tormentorum. Quo modo ergo illam perpetuo sustinebunt qui hic modicam penam sustinere non possunt. Sed posset quis dicere. Quare non habet spes ut a carcere inferni liberentur. et maxime cum peccatum eorum fuerit transitorium et tam cito commissum. Hec perpetuitas derogare misericordie diuine videtur. et ex hoc potius diceretur crudelis iudex quam iustus aut misericors. Respondetur primo per exemplum. Videmus enim quod emptio momentanea dat ius perpetuum possidendi rem emptam. Item vulneratio momentanea mortem inducit perpetuam. Item casus in foueam temporalem et subitaneus est detentio perpetua. Item crimen lese maiestatis est temporale: sed seruitus perpetua siue punisio. Sic dico quod pro momentanea delectatione peccati et vulneris spirituali. et sic de aliis incurritur damnatio perpetua. ita quod si unum tantum guttam tolleretur quis de mari in annis mille. et aliam in aliis mille annis. sic guttatim potius esset mare exhaustum quam a penis damnati post diem iudicii liberarentur. Et si post tantum spacium sperarent liberari hoc esset aliquale gaudium. Sed quia in inferno nulla est redemptio omni spe liberationis frustrabuntur. Rationes etiam huius perpetue damnatio

nis assignantur. Prima quod homo peccauit in suo eterno. id est peccauit quod diu vixit nec voluntas eius peccandi finem habuit. ideo iuste in eterno dei et eternaliter punitur. Unde Grego. Ad districti iudicis iusticiam pertinet ut nunquam careant supplicio quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato: et nullus detur in quo terminus ultionis: qui quod diu valuit habere noluit terminum criminis. Iterum ait. Iniqui non cum fine peccauerunt quod cum fine vixerunt nam voluissent utique si potuissent fine fine viuere ut possent fine sine peccare. Offendunt enim quod in peccato viuere cupiunt semper qui nunquam desinunt peccare dum viuunt. Iuxta igitur est ut nunquam careant supplicio qui nunquam voluerunt carere peccato. Hec Grego. Unde et Augu. Factus est autem homo malo dignus eterno: qui hoc in se peremit bonum quod esse posset eternum. Et Bernar. Iustus profecto si peccat patitur quod nolit qui non peccat nisi velit. Secunda ratio. quod licet in inferno non habeant facultatem peccandi: habebunt tamen affectum. quia adhuc peccare vellet si possent. Vellent enim si possent in peccato perpetuo delectari ideo perpetuo debet puniri. Tertia ratio quam ponit sanctus Thomas. li. ii. contra gentiles. c. xciiij. est quod si post mortem redduntur immutabiles secundum voluntates ut. scilicet. ulterius voluntas mutari non

Quarta pena corporalis

10

possit neq; de bono in malū: neq; de malo in bonū. Quādiu enī anima est in statu pugne potest de bono in malū mutari, vel ecōtra, sed statim cū anima a corpore separatur nō restat nisi receptio premij vel pene. ¶ Quarta ratio. qā peccatū est contra illū qui est infinitus, vnde et pena debet eē infinita: nō quidem acerbitate sed duratione. Iudei ergo iustus ē qui punit perpetuo ppter ratios datas. ¶ Sed est ne misericors in tali punitione. Dico q; sic vt magister dicit in sententiis. q; citra condignū ipsos punit. Nunq; enim tantū aliquē punit quin plus de meruisset: et ideo dicit Richardus et Bona. q; deus purū misericordem actū aut mere iustū non posset facere: q; inseparabiliter. i deo sunt annera iustitia et misericordia. Predicta igit quatuor erunt causa cōtinui clamoris ipsoy dā natorū. et hoc: q; clamorē tuum noluerūt audire q; dū hic vixē o iuste iudei. Clamauit enim dominus iesus doctrinā suā: et vias salutis edocendo. Luce. vi. Ipse iter faciebat per ciuitates et castella predicās et euāgelizans regnū dei. Sequitur. Et hec dicens clamabat. Qui habet aures audienti audiat. Clamauit etiā per suos p̄dicatores quibus dixit. Euntes docete omēs gentes baptizantes eos. In noīe patris et c. docentes eos ferrare omnia quēcūq; mandauit vobis. Et Prover. i. Sapientia

foris p̄dicat. in plateis dat vocem suā. in capite turbarū clamitat: in foribus portarū vrbis profert verba sua dicens. Vsq; quo paruuli diligitis infantia: et stulti ea que sibi sunt notia cupiēt. et imprudētes odibūt scientiā. Cōuertimini ad correctionē meā. En pferam vobis spiritū meū: et ostendam verba mea. Vocauit et renūstis. extēdi manū meam et nō sultis aspicere. Desperistis omne cōsiliū meū: et increpationes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo. et subianabo: cū vobis quod timebatis euenerit: cum irruerit repēcina calamitas: et interitus quasi tēpestas ingruerit: quādo veniet sup vos tribulatio et angustia. Tūc inuocabunt me et ego non eraudia: eo q; erosam habuerint disciplinā: et timorē domini nō susceperint: nec acquiesuerint cōsilio meo: et detraherint vniuersē correptioni mee. Comedēt igitur fructus vie sue: sulsq; psillis saturabunt. Sic patet vitas. thematis assumpti. Cōuertant in infernū oēs gentes et c.

¶ Quarta pena erit sum? absq; euacuatione. Non erunt enim in inferno

fenestre: aut fracture terre p quas iste sumus erire possit. imo inibi concludetur ille sumus vndiq; terra absq; quocūq; meatu. Cōsidera charissime quāta pena eēt hominem esse in fumo vnius ca-

b liij

quarta pena corporalis

mini igne magno succenso. etiam si tibi ibi per horas flaret: et maior pena si per dies. et adhuc maior si per septimanam. Quanta pena erit esse in fumo carceris inferni propter tuum. An considero quod ex illo fumo erant iudicatis pene quatuor videlicet.

CPrimo capitis perturbatio.

CSensuum occupatio.

CCorporum denigratio.

CInferni obscuratio.

Erit igitur iste fumus capitis perturbatus? Math. viii. Ibi erit fletus et stridor dentium. An sanctus Thome quarto li. contra gentiles. c. ix. In corporibus damnatorum post resurrectionem nihil prohibet corporaliter fletus et stridorem dentium intelligi. ita tamen quod per fletum non intelligatur lachrymarum deductio. quia ab illis corporibus resolutio nulla fieri potest: sed solus dolor cordis: conturbatio oculorum et capitis: prout in fletibus esse solet. Hec ille. Multi enim flent qui non emittunt lachrymas: sed perturbantur et dolent communiter caput. In inferno igitur tali fumo horribili erit maxima capitis perturbatio: et dolor vehemensissimus. **S**ecundo talis fumus non solum caput turbabit: sed omnes sensus occupabit: sicut vides in homine existere in fumo et in illis qui peribuntur: quod fumus irritat os: nares: oculos: et aures. Sic ibi fumus ille intrabit os et ceteros meatus damnatorum. Hec erit pena gravissima ipsis oculis:

sicut experimur quod fumus multum nocet oculis. Iuxta illud a fumo stillare domo neque muliere te remoue. **T**ria sunt que possunt valde nocere. hec pena erit illis qui per oculos peccando viderant et concupierunt huius mundi delectabilia: aurum et argentum. vestes: castra et cetera mundi concupiscibilia. mulieres non suas cum quibus actum luxurie complere desiderarunt. etiam si non fecerint. quod non solum actus est peccatum tali punitione dignum: sed etiam visio ad concupiscendum. Sicut dicit christus. Math. v. Qui viderit mulierem ad concupiscendum. iam mechatus est in corde suo. Quod quod plures peccant in talibus visionibus qui non credunt se peccare. per oculos enim et alios sensus intrat mors peccati ad animas nostras. Unde Iob. de peccato lib. de oculo morali ait. Oculus corporis est ianitor cordis. Si quis pudicus fuerit quicquid indecens noverit esse excludit. Natura leonis hec esse dicitur quod si quis iuxta leonem transierit: et leonem non respicit illesus evadet. si autem leonem respicit ipsum leo deuoraturus inuadit. Sic interdum ex aspectu mulieris incauto: inuadit hominem temptationis carnalis quam si non aspexisset securus euassisset. Iohannes Job xxi. dicit Depigi sed etiam oculis meis ut non cogitarem quidem de virgine. Super quo verbo dicit Gregorius. Illud non licet in

Sumus absq3 euacuacione

II

uerl' quod non licet concupisci.
Et Isaac in libro de synonymis.
Tolle materiam delinquendi. si
vis esse a fornicatione tutus. esto
in visione discretus. Nullus sa-
ne mentis iret ad spectandum ba-
siliicum culus aspectus interfi-
cit: ergo nullus debet ire ad spe-
acula mulierum quarum aspe-
ctus interdum inficit et occidit.
Quidam iuuenis heremita cu
abbate suo iuit ad ciuitatem vbi
mulieres in corea respicit et cu-
iusmodi essent ab abbate sollicite
requisiuit: abbas eas anseres esse
respōdit. Reuersus puer ad clau-
strum inconsolabiliter flere cepit.
Cui abbas. Quid vis fili mi? At
ille. Volo vt de anseribus quas
in ciuitate vidi des mihi. Tunc
abbas fratribus conuocatis. Cō-
siderate inquit fratres mente sol-
licita q3 periculosa sint mulierū.
spectacula. Nam hic puer inno-
cens qui prius mulierem non vi-
dit et in heremo nutritus est solo
visu sic est igne concupiscentie car-
nalis succensus. Insanus esset
habens vas plenum balsamo si il-
lud i media platea poneret et om-
nibus populis exponeret vt vnus
quisq3 contra vas lapidem sacra-
ret. Sic insanus qui habet in cor-
de balsamum gratie tanquam in
vase debili propter verubilitatem
liberi arbitrii: et thesaurum casti-
tatis et integritatis in corpore: qđ
propter prauitatem ad malum est
multum fragile. qui ad spectacu-

la mulierum est ausus accedere et
vas suum scilicet lapidum expo-
nere. Mulier enim quem primo
respicit ad cordis sui vasculū spe-
ciei sue similitudinem quasi lapi-
dem vnum mittit. secundo respi-
ciens secundum lapidem mittit.
et quandoq3 ictu primo vas fran-
gitur. ita ut gratia perdatur. An-
de Gregorius in dialogo. qui cor-
pus suum continētie dedicat: ha-
bitare cum feminis nō psumat.
Nam species mulieris oculis op-
posita facit plures cogitare ne-
phanda. Ideo dicitur Eccle. ix.
Auerte faciem tuam a muliere cō-
pta: et ne respicias mulierem alie-
nam. propter speciem mulieris
multi perierunt. Sanctus enim
dauid qui oculos iecit in mulie-
rem et fuit: illicito appetitu de-
lectus adulterium et homicidium
commisit. Nisi enim seminam in-
caute resperisset: in tantam car-
nis temptationem minime cecidi-
disset. Si ergo per incuriam ocu-
lorum tantus vir cecidit: nos qui
longe ab eius sanctitate distam?
tam mortale precipitium summo
opere timere et cauere debemus.
et orare cum eodem dauid et a do-
mino petere. Auerte oculos me-
os ne videant vanitates. Talis vi-
sio est quasi fumus ledens ocu-
los etiam interiores. et nō tñ per
fumum mulieris. i. pulchritudi-
nem que transit quasi fumus ho-
mines leduntur oculis. sed etia3
auribus per cantus et verba sua-

b illj

Sumus absq3 euacuacione

ula. Sicut enim syrene que sunt monstra marina virgineum vul tam habentia nauigantes cantu suo alliciunt. illectisq3 soporem immittunt: et soporatos interficiunt. Sic et mulier catu suo hominem attrahit et in peccato obdormire facit. Et sic ipsum spiritaliter interficit. In quo facto uterq3 culpabilis. mulier. quia virum perimit. vir quia ad cantum eius ut stultus accedit. Tertio capit mulier hominem per olfactum. Sicut enim panthera. ut dicit phisilogus. Odoris sui fragrantia attrahit cetera animalia. que postquam senserint suauitatis sue odorem ipsam comitantur etiam vsq3 ad mortem. Sic et plerunq3 satui quorum cor varijs odoribus delectatur currunt post odorem muliebrium vnguentorum. Sed audiat mulieres talibus operam dantes q3 dominus per Isa. 3. c. comminatur. Pro eo q3 eleuate sunt filie syon. et ambulauerunt extento collo et natis oculorum ibant et plaudebant et ambulabant et pedibus suis composito gradu incedebant: de calua bit dominus verticem filiarum syon: et dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet dominus ornamentum calcamentorum et lunulas et torques et monilla et armillas et mitras et discriminalia et parichelidas et murenulas et olfactoriola et in aureas et anulos et gemmas in fronte pendentes et

mutatoria et paliola et linteamina et acus et specula et sydones et vittas et teristra et eris pro suauis odore fetor. et pro zona funiculus. et pro crispanti crine caluscium. et pro fascia pectorali cilicium. Iste est sumus carnalis lasciuie. quo nunc homines capiuntur et deducuntur ad fumum infernales. Et ex tali fumo muliebri quandoq3 capitur homo etiam per tactum. etiam opus nepharius per petrandum: et tunc interficitur homo miser: exemplo vnicornis. qui sicut asserunt qui naturas scripserunt animalium hoc modo capitur. Virgo namq3 puella decenter ornata in silua ponitur et venientii synum aperit. in quo ille omni ferocitate deposita caput ponit et dormit: quem soporatum venatores capiunt et occidunt. Sic samson obdormiens in synu dalide oculos perdidit et quo tandem et mortem incurrit. Iudicium. xviij. Aspectus siquidem corporis auferit interdum oculum rationis. Noli igitur attendere fallacie mulieris. Proverbiorum. v. Et in oculis eius captus non eris. sicut econtra contigit holoserne Iudith. i. Cum enim intrasset ante faciem eius iudith: captus est in eius oculis holoserne. Basiliscus enim aues volantes interficit. Sic et mulieris aspectus: quandoq3 viros celestes ad yma voluptatis trahit. et sic spiritualiter interficit. Videtur quoq3 probabile q3 cum mu-

Sumus absq3 euacuacione 12

lier virum libidinosè respicit: tunc a corde mulieris libidinosus fumus egrediens vsq3 ad oculos veniens. de hinc radios visuales mulieris inficit: qui sic infecti veniunt ad oculos viri. et sic infectio vsq3 ad cor viri transit: sicut a corde mulieris primo processit. Unde s3m philosophus cum mulier menstruata speculum aspicit maculat ipsum. Sic mulier interdum ex libidine virum respiciens inficit animam. in qua tanquam in speculo dei relucet imago. Cauemus igitur a tali fumo ne fumus inferni patiamur. qui sicut dictum est: omnes sensus occubabit eus dolore et afflictione inestimabili et perpetuo. **T**ertio ex tali fumo erit corporum denigratio. Corpora enim damnatorum erunt nigerrima et turpissima. Isa. xliij. Unusquisq3 ad primum suum stupebit. facies combuste vultus eorum. Unde sicut corpora electorum erunt pulchra et clara. Ita corpora damnatorum erunt turpia et deformia. Unde inquit Augustinus in libro de natura boni. Sicut ignis iste omnia lucida suo fumo deturpat: sic ignis inferni corpora reproborum denigrat et obscurat. Patet etiam exemplum in igne qui communiter dicit sancti Antonij qui in presenti vita deturpat membra illius in quo est. et etiam: calore solis qui denigrat ethiopes. Sic fumus inferni ex igne et corporibus damnatorum: tan-

quam ex cadaueribus putridis alicuius denigrat omnes damnatos. **T**ren. liij. Denigrata est super carbones facies eorum. Unde isti qui volunt representare demones facies suas denigrant. Tunc facies mulierum que damnate erunt: quas ita mundas tenuerunt: ut nec in eis minima macula esset: erunt turpissime et nigerrime. Et sicut in celo alia erit claritas martyrum: alia confessorum: alia virginum: alia eorum qui in matrimonio sancte vixerunt. Ita in inferno alia erit turpitudine damnatorum secundum peccatorum suorum maioriates: Et ideo volunt aliqui doctores dicere. q3 sicut in celo apparebunt aliqua signa meritorum: sic et in inferno habebunt in corporibus signa suorum demeritorum. Sicut in fure manus ligant retro: et in homicida ligantur ante ad designandum suum delictum. Qui ergo plura peccata commiserunt plura signa: et magis turpia in corporibus habebunt. Etiam illud membrum in quo homo plus peccauit maiorem penam habebit et maiorem deformitatem. Si ergo etiam nil aliud esset in damnatis nisi tanta nigredo et deformitas corporum: propter hoc abhorere deberemus peccata. **Q**uarto ex isto fumo erit inferni obscuratio. Sicut enim videmus q3 fumus facit domum obscuram: ita ille maximus fumus infernus faciet obscurus. **A**poc. xliij. Fumus

Quinta pena corporalis

ornamentorum eorum in secula seculorum ascendet. Quanta autem pena sit esse in tenebris perpetuis cum tanta afflictione sensum nullus posset exprimere. Quomodo ergo tantum sumum sustinebunt qui modicam penitentiam sustinere non possunt. Job. xvi. Cum nullam sermonis eius vir audiui mus conitruum magnitudinis eius quis poterit sustinere. Nulla sermonis eius est. penitentiam agite: sed conitruum erit. ite male dicti. Ideo erubescant peccatores et deducantur in infernum per considerationem penarum: muta fiant labia dolosa. i. amplius non dicant se non posse facere penitentiam: sed eam viriliter agant. ut penam eternam euadant. quia ut ait Augustinus. Aut domini punit aut homo. Math. liij. Quis vos docuit fugere a vettura ira scilicet summi. de quo ps. xviij. Ascendit summus in ira eius. Et respondet Job. Math. liij. Facite dignos fructus penitentiae. Alter. confundatur in infernum omnes gentes que obliuiscuntur deum.

Quinta pena est odor fetidus et multum horribilis. Talis odor erit

ibi ex quattuor causis.

Primo ex cunctis mundi viliis que ibi congregabuntur.

Secundo ex sulphureis ignibus qui ibidem miscebuntur.

Tertio ex damnatis corporibus

que ibidem torrebuntur.

Quarto ex horridis demonibus qui perpetim damnabuntur.

Primo igitur in inferno erit fetor horribilis ex cunctis mundi et. Abi notandum in li. de veritate theologie. quod ignis maximus precedet faciem iudicis. iuxta illud ps. Ignis ante ipsum prececedet. quia virtute divina non solum ignis qui est in spera sua: sed etiam omnes ignes qui in terra et super terram sunt concurrunt ad mundi conflagrationem. Iste autem ignis habebit officium quatuor: ignium: scilicet ignis infernalis reprobos puniendo. ignis purgatorii bonos a venialibus expurgando. ignis terrestris: vegetabilia et sensibilia consumendo: et omnium hominum corpora incinerando. et ignis elementaris: elementa sublimando et ad innovationem disponendo. Per illum igitur ignem ita terre facies exuretur quod figura huius mundi peribit. sicut et olim factum fuit per diluvium. Et merito primum iudicium dei fuit per aquam contra ardorem luxurie que tunc viguit. Ultimum vero iudicium erit per ignem contra teporem charitatis. que tunc quasi senescente mundo refrigerasset. Iustus ignis actio erit successiva. habebit enim initium. medium. et finem. Primo namque iudicis aduentus preueniet. et quasi simul per illum ignem fiet purgatio iustorum et punictio

malorum. et incineratio corporum cum consumptione nascentium. quo facto statim erit resurrectio corporum cum aduentu iudicis ad iudicium. et tunc inflammabitur totus mundus per circuitum. Terminato vero iudicio tota caliditas illius ignis exequetur sententiam iudicis. Inuoluet enim peccatores et trahet in infernum: et ita patet quod ignis ille aduentum iudicis et precedet et concomitabitur et sequetur. Post predicta fiet mundi innovatio: sed inter purificationem et innovationem multiplex est differentia. Primo quod purgatio erit penarum qualitas detractio: sed innovatio erit pulchrioris forme inductio. Secundo quia purgatio est elementorum ab impuritate quam habent ex commixtione ad puritatem immutatio. sed innovatio est celorum a statu veteri ad statum nouum coniunctio. et hoc per cessationem a motu. In celis enim propter impermixtionem nulla impuritas est: sed tamen imperfectio motus. Unde non erit purgatio per ignem: sed tamen cessatio a motu. Sic autem purgabuntur elementa quod presecindetur ab igne vis combustibilis: ab aere re obscuritas: ab aqua glacialis frigiditas: a terra vero grauitas et opacitas. Hec ibi. Et. c. xv. dicitur. Terminato iudicio statim erit innovatio que non complebitur. quod diu peccator est in mundo. id est. quousque detru-

tur in infernum. Et in fine ca. li. dicitur. In innovatione mundi quicquid est ignobile in mundo ad locum penarum confluet. et ibi horrores carceris multiplicabit. Hec ibi. Considera si sint multa fetida et inhonesta in hoc mundo: ac ignobilia. et si posses sustinere fetorem unius canis putridi ad nares appositi per horam. Quomodo sustinere poterit damnatus fetores totius mundi in unum congregatos? Ratio huius potest esse. nam ad bonum statum cuiuslibet communitalis pertinet habere locum ubi sordes proiciantur. Quomodo ergo esset bene ordinata ciuitas vniuersi: nisi haberet huiusmodi locum in quo sordes eius proliceretur? Peccatores facti ut sterces terre sunt huiusmodi sordes per. Ut lutum platearum delebo eos. Et cum his etiam iustum est alias sordes ad penam eorum prolici: qui in hoc mundo aliquem fetorem pauperum infirmorum eos propter deum visitando et confortando sustinere noluerunt. qui bus dicitur a christo. ut habetur Math. xxv. Infirmitas sui et non visitasti me: sed abusi sunt odoribus bonis multa peccata in eis committendo. Secundo ostenditur tantus fetor ex sulphureis ignibus et. per. Pluet super peccatores laqueos ignis sulphur. et. In hoc quod dicitur pluet: abundantia significat penarum. pluuia enim sine numero et mensura cadit.

Est odor fetidus

In hoc q̄ dicit laqueos: significat q̄ de penis erire nō poterunt. per ignē autē dominus acumen doloris innuit. Sed q̄ ignis ardentius seruet cum sulphure. id sulphur addit. Et quia sulphur sine igne non fetet: ideo sulphur ignem miscet. Quantum sit fetor sulphuris cum igne satis notum est his qui accendunt candelam cū stipulis sulphureis. Unde nec vnus stipule fetorem valent sufferre. Quantum igitur erit fetor sulphuris inferni: quando totus ille ignis infernalis erit mixtus sulphure. Cogitet qui potest. De hoc sulphure dicitur Apoca. xix. Apprehensa est bestia et cum illa pseudo ppheta qui fecit signa coram ipso: quibus seduxit eos qui acceperunt characterē bestie et qui adorauerūt imaginē ei⁹ viui missi sunt hi duo in stagnū ignis ardētis sulphuris. et ceteri occisi sunt in gladio sedētis super equos qui procedit de ore ipsius: et oēs aues saturate sunt carnib⁹ eorū. Glo. Apprehensa est bestia. i. antichristus crudelis et bestialiter viuēs. Unde in precedētib⁹. Posita ē pugna antichristi et exercitus ei⁹ cōtra xpm. et hic cōsequenter ponitur eius punitio et eorū qui sibi adherēbunt. Ideo dicit q̄ apprehensa est. i. apprehendēs pręteritū pro futuro. et cū illa pseudo ppheta. i. predicatorēs antichristi qui fecit signa. et ponit singulare pro plurali. Et dicuntur hi duo viui mis-

si in infernū. i. maiores qui scienter operatur malum. et isti magis torquebunt quasi mortui descendunt nescientes legem. Luce. xij. Seruus sciens voluntatē domini et non faciens vapulabit plagis multis. Et Roma. ij. Qui sine lege peccauerūt sine lege peribunt. Ipsi ergo dicunt poni in stagnū ignis ardētis. non q̄ alij debeant excipi ab huiusmodi pena. sed q̄ nō tñ puniātur. Dicitur ergo q̄ mittantur in stagnū et c. Stagnū dicitur quod cōtinet aquas immobiles. et hoc respondet stabilitati et perseuerantie in culpa. Itē pena inferni dicitur stagnū: q̄ mergit eos qui voluptatē huiusmodi q̄si aquā bibebant. In stagno quod est profundū intelligitur pena respondens culpe supple. In igne pena rēdens auaricie. In sulphure pena respondēs luxurie. Et ceteri. i. sequaces antichristi seducti p̄ predicationē pseudo prophetarū. Occisi sunt scilicet in gladio diuine sentētie xpi: qui sedet super equos. i. super humanā naturā assumptam. q̄ in dei iudicii dabit sententiā diffinitiuā. Joh. v. Pater omne iudiciū dedit filio. Et oēs aues. i. oēs sancti qui eleuabātur a terra pennīs viuentiū. Phil. iij. Cōuersatio nostra in celis ē. Saturate sunt idest delectati sūt carnibus eorum: idest vidēdo penas inflictas pro ope carnali. In sulphure igitur significatur fetor carnis et vindicta illi⁹ peccati. Bēti.

Sexta pena corporalís

14

fit. Pluit dominus ignem ⁊ sulphur super sodomiam ⁊ gomorā.
Tercio erit odor fetidus ex dānatis corporibus ⁊c. Nam illa corpora erunt fetida ⁊ immunda. Ita q̄ quilibet ab alio nauscam ⁊ passionem maximam recipiet. Unde sicut caro putrida super carbonem posita magnū eralat fetorem. sic corpora ista putrida etiam ex se ⁊ ex calore ignis maximum fetorem emittent. Cadaver enim hominis emittit fetorem. ita ut a viuentē homine nō possit sustineri. Pensa igitur quō sustinere poterunt damnati fetorem. non nisi vnus sed quasi infinitorum corporum dānatorum. Isa. xliiij. De cadaveribus eorū ascendet fetor. Legimus enim. iij. Mach. ix. Quod anthiocus reuertens de p̄sede elatus in ira cōtra iudeam a deo punitus est. ita ut de corpore impli vermes scaturirent: odore etiā illius ⁊ fetore exercitus grauaret. ⁊ cum nec ipse iam fetores suum ferre posset. ita ait. Iustus est subditum esse deo: ⁊ mortalē non paria deo sentire. Et Joh. xi. dicit martha xpo. Domine si feret quateriduanus enī est. Hoc dicit martha ne dominus fetore corporis fratris sui grauaretur. inelciens adhuc a xpo resuscitandum. Si ergo tantus sit fetor hominis in firmi aut mortui: quātus erit fetor omnium corporum damnatorum.
Quarto erit ibi fetor ex horribilis demonibus ⁊c. **E**xemplus

legim⁹ in beati martini vita. Quada die diabolus in forma regis purpura ⁊ diademate ac aureis caligi⁹ ornat⁹: ore sereno. letaq; facie sibi apparuit. Tuncq; ambo diu tacuissent. Agnosce inquit diabolus martine quē colis: ego sum christus. Tunc ille doctus spiritu sancto. ait. dominus iesus xps nō se purpuratus ⁊ diademate nitentē uenturū eē predicit. Ego christū nisi in eo habitu ⁊ forma qua passus est crucis stigmata p̄sentē uenisse nō credam. ad hanc vocē ille disparuit ⁊ totā cellā se tore repleuit. Credendū est autē in inferno demones ferebunt etiā ⁊ maximo fetore. cuz ibi erūt perpetuo inclusi. Quod fetor intollerabilis. Quod fetor: horribilis tot fetoribus aggregatus: si de te cogitare mus nunq; peccata pro quib⁹ dānatis hoibus infligeris: cōmitte remus. Attendamus igit ad hāc maximā penam. Quid facient delicati homines qui nō possunt sustinere fetorē luti: aut cuiuslib; alteri⁹ rei: s; apponūt suis naribus rosas ⁊ cetera odorifera. Quō nō timent tantum fetorē nō vnus diei sed perpetue duratiōis. Dimissis igitur peccatis operemur bonū. Nam puerient in isernū oēs gentes que obliuiscunt deus ⁊c.

Sexta pena est visio demonū terribilis. Et non solū hec pena ipsis dānatis fiet a demonib⁹. Imo in quattuor

Sexta pena corporalis

eos affligent. Nam

Primo pauore grādē p̄stabit.

Secūdo peccata ipropabunt.

Tertio sup eos pcutiēt iugis.

Quarto in vnuz compiment
eos fortiter.

Primo igitur pauore tē. Sūt enim visu horribiles. Unde etia; naturaliter tmemus videre horrenda et pauemus. **E**xempluz de huiusmodi pauore et timore ex visione demonis. Habemus in libro de dono timoris. vbi legitur q̄ quidam religiosus de nocte in dormitorio faciens incepit clamarē horribiliter: et cum conuentus surgens cōuenisset: videbant euz fixis oculis immobiliter respicere ad parietes nec ad aliud respōdentes: sed mirabiliter honore cōcussus. In mane autem requisitus a priore quid habuisset. respōdit q̄ vidisset diabolum. Inquisitus autē: cuius forme esset. respōdit nō posse facile describere. S; hoc dico q̄ si esset furnus ardens ex vna parte: et figura illa ex alia. magis eligerem intrare furnum q̄ videre figuram illā. Ideo dicit quidam tener in vitis patrū. Credo q̄ si qs videret demones in ea forma qua visuri sunt eos dānati non posset viuere. nec ibi. Quantus igitur erit pauor: ipsis damnatis: nō ex sola visione vni⁹ demonis: sed tot quot sunt in inferno: **S**; quereret quis. Nōne ex longa mora adinuice; talis pauor poterit cessare: dicis q̄ nō.

quia omnes ille pene erunt perpetue: et nō erit ibi pauor tñ ex visione demonum: sed etiam ex visione aliorū dānatorū propter turpitudinem suorum corporum. imo etiam damnati cū magno pauore seipsos aspiciēt. sicut exprimur q̄ aliquis horret et pauet qñq̄ videre plagam si quas habet horribilē. Proverb. x. Pauor blis qui operantur malū. Et. xxi. Pauor operantibus iniquitatē. **S**ecūdo peccata impropabunt: ex impropagatione dānati multuz confundentur. Videmus q̄ ex impropagatione peccatorū homines cōfundunt et erubescunt si sint verecundi. Sic demones impropabunt dānatis sua vicia dicentes. **I**ste est fruct⁹ aduentionū v̄saz. **I**sta sunt stipendia laborū vestrorum. Ecce quid nobiscuz meruistis: cum vos tēpiando nobis cōsensistis superbtendo: luxuriādo: rapiendo: cogitando: loquendo: operando: detrahendo: ludendo: ridendo tē. Ecclesia. xvij. Stultus acriter impropabit. Et. xx. Exigua dabit et multa impropabit. Nam exigua fuit delectatio peccati in quā demones nos precipitāt: sed multa erit impropagatione q̄ in eternum et vltra. **B**iego. Quos habuim⁹ in centores in culpis: habebim⁹ terifores in penis vel tormentis. Et hoc valde timēdum cordi nobili. Exemplum de Dauid qui orauit dicens. **N**e irideat me inimici mei. Et itez.

Visio demonū horribilis 15

Ne quando dicat inimicus me⁹
preualui aduersus euz. Conside
ra q̄ta pena sit homini in dolore
existēti improperare sua peccata
propter que patitur: et que leuiter
potuisset euisse si voluisset: vel
paruo tempore pro eis penitere et
misericordiā cōsequi. Exprimur
etiam q̄ multi infirmi pre dolo
re infirmitatis non possunt audi
re verba quecūq̄. Cogita igitur
si potes. q̄ grauis pena erit dam
natis qui tam infirmi erunt audi
re impropria peccatorum suoz.
et hec pena cōrespōdet detractori
bus contumeliosis. Unde contu
melia proprie est in verbo. Unde
Alexander de hales. Contume
lia est peccatus ex improprio ser
monis manifeste tendēs in nocu
mentum proximi: et extenso nomi
ne dicitur etiam in sanctis eē. An
de super illud. Roma. i. Cōtume
liosus. i. superbus. dicit glo. Con
tumeliosi sūt qui dicitis vel factis
ptumelias et turpia inferunt. An
de contumeliosus dicitur velox
et tumens in verbis iniurie. Et
autem contumelia maior si quis
alicui dicat eius defectum co
ram multis in detrimentum ho
noris. Unde si intentio loquen
tis ad hoc feratur vt per vba que
profert honores alterius auferat.
hoc est peccatum mortale et mere
tur penam inferni. Math. v. Qui
dixerit fratri suo fatue: re: erit ge
benne ignis. Sed detractio ē alie
ne fame per occulta verba deni

gratio: quo visio periclitatur fere
totum genus humanuz. Inquit
glo. sup illud. Ecclesiastici. xlii:
Cum detractoribus nō commi
scearis. Si vero dicatur ex leuita
te nec sit voluntas nocendi: nec
aggrauetur ex circumstantijs: est
veniale. Et multa sunt alia vicia
verborum vt sunt susurronuz. de
risoruz: et male dicentiu quibus
cōrespōdet hec pena: quibus etiam
alia peccata improprietur et ma
xime improprietur xpianis q̄
susceperūt baptisimū: et alia sacra
menta et quibus offensa est via sa
lutis: et noluerunt per illam am
bulare. ¶ Tertio super eos percu
tient iugiter Proverb. xix. Pa
rata sunt derisorib⁹ iudicia et mal
lei percutientes stultorum corpo
ra. Unde in libro de contemptu
mūdi dicitur. Sunt isti tortores
serpentibus horridiores. defor
mes: nigri: s; non ad verbera pi
gri. Nunq̄ lassantur sed semper
ad hoc renouantur. ad mala ser
uantes sunt ad penasq̄ recentes:
semp̄ tristati semp̄ seris pati. sem
per inardescūt nec cessant: nec re
quiescunt. ¶ Q̄ta dānatoz pena q̄
sine pace et regē talia patiēf. Sci
unt. n. pueri q̄tū patiūf ex vberib⁹
bus virgāz s; magis paterētur si
grossis baculis cū manu fortissi
ma percuterentur. ¶ Deus quā
ta pena cū damnati valde sensibi
les percutiuntur manibus fortis
simis demonum absq̄ cessatiōe.
de quib⁹ Ecclesiastici. xxxix. Dū

Septima pena corporalis

spiritus qui ad vindictam creati sunt et in furore suo confirmauerunt tormenta sua. in tempore consumationis effundent virtutem et furores eius qui fecit illos. Non enim sunt dei flagella quibus nos in presenti percutit: nisi ros: in comparatione ad flagella sempiterna quibus quasi iratus per manus demonum semper verberabit damnatos. Quod considerans propheta orat dicens. Domine ne in furore tuo arguas me neque in ira tua corripas me. Quarto compriment eos in unum fortiter. de qua pena et precedenti dicitur Ecclesiastici. xl. Ad hec moysi: oppressiones. fames: et contritio et flagella: super iniquos creata sunt hec omnia. Et de damnato dicitur Job. xx. Uadent et venient super eum horribiles. id est demones: qui horribiles erunt ut dictum est prius. Et de hijs omnibus dicit Math. xvij. Iratus dominus eius tradidit eum tortoribus. id est demonibus. qui dicuntur tortores damnatorum. Dicit enim Ricardus quod corpora damnatorum erunt multo valde compressa. sicut dicit David de ipsis. Sicut oves in inferno positi sunt. oves enim fortiter se comprimunt in ouili in hieme. propter frigus: et in estate in umbra ad sugiendum escum. Sic igitur corpora damnatorum erunt multum compressa. et hec compressio per demones fiet tanquam per executores diuine iusticie. Cogita igitur si esses

sub maximo lapide siue molle quanta tibi pena. Corpora autem damnatorum erunt grauissime ponderosa: et unum super aliud. Sic ut quidam dicunt: non poterunt se mouere. Et ita videtur dicere Christus de non habente vestem nuptialem. Nam inquit de illo. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem etc. At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. ligatis pedibus eius et manibus mittite eum in tenebras exteriores. ibi erit fletus et stridor dentium. Multi autem vocati etc. xxiij. glo. Et si de vno dixi de multis est intelligendum. per hoc videtur innuere quod ligabuntur manibus et pedibus ita ut non possint uti membris ad suam voluntatem: sicut ligantur frenetici et simul comprimuntur: sicut in torculari vine coprimuntur. Et hec omnia euenient damnatis quia noluerunt obedire deo et eius mandata scire et custodire: nec per consequens deum scire. Quia qui se dicit nosse deum et mandata eius non custodit mendax est. ut dicitur. i. Job. ij. Non igitur sine causa dicit thema. Conuertantur in infernum etc.

Septima pena corporalis

est fames crudeliter affligens. Et non solum patientur imo nec aliquo pane poterunt sibi prouidere. Pauperes erunt nec aliud poterunt habere. Recordabuntur preterite refectionis.

est fames crudeliter affligens 19

Efamem patiētur perpetue afflictionis.

Taliter igitur puniētur dāna-
ti q̄ de nulla re nec per se nec per
aliū poterunt sibi prouidere. In
carcerati quidē in carcerib⁹ hui⁹
mundi ⁊ si per seipsos prouidere si-
bi nō possunt. possunt tamen per
amicos vt per vxorē filios cogna-
tos aut allos amicos: aut etiam
per hoies misericordes q̄ elemo-
sinas eis largiunt. ⁊ sic quādoq̄
beneficiantur. ⁊ hoc est eis mar-
gna cōsolatio. Sed nō sic erit in
inferno. q̄ nec deū nec aliquā crea-
turam propiciā habebunt: immo
nō erit creatura que nō nitat crea-
toris iniuriā vindicare. Sapie.
v. Pugnabit pro eo orbis terraz
cōtra insensatos. Filios enī ⁊ fi-
lias vxorem ⁊ cognatos quos tñ
dilexerunt sentiēt inimicos p̄ pec-
catis que pro eis cōmiserunt. Et
filius litigabit cōtra patrē in infer-
no: q̄m̄ exemplo p̄f̄is vsurarij vsu-
rarius fuit: aut talis vite: vel q̄
possedit hereditatem male acqui-
sitam. ⁊ ideo sit damnatus. P̄
ecōuerso maledicet filio dicens.
Maledicta hora in qua te genui.
q̄ pro te dānatus sum illicita acq-
rendo. Sic vxor maledicet viro ⁊
ecōtra: similiter filia ad matrem ⁊
ecōtra. Mich. vi. Filius cōtume-
liam faciet patri ⁊ filia consurget
aduersus matrē. ⁊ sic inimici ho-
minis domestici ei⁹. ⁊ sic de alijs
qui subditos nō correxerūt q̄ ex-
empla peccati dederūt: vel qui p̄sor-

tes peccatorū fuerūt. Null⁹ igit
ibi erit amicus s̄ omnis homo:
deus: ⁊ diabolus inimicus. null⁹
erit qui misericordiā habeat de ip-
sis dānatis immo letabit iustus
cū viderit vindictā. manus suas
lauabit i sanguine peccatoris. vt
dicit ps. Et sic igitur nō erit spes
alicui⁹ auxilij nec a parte dei nec a
parte primi. Quāta igitur satuf-
tas pro amore satuo cuiuscūq̄ al-
terius se velle dānare qui nō po-
terit sibi succurrere: imo erit in-
imicus si sit cū eo dānatus: vel gau-
debit de sua dānatione si sit salua-
tus. Quāta pena habere inimi-
cos quos prius tantū dilexit: qui
etiā si oīus bonis abundarent in
nullo ei succurrere vellent. Tñc
erga tales cessabit omnis pietas
⁊ misericordia. Videte ergo quo
modo debetis amare vxores fili-
os ⁊ filias aut alios quoscūq̄.
Secundo pauperes erunt ⁊c.
Imo nudi erunt sic q̄ nec panni-
culis paruis cooperientur. Mat̄.
liij. Reuelabo pudenda tua in fa-
cie tua ⁊ ostendā gentibus nudi-
tatem tuā. Deus quid faciente
tūc viri ⁊ mulieres qui mō timē
turpia sua videri. Quāta eēt verecū-
dia vni honesto viro vs̄ hōeste mu-
lieri nudū vel nudā esse corā ma-
gna multitudīne ppli. Certe ma-
ior verecūdia ⁊ maior pena ⁊ p̄su-
sio erit ipsis dānatis nudos esse
perpetuo corā tanta multitudīne
demonū ⁊ dānatis cū illis turpis-
simis corporib⁹: de quibus magis

Septima pena corporalís

verecū dabunt q̄ si essent talia q̄-
lia sunt in hoc mūdo. etiā cū om-
nibus infirmitatib⁹ presentis tem-
poris. Vbi erunt camisie delicate
capitegia ⁊ pepla mulierū ⁊ dñā-
rum. tunice duplicate ⁊ foderate
cū caudis amplis ⁊ alia h̄mōi ve-
stimenta. Vbi lecti molles cū co-
opertorijs varijs. vbi puluinarīa
⁊ tapeta que pedib⁹ subternunt
⁊ parietib⁹ applicantur. Tunc oīa
talīa per ignem cōflagrationis q̄
precedet faciē iudicis vt dictū est
prius erunt cōsumpta: immo ē
omnia castra palacia ⁊ quecūq̄
aliā edificia. In hīs cogitēt qui
istis tñ abutuntur vt ad infernū
descēdāt. vbi pecunie. vbi thesau-
rī ⁊ alia preciosa que tantū dilere-
rūt vt pro eis acquirēdis sint dā-
nati. O bone iesu vnde nobis tan-
ta infamia q̄ tot expensis ⁊ tāto la-
bore mūdi gloriā querim⁹ ⁊ con-
fusionem inferni non curamus.
¶ Tercio recordabūtur preterite
refectionis ⁊ maxime gulosi qui
tanta cura ⁊ diligentia seruierunt
corpori cū tantis laborib⁹ nocte
⁊ die vacarūt comestioni: nō cu-
rantes de salute alarū suarū. Hoc
petō gule infini hoies dānabun-
tur. Q̄sta pena q̄sta confusio q̄
pro modica ⁊ tā breui comestio-
ne sunt dānati. Sed vt ait Aug.
in libro de p̄fecta virtutū ⁊ vicio-
rū. ventris ingluuies dicit. Ad
esum. deus omnia mūdāna cōdi-
dit. qui saturari cibo respuit quā
aliud q̄ q̄ concessio muneri p̄di-

cti. Parsimonia ciborū rīdet. vñ
horū qđ dicis vez ē. Itē. n. hō sa-
me moreret de oīa ad esum crea-
uit: sed ne mensurā comedēdi ex-
cederet abstinētiā imperauit. nā
inter cetera sua mala p̄ saturitatē
maxime panis sodomā perijt do-
mīno attestāre qui ad hierusale-
m per prophetā loquitur dicēs Eze-
chielis xvi. Hec ē iniquitas sororis
tue sodomē saturitas panis. Quā
p̄pter sicut egreditur ad medici-
nā sic ad sumēdas dapes debet
quis accedere. Nequaquā valet in
illis voluptatē appetens s̄ neces-
sitati succurrēs. Vñ incarnata
veritas per euangeliū dicit. Lu-
xi. Attēdite ne grauentur corda
vestra crapula. Quō p̄tra de insa-
tibili iudeorū voracitate dicit
Apostol⁹ Thēssa. iij. Multi am-
bulāt quos sepe dicebā vob. nūc
autē vl flēs dico inimicos crucis
xpī quorū finis interit⁹: quorū de⁹
vēter ē. Et rursū. Esca vēter: ⁊ vē-
ter escis: de⁹ at ⁊ hūc ⁊ has dīstru-
et. Ille at plene hoc viciū supat
qui in sumēdis dapibus non so-
lus parsimoniā tenet: ut scilz rese-
ctiones semp esuriens temperet:
verū acuratiores ⁊ suauiores epu-
las excepta corpis infirmitate ⁊
hospitiū suscepiōne contēnit. hec
Aug. Talib⁹ igit sic deditis gu-
le dices qđ dictū est illi diuisi quē
epulabat quotidie splendide ⁊ se-
pultus ē in inferno: Luce. xvi. Re-
cordare fili. q̄ re. b. in. v. tua ⁊ la-
zar⁹ similiter mala: nunc autē hic

est fames crudeliter affligens 17

cōsolatur tu vero cruciaris. Sic
 igit cruciabunt gulosi dānati. q
 bus dicit. Recordare quomō ex
 cessas multos et mīta peccata cō
 misisti in prandijs et cenis. ppter
 que dānatus es. Tūc maledicēt
 hore et tēpori qbus talia cōmiser
 runt. Nolite igit charissimi sic vi
 uere sed date elemosinā pauperi.
 et vobis ip̄s dicat i die iudicii il
 lud Math. xxv. Esuriui et deditis
 mihi manducare. Venite benedi
 cri patri mei: possidete paratum
 vobis regnū a cōstitutione mun
 di. Quarto famē patietur et. d
 quibz dicitur Ysa. lrv. Et vos qui
 dereliquistis dominū et. pro eo q
 vocavi et nō respōdistis: locut' suz
 et nō audistis. et faciebatis maluz
 in oculis meis et que nolui elegi
 stis. ppter hoc dicit dñs de'. Ec
 ce serui mei comedent et vos esu
 rietis. ecce serui mei letabūtur et
 vos cōfundemini. ecce serui mei
 laudabūt pre exultatione cordis et
 vos clamabitis pre dolore cordis
 et pre cōrritione spirit' ululabitis.
 Dānati igit pre magnitudine fa
 mis clamabūt. quāta pena sit fa
 mes possunt aliquāliter scire qui
 illā passi sunt. Incarcerati nāqz
 pre magnitudine famis solent co
 medere biachia sua et partes cor
 poris. etiā i obsidionibz plurimis
 hoies comederūt canes. Sed qd
 dico canes homo: etiā matres p
 prios filios: Nec oportet quo ad
 hoc historias antiquorū reuolue
 re. nā et hīs annis. lxxxvj. vel cir

ca etiā matres comederūt propi
 os natos. Quāta fames ut sic na
 turalis amor pereat. Sed reuera
 fames quorūcūqz viuentiā ni
 hil est ad illaz famē inferni que p
 petua erit. Cogitet igit hanc pe
 nam qui poterit. qz sicut dicit de
 paradisi gaudijs. i. Choz. ii. q
 oculus non vidit: nec auris audi
 uit nec in cor hois ascendit q pre
 para. deus. dī. se. Ita de penis in
 ferni dicendū est. Quid faciūt cō
 temptores ecclesie qui in dō nō ūt
 ieiunare: qui sibi ppetuo velint no
 lint ieiunabūt cū tanta fame inco
 gitabili. Mellius cēt hic ieiunare
 vel minorē famē pati: qz incurre
 re illā tam grandē famē que nun
 qz deficiet. Aduertamus igit ad
 ista ut effugiamus tātas penas et
 viuam' euz temperantia nobis a
 deo indicta. nā dicitur in thēma
 te. Conuertantur et.

o **Etana** pena cor
 poralis
 est sitis similiter consi
 gens. vbi. Moranduz

qz circa mēbrū oris in quo viget
 spāliter sitis: licet et totū corpus
 et maxime interiora afficiat et hīs
 penam et dolores immittat. Erūt
 tamē quattuor speciales pene.

Maz ei aqua presentabitur que
 sitim extinguere non valebit.

Semper sic cruciabitur cupi
 do bibendi minime cessabit.

Sapor erit amarissimus in ore
 veraciter.

Dolor dentium pessimus tor

c li

Octaua pena corporalis

quebit crudeliter.

CPrimo igitur aqua pſtabitur
zē. Vbi ſciendū q̄ totus ille car-
cer erit plen⁹ aqua ⁊ igne nec aq̄
extinguet ignem: nec ignis cōſu-
met aquā: ſicut fit in hoc mūdo.
Erunt igitur ibi ignis ⁊ aqua ſi-
mul. Sed q̄ ignis inter elemēta
eſt magis actiuus ⁊ citius nocet
corpore: iō ad terrore illarū pena-
ruz in ſcriptura ſacra in pluribus
locis fit mentio de igne q̄ de aq̄.
⁊ ideo ſicut ignis ille nō deſtruet
corpus: ita ⁊ aqua illa nō extinguet
ſitim. Q̄ta pena habere tantas
aquā que nō poſſit ſedare ſiti. Si-
cut enim dormientes ⁊ ſomnātes
ſe habere ſitim. ⁊ ſomniātes ſe bi-
bere cū ex tali fantaſtico potu nō
extinguatur ſitis: q̄tuz patiuntur
in tali ſomnio. Sed ſi quis ſum-
me ſitiat in vigilla ⁊ habeat aquā
⁊ nō poſſit bibere. ſumme patit.
ſed nihil eſt cōparatione ad dāna
ros qui ex aqua tanta p̄iti ſitis ex-
tinguere nō poſſunt. Ibi erit bal-
neū aquaruz multarū quo corp⁹
nō mundabit. Hoc balneū debet
his qui ſe balneant in aquis tepi-
dis ⁊ multa peccata cōmittunt.
vtpote cū balneant ſe viri cū mu-
lieribus nō ſuis. que peccata cō-
mitti tam in vidēdo q̄ tangendo
⁊ loquendo ibidē poſſunt. de⁹ no-
uit. de quib⁹ poſt hec in cōfeſſiōe
nō loquunt: immo cū talib⁹ pecca-
tis deſcendūt ad balneuz inferni.
Talia balnea nō extingunt ardo-
rem cōcupiſcentie carnalis: imo

ac cēdūt. Et de hac pena aque ſi-
gidiffime primo dictū eſt. S; cir-
ca has penas quidā dicūt q̄ nul-
lus reuertitur de inferno. Sap. i.
Nō eſt agnit⁹ qui reuerſus ſit ab
inferis. S; ſi rediret aliquis q̄ vi-
diſſet infernū crederent ei. Iſtis
autē poteſt reſponderi multiplici-
ter. ¶ Primo per interēptionem
prime que falſa eſt. q̄ lazarus ſuit
reuerſus. ⁊ ſicut dicit Aug. cum
diſcubuit poſtea cū domino i do-
mo Marthe multa narrauit i mē-
ſa de locis penalib⁹. Preterea cir-
ca paſſionē domini multa corpo-
ra ſanctorū ſurrexerūt ⁊ apparue-
runt multis. Preter iſtos inueni-
untur alij multi inde rediſſe ex di-
ſpenſatiōe diuina. vt Traſanus ⁊
alij de quib⁹ inuenit in geſtis ſan-
ctorū. ¶ Secundo rīdendum eſt
per negationē ſecūde. q̄ ſi etiā ali-
quis inde veniret nō crederēt ei.
immo dicerēt vel q̄ nō inde veni-
ret: vel q̄ nō diceret vera. vel q̄ ſi
cut ille qui ide exiuit penas ad q̄a
peruenerat euasit: ſic ⁊ ipſi poſtq̄
talibus penis deputati eēnt eque
bene euaderēt. Non attendentes
ad illud qd ſcribit i li. de ortu ſal-
uatoris. ve inquit qbus datus eſt
citius experiri q̄ credere. Hoc pa-
ter Lu. xvi. de diſulte epulone qui
dixit abrahe. Rogo te p̄ vt mit-
tas lazarus in domo patris mei.
Habeo enim gnq̄ fratres vt teſte-
tur illis ne ⁊ ipſi veniant in locum
hūc tormentorum. Et ait illi abra-
ham. Habēt Moysen ⁊ p̄phetas

est sitis similiter cōfligens 18

At ille dicit. Non pater abraham. sed si quis ex mortuis lerit ad cōpniā agent. Ait autem illi. Si Moysen et prophetas nō audiunt neq; si quis ex mortuis resurrere rit credent. Iste est tere? euangelicus. Quis enim posset resurgere maioris auctoritatis moysē et prophetis per quos oia spū sanctus loquebat cui magis esset credendus. Tercio dicendū est istis q; hoc ipsum q; nō ita passis; aliqui reuertunt ad nos de inferno ē: ut .s. ppter hoc illuc magis timeamus ire. Sicut dicitur in fabula de vulpe qui noluit ire ad curias leonis qm vidit q; aliorū animalium que venerāt vestigia eorum in retroitum nulla apparebāt. Exēplum de quodā fratre p̄dicatore qui cū predicasset de inferno et diceret ei quidā dure crudelitatis. Maledictus qui credet vobis qui nō fuistis ibi. Dixit ei frater. Pessimē hōim si aliquis veniret ad te de inferno nunq; cessares male facere. dicerēs enim apud te q; si ires in infernū ppter peccata tua posses inde exire sicut et ille exiisset. Item aduertendū q; nō solus fideles sed etiā infideles habuerūt fidē de inferno. Unde narrat in quadā tragedia Seneca q; nō habuit fidē nostrā: q; visus est cui dam q; videret Meronē balneantē se apud infēros: et ministros aurū seruens infundētes. et euz videret chorū aduocatorū ad se venientū um huc inquit venale gen? hōim.

Aduocati amici mei accedite ut in hoc vase meū balneamini. Adhuc enī superest locus in eo quez reseruauī uobis. Similiter multi poete mentionē faciunt de inferno in multis scripturis. Sāt igitur infideliores infidelib? qui dubitāt de inferno. imo nec sunt fideles cum in tot locis sacre scripture fiat de eo mentio: sicut dictus est: et dices magis isra. Secundo dānatus ex siti cruciabit et bibendi cupido nunq; cessabit. Quis pōt facere maiorē fidē pū? rei q; ipī euangelium. Luce. xvi. vbi dicitur. Mortu? est autē dñes et sepultus est in inferno: eleuans autē oculos suos cū esset in tormētis vidit abrahā a longe et Iazarū in sinu eius. et ipse clamās dixit. Pater abrahā miserē mei et mīte Iazarū ut intingat extremus dīgiti sui in aquas ut refrigeret linguas meā. q; crucior in hac flamma. Aquā petijt ppter ardorez sitis et nōdum aque guttā obtinuit nec vnq; obtinebit. Notandū inquit. A. de lira q; lingua et dīgit? metaphorice dicit in animabus separatis quales erāt anime Iazari et diuitis: sicut in deo qui spūs est. manus dicit virtus eius operatiua. et similiter hic in Iazaro. p dīgitū intelligit virtus eius auxiliatiua. et per linguā diuitis vīrt? mentis cōceptus expressiua. hec pena maxime debet hīs qui per linguā peccāt in potu. Sapiētē. xi. Per que quis peccat per hec

Octaua pena corporalis

et torquet. Sicut ergo ille diues
semp sitit quia peccauerat in bibe-
do. Sic potatores et potatrices qui
in hoc multum peccant in inferno si-
tiunt si in talibus peccatis moriantur.
Quarta pena semper sitire sicut pos-
sunt imaginari illi qui quandoque
magna sitim passi sunt. pro omnibus
diuicijs quas habuerunt in hoc mun-
do. pro copia frumentorum et vino-
rum que habuerunt in cellarijs suis
non habebunt bucellas panis nec
vas aque ad bibendum. Quid igitur
faciendum. Terre facere debemus si-
cut peregrini qui exeuntes de pa-
tria sua faciunt bursarios quibus sua
tradunt ut sibi necessaria prouide-
ant. Sic nos tanquam peregrini qui
non habemus hic ciuitatem manen-
tem sed futuram inquirimus. Beatus
vltimus. Faciamus bursarios: comi-
tamus pauperibus pro quibus Christus
dicit in die iudicii illud Mat. xxv.
Situi et dedistis mihi bibere. et
ille cuius intuentu dedimus prouide-
bit nobis in alio mundo de ne-
cessarijs sic quod non indigemus nec
patiemur famem aut sitim. Ponunt
enim in bursa pro futuro tempore qui
elemosynas dant. Ecclesia. xviii.
Elemosyna viri quasi sacculus
eius. Pauperes enim elemosynas
sibi datas in cellis portant ut ibi the-
saurum inuentiant qui dederunt. Unde
dixit beatus Augustinus tyranno.
Facultates ecclesie quas requi-
ris in celestes thesauros manus
pauperum deportauerunt. Tercio
darnatis sapor erit amarissimus et.

Jer. ix. Libabo eos felle et pota-
bo eos absinthio amari ad potan-
dum. Est etiam amarissima mirra et
aloes sicut sciunt qui gustarunt.
Non per hoc intelligitur quod ibi sit
felicitas quod in ore erit amaritudo ac
si comederent fel et biberent absin-
thium. Immo maior: quod non possu-
mus per aliquas presentis seculi pe-
nas exprimere illas inferni sed qua-
tum possumus exprimimus: per
nota semper minus dicendo et ma-
gis vel maius intelligendo. Vide
igitur si sit pena ipsi ori habet tanta
amaritudinem. Et ad hoc potest re-
ferri illud Deut. xxxij. Fel dracho-
nis vinum eorum et venenum aspidum in-
sanabile. id est semper crucians. Hec pe-
na erit pro falsis et speciebus et alijs
delicabilibus que hic comedimus: et
in quibus ipsi darnati plurima peccata
commiserunt. Quarta pena respec-
tu oris erit malum siue dolor den-
tium. Cum talis dolor sit maximus
etiam in presenti sicut sciunt qui exp-
ti sunt. Ita ut plures quasi fatui red-
dantur. Credere debemus illud do-
lorem non deesse in ipsis darnatis
et multo maiorem quam hic passi su-
mus. quia scriptum est Deut. xxxij. Co-
gregabo super eos mala et sagittas
meas complebo in eis. propter hoc
dicit euangelium. quod ibi erit stridor
denticulorum. Mat. viij. et non solum ex
maximo frigore de quo dictum est
prius: sed ex dolore intensissimo
ipsorum denticulorum. Deus quis pote-
rit omnes huiusmodi penas portare
que iam recitate sunt. s. xxxij. corpo

rales. Hec pena corespondet maxi-
me deuorantibus qui dentibus
suis multa deuorant qui erant mul-
tum necessaria christi pauperibus.

Qua pena corporalis erit ve-
recundia et confusio.

Hec autem confusio erit
in quatuor penis. Nam ipsi dantur.

Tractabuntur vilissime.

Cocabuntur turpissime.

In seruitute impia.

Cum iniquorum copia.

Primo tractabunt vilissime.

Tractabunt quidem vilis quam alii
res vilissima huius mundi. Job. 1.

Hec considerans dicebat. Dimitte
me et plan. pau. do. me. ante quas

va. et ad re. a. t. t. et oper. te. terraz
miser. et te. ubi v. m. m. et n. l. or. sed

sen. b. l. h. i. Ibi igitur nullus est
ordo. Non enim deferretur honor

regi plus quam garcioli. Nec pape plus
quam minimo clerico. Nec regie plus

quam pauperule vetule quin ita vi-
liter immobilis tractetur et punire-

tur. Hoc est quod dicit. i. Regum. 11.

Qui continent me erunt ignobili-
les. Tales enim qui in hoc mundo

suerunt in statu digniori magis de-
buerunt deo servire et ipsius hono-

rare ratione status in quo deus ip-
sos posuerat. Quod si non fecerit

de ipsis fiet iudicium durissimum.

Sicut dicit Sap. vi. ut prius di-
ctus est in tertio membro tertie pe-

ne. Non erit igitur ordo qui nunc
et secundum quem subditi obediunt supe-

riori. Ibi non obediunt magis regi

garciolo quam rex garcioni nec reuer-
bitur. nec filius honorem facit pa-
tri. nec filia matri. Reges et prin-
cipes et alii qui in hoc mundo tan-
tusolleritis reuerentias et hono-
res: et spreueritis pauperes cogita-
te quomodo tractabimini in inferno.

Sed quod dicitur Sap. 11. Dia-

secte deus in numero pondere et
mensura. ergo ibi erit ordo. Dico

quod ibi erit ordo vno modo et alio
modo non. Ordo erit ibi in com-
paratione pene ad culpam. ordinabitur

enim pena secundum exigentiam culpe.

Ysa. 45. Agnitio vultus eorum rui-

debit eis: et peccatum suum quasi so-

doma predicauerunt nec abscon-

derunt. Ne anime eorum quasi reddi-

ta sunt eis mala. et impio ad ma-

lum retributio. non anime eius fiet ei.

Respondet igitur pena culpe
multipliciter. primo in numero.

Non enim est cogitatio dictum vel
factum pro quo ibi pena non soluat.

Job. 22. Hoc scio a principio ex
quo positus est homo super terras

quod laus impiorum brevis sit et gau-

diolum ypocrite ad instar puncti.

Et sequitur. Quia que fecit eis. nec
tamen consumetur. Iuxta multitudi-

nem adinventionum suarum sic et su-

stinebit. Et sequitur. Deuorabit eum
ignis qui non succendet. Hec est

pars hominis ipsius a deo. Et Ro.

1. Reuelabitur enim ira dei de ce-

lo super omnem impietatem et inuisi-

bilis am peccatorum. Notant dicit super omnes
impietatem ut numerum innuat fla-

gellorum. Sicut enim nullum bonum

c. liij

Nonna pena corporalís

irremuneratū: ita nullū malū im-
punitum. Ecclia. xij. Tāta que
sunt adducet deus in iudiciū si-
ue bonū sit siue malū. ¶ Item in
modo. q: in illa parte corpis pl^{us}
punitur in qua plus peccauit. Lu-
ce. xvi. Diues magis cruciabat^{ur} i
lingua ideo magis remediū que-
rebat de lingua. q: in illa pl^{us} pec-
cauerat. ppter illicita verba et ci-
bos. ¶ Item in qualitate. q: qui
in luxuria peccauit ubi est ardor
in corde et fetor in corpore plus
ardēti pena et ferenti^{us} punitur. Ita
qui plus peccauit in supbia et ho-
nore plus habebit de cōfusione.
q: qui se exaltat humiliabit. vt di-
citur Luce. xlii. ¶ Item in quan-
titate. q: q plus peccauit plus pu-
nietur. Sapientie. vi. Potētes po-
tenter tormēta patient. Et Apo.
xviii. Quāntū gloriificauit se et in
delictis suis: tantū dare illi tormē-
tum et luctus. Sicut enim idem
ignis nō equaliter agit in lignis
viride et sicca: sic ignis gehēne li-
cet sit idem ignis vt dicit in sen-
tentis. non tamen oēs equaliter
vret. sed fm delicti exigentiā. Lu-
ce. vi. Eadez quippe mēsurā qua
mensi fueritis remetietur vobis.
Sic ergo ordo est pene respectu
culpe. In hoc autē nō est sicut di-
ctum est. vel nō dicitur ibi ordo.
q: elementa ibi ordinē naturalem
nō seruabunt. Ignis enī cuius
ordo naturalis ē ardere et illumi-
nare ibi ardebit sed nō illumina-
bit. In ps. Vox domini interci-

dentis flā. Ad exponens clpsan^{ter}
dicit. Dominus flā mās ignis in-
tercidet q: ardorē in inferno et lu-
men in celo ponet. nō tamē peni-
tus ignis nō lucebit. lucebit enī
vt inde doleant nō vt gaudeant.
Item nō erit ordo vt ignis sepa-
retur ab aqua: sed erūt simul mi-
xta cū alijs multis vt fumo fetore
et c. Ideo sequit sed ibi semp-
ternus honor inhabitās. Unde
Sap. liij. vbi fit fmo de nuptijs
dicitur. Erūt post hec desidētes
sine honore et in cōtumelia inter
mortuos in ppetuū. Tractabun-
tur igitur a demonibus eorū tor-
toribus villissime. Nulli nec pape
nec regi honores dabunt: sed qui
plus peccauerūt plus et cōfusiōi
sue tractabunt et punient. ¶ Se-
cundo locabunt turpissime et ad
idē facit auctoritas predicta: q: i
fern^{us} est terra tenebrosa terra mi-
serie et locus in corde tere oibus
miserijs replet^{us}: vt dictū est ps.
et in isto loco post iudiciū genera-
le locabūtur oēs demones et oēs
dānati perpetuo absq: exitu et spe
cuiuscūq: consolatiōis: Mat. x.
Ite maledicti si ignem eter-
num. Vbi erūt canere hui^{us} mun-
di orate tapetis et picturis: do-
mus cū tantis expensis edite: ca-
stra: palacia: et alia sumptuosa edē-
fici. Certe hōnnia erūt destru-
cta. Vbi sedebūt reges et princi-
pes: Vbi lecti molles et alia sum-
ptuosa que tunc in hoc mundo
diligunt: vt pro acquisitiōe talis

erit verecundia et confusio 20

multa committant peccata talia emendo et vedendo cum mendaciis perisuris et aliis fraudibus infinitis: que ducunt homines ad infernum. Quanta satuitas pro re transitoria et quasi momentanea tot et tantas penas perpetuas sustinere velle? **T**ercio erunt in servitute impleti. Homo enim factus est ut sit dominus omnium mundanorum. In ps. Omnia subiecisti sub pedibus eius oves et bovem universum. Insuper et per campum. Volucres celi et pisces maris etc. Ita tamen ut obediat ei qui fecit eum. scilicet deo suo et creatori omnium. sed quia noluit deo obedire: iustum est ut creature propter ipsum facere sint sibi ad supplicium eternum. sicut satis dictum est prius. et velit nolite hec tormenta pati et his subiacetur. Etiam damnati patietur a demonibus sicut ab eorum torporibus: sicut dictum est prius. **Q**uod grauis pena his qui in hoc mundo subere siue precipere consueverunt quorum imperium et dominatio versa erit in servitute: et non immerito cum in hoc mundo noluerunt obedire suo creatori suo redemptori in decem preceptis. Videmus enim quod reges et principes et ceteri domini imo patres familias et materfamilias servos suos imo etiam filios puniunt et subiaciunt servituti aliquando mortem inferendo secundum diversas transgressiones suorum preceptorum: vel aliter puniendo scilicet incarcerando: verberibus castigando etc. Sed hec eorum pena et servitus temporalis est et transitoria: sed vere servitus inferni erit perpetua. de qua dicitur Jere. xlvj. Servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras. id est in inferno quod est in medio terre ut dictum est prius. Et ratio huius servitutis redditur. ca. xvj. eiusdem prophete. Quia vere liquerunt me patres vestri: ait dominus etc. et legem meam non custodierunt: sed et vos peius operati estis quam patres vestri. Ecce enim ambulabat unusquisque post pravitatem cordis sui mali ut me non audiat: et etiam scilicet per mortem de terra hac in terram quam ignoratis: scilicet infernum: et servietis sibi diis alienis. id est de monibus quibus obedistis tanquam deo servietis scilicet vice ac nocte. id est semper qui non dabunt vobis requiem. **Q**uarto erunt damnati cum iniquorum copia. Hec copia et societas damnatis erit maxima pena. Non enim habet veritatem illud puerbum. Solacium miseris est socius habere in penitis. Imo quanto plures erunt damnati tanto ignis ille magis ardebit. sicut videmus quod quanto sunt plura ligna in igne tanto ardor ignis est maior. o quot erunt damnati. Consideremus a principio mundi quot fuerunt homines. Quis posset cogitare sufficienter. Credo quod solus deus et quibus revelatum est sciunt horum numerum. Erunt autem ut ceteri dicitur. et ita Christus videtur sentire dicendo Math. xx. Multi sunt vocati pauci vero electi: plures damnati quam salvati. Etiam secus erit maior et ita de multis penis. sicut de cla-

storia: sed vere servitus inferni erit perpetua. de qua dicitur Jere. xlvj. Servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras. id est in inferno quod est in medio terre ut dictum est prius. Et ratio huius servitutis redditur. ca. xvj. eiusdem prophete. Quia vere liquerunt me patres vestri: ait dominus etc. et legem meam non custodierunt: sed et vos peius operati estis quam patres vestri. Ecce enim ambulabat unusquisque post pravitatem cordis sui mali ut me non audiat: et etiam scilicet per mortem de terra hac in terram quam ignoratis: scilicet infernum: et servietis sibi diis alienis. id est de monibus quibus obedistis tanquam deo servietis scilicet vice ac nocte. id est semper qui non dabunt vobis requiem. **Q**uarto erunt damnati cum iniquorum copia. Hec copia et societas damnatis erit maxima pena. Non enim habet veritatem illud puerbum. Solacium miseris est socius habere in penitis. Imo quanto plures erunt damnati tanto ignis ille magis ardebit. sicut videmus quod quanto sunt plura ligna in igne tanto ardor ignis est maior. o quot erunt damnati. Consideremus a principio mundi quot fuerunt homines. Quis posset cogitare sufficienter. Credo quod solus deus et quibus revelatum est sciunt horum numerum. Erunt autem ut ceteri dicitur. et ita Christus videtur sentire dicendo Math. xx. Multi sunt vocati pauci vero electi: plures damnati quam salvati. Etiam secus erit maior et ita de multis penis. sicut de cla-

Decima pena corporalís

more: pauore. de quib⁹ dictus est. Erit etiā maxima pena videre tot demones a quibus nunq̃ separantur. Cogitet igitur qui poterit hanc penam. si pena est damnatio ad mortē esse in carcere cū frigore fetore ⁊ alijs miserijs que aliquādo sunt in carcerib⁹ vel cū hominibus mortuis ⁊ fetidis q̃ aliquādo sunt cū alijs viujs in carceratis. maior est pena dānatis esse cū tam turpissima fetidissima ⁊ horrenda societate tot dānatorū. hec meditari diligēter facit bene pugnare cōtra diabolū ⁊ cauere peccata ne ad hanc societate pueniamus. Cum enī quis cōsideret q̃ si fuerit victus a demone peccatū mortale ad illa tormenta ducetur. Certe oī viriliter pugnare ne vincatur. ¶ Exemplum egissippus de cladibus iudeorū narrat q̃ cū quidā de socijs alexandri qui preerat magno exercitui videret cōtra se exercitū innumerabile preparatū: ⁊ sui sumerent cibū ad cōsolationē virium. ipse in quodam solacio dixit eis. Prādeam⁹ nunc. q̃ hodie cenaturi sum⁹ apud inferos. Quo verbo ita alati sunt ad fugiendū cenam illā q̃ nullus preter unū fugit de prelio. ⁊ sic viriliter pugnaverūt q̃ victoriā habuerūt. Sic charissimitaliter resistamus vicijs ⁊ pugnemus cū mūdo carne ⁊ demone: ut victores existamus ⁊ illā societate horribilem euitemus. Hec societas debetur illis qui in societatibus

hulus mūdi multa peccata commiserunt. sicut fit i tabernis ⁊ ludis ⁊ choreis ⁊ multis alijs copulis vel societatib⁹ satutorū: que societates sunt vitande. Quia dicit ps. cum peruerso peruerteris. Quāad hoc est sanct⁹ basilius quā si in fine sue regule dicens. Euita viros quos erga mandata dei videris negligētes: q̃ mortui sunt virtutibus: qui letantur in ppilijs voluntatib⁹ vt gaudijs careāt diuinis. Cū huiusmodi viris nulla sit tibi cōmixtio neq̃ uelis cū eis simocinari assidue: nisi in quo eos possis ab errore reuocare. Ceterū si non uales deuita ut publicū hostem. Sepe enim per vnā ouem morbida polluitur totus grex ⁊ modica pars fellis magnus dulcorē vertit in amaritudinē. ⁊ fermentū modicū totā massam corrumpit. hec ille. Euita ergo societates peccatorū ut possis euitare societates dānatorū. nam in talibus societatib⁹ iniquorū viroꝝ nō est memoria de deo. ⁊ si est: est in malo: perjurādo: blasphemando: ⁊ inhoneste loquēdo vel de absentibus murmurando ⁊ illis detrahendo. de talibus dicit propheta. Conuertantur rē. qui obliuiscuntur deum. quia scilicet non seruant mandata dei sui.

o **Decima** pena corporalís
ipsoꝝ damnatorū
erit in tactu maris as-
flecto. pro qua pena intelligēda.

erit in tactu maxima afflictio 21

est sciēdū q̄ corpora illa erūt val-
de passiva sed tamē incorruptibi-
lia. Et pro hoc magis intelligen-
do. Cogita aliquē valde infirmū
z debile in suis mēbris uel partiē
tem guttā uel talem infirmitatē.
Sunt enī aliq̄ue infirmitates que
ita reddunt passibile corp⁹ sicut z
ego expertus sum q̄ non sufferre
possunt tactū alienius ponderis.
Talia igit̄ erunt illa corpora z ita
passibilia q̄ in tactu patietur gra-
uissimā penam. z hoc ex q̄tuor.
C Primo ex tactu suorum mem-
brorum valde ponderantium.
C Secundo ex tactu suorum lo-
corum ipsos continentium.
C Tertio ex tactu corporū alio-
rum damnatorum.
C Quarto ex tactu demonū euz
hīs condemnatorum.
C Prima igitur pena erit ex ta-
ctu suorū membrorū zc. Nam cor-
pora dānatorū erunt ponderosa
multū: z sic brachia sup corpus
ipsius dānati: z caput sup hūme-
ros. z sic de alijs maximū dolorē
faciēt. z hoc possumus imagina-
ri ex eo q̄ aliquādo quis in parte
aliqua corporis habet plagā aut
malū aliquod in quo si tangatur
statim clamore magno eiulat. Et
dens uos lediūis me. etiam se
ipsus illuc nō audet tāgere. Sic
carissimī corpora dānatorū erūt
tā infirma ut i tactu suorū mēbroz
sibi penam grauez infligant: z ta-
lis pena erit illis qui sua mēbra
tetigerunt turpissime z in talib⁹

peccatis mortui sunt aut qui se
parauerunt nimis superflue sicut
z faciunt multi z multe intentio-
ne alliciendi ad peccatum. C Et
iuxta hoc potest poni exemplum
quod recitatur in floribus sancto-
rum. z parisiis contigisse legi-
t. Magister enī quidāz dictus filo-
quendam suum scholarē egrotā-
tem obnixe rogauit ut post mor-
tem ad se rediret z statum suum
sibi denunciarer. Post igitur ali-
quot dies sibi apparuit cum cap-
pa de pargameno tota descripta
sophismatibus z intus recta flā-
ma ignis siue foderata: qui requi-
situs a magistro quis nam esset.
ait. Ego sum utiq̄ qui ad te redi-
re promisi. qui de statu suo requi-
situs ait. Hec cappa super me pl⁹
ponderat z plus me premitt q̄ si
vnam currim super me haberes:
z hec est mihi data ut eā portez p
glia quā in sophismauib⁹ habui.
Porro flāma ignis q̄ est coopta:
pelles sūt delicate z varie q̄s fere-
bam; que flamma me cruciat z
erurit. Sed cum magister illam
penam facilem iudicaret dixit ei
desunc⁹ ut extenderet manum. z
sic facilitatez pene sue sentire pos-
set. Lūq̄ manum suam extendi-
set ille guttā vnā sui odoris dimi-
sit que p̄dicti maḡi manū sagitta
citr⁹ p̄forauit: ita q̄ cruciatū mi-
rabilem sentierit. z ait. talis sum
totus. Ille igitur maḡ ex ipsius
pene acerbitate seculum delibe-
rauit deserere z religionez intra-

Decima penā corporalis

re. Unde mane scholarib⁹ cōgre-
gatis hos vsus cōposuit. xv. In
quo coarctatis: cras coruis vana
q̄ vanis. Ad logicas pergo: que
mortis nō timet ergo. Et sic secu-
lum deserēs religionem intrauit.
Istud exemplū valet ad ostendē-
dum ex pōdere illius cappe quō
post diem iudicii quādo corpo-
ra erūt vnita aīabus ex pondere etiā
tallū corporū: dānatorū valde pō-
derantiā ac suoz membrorū erit
maxima pena in damnatis. sic q̄
brachiū dānati super corpus suū
valde passiuū multū affliget illud
cum illo ardēt igne sulphureo: et
hoc pro peccatis cōmissis ex orna-
mentis pulchrarū vestīū et pelliū
diuersarū in quibus supflue mul-
ta psumunt vbi ex talib⁹ magis
deberet subueniri xpī pauperib⁹.
Unde nō dubito q̄ si nobis acci-
deret sicut illi magistro: videlz q̄
vnā guttā siue parūā penā infer-
ni sentiremus spernerem⁹ multa
que nunc sunt cā et occasio nostre
dānationis nisi peccata mortalia
que i hiis fieri possunt fugiam⁹.
¶ Secūdo erit pena ex tactu suo-
roz locorū ipsos dānatos p̄tinen-
tium. Sicut enī videm⁹ q̄ infir-
mī si ponerent sup lectū durum
vel lapidē: paterent. Immo i lecto
molli valde patiunt nec quiescere
possunt multi ppter infirmitates
sui corporis. Sic corpora dāna-
torū maxime passiva et sensibilia
valde affligent ex tactu locorū. i.
corporū que cōtinebūt illa. et pec-

pena spālius debetur illis qui in
lectis mollib⁹ et ornatis multa pec-
cata horrēda cōmiserunt. de qui-
bus dicit Amos. vi. Ne qui dor-
mitis in lectis eburneis et lasciui-
tis in firatīs vestris. Ne imprecia-
tio maledictiōis eterne ē: siue dā-
nationis his qui dormiūt i lectis
ornatis et ibidē lasciuiunt peccata
luxurie et alia mala cōmittendo.
De peccato isto vidē si vis Ezech.
xliij. Vel qui etiā ut pigri multū
tēpīs perdunt quo possent orare
vel aliq̄ bonū facere. de quibus
dicit Prover. xxvj. Sicut ostium
veritatis in cardine suo: ita piger i le-
cto suo. Et q̄ grauis pena his q̄
assueti sunt dormire in albis lin-
theaminibus et culcitrīs delicata
pluma. Et q̄tū dolebunt eis late-
ra immo totū corpus ex tā duro
lecto. ¶ Sed poterunt ne dānati
se vertere. Quidā dicunt q̄ nō nī
si q̄tum demones eos vertent: s̄
quomodo cōq̄ sit: pena eorū non
alleuiatur ex tali uersione. de isto
lecto dicit Ysa. xliij. Detracta est
ad inferos superbia tua: concidet
cadaver tuū: subter te sternet ti-
nea et operimentū tuū erunt ver-
mes. ¶ Aliqui tamē dicūt q̄ i rei
veritate ibi nō erunt. et q̄ nullum
animal erit i inferno nec viuet post
diē iudicii: sed ibi tñ erunt diabo-
li et hoīes in perpetuo carcere euz
igne et ceteris de quib⁹ dictū est.
sed scriptura loquit per nobis no-
ta ut per illa intelligam⁹ ibidē pe-
iora: ita q̄ ibidē erūt mala peiora

et in tactu maxima afflictio 22

et abominaciones maiores que sunt
abominatio serpentium et omnium huius
mundi. Considera igitur si deberes esse
in lecto etiam quatuordecim molli cum
cent. serpentibus et totidem buffoni-
bus qui continue te morderent et af-
fligerent crede quod maiora patieris
in lecto inferni si ibidem teris. **T**er-
cia pena et gravissima erit ex tactu
et potestate corporis aliorum damnato-
rum. Deus quanta pena erit illis
qui in inferno loco erunt. Considera
si super te esset maximus lapis sine
morte quam penam suffereres. Sic
etiam maxima pena erit ipsis dam-
natis ex potestate aliorum corporum
valde ponderatius. In infimo autem
loco erunt falsi christiani. **U**nde le-
gitur in vita Machabii quod quadam
die ipse sanctus caput defuncti repe-
rit. et cum orasset interrogavit illud
cuius caput fuit. Et respondit se fuisse
paganum vel paganum. Et dixit ei
Machabius. Ubi est anima tua?
Et respondit in inferno. Cumque requi-
reret si multum in profundo esset respon-
dit quod tantum erat in inferno quantum
distaret terra a celo. Cui Macha-
rius. Sunt ne aliqui profundiores
ter? Respondit. etiam iudei. Et ille. Et
ultra iudeos sunt aliqui profundiores
Cui ille. profundiores omnibus sunt
falsi christiani qui christi sanguine sunt
redempti et tamen precium pulpenderunt.
Hec ibi. Ecce igitur quomo-
do christiani plus punientur quam iudei et
alii pagani: et non immerito quod pla-
a deo receperunt beneficia ut baptismum
in quo se promissum servaturos legem

suam talia facia. Et quia magis in
grati id plus punientur. Et hec pe-
na debetur illis qui in tactu circa
alios peccaverunt osculando: tangen-
do per incitationem ad malum. De qui-
bus peccatis etiam pauci confitentur
credentes non esse peccatum in tali-
bus impudicis tactibus: cum domi-
nus dicat Matthei. v. Qui viderit
mulierem ad concupiscendum eam sa-
mehatus est in corde suo. Ita di-
cunt doctores. Qui tetigerit et
per consensum ad peccandum. **M**
christi fideles si velitis effugere tantum
pondus tot corporum damnatorum ab-
stinete a tactibus malis et confitemini
preteritorum cum proposito non reci-
diendi. Sed erunt ne aliqui ut illi
qui erant superiores qui careant hac
pena. Credi potest quod dominus illum carce-
rem fecit a principio tante magni-
tudinis ut capere posset omnes damna-
tos tam demones quam homines. quia ip-
se presciuit quot essent damnandi. Et
credi potest quod ille infernus post diem lu-
dicij erit plenus damnatis. ita quod omnes
erunt stricti et ita patient omnia cor-
pora a se mutuo gravitate. sed ma-
gis in hac pena et aliis qui magis
peccaverunt affligentur. **Q**uarta
pena ex tactu erit per demones: quia
sine cessatione ut dictum est prius super
talibus corpora percutiunt. Considera igitur
si infirmus graviter percuteretur in lo-
co infirmitatis: si pateretur. Considera
igitur si potes quantum dolo: erit
corporibus illis tam passivis quam tam gra-
vis percutientur. Hec pena debet eis
specialiter qui in hoc mundo alios per-

De penis spūalis

cusserunt vel occiderunt uel aliam
violentiā in corpibus aliorum fece-
runt. **H**abemus enim exemplum in
uita beati anthoni quomodo mul-
tudo demonum cum adeo lacerauit
quod minister eius cum quasi mortuum
proprie humeris asportauit. Quia
omnes qui cum comitari fuerant quasi
mortuum plorarent dormientibus cum
illis subito Anthonus reuiuiscit
et a ministro ad predictum locum se-
literum portari fecit. qui cum ibi ex
doloris vulnerum prostratus iaceret:
ex virtute animi demones ad con-
flictum excitabat. Tunc illi i for-
mas varias serarum apparuerunt ut
sterum cum dentibus conibus et un-
guibus crudelissime lacerarent.
Hec in uita beati Anthoni. Ver-
berauerunt etiam beatus franciscus et
multos alios deo permittente. Ita
communiter dicunt quod in inferno uer-
berabunt damnatos. in uerberatione
maximum doloris facient ipsis. Ille
sunt igitur pene corporales damnato-
rum. et forte plures alie erant. quod nullus
dicere posset penas illius loci ut di-
cunt sancti. Si quis igitur attente hec co-
giter: peccata dimittet et cogno-
scet ac ingret diligenter quod sit uia sa-
lutaris. Ecclesi. ij. Qui timet dominum in-
quirat que benedicta sunt illi: et qui
diligunt eum replebunt lege ipsius: qui
timet dominum custodiet mandata illius
et patientiam habebunt ad inspectiones
illius dicentes. Si penam non egerimus
incidemus in manus dei et non in ma-
nus hominum. Nam percutiens in infernum
omnes gentes que. etc. et tantum

de penis inferni corporalibus:

Sequitur nūc tertio vi
dere d penit
Inferni quo ad aia; que generalit
in dānatis possunt assignari. x. s.
Carentia glorie.

Thermis conscientie.

TRancoꝝ iracundie.

Tumor superbie.

Tuor inuidie.

Timo: pene.

Cercitudo damnationis.

Defectus consolationis.

Mortisq; desiderium.

¶ Verecundum stipendium.

¶ The sunt pene decē quarū quēlibet in quatuor diuidet vtrūq; dictū est de corporalib⁹. Et sic iterum erūt. xl. ¶ Hō cogita q; si corpus patitur q; anima per ampli⁹ punietur. qm̄ ipsa principalis peccauit ⁊ deum offendit. Itaq; ipsa data est corpori ut ipsuz regeret ⁊ nō ecōtra. Idcoplus est puniēda. Unde mag⁹. c. j. di. lll. liij. alt. Post resurrectionem vero facto vnuerſo ipletoq; iudicio suos fines habebunt ciuitates due vna xpī alia diaboli. vna bonorū altera malorum. vtraq; tamē angelorū ⁊ hominū. Hec ille. Et. c. j. di. xlv. cī est. Preterea sciēdū est vt ait Augu. q; omnes anime cū de seculo exierunt diuersas habēt receptiōnes. s. loca vbi boni habēt gaudiū mali to: mēta: sed cū facta fuerit resurrectio ⁊ gaudiū bonorūz amplius erit ⁊ malorūz to:menta grauiora. qm̄ cū corpore torque-

bunt. Hec ille. Et rationem assignat Ric. di. rliiij. liij. q. lli. secundum di. principalis. Pena inquit spiritualis principaliter animam respicit et pena ignis principaliter respicit corpus. pena tamen spiritualis reddabit in corpus et pena corporis in animam. Hec ille. Sicut nunc experimur quod dum patitur corpus compatitur anima et e contra. dum patitur anima simul patitur et corpus. Quotus dolor: quanta pena quanta tristitia cum corpus erit afflictuus predictis penis: et anima dicendis consequenter etiam affligetur. quod vehementer incogitabilis punitione: non solum ex penis sed in veroque: sed etiam ex redundancia penarum corporis ad animam et anime ad corpus. Cogita rogo quantum affligeris et quanto dolore anima afficietur cum etiam in paruo membro tui corporis pateris ita ut nec possis dormire aut qualicumque recipere consolationem. Sciunt insuper qui infirmati sunt in corpore quomodo sanitatem percipierunt et magna operati sunt in medicinis et aliis rebus ut sanitatem ipsam recuperarent: et quomodo afflicti sunt. Quod de istis infirmitatibus nihil sunt ad alias perpetuas infernales. Cogita etiam per duos alia est tristitia quomodo corpus tabescit et deficit. Prover. xvij. Animus gaudens etate floridam facit: spiritus tristis ericcat ossa. Exemplum huius habemus in libro timothei ubi dicitur quod in vitas patrum narratur quod duo fratres di-

missa penia regressi sunt ad mundum: postea vero tacti penia reuersi sunt et recepti: et uterque inclusus in cella separata ministratum eis idem genus refectiois secundum peniarum tarantaz. In fine vero anni iussi sunt egredi et ecce unus apparuit valde pinguis et rubicundus. Alter vero minor modo macilentus et desolatus. Et inuento per inquisitionem quod idem fuerat uterque ministratum et non aliud. ministrati sunt fratres: et ipsis dimissis quantum situm est a pingui quod cogitasset. et dixit quod bonitate dei quam reducere rat super hoc gratias agens perire. Secus dus regit de eodem dixit quod de peccatis propter quam deum tantum grauerat offenderat et penas eternas meruerat ex hoc dolens assidue. Et iudicauerunt patres eos eiusdem meriti. Et hijs igitur patet quod ex gaudio vel dolore anime corpus disponitur. Si igitur sic corpus anime cogaudet vel compatitur ex sola cogitatione: quid erit ubi ipsa res cogitata presens aderit. Erit igitur maximus dolor in corpore et penis anime et e contra. Et sic omnes pene corporis affligent animam per reddantiam. et e contra omnes pene anime affligent corpus. Pensa igitur hec omnia diligenter ut euadere possis tantam misericordiam: peniarum agendo de peccatis tuis et dei mandatis obediendo. Videamus igitur penas spirituales ipsius anime secundum quod possumus capere et intelligere ex dictis sacre scripture et sanctorum.

Prima pena spūalis

Prima igitur erit
carentia
glorie. De hac pena ait
Crisostomus super Math.

omel. xliij. Due pene erunt in iser-
no scilicet cōburi: et a regno excidi.
Hec pena difficilior. Multi gehē-
naz abhorrent: sed occasum illius
glorie amariorē gehēna penarū esse
ait. Pone mille gehennas nisi
hil tale quale a gloria excidere. a
deo haberi odio: audire nō noui
vos etc. Sed quōd est hoc verū
quod et pueri nō baptizati carebūt vi-
sione dei et gloria: sed inde non tri-
stabitur. quōd ergo dicis carentia
glorie tāta pena cū non sit nisi pe-
na dāni et non pena sensus. Rū-
detur quod pueri sciunt et cognoscūt
se priuari a gloria ppter peccatū
originale tris quod fuit actuale et
mortale in primis parētibus et non
cōmissum per voluntates ipsorū
puerorū. et ideo nō tristabūt de
huiusmodi carētia glorie. Dāna-
ti vō alij cognoscūt se carere glo-
ria ex peccato mortali per eos cō-
missio. et ideo summe tristabūt
ex tali priuatione. sicut si quis in
hoc mūdo tristaret de priuatione
hereditatis et patrimonij si hec pri-
uatio esset ex culpa sua et nō sic tri-
staretur si eēt ex culpa patris sui.
Ista pena erit ex quattuor.

Primo quia priuari sūt dei visio.
Secundo angelorū consolatione.
Tertio scōrū cōgratulatione.
Quarto celi empirei māssione.
Hec quattuor notat beatus Gregorius.

In quadā omel. vi. Quis illece-
rā capere sufficit illa supne ciuitatis
q̄ta sint gaudia: angelorū choris
interesse. ecce scōm. cum beatissi-
mis spiritibus glorie conditoris
assistere. ecce tertium. presentes dei
vultū cernere. ecce primum. in cir-
cūscriptū lumē videre. ecce quar-
tum. Dolebunt igitur damanati se
fore priuatos dei visione. qua pe-
na fm Ang. nulla maior est in dā-
natis. Huiusmodi autē visio ē illa
beata resectio ex qua viuūt scī. iux-
ta illud Job. xliij. Hec ē vita eter-
na vt cognoscant te solū verū deū
et quē misisti iesum xpm. Hec er-
go visione beata priuabūtur dā-
nati pro quocūq; peccato morta-
li cōtra legē diuinā commissio.
Rationē huius priuationis assi-
gnat scōs Tho. in. iij. cōtra gen-
ti. c. xliij. Quia in eo qui peccat
mortaliter eius auertit intētio vo-
luntatis ab vltimo fine. igitur ei qui
peccat mortaliter hec pena debet
vt omnino excludat a cōsecutio-
ne finis. Hec ille Mat. viij. Disce-
dite a me oēs qui operamini iniqui-
tatem. Tres idē doctor ibidē ait.
In hīs que sunt ordinata ad fi-
nē talis habitudo inueni: scilicet si fi-
nis est vel erit necesse est ea que sunt
ordinata ad finē fore. si autē ea que
sunt ad finem non sunt: nec finis
erit. Si enim finis esse pōt etiam
nō existentibus illis que sunt ad fi-
nem: frustra per hūmōi mediā que-
ritur finis. Homo autē per opera
virtutū cōsequitur finē vltimum

que est felicitas. Si ergo aliquis contra virtutē agat ab intentione vltimi finis auersus cōueniens ē q̄ vltimo fine priuetur. Hec ille. ¶ Sed quereretur quis. Que ē hec via per quā venis ad beatitudines et qua dimissa nō puenitur. Certe illa est de qua ppheta ait. Beati imaculati in via qui am. in. l. domini. Ubi dicit Aug. primo sermone sup Beati imaculati. Ab exordio suo magnus psalm⁹ iste epharissimi exhortat nos ad beatitudinem quā nemo est qui nō expectet. Quis enim vnq̄ potest vlt potuit vel poterit inueniri qui esse noluit beatus. Quid igit exhortatione opus est ad eā rem quā sua sponte appetit animus. Mas profecto qui exhortat id agit vt erigatur volūtas eius cū quo agit ad id ppter quod exhortatiōis adhibet eloquiū. Ut quid ergo nobiscum agit ut velimus quod nolle nō possumus qz oēs quidē beatitudines cōcupiscunt. Respondet Aug. Sed quō ad eā perueuiant plurimi nesciūt. Ideo hoc docet iste qui dicit Beati imaculati in via que am. in. l. dñi. Tanq̄ diceret. Scio quid velis: beatitudines queris. Si ergo eē uis beatus: esto imaculatus. Illud enī oēs. Hoc aut pati volunt si ne quo non peruenit ad id quod oēs volūt. Sed ubi erit quisq̄ imaculatus nisi in via in qua uia nisi in lege domini. Ne p hoc beati imaculati in. v. qui am. in. l. do

mini. Et sequit. Vos igitur errantes in falsam beatitudinē vera mīseria requirētes reuocat ad viam si audiat vox ista diuina. Beati in. in. vi. qui am. in. l. dñi. Tanq̄ diceret. Quo itis supple alia via incedendo peritis inquit et nescitis. Non illac itur qua pergitis quo peruenire desideratis nā vtiq̄ beati eē desideratis: sed miseria sunt et ad maiore miseriarū ducunt itinera ista que curritis. Tā magnū bonum querere per mala nolite. Si ad illō puenire vultis: huc venite hac agite: vie peruerse relinquit malignitatē. Nō autē beati iniquitaci in errore qui ambulant in peruerſitate seculi. Sed beati imaculati in. vi. q am. in. l. dñi. Hec Augu. Elides ergo quomodo peccatū mortale est occasio siue causa priuationis visionis diuine. Qui ergo sic moriuntur: iuste priuant gloriā eternā. qz auerterunt se a fine et viam perueniēdi ad illas dimiserunt et ceperunt viam pueniēdi ad infernum. Non ergo mirū si dānati puantur visione dei. Et quādo dicit Aug. q omnes uolūt beatitudinem certe verū est: sed hoc intelligitur de uolūtate naturali siue inclinatione vel in generali sed nō in particulari siue voluntate remissa sed nō voluntate plena siue efficaci. qz non faciunt illud ppter quod possent illas cōsequi. Sicut si quis uellet ire hie rusalem et tenderet versus occidē

Prima pena spūalis

tem nō acciperet viam per quas
posset peruenire hierusalem. Sic
in proposito. Quis igitur dolor
erit i dānatis perdidisse tantū bo-
num et culpa sua penset qui po-
terit. ¶ Secūda pena est q: pu-
buntur angelo: cōsolatiōe. Bea-
ti enim nō trī videbunt deum in
paradiso: sed etiā beatissimos an-
gelos qui in tanto nūero illic sūt
q: tantū nūc gaudent de nostra
salute. Sicut dī Luce. xv. Gau-
dium est angelis dei sup vno pec-
catore penitentiā agente. Jō ver-
sa vice gaudebunt hoīes beati vi-
dendo illos qui tantū dilexerunt
eos dum eēt in hoc mūdo. sicut
gaudet amicus de visione amici
sui. Ideo dicit Gregorius notan-
ter in auctoritate prius posita q-
ta sint gaudia angeloz cōhoris in-
teresse. Tristabunt autē dānati
de amissione hui⁹ gratissimi con-
socij a quo ppter suam culpam
privati sunt. ¶ Tercio tristabun-
tur de privatione societatis oīm
sanctoz hoīm: de qua privatione
siue separatiōe dicitur Mat. xxi.
Eribunt angeli et separabūt ma-
los de medio iustorum et mittent
eos in caminū ignis. Erit autē se-
paratio ad magnā penā. Unde
glo. super Apoca. i. dicit. Nō trī
volebunt mali de supplicio: s: q:
separabūtur a tali cōsortio. Q de⁹
quātus dolor in tali separatione
et quātus clamor q: separabunt in
aliquib⁹ pater et mater a filiis et fi-
liabus quos genuerūt et ita care

nutrierunt. et parentes ab amicis
et cognatis cum quibus vixerūt.
Sed qui saluabunt nō tristabun-
tur de tali separatiōe: q: in eis nō
poterit eē dolor aut tristitia: s: dā-
nati valde tristabuntur. Et ratio
huius separatiōis est ut sicut fue-
runt in vita deformes et dissimi-
les q: saluati bene vixerunt: aut si
peccauerūt pniā egerūt. Dāna-
ti uero male vixerūt et in peccatis
mortui sunt sic iustū est ut etiam
sint dissimiles in premio et ab in-
uicem separati. Trē etiam q: an-
gelis noluerunt acquiescere siue
cōsentire. ideo separabunt ab eis
ita q: nūc post dānati videbūt
bonos et sanctos. pūati huiusmo-
di sanctissimo cōsortio ppter suū
peccatū in quo cōsortio est maxi-
mum gaudiū: sed accumentale si-
cut nō. Grego. in aucte preallega-
ta cū dicitur q:ta sint gaudia cu
beatissimis spiritus glorie p dūto-
ris assistere. ¶ Quarta pena erit
pūari celū empirei māsione. Abi-
sciendus q: sicut recitat Rich. de
me. vii. li. ij. di. ij. q. i. certij pīnci-
palis vltra aq: q: sunt supra firma-
mentū est vñū corporale celū qd
vocatur celū empireū quod non
ab ardore sed a splendore dictum
est. quod sūm cōlores opinionē in-
telligitur p illud celum qd sacra
scriptura dicit deū creasse cū ter-
ra q: firmamentū secūda die fa-
ctum est et ipsum celū empireum
est locus beatorum. et ipsoz celū
dñs noluit reuolui ad significā

dum pacē et quietē mētīs illorum
qui in illo celo residerēt et residebūt
et hoc celum dicit Strabo eē in-
tellectuale. qz illud celū nō per ci-
pimus sensu: sed per fidē qua in-
tellectus noster assentit sacre scri-
pturę. Et. q. sequēti dicit qz illud
celū nō est stellatū: sed vniuersū
luminosū p totū. quāuis sua lu-
minositas lateat sensus nros qd
ideo est vel qz ex impoposiciona-
bilis oculis nō gloriificatis sicut
lumē corporis gloriificati. vñ quia
que que sunt sup firmamentū
non sunt illi luminis trāductiue
vel qz ppter eius a nobis longam
distantiā multiplicatio sui lumi-
nis nō ptingit vsqz ad visū ho-
mīnū nisi forte ita debilitet ut a vi-
su nro nō valeat apprehēdi. Aliis
videt dicendū qz ppter illius celi
subtilitatē nō est ibi lux ita cōgre-
gata ut visum nrm in pñenti statu
mouere possit sicut ignis in spe-
ra sua que est nobis valde ppinqz
respectu celi empirei. nō lucet ita
ut possit moueri visū nrm eo qz nō
est ibi lucis cōgregatio et propter
corporis ignis subtilitatē. Corpo-
ra aut beatorū erūt illi celo pro or-
namento maximo. et ideo de illō
celum stellatū eē noluit. Hec Ri-
char. Hoc est igit tanqz pallaciū
pulcherrimū amplissimū et claris-
simū in quo angeli et sancti vi-
dent deū. et hoc pallacio carebūt
dānati et ponent in vilissimō ster-
quilinio inferni ppter sua demeri-
ta. Et hec pena debet illis qui hic

abusi sunt castris et palaciis mul-
ta peccata mortalia in eis cōmit-
tēdo. vel dōibz alijs de qbus et in
qbus cor suū nimis apposuerūt.
deus nouit quōd hoies huius mūdi
curāt de edificijs et palatibus ea cō-
struendo cū maximis peccatis ac-
si eēt imortales nō cogitātes de
palacio paradisi. Hoc est palaciū
qd sancti Tho. apostolus dōdo
soro regi yndie voluit fabi care si-
ue elemosynis acquirere. Cū enī
venisset in yndiā sicut legit in vi-
ta sua designato ab aplo mirabili
palacio et copioso thesauro acce-
pto rer in aliā pulnciā pñficiē. et
apls vniuersum thesaurū paupe-
ribus elargit. Per totū aut bien-
nium quo absuit rer: apls predica-
tioni institit et innumerabilē pplm
ad fidē cōuertit. Rediēs autē rex
et que fecerat Thomas discens.
Ipsū in ymo detrusit carceris do-
nec euz igni daret. Interea Had-
frater regis moris qui q̄rea die re-
surgens dixit fratri suo. Vñ hō
quē excolare et incēdere dispone-
bas amicus dei est et oēs angeli ei
samulant qui me in paradisu de-
centes quoddā mibi oñderūt pa-
laciū ex auro et argento et lapidi-
bus pñciōis mirabilē fabricatū.
Et cū eius pulchritudinē admi-
rarer dixerūt mibi. Hoc est pala-
ciū qd fratri tuo thomas cōstru-
erat. Tūqz dicerē qz tanitor eius
esset dixerūt mibi. frater tuus se
cū se illo indignū si vis in illo ma-
nere rogabim? deū ut te resuscita-

Secunda pena spūalis

re dignetur ut illud a fratre tuo pos-
set emere reddēs ei pecuniā quas
se estimat p̄didisse. Et hec dicens
cucurrit ad carcerem apli fratri
suo postulās indulgeri abiectisq;
vinctis rogare cepit ut vestē pre-
ciosā acciperet. Cui apls. Igno-
ras q; nihil carnale nihil terrenū
genitū qui cupiūt habere in cele-
stibus p̄tatem ut supple p̄ncipalit;
glorietur in illis. Egre diēi autē
aplo de carcere rex occurrit aduo-
lus pedib; eius veniāq; postula-
bat. Tunc apls ait. Multū uobis
prestitit de; ut secreta sua uobis
ostenderet. Credite in christum ⁊
baptizemini ut eterni regni parti-
cipes sitis. Dixit ei frater regis.
Vidi palaciū quod fratri meo se-
cū ⁊ illud comparare volui. Cui
apls. Hoc in p̄tate fratris tui est.
Cui rex. Illud erit meū. ⁊ aposto-
lus sabucei tibi alterus qd si forte
nequieuit mihi ⁊ tibi hoc vnum
cōmune erit. Respōdens aposto-
lus dixit. Innumerabilia sunt in
celo palacia ab initio seculi prepa-
rata que fidei precio ⁊ elemosynis
cōparantur. Diuite autē vestre ad
illa vos antecedere p̄nt leg vero-
oīno nō possunt. Hec ibi. Hec sūt
palacia de qbus in euāgelio. In
domo patris multe māsiōes sūt.
Vie autē accipitur palaciū siue do-
mus pro p̄mio eterno. Sic igitur
dānati carebunt dei visione ⁊ c. q;
obliti sunt deum ⁊ conuersi sunt
ad hec inferiora. Ergo recte dici-
tur. Conuertantur. in. in. s. o. g.

Secunda ^{pena} ^{spūa}
lis ipsi anime erit ver-
mis cōscientie de quo
Ysa. vii. Vermis corū nō morietur
de quo verme Bona. in fi. quartū
mouet tres qōnes. P̄ma. Utrū
dānati habeant vermē corporālē.
R̄ndet di. Qd Augu. xi. de ciui.
dei ponit circa hoc duas opinio-
nes. Quidā enī volūt intelligere
vermē illum esse materialē ppter
verba sacre scripture. Alij vō ra-
tionem sequētes volunt dicere q;
vermis ille sit spūalis. ⁊ horū opi-
nionem dicit sibi magis placere.
Et qōne sequenti qua q̄rit utrū
vermis sit in dānatis r̄ndendo di-
cit q; ipsa trāslatio vermis ad do-
lorem spūaliē manifestat in quib;
⁊ quō sit vermis si attendat
ratio transferēdi. In verme enī
materiali cōsiderat origo ⁊ mor-
tificatio. Vermis enī orit ex pu-
trefactione ⁊ mordet illud in quo
oritur. Sic in spūali dolore nō q;
libet dolor est vermis: sed qui na-
scitur ex putrefactione peccati et
tūc peccatū dicit putridū quādo
aīa i eo regeſcit rursus oportet q;
in dolore sit morsio. hec autē est ex
cōcursu duorū mouētium sibi in
uicem obuiātium ⁊ resistētium. ⁊
ista duo mouētia sunt in hoīe. vo-
luntas naturalis ⁊ deliberatiua q;
rum vtrāq; mouet. Ista p̄currūt
per p̄sciam dictantē aliq; factus
esse indubitū ⁊ tunc obuiāt quan-
do naturalis detestat indubitū ⁊

deliberative placet. tunc autem resistit quando utraque in suo actu viget sic quod illa efficaciter detestatur et ista immutabiliter adheret. Sed hoc igitur patet in quibus est vermis et quando. nam deficiente concursu qui est per peccati conscientiam non est vermis: sicut in hereticis. et in his qui credunt peccando bene fecisse. Deficiente etiam obuiatione non est vermis. utpote in his qui dolent de culpa sed voluntate et non tantum naturaliter: sed etiam deliberativa. ut sunt penitentes. Deficiente etiam resistentia non est vermis. utputa quando voluntas tanta delectatione fertur in peccatum quod absorbet motum voluntatis naturalis ut non sentiat et sic per quam res vermis deficiat. aut propter defectum putrefactionis in iustis. aut percursum in cecis. aut obuiationis. in penitentibus vero aut resistentie. ut in his qui peccant libidine. Et ex his patet quod in damnatis uigebit vermis quod ibi erit peccati putrefactio ex eo quod peccatum finaliter remansit in anima eorum. Ibi erit concursus propter peccatorum apertissimam visionem. Ibi erit obuiatio propter voluntatis deliberative obstinationem et sinderesis remurmurationem. Ibi erit resistentia quod delectatio peccati erit ablata per penam acerbitatem. et ex hoc ipsius sinderesis actio erit fortificata et ex hoc vermis mirabiliter rodens et puniens. Item idem doc. di. rrr. r. li. q. iiii. in pncipio. ait. Quodammodo ab ipsa creatura intellectus habet lumen quod est sibi na-

turale indicatorium dirigens ipsum intellectum in cognoscendis. sic affectus habet naturale quoddam pondus dirigens ipsum in appetendis. Appetenda autem sunt in duplici genere. quedam enim sunt in genere honesti quedam in genere modici: sicut et cognoscibilia sunt in duplici genere. quedam in genere spectabilium. et quedam ex parte moralium. Et quodammodo conscientia non noiat illud indicatorium nisi in quantum dirigit ad opera moralia: sic sinderesis non nominat illud pondus voluntatis sicut voluntatem cum ipso pondere nisi in quantum hoc illius inclinare ad bonum honestum. Et sicut nomen conscientie potest accipi pro potentia cum tali habitu uel pro habitu talis potentie sic etiam sinderesis. visitato tamen modo loquendi sinderesis magis noiat potentiam habituale quam noiet habitum. Et quod ista potentia nunquam separatur ab illo habitu. Hinc est quod habitus et potentia uno nomine comprehenduntur et potentia illa ut sic habitata nomen sui habitus sortitur. et ita dicit id quod simulat ad bonum. et ita sinderesis noiat potentiam affectivam sed quod mouet naturaliter et recte. Hinc est quod dicitur super alias potentias volare et aliis errantibus non se immiscere: sed eas corrigere. Huius autem sunt tres actus ut dicit li. iiii. q. penult. ¶ Unus quidem qui est instigare ad bonum. et iste quidem ablatum est a damnatis: quia non amplius est locus benefaciendi. ¶ Secundus est qui est retrahere a malo faciendo. et iste extinguitur est in

Secunda pena spūalis

demonib^{us} vel dānatis. ppter ipso-
bam maliciā voluntatis eorum.
¶ Tercū^{us} qui ē remurmuratio cō-
tra malū factū. et ille manet in eis
iusto dei iudicio tñ fm actū illuz
in dānatis nō remurmurat ma-
lo culpe qz inhonestū. S; qz ex h^{uius}
puniat. vnde ille aliquo mō est ex-
tinctus. Et qz demones nōdum
sentiūt acerbitatē penarū intense
ut dānati: ideo nō hñt ita remor-
sum. Sane pōt dici qz sinderesis
remurmurat malo facto qz inde
bitum. Ipsa enī cōfert culpaz ad
penā et ppter ea respicit honestuz
et nō cōmodū. Et iterū ipsa volū-
tas deliberatiua deest at malum
culpe. ppter penā. Moller enī ip-
sius peccasse vel fecisse. Vnde h^{uius}
tot mala necesse pati vel saltē mal-
let nunq̄ habuisse electionē q̄ eē
in tanta miseria et dolore. Vñ ad
istū actū sinderesis est dei iustm
flagellādū iniquos. Hec Bona.
Erit igit remurmuratio in dam-
natis ex quattuor.

¶ Primo ex peccatis cōmissis.

¶ Secūdo ex bonis omissis.

¶ Tercio ex bonorum fortune vi-
li exercitio.

¶ Quarto ex bonoruz gratie fru-
strato subsidio.

¶ Primo igit erit remorsus con-
sciētie. i. qui oriet ex oñsione psciē-
tie ex peccatis cōmissis. i. pp pec-
cata supbie. auaricie. luxurie et. q̄
cōmiserūt corde ore ac ope. **¶** Q̄
cōmiserūt plā peccata cogitando
loquēdo et operādo. Fiet autē iu-

sto dei iudicio ingt Bona. q. vii.
qz mali simul oia peccata memo-
rentur vt de oibus p̄tinue torque-
ant. **¶** Paup̄ pctōr cogita si po-
tes quātus dolor iste erit. Eē nā
qz magn^{us} dolor si ex putrefactio-
ne tue carnis vermes orirētur et
p̄tinue morſu crudelissimo te mō-
derent. Certe maior erit dolor ex
peccatis cōmissis q̄ dānatus cō-
siderabit p̄petuo et sine cessatiōe.
De quo dicit dñs Sap. v. ut prius
dictū est. Vidētes et. Interli. de
glia ad penā se p̄ductos turbabū-
tur timore horribili et mirabūtur
in subitatione insepate salutis ge-
mentes p̄ angustia spūs dicen-
tes itra se p̄niaz agentes. Hi sunt
quos aliqui habuim^{us} in derisuz et i
similitudinē ip̄operij nos isensa-
ti vitā illoz estimabam^{us} insaniā et
sine illoz sine honore. quō ergo
cōputa iunt iter filios dei et iter
sanctos foris illoz ē. Ergo errau-
mus a via veritatis et iusticie lu-
men nō luxit nobis et sol itelligen-
tie nō est ortus nobis. Hec dicent
dānati i die iudicij penitentes de
peccatis cōmissis et vidētes illos
saluari quos hic p̄tēpserūt. S; vere
h^{uius} p̄nia erit nimis tarda nec eis. p-
derit. qz erūt extra statū merendi.
Hec pena debet eis qz hic peccata
sua nō doluerūt: nec de eis p̄titi
sunt nec p̄fessi. et est simile de hac
pena v̄mis sicut si qs cristēs i car-
cere p̄sideraret mala q̄ fecit et do-
let se fecisse. ppter penaz carceris
quā patit. Sic damnati ppter pe-

nas horribiles quas patient vehe-
mentissime dolebunt et se peccasse
tristabunt. nec poterunt se auerre-
re ab illa consideratione. ¶ Sed quid
Bona. q. penl. di. xlix. Erunt erunt
ibi tenebre spirituales. Et ridentem
dicit quod sicut est triplex actus lucis
corporalis manifestare: dirigere:
et delectare. sic in luce spirituali si loquar
quantum ad primum actum. sic dico
quod non oino extra lucem erunt. quia aliquid
erunt etiam manifesta sed illa sola que
faciunt in cumulū pene. Et postea
ibi dicit quod recordatio aliquorum
est ad tristitiam et dolorem et confusio-
nem. aliquorum ad rationis directiones.
aliquorum ad consolationem. secundas et ter-
tias non habent damnati nec respectu
aliorum: quia non eis est memoria dei vel
ut commutant siue recedunt ad
ipsos. aut ut delectentur in ipso vige-
bit tamen in eis actus memorie quantum
ad primum. scilicet consolationem. quia semper
habebunt memoriam peccatorum quam commi-
serunt et de qua offenderunt ut prius
dixi. Si loquamur quantum ad se-
cundum actum sic dico quod oino erunt
extra lucem quia non poterunt dirigere.
Erunt enim extra omnem viam et ipsam et lo-
cum boni agendi. Si quantum ad tertium.
Sic dico quod erunt extra lucem oino
quia nihil cognoscunt actum in quo dele-
centur. Erunt enim oino absorpti a ma-
gnitudine penarum ita non liceat eis
cogitare aliquid delectabile. Et ita
quod dicitur quod sunt oino excecati et ceterum
deum. hoc intelligitur quod ad directio-
nem et delectationem. Nec habebunt
amorem boni honesti sed commodi.

Sic nec cogitabunt de bono honesto
sed tamen commodo. unde cognitio
nulla erit in eis in actibus que ad
ipsorum non faciat cruciatum vel per se
vel per accessus. Sic igitur ex pecca-
tis commissis erit magnus dolor per-
pene corrodens. ¶ Secundo erit ver-
mis et dolor vehemens ex bonis
omissis et maxime necessariis ad sa-
lutem ut in christianis negligentia in no-
ticia et observantia mandatorum et in aliis
negligentia in notitia et observantia
promissionum. scilicet votorum et aliorum que de-
buerunt fieri. ¶ Donatus contra bona
facere si posset redire sed vere quod
diu fuisset in hoc mundo noluit
acquiescere vitam nec adherere bo-
nitati: ideo non est mirum si estis da-
nati. ¶ Exemplum huius legimus.
Duo fratres fuerunt quorum unus sa-
tuus erat et alter sapiens qui ibant
per viam. Cum autem venissent ad bivium
ubi erat due vie una delectabilis
et alia aspera. satius respiciens viam
delectabilem dixit sapiens. Eamus
per istam viam. Sapiens dixit ei. Fra-
ter et si in ista via per quam vis ire sit
delectabilis tamen in fine ducit ad ma-
lum hospicium. unde consulo quod eamus
per viam istam. quia licet sit aspera: tamen in fi-
ne ducit ad melius hospicium. Respon-
dit satius. Volo magis credere oculis
meis quam tibi de hiis que non vi-
des. Et posuit se in illa via. quod vi-
dens sapiens et nolens eum dereliquere
secutus est eum. Pergentes autem
inciderunt in latrones qui eos dividentes
posuerunt in diversis carceribus.
Factum est autem ut rex terre illius faceret

Secunda pena spūalis

oēs incarceratos educi coram se
die quadā ad iudicādū eos. **Ve-**
niētes autē isti inter alios cū se ibi
viderēt dixit sapiēs regi. **Dñe cō-**
quero: de isto fratre meo: cū enim
eissē in via et ipse sit fatu⁹ et ego
reputat⁹ sim sapiēs nolebat mihi
credere ut irem⁹ per quadā viam
bonā quā cū docebam s; fecit me
ire per malā in quā inciidi⁹ in
latrones vñ reus est mortis mee.
Fatu⁹ vero dixit regi. **Dñe** imo
ego cōquero: de eo: q; cū sit sapi-
ens nō debuit me tā facile seq per
viā quā sciebat esse malā quod si
nō fecisset ego rediissem retro et se-
cutus eū fuisset et euasisset pericu-
lum: vñ re⁹ est mortis mee. **His**
auditis rex dedit snias dicēs. **Tu**
fatu⁹ noluisti sapiēti credere: et tu
sapiēs secut⁹ es fatuū ideo vterq;
suspedemini. Sic erit in die iudi-
cij vel in cōsumatiōe seculi cū eri-
bunt anime de inferno vel alijs lo-
cis ad recipiēdū corpora et iudicā-
dū corā deo. Quia enim corp⁹ sa-
ruū sequi noluit consiliū spūs. et
spūs sapiens secut⁹ est corpus fa-
tuū: vñ q; adēnabitur. pp hoc
dicit Apoca. i. Eius snia gladi⁹
ex vtraq; parte acut⁹: q; s. perdet
corpus et animā. Et q; hoc valde
timendū est. dicit **Matth. x.** Illi
timete qui pōt corpus et aīaz per-
dere in gehēnā ignis. Erigigif in
dānatis dolor maximus: q; fue-
rūt remissū et negligētes circa opa
sue salutis. **Joh. viij.** Qui credu-
lus est vbo dei ira dei manet sup

eū. Quātū sint solliciti hoīes de
vita corporali satis patet q; negli-
gentes de sua salute etīaz patet.
imo dicit q; ea que predicam⁹ nō
sunt vera. **Charissime** nō credis
tu deo qui nō potest mēiri. Non
ne credis euāgelij esse verbū dei
in quo sit mētio in pluribus locis
de inferno et penis ei⁹. **Tu** bñ cre-
dis de gaudijs paradisi. Quare.
Quia tu vis salutē tuā. sed remis-
se q; nō vis aliquālē penā et diligē-
tiaz facere vt acquiras illā. **Q;**
tus dolor erit in dānatis cū scienc-
tias penas incurrisse ex negligē-
tia bñ agendi: et hoc erit eis maxi-
ma pena continue remordens.
Tertia pena siue remorsus cō-
scientie erit ex bonorū fortune vñ
exercitio siue abusu. **Q;** deus quō
vtunt imo abutunt hoīes bonis
terrenis que data sunt ad salutē p-
curādā et ut mediū et occasio salu-
tis quasi cūctis est notū. alijs re-
tinentib⁹ multa supflua nec pau-
peribus tpe necessitatis ministrā-
tibus. alijs in edificijs: vestibus:
ludis: et alijs peccatis exponenti-
bus. **Q;** graulter dolebūt de oī-
bus his peccatis. S; vere hoīes
hui⁹ tps adeo sunt insensati q; so-
lū de his rebus tpalib⁹ curant q;
si imortales essent. Et ego dico ti-
bi q; tu morieris: experientia te do-
cet. Cur igit nō cogitas pp quid
tibi data sunt hec terrena. **Exē-**
plum recitat beatus Gregorius de
quodā qui dedit calciāmēta de q;
bus opari solebat: de quo qdaz p-

reuelationē vidit q̄ ei dom⁹ edifi-
cicaretur in celo. s; ei⁹ p̄structiones
solū die sabbati opari videbātur.
qui Breg. eiusdā viri vitam post
modū diligēter ingrens iuenit q̄
ipse ex hīs que singulis dieb⁹ la-
borabat quicqd̄ ex victu ⁊ vestitu
superesse potuisset die sabbati ad ec-
clesiam p̄gens pauperib⁹ eroga-
bat. **¶** Auaricia auaricia quot ho-
mines duces ad isernū solus de-
us nouit. **¶** An̄ dices ille Lu. xvi.
sepult⁹ est in iserno: cui dictū ē cū
peteret guttas aq̄. Recordare ga
recepisti bonasī vita tua: lazar⁹ dō
similiter mala. nūc autē hic p̄sola-
tur tu uero cruciaris. Hec pena
debet hīs q̄ nolūt aduerrere i vsu
licito ⁊ honesto ⁊ utili bonorū tpa-
lium a deo sibi cōcessorū. **¶** De⁹
si possent diuites hui⁹ mūdi dum
erūt in iserno post reuerē ad suas
diuitias quomō modicū cor: vel-
lent illis apponere. iuxta illd̄ ps.
Diuitie si affluant. n. cor. ap. imo
diligētissime dīstribuere. **¶** Diui-
tes diuites p̄sate vba iacobi. Ja.
i. Aligite inq̄ iacobus diuites plo-
rate. vlulātes in miseris vris que
aduentūt vobis. Diuitie vře putre-
facte sunt ⁊ vestimēta v̄ra a tine-
is comesta sunt. aurū ⁊ argentū
v̄rū eruginauit: ⁊ erugo eorū in
testimoniū vobis erit. ⁊ māduca-
bit carnes v̄ras sicut ignis. The-
saurizatis vobis irā. i. dānatōes.
¶ Et māducabit nō solū carnes s; et-
iā aīas. i. nō cōdemnabimini so-
lū in carne: sed et iā in aīa p̄pter

vestrarū auariciā. Et sequit. Ec-
ce merces operariorū qui messue-
rūt regiones v̄ras que fraudata ē
a vobis clamat ⁊ clamor eorū i au-
res dñi sabaoth introluit. Epula-
ti estis super terram ⁊ in lurtis
enutristis corda v̄ra. **¶** Quarta
pena v̄mis erit remorsus siue do-
lor: ex bonorum gratie substractio
subsīdio Dona gr̄e sunt duplicia.
q; quedā gratie gratis date ut est
scia. bonū ingeniū. sanitas. eloq̄n-
tia ⁊ multa talia. Alia sunt bona
gr̄e gratis facietis que dant in sa-
cramētis. Dolebūt igit̄ dānati q̄
nō v̄si sunt ad salutē hīs gratis.
¶ Ro. vi. B̄sa dei vita eterna. Et i
ps. Gratia ⁊ gloriā dabit dñs.
Et maxime qui in sacro baptisimū
gr̄am euz alijs virtutib⁹ ⁊ maxie
fide ⁊ spe susceperūt. **¶** Quātum
dolebūt qui adeo fuerūt dispositi
ad salutē vt si illā custodissent i ce-
lesti gloria euz alijs beatis posset
fuisse ⁊ ad celos ascēdissent. nā
gratia facit hominē iustū. ad 2 y
eoz. iij. Iustificati gratia ipsi⁹ he-
redes sumus eterne vite. i. s; spes
Facit fructificare in diuersis vir-
tutib⁹. Eccl. iij. Gratia sicut pa-
radisus i b̄ndictionib⁹. Per tria
precipue iuenit h̄ gratia. Prīmū
est humilitas. Eccl. iij. Humilla-
te in oībus ⁊ coram deo inuenies
gratiā. Et Jac. iij. Deus sup̄bis
re. hu. autē dat gratiā. Scdm̄ est
māscutudo. puer. vi. Mansuetis
dabit gratiā. An̄ moysi qui erat
mitissim⁹ hoīm dicit. Ex. xxxij.

Secunda pena spūalis

Inuenisti gratias corā me ⁊ reip-
sum noui ex noie. Tertiu est liben-
ter referre deo gratiarū actiones
pro iam datis. Zach. xij. Exeq-
bit gratiā gratie. Jo. i. de plenu-
dine eius oēs accepim⁹ gratias p
gratia. Sunt ⁊ alia q̄ ad gratiam
impetrandā nō modicū sunt vi-
lia quorū vnus est ut homo sit pa-
cificus. Unde hec duo sepe cōbi-
narūt aplī gratia ⁊ par Ro. v. pa-
cem habem⁹ ad deum in ista grā.
Scd⁹ est ut homo sit bon⁹. Pro-
uerb. xij. Qui bonus est hauriet
gratiā a dño. Bonus antez est ut
dicit Aristō. qui bene delectabili-
bus ⁊ tristiticijs utitur qui scilz nō
effundit se nimis ad delectabilia
mūdi nec in tristib⁹ nimis animo
ruit. Eccli. Iustus inueniet gra-
tiam corā oculis dñi. Tertius est
ut homo sit verax. Prouerb. xij.
Veritas te nō deserat ⁊ inuenies
gratiā. Augmentat⁹ autez gratia
dei in hoie per multa ⁊ spāliter p
prudentiā ⁊ discretionē Prouer.
xij. Posside sapiam: acquirere pru-
dentiā ⁊ exaltabit te. dabit capi-
ti tuo augmenta gratie. Ecōtra-
rio dicit Prouer. xx. gratie fatuo-
rum effundent. Et ibidē. Fatuo
nō erit amīc⁹ ⁊ nō erit gratia bo-
nis illius. Ephe. i. Gratia super-
abundauit in nobis in omni sa-
pientiā ⁊ prudentia. secūdo auge⁹
per obedientiā ⁊ obseruantia mā-
datorū. Prouerb. xij. Custodi le-
gem atq; cōsiliū meū ⁊ erit vi-
ta anime tue ⁊ gratia faucib⁹ tuis

glosa. Cum legē dei custodimus
faucibus aie gratia multiplicat.
Perdicitur autē gratia per quodli-
bet peccatū mortale qd̄ ē. ait Amb.
diuine legis trāsgressio ⁊ celestis
inobedientia mādatorū. q̄ pauci
vero de hac gratia habēda curent
deus nouit. Cum enī hoies habe-
ant intellectū ⁊ voluntatē ⁊ plura
alia media per que possent dei mī-
sericordiā obtinere sup hīs tamē
aliquē labores apponere nolūt. Qd̄
deus quot sunt hoīm subtilia in-
genia in multis rebus mūdi. Alii
quī enī sunt subtiles in edifi-
cijs. Aliqui in picturis. Aliqui
in pānoꝝ facturis: ut in tapetis.
Aliqui in sculpturis. Aliqui in
scripturis. Aliq in mercaturis.
⁊ breuiter non est ita parua ars ī
hoc mūdo in qua nō sunt plures
subtilitates. nō est ita simplex ve-
tula q̄ non habeat ⁊ sciat aliqua
spectalia ad vitā corporales manu-
tenendas. Qd̄ autē sciant narratio-
nes ⁊ friuolas ⁊ cōputationes no-
tū est: etiaz aliquādo multa ma-
leficia ⁊ forilegia. ⁊ breuiter ī om-
ni arte siue bona siue mala homi-
nes mundi sunt experti valde plu-
res sicut videmus. Et vnus puer
vel vna puella multas statim sel-
et cantilenas: choreare: ludere: ⁊
alia multa facere q̄ plus sunt ad
dānationem q̄ ad salutē. s; pau-
cissimi sciunt vitā paradisi: aut
q̄o gratiā dei acquirant: ⁊ sic do-
na nature ⁊ gratie in ipsis nō ha-
bent vsum principalē ad quē sa-

eta sunt & data. Et vt dñs. i. Joh. v. totus mundus in maligno est positus. i. maior pars in igne concupiscētie & peccati qđ intelligentes & recordātes damnati in corpore & aia perpetuo dolebūt grauissimē. Conuertant i infernum &c.

Eritia pena erit rācor ira cundie. Scitis enī quāta sit pena ira i homine: ita vt ē in nullo qñq; possit consolari: comedere. aut bibere. aut ēē aliquid boni facere. Hec aut erit pena in dānatis dicente. ps. Peccator videbit & irascet dentibus suis fremet & ta. &c. Hec autē pena ire erit contra quatuor eis displicentia.

Primo irascet i diuinā potētiā.

Secundo ptra propriā miseriam.

Tertio i diabolos inimicos.

Quarto contra homines quodam amicos.

Primo igitur dānati irascēt ptra diuinā potētiā. Credent enī deū esse iniustū: imisericordē: et ideo cōtra eū irascētur & furore magno turbabunt. Ysa. viii. Eū elurierit irascet & maledicet regi suo & deo suo. Qđtus furor quāta vesania: qđtus rancor in dānatis maledicere factori suo & contra iudicē iustissimū irasci. Hec pena erit in illis qui nolūt irasci contra peccā sua & suas pessimas cōsuetudines qđ si displicerēt eis eas dimitterent & nō sic cōtinue peccarēt. in ps. Irascimini & nō

lite peccare. Unde duplex nunc est ira scz per zelū & per vindictas. Prima est bona qđ est cōtra peccatū. secūda est nobis mala. quia phibita mihi vindictā & ego retribuā dicit dñs Deuter. xxxij. Dānati vero ita erunt furore & ira pleni vt deum vellēt nō esse si possent hoc facere. & sic qđto minus poterūt irā suā exercet magis dolebunt. Audistis ne aliquādo aliquos iratos qui quādo iuxta irā suā non poterāt agere quasi in furore versī dentibus suis lignum vel baculū mordebāt. Sic erit in dānatis. Sed vere ecōtra deus videbitur iratus cōtra eos quod erit valde penale eis. Apoc. vi. Reges terre & principes & tribuni & diuites & fortes & ois seruus & liber abscederunt se in spelūcis & petris montiū: & dicunt montibus & petris. Cadite super nos & abscondite nos a facie sedentis super thronū & ab ira agni. qđsi venit dies magn⁹ ire ipsorū. Et qđ poterit stare. **P**rimo magnitudo huius ire perpendetur in sequestratione ab eius presentia. Exemplus de absalone. ij. Reg. xliij. Qui propter iram quam habuit pater eius dauid contra eum multis annis non vidit faciem regis. sic & isti nunquam videbunt faciem dei Math. xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternum. **S**ecundo perpenditur in profectione eorum in locum ire. Habet enim dñs sicut

Tertia pena spūalis

principes magni carceres multos quorū vnus est p illis quibus est summe iratus ⁊ iste est infernus in quem proiciēti post dies iudicii Apo. iiii. Misit angelus falcē suam in terrā ⁊ vindemiauit vineā terre ⁊ misit i lacum ire dei magnū. ⁊ Tercio ppenditur in vehementia penarū. Videtur enim agere sicut furiosus. Quis enim nō reputaret patrē furiosus qui piceret filios suos in ignem sic tūc fiet apud dānatos. ps. In ignē proicies eos. Quarto in non hūdo misericordiarū sup eos Si enī turbatus ad horā vel ad annū desineret eos in ignem bēset tollerabile. Sed sic erit iratus q nō flectetur misericordia vt aliqū extrahat eos de igne sed perpetuo ardebūt corā eo. Isa. lxx. Cognosceat manus dñi seruis suis ⁊ indignabit inimicis suis. qz ecce dñs in igne ventet qsi turbo quadrigē eius reddere i indignatione furorē suū ⁊ increpationem suam in flāma ignis. Quinto ppenditur in traditione corū in manibus peiorū inimicorū quos habebūt. s. demonū Mat. xviii. Iratus dñs eius tra. cū tortoribus. i. demonibus. qui dicūtur tortores antonomatice. Sexto ppenditur in gaudio electorū qz nō solus sustinēbunt eos sic torqueri: sed videbunt ridere ⁊ inuidere. Prover. i. Ego quoqz i interitu vestro ridebo ⁊ subsanabo cū vobis quod timebatis euene-

rit. ⁊ Septio ppendit in obduratione ad gemitus ⁊ clamores eorum. Ipsi. n. pre dolore cordis clamabūt. s. nō mouebit sicut quōdam motus fuit super filios israel in egypto clamantes Ero. iiii. Vidi afflictionē populi mei i egypto ⁊ clamorē eius audiui propter duriciā corū qui presunt operibus ⁊ sciēs descēdi vt libertatē eū de manib⁹ egyptiorū. Octauo ppenditur in repulsiōe precū. Cū enim iratus dñs pplo israel pro vitulo cōstatili vellet eum delere tñ ad pces moysi placatus ē ab ira Ero. xxxii. Placatusqz est dñs ad pces scz moysi ne faceret malū qd locut⁹ fuerat aduersus populū suū. S. p dānatis nullas audiet pces Prover. vi. Telus ⁊ furor viri nō parcer in die vindicte. nec acquiescet cū scz precibus nec suscipiet p redēptione dona plurima. Nono ppendit in resurrexiōe ⁊ vnione corporū ad aīas ad maiorē penā vt prius dictū est Jere. xlii. Induc super eos diē afflictionis ⁊ duplici cōtritiōe ptere eos. Exemplū in tyrānis qui ad maiorē penā puniri faciūt suos incarceratos in partibus diuersis ⁊ mēbīs. Decio ppendit ira dei in nutrimento penarū. ipse enim sicut faber fiat in ignē ne deficiat: ita illas penas ppetuo pseruabit Isa. xxx. Fiat⁹ dñi sicut tonēs sulphuris succedēs eā. s. fornacē inferni. Unde cimo ppendit in exaltatiōe turbe

ceditis in penis eoz. In ps. Ut fa-
ciat in eis iudiciū pscriptū glia.
B est oi. s. elus. Quis .n. dubitet
q illi q sunt deo pformes in om-
nibus volūtatibus nūq sic gau-
derēt nisi scirent ipz valde iratū
p dānatos. Bonoz .n. est gaude-
re de vindicta inimicoy dñi sui.
Iū illud ps. Etabit iustus cū
vide. vin. ma. su. la. in sang. pec-
catoris. ¶ Duodecimo ppenditur
ira dei p dānatos i clausura por-
te celestis ante eos: in clausura
porte inferni perpetim sup eos:
Matth. xxv. Et clausa est ianua:
sed porta inferni apta: et conse-
quēter clausa erit ne inde ereant.
Laueam? charissimi ab hac ma-
xima ira ne in inferno p deū ira-
scamur. O deus me? q sunt hec
q dixim? valde mirabilia nimis.
¶ Secūdo damnati irascēnt pira-
ppriaz miseriā sicut videmus ali-
quos hoies p se iratos q sibi ipsis
dicūt. O miser hō tu fecisti b ve-
tibi. Et qūqz man? vltices in se
ipsos ponūt se ledēdo: verberan-
do aut talia faciēdo. Sic etenim
dānati p seipsos valde irascētur
q peccauerūt et sibi maledicent:
sed seipsos interficere nō possent
sicut multi desperati seipsos iter-
ficiūt in b mundo: aut suspēden-
do: aut gladio occidēdo q: vt di-
ctū est prius erūt ppetui in ani-
ma et corpore. vñ er ira sua cōtra
se manducabunt linguas suas
Apo. xvj. Id ē seipsos in linguis
suis mordedunt p furore et ira.

Et huius ire cā est pctōz cōmissio
et bonoz pditio. Cognoscent
enī ut dictū est perā qbus tantaz
penā meruerūt et cognoscent se p
uatos fructu bonoz q secerūt Ec-
cli. ix. Qui i vno peccauerit mul-
ta bona pder. Et ita super seipsos
irascēnt sic q cum dolore se vide-
būt et b erit eis maxima pena. ¶ Sz
nūqd iste pene qūqz erūt mitio-
res sic q dānati aliqui min? patiāf
Rūdet Bona. di. xvi. li. iiii. q. ij.
dicēs. Ad mitigatio pene dāna-
toz dupliciter p̄telligi aut quā-
tūz ad tarationē et infliccionē pe-
ne et sic absqz dubio ē ibi mitiga-
tio. q: diuina iustitia nō totū cri-
git p eo q eius pietate interueni-
ente aliquā partē pene infligende
remittit. Alio mō pōt itelligi mi-
tigatio post pene taratiōes et infli-
cționē et b mō nulla cadit mitiga-
tio a diuina mīa. q: ex tunc clau-
dit eis viscera pietatis. Et si dele-
ctatio fuerit momētanea: q: tamē
offendit ea bonū infinitūz meret
penā eternā. vñ ptingit compara-
re delectationē in pctō ad penam
duplicem comparisonem aut
fm intensiōē huius in genere pe-
ne et illius in genere delectatiōis
et sic multo maior ē pena q de-
lectatio: nec est ibi pportio: sz excef-
sus. Est itez comparare b ad il-
lud fm rōnez meriti vel demeriti
Et sic dico q meritū delectatio-
nis inordinate excedit penā. quia
dignus esset amplius puniri inia-
liter. ergo in punitiōe pportiona

Tertia pena spūalis

litas: qz magne culpe magna in-
fligitur pena: nō pportio. qz quā-
tum ad intensiōē ⁊ duratiōē in
pena excedit culpā: s; quantum
ad meritū culpa penā h̄ ille. Qd
cum dānatus sibi irasceret qz ex suo
defectu quē potuisset tollere si vo-
luisset cū grā dei dānū tantum in-
currit vt sic pūatus glia eterna
tantā penā vt sit adept⁹ dolorem
eternū. ¶ Sed ē ne al' qua mitiga-
tio pene nūc in dānatis pp suffra-
gia ecclesie. Dicit Bona. ista que
flione eiusdē distin. qz est opīo
cōior ⁊ verior qz suffragia dam-
natis nō p'sunt: nec ecclia inten-
dit orare p eis. An Aug. de cura
p mortuis agēda dicit. Qd ec-
clesie suffragia p valde bonis sūt
gratiaz actiones pro valde mal'
sunt qualescūqz viuoz cōsolatio-
nes. ergo non p'sunt valde mal'.
sed valde mali sunt qz sunt i infer-
no. Itē auctoritas dicit: Qd i in-
ferno nulla est redēptio ⁊ ecclesia
illud cantat. Rōne ē videt: quia
dānati non sunt ex charitate dili-
gēdi: qd ps. qz non sunt ordinati
ad vitā. ergo cum charitas faciat
suffragiū acceprabile nullum suf-
fragiū p eis factum deo est acce-
ptum. s; nec d; pro eis fieri. Itē
suffragia scā prohibeatis qz sunt
in termino nō augēt gloriā. er-
go cuz dānati sūter sine i termino
non minuit eis penā. Item non
minuit de culpa. qz tāte culpe de-
betur tāta pena. sed dānatoz cul-
pa non p't minui. ergo ⁊c. Mane

bic igit' damnatus si suo furore sit
ue ira ⁊ alijs penis siue diminu-
tione. ¶ Tercio irascent' demoni-
bus qui eos tēptauerunt: ⁊ i mul-
tis peccatis cadere fecerūt: ita qz erit
eis maximus dolor illos videre
sicut multa pena est irato videre
inimicū suū: ⁊ maxime qz cū ma-
xima bona p' dei pcurasset. ¶ S;
h̄ multi q'runt an deus debuerit
facere hoīem expugnabilē sic que-
rit Bonau. di. xxi. scōi. q. i. rbi
dicit. Qd ad excitādū deuotiōes
in mēte fidelium ⁊ cōpescēdā ra-
biē in ore blasphemārium: ⁊ deū
in suis opibus inculpantius qua-
druplex p't assignari rō quare de-
us talē fecit hominē vt possit ab
aduersario expugnari. ¶ Prima
est manifestatio diuine potentie:
voluit enī deus ostendere hōi qz si-
cut sine eo factus non fuerat: ita
nec sine ipso p'sistere nō poterat.
Et igit' hō nosset qz diuinus pos-
se non solū mō ē oīs potentie crea-
tiū. s; ē oīs potētie cōseruariū:
⁊ qz ipsum solū ē qd non p't defi-
cere: nec expugnari. Id placuit si-
bi creaturā rōnalez facere veritibi-
lem ⁊ expugnabilē: nec ipsam cō-
firmare quousqz expimēto discer-
ret qz ipse solus ē in quo nō cadit
nō posse. ¶ Secda ē manifestatio
diuine sapie. Maioris. n. sapiētie
ostensū est scire ordinare bona cū
mal' ⁊ elicere ex mal' bona qz or-
dinare solū bona cū bonis. ⁊ id
cū nō deceret deū mala facere de-
buit talē facere creaturā qz posset

In operando deficere et malū cō-
mittere: ut deus mala illa ordinā-
do suā sapiāz māifestaret. ¶ Ter-
tia rō sumifex manifestatiōe diui-
ne mie q̄ potissime manifestata ē
cū vnigenitū suū tradidit ad libe-
rationē serui. ¶ Quarta rō sumif-
ex māifestatōe diuine iusticie q̄ poti-
sime māifestat i b̄ q̄ de⁹ retribuit
vniciqz s̄z opa sua p̄cipue i eter.
pūstioe maloz. Hec at̄ retributio
et pūctio et ē p̄fata mie libarlio nō
ēēt nisi de⁹ creaturā rōnalez et p̄ci-
pue hoīez i statu vtrilitatis feciss̄
et ita potētes ipuḡri et expuḡri. Et
cū dīc̄ Dio. q̄ optimi ē op̄ia adu-
cere. Dicēdū q̄ nō intelligit abso-
lute s̄z i ordine: et er b̄ nō sequitur
q̄ nō hūerit in optio fieri simpli-
citer: s̄z in statu i quo optie serua-
retur vniuersitatis ordo et pulchri-
tudo et sic fact⁹ ē cū p̄ducit⁹ fuit in
statu vtrilitatis ut ordinato p̄ces
su pueniret a merito ad p̄miū ab-
ip̄fecto ad p̄fectū. ab inferiori ad
supremū h̄ ille. Et idē dī. xxi. q. i.
eiū idē. ij. Inquit diabolus videntis
hoīez in statu i quo poterat cade-
re sub diabolica p̄tate et in quo
poterat ascendere ad supnā felici-
tatē et q̄ ipse ceciderat ex supbia
mot⁹ ē et ex inuidia ad ip̄s tēptādū
ex supbia nāqz ut ip̄s sibi subijce-
ret. ex inuidia vero ut ip̄s a supna
felicitate ipediret. et supbia fuit si-
cut moues p̄mū. inuidia vō sicut
mouēs primū. Esto. n. q̄ nō pos-
set dñiuz sup hoīez acgrei adhuc
studuiss̄et ipsum a paradisi gau-

diis ipedire. Et tō scriptura dī-
cit: q̄ eius expugnator diabolus
ad temptandū hōlem ex inuidia
motus est Sap. li. Inuidia dia-
boli mors intrauit in orbē terraz
h̄ Bona. Et adhuc nūc ex ipsa in-
uidia nos tēptat tāqz aduersari-
us in via salutis. iō nō mīz si dā-
nati irascēt s̄z istū aduersariū et su-
os cōplices et socios. ¶ Hoc tñ
vocabulū tēptare h̄z multas acce-
ptiōes sic dīcūt illi q̄ significatio-
nes vocabulorūz studiose rimat̄
sunt. Et tñ volum⁹ ei⁹ p̄cipuā si-
gnificationē accipe tēptare. p̄ba-
re ē. vnde temptatio dici pōt qdā
tact⁹ q̄ illō qdō tāgīt. p̄bat sic cecus
dī tēptat qñ suo tactu vult aliquā
certitu dinē h̄re d̄ aliq̄ re quā tan-
gīt. p̄ hūc mōm i spūalib⁹ tēpta-
tio dī qdā tact⁹ ad p̄bādū o: diat⁹
Hoc at̄ p̄t ēē q̄druplici. ¶ Aut qz
ille q̄ pulsat intēdit p̄bare et appro-
bare siue p̄batū oñdere et b̄ mō tē-
ptat de⁹ s̄z qdō dī Sap. lii. De⁹ tē-
ptauit illos et iuenit illos dignos
se. ¶ Aut ille q̄ pulsat intēdit p̄ba-
re et reprobare siue reprobatū face-
re et sic tēptat diabol⁹ s̄z qdō dīcīt
Alci. v. Cur tēptauit satanas cor-
tuū mētiri spūi scō. ¶ Aut qz ille
q̄ pulsat intēdit solū p̄bare et erpl-
mētū sumere de eo q̄ ē in hōle et
sic tēptat hō caue⁹: et d̄ h̄ tēptatōe
dī Eccl. xxi. Et mltis loquēs tē-
prabit te: s̄bridēs iterrogabit te d̄
absconditis tuis. ¶ Aut qz et si pul-
sans nihil intēdat ad ei⁹ tñ p̄latio-
nē seq̄t approbatio siue reproba-

Quarta pena spūalis

tio hominis et sic temptat caro vel
carnis concupiscentia de qua Jacobi.
.i. Unusquisque temptatur a concupi-
scentia sua abstractus et illectus. A
carne. n. siue a carnis concupiscentia
homo pulsatur et quasi tangitur cui ta-
ctui sine pulsatione si consentiat pro-
batur et reprobatur. si vero dissentit
et probatur et approbatur et sic est proprie
carnis impulsio. temptatio tunc potest.
dicit idem doctor. q. ij. dist. xij. Ad
cum dicimus temptationes esse a car-
ne vel ab hoste dupliciter potest in-
telligi. Aut sit sicut a mouente pri-
mo aut sicut a mouente primo et i-
mediato. Si sit a mouente primo
sic temptatio carnis nunquam potest esse
absque temptatione hostis. quia omnis car-
nis temptatio est ex eius corruptione
quod ortum habuit a prima hostis tem-
ptatione. Temptatio tamen hostis potest
esse absque temptatione carnis tunc
potissime quando is temptatur in quo non
est corruptio sicut fuit in adam et in
christo vel quando ex illa temptatione nul-
la incuruatio oritur. Quia vero tem-
ptatio hostis ad peccatum pertrahit cum
nullum peccatum sit in nobis quod non ha-
beat ortum ex concupiscentia aliqua
sic temptatio diaboli a temptatione
carnis non potest separari. Unde glo.
Jere. super illud ps. Diuerse a
malo et. Oia mala ab instinctu di-
aboli procedunt: sicut bona ab instin-
ctu dei. dicit tamen quod illud: oia mala
et. Sed intelligi sic a mouente pri-
mo. non sicut a mouente primo.
nam absente diabolo peccatum potest esse
a libero arbitrio: vel a voluntate pro-

pria: vel a trahente carnis concu-
piscencia: et ita non est principium
mediatum respectu cuiuslibet peccati.
Et hoc pulchre ostendit sanctus Thomas.
.i. pte. q. cxliij. ar. liij. Sed quia ante
peccatum eius non fuit aliud et ipsum
fuit initium illius peccati originalis ex
quo est inclinatio ad omne malum de
initium omnis mali. dicit idem Bonau.
.q. sequenti de difficultate temptationis
num carnis et hostis: quod resistere
temptationi hostis vel carnis potest du-
pliciter intelligi. aut respectu eius-
dem peccati. aut respectu alterius et
alterius. Si respectu eiusdem peccati
utpote peccati carnalis ad quod infligat
caro et infligat diabolus tunc tempta-
tio carnis est difficilior propter plu-
rificationem carnis ad spiritum ob quam ma-
gis animam incuruat. Si autem respec-
tu diuersorum peccatorum utpote tempta-
tio carnis intelligatur respectu car-
naliu. et temptatio demonis respec-
tu peccatorum spiritualium sic se habent ut ex-
cedentia et expressa. Quidam. n. ho-
mines sunt qui magis prius sunt ad
peccata carnalia: ut ad luxuriam quam
ad superbiam quibus difficilior est re-
sistere temptationi carnis quam tempta-
tioni hostis. Quidam sunt qui sunt pri-
ores ad peccata spiritualia quam ad car-
nalia utpote illi qui magis deside-
rant honores quam voluptates et hiis
difficilior est resistere temptationi ho-
stis quam temptationi carnis. Si quis
autem sit indifferens ad utrumque et equi-
liter prius quam tunc est de se ei quodam-
modo temptatio carnis est difficilior
propter maiorem et magis intrinse-

com et continuam adherentiam. difficilius vero est temptatio hostis pp boni pmissi appetentiā. et pp latentiorē instigātis fallaciā. Sic .n. Greg. i moralib⁹ ostendit hostis antiquus multa q̄ sunt vicia s; veritatē palliat sub spē virtutū. ¶ Si at queratur q̄ istarum magis excedat alterā. Dicēdus q̄ q̄ oia caro corūp̄t vias suas ex maiori pte carnales sunt q̄ desideriu carnis insequitur. Id difficili⁹ ē resistere tēptatōi carnis q̄ hostis. Et h̄ fortior sit hostis et astutior et occultior nō tñ pmissis tēptare s; totā suā potētiā et astutiam imo rep̄simē pte diuina. h̄ etiā caro sit in nra pte s; ordinē nature. tñ pp pueritatem p̄cipiscē tie in multis regnat ancilla et fuit dñia: et nīm⁹ amor carnis facit v̄trem deū esse hois. Hec Bonau. q̄ apposul ad noticiā tēptationis ipsius aduersarij generis humani cui q̄ dānati nō resisterūt ipsum cū ira grādi inspiciēt i inferno ppetuo. ¶ Quarto irati erunt s̄ eos quos nūc dñeunt amicos q̄ erunt eis cā damnationis sicut dñm est prius in penis corporalibus vñ ipsi dānati ex talibus patientē corporaliter et spūalit: et ita ex ipsis affligent in corpore et in aia et plus in anima q̄ in corpore. ¶ S; querit verum dānati irascētur s̄ eos quos nunquā viderunt aut q̄ nūq̄ fuerūt eis occasio peccandi. Dicendum est q̄ sic q̄ oēs dānati sibi inuicē nocebunt: et in

ardore vt dictū est prius et in clamore et in pōdere et i multis alijs et id sibi inuicē irascētur et male dicēt. ¶ Q̄ iniqua societas et peruersa. Et talis pena debet eis q̄ nō irascuntur p debitā correctionem et punitionē filioz et filiaruz seruoz et ancillaz aut alioz sibi subditoz qbus accider sicut hely de quo dr. i. Reg. ij. hely at erat senex et audiuit oia q̄ faciebāt filij sui vnūerso israeli: et quō dormiebant cū mulieribus: et dixit eis. Quare facitis res huiusmodi q̄s ego audiores pessimas ab oī pplo. Nolite filij mei. Mō .n. bona fama quā ego audio vt transgredi faciatls pplm dñi. Et non audierūt voces patris sui. Et sequitur. c. ij. vbi loquit dñs samuel de ipso hely dicēs. Predixi ei q̄ iudicaturus eē domus eius in eternū pp iniquitatē eo q̄ nouerat idigne agere filios suos et nō corripuit eos. Et sequitur. c. filij. Qd cum pmissus esset bellum inter pplm dei: et philisteos: ceciderunt de isrl. xxx. millia peditū et archa dī capta ē. duo quoq̄ filij hely mortui sūt osni et phinees. Cū q̄ nunciatū esset hely et nuncius noiasset archā dei cecidit de sella retro: sum et fractis cervicib⁹ mortuus est. Hic pz quō deus punie p̄es et m̄es pp p̄ctā filioz p̄tra quos nolunt irasci ira bona ipos puniēdo: s; dicūt ipsis. Quare fecisti h̄ fili mi. Et si ab alijs v̄bis moneant eos in p̄ctis suis defen

Quarta pena spūalis

dere nēuntur. Et q; nolunt h; vir-
tuose irasci: irascētur p̄tra eos et
filij p̄tra patres: et subditi contra
dños et alios q; debuerūt eos do-
cere corrigere et punire. Q; gra-
uis societas ad cogitandū: et gra-
uior ad videndū: s; grauissima
ad experiendū. Cogitet q; poterit
q̄sta sit h; pena in tā rabido i per-
petuū p̄manere. Sic igit p̄cepit
dñs hely vt irasceret p̄ p̄cā. filio
rū ita vult q; vnusquisq; irascatur
p̄ punitionē debitā contra p̄cā et
sui et p̄mi qd si nō fecerint ait. p̄
p̄p̄ta que sequunt̄ denunciādo
scz. Conuertantur in infer.

Quarta pena spi-
ritualis
est tumor superbie vbi
sciendū fm Bona. di

Aln. l. q. i. q̄ q̄rit. vtruz dānati ve-
lint se peccasse. Dicendū inquit:
q; mala volūtas dī dupliciter. s.
act⁹ et habit⁹. Dico ergo q; timor
seruill⁹ dānatus nō aufert habituz
male voluntatis: s; aufert actuz.
Iste. n. nō vult luxuriari. quia ti-
met puniri de ipsa volūtate tñ nō
aufert hat. itū qd p̄s. q; si separare
tur ipunitas vellet vtiq; luxuria-
ri. Sic intelligendū in dānatis q;
dolor penal⁹ aufert ab ipsoz volū-
tate actū volēdi peccare. q; reue-
ra dānati nō appetūt luxuriari
nec dñari p̄ penas quas ex illis
actibus sentiūt se incurrisse. hñc
tñ habitum volūtatis male per
quē appeterēt peccare si non cre-
derēt ex hoc puniri. ¶ Si ergo q;

ras vtruz dānati velint se peccas-
se? Dico q; nolūt: non p̄ hoc q;
p̄cā eis displiceat. q; iniustū. s;
q; eis displicet pena iusta. et iō ha-
bent malam volūtate hoc nolēdo
et iō vult adhuc in eis voluntas
peccādi: s; dolore penay impedia-
tur ne creat in actum suū. habe-
būt tñ aliquā inordinatiōē actu-
alem voluntatis q; erit versa in pe-
nā: sicut beatis bona voluntas in
gloriam. vñ sicut isti nō merētur
ampli⁹ bona volūtate: nec illi de-
merent mala. et h; dicit Aug. et ha-
bet in lra. s. m̄gri sententiarum. h;
Bona. Dicit in li. de timore. Qd
dānati inquietabunt a pessimis
voluptatib⁹ i eis durātib⁹. Pro-
babile ē. n. q; remanebunt in eis
odiu: iracūdia: supbia: et alie ma-
le voluntates: licet forte q̄tuz ad
actus exteriores aliquos nos nō
p̄deāt in effectū Eze. xxxij. Descē-
derunt ad infernū cū armis suis
et posuerūt gladios suos sub ca-
pitibus suis: et fuerunt iniquitates
eoz in ossibus eoz. Glo. Cū alijs
deo et ecclesie rebellib⁹. Nec at sunt
q; nō sinūt q̄scere. Exēplū de ma-
ri qd a cā intrinseca sp̄ ē inquietū
Isa. lvij. Impii at q̄si mare ser-
uēs qd q̄scer nō p̄t. Supbia igitur
in dānatis maxime videbi-
tur in quattuor.

¶ Primo ipsis displicebit domi-
nium creatoris.

¶ Secundo eis non placebit su-
stitia redemptoris.

¶ Tertio semper desiderabunt

adimplere voluntatem.

Quarto etiam impugnabunt virtutem et bonitatem.

Primo ipsis displicebit dominum creatoris. Hæc erit maxima superbia ut eis displiceat deum esse dominum vlem oium creaturarum: imo nollēt sibi subijci: et tñ ab eo hñt esse et viuere: ab eoq; receperūt valde multa bona quib; abusi sunt. Quia igit velle abijcere hñd vñsum qđ nunq; poterunt hñt eis maxima pena. Et edemus. n. q; dñs alig sunt sub ali quo domino vel plato et marime si eos molester: puniat: et corrigat ptra ipsorum voluntatē: multuq; eis displiceat. Et h; pena debet illi qui hñc nunq; vere pmanserunt sub eius dominio pceptis ei; obediendo. sed fuerūt sub domino diaboli: et iō cui; fuerunt serui ab eo premilabunt et cñ societate domini sui perpetuo manebunt. **C**harissimi quomodo possunt se dicere sub domino dei qui eius repugnāt voluntati: nec curant scire quid eis pcepit aut mandauit. Quō igitur dicite deum dominum suū cui nolunt obedire. de quib; dicitur ad Tytū. i. Inquinati sunt cor mens et pscientia pñentur se nosse deū. factis at negant cum sint abhominati et incredibiles: et ad oē opus bonu reprobi. **T**ales sunt plures similes illi de quo Beda in gestis angloꝝ. Noui inquit conuersum solo noie: sed moribus puer suꝝ q

cum corripere non emendabatur: sed q; seruus erat optimus pp necessitatē officij tollere batur. Infirmities tandē incurrens vocatis fratribus dixit iserum sibi esse apertum: et nō longe a iuda et pilato et caypha locu sibi paratum. Cum at frēs puocarent eū ad pñia; dixit se nō posse penitere cum ptra eum iā esset datum iudiciū et sic miser mortuus est. Sic plures sunt christiani solo noie sed morib; peruersi dei negatores: piuri mendaces: lurolosi: gulosi: et sic de aliis q; nunq; emendant: sed perseverāt vsque ad mortē. Timeo q; talibus sit locus paratus cū iuda et pylato in inferno. Et si aliqui videant penitere nescio vtrum sit sufficiens penitentia ad salutē. q; inqt Aug: sermone de innocentibus hac animaduersione percussit petō: ut moriens obliuiscat sui q; dum viueret oblit; est dei. Et vere magna est dubitatio an talis expectās vsq; ad mortē sit vere seruus voluntarius dei. **C**irca hanc mathe riam doctor subtilis di. xx. libri quarti. q. q; querit verū pñia i extremis valeat ad salutē ponit duas conclusiones. **P**rima ē penitentia vera siue interior sola: siue exterior: supple eū interiori susceptiōe facti pñie: sufficit ad salutē pcti in extremis. **S**ecunda est illa p seꝝ pñia que videtur hñt in extremis vir est vera penitētia sufficiens ad salutē: q; difficile

Quarta pena spūalis

est tūc hēveram pnia. ¶ Prima conclusio p; per auctēz Augu. 2 ponitur in lra mgi. quonīaz de? semper potēs est 2 ē in morte p; iuuare qbus placet. Tū ergo op? sit nō hoīs sed dei vera pnia: ispi rare eā pōt qūcunq; vult sua misericordia. ¶ Secūdo per rationem q; siue sola pnia interior per modū meriti de cōgruo disponat ad iustificationē. siue facim penitentie operetur p modū sacri ad eādem si ab aliquo in extremis habeatur h vel illa habet eadē ratio pceptionis grē que 2 in alio penitente: 2 per pñs gratia percipit 2 sic salus. ¶ Secūda conclusio pbat primo: q; tunc impedit vsus libere rōis 2 voluntatis ex dolore vel timore inherētibz. Maximus at dolor in parte sensitua vel maximus timor 2 vtrq; passio vehemens nata est impedire liberum vsū intellectus 2 volūtatis. qā fm Aug. li. lxxiiij. q. xxxviii. Passiones causate a tristib? plus mouent q; passiones causate a delectabilibus. Passio at delectatio nis vehemēs qūq; impedit totaliter vel fere vsū rōis vt in lib. de ciui. dei dī. Actus at displicētie de pctō ad hoc vt sit sufficiēs ad verā pniā siue intrinsecā solam siue ad dignā susceptiōē sacramēti regit liberū vsū rōis 2 voluntatis. ¶ Si dicas q; dolor 2 timor qui inest nō totaliter impedit intellectū 2 voluntatē cōcedo sed multū impedit 2 p pñs 2 im

perfectus vsus intellectus 2 volūtatis tunc p; haberi qui vir sufficit ad displicentiā sufficientem 2 requisitam ad verā penitentiā hanc rōnem tangit mgi. ili. c. dist. xx. Et ē ad hoc hugo. li. iij. parte. xliij. c. v. 2 ergo difficile sit vt tūc sit vera pnia qū tam se ra venit: qū cruciat? membra ligat: 2 dolor sensuū opprimat vt vir hō aliquid cogitare valeat. melior est tūc se ra q; nulla. Penitentia. n. si in extremo vite pñatu aduenit sanat 2 liberat. ¶ Secūda rō docet oīs subtil. Ad hoc vt disciplina sit ordinata o; vt sit debite circūstantionata 2 maxime circūstantia finis 2 principij actiui vt .s. voluntaria 2 propter deū: sed difficile est tunc hēre actum sic circūstantionatū: tū q; q; vsq; tunc sunt impenitēs non videtur tunc extorquere a seipso disciplināz non nam nisi timore pene iminentis. Presumit. n. q; si remotus ēēta pena sic prius nō extorqueret a se ipso talem disciplinā sicut nec prius. tū q; saltē aliquid simplr inuoluntarium videt cā istius discipline. nam illa propinqua expectatio mortis videtur cā istius discipline. Alia at est inuoluntaria: s; quod nō sit nisi ex suppone culūdam volitū nō est simplr voluntariū sicut nō oīs voluntarie plicet quis merces in mare si non plicet nisi ex p;suppone periclitatiōis quam nollit. Saltē qd non est nisi sit voluntariū non est multū

acceptū alij: nec multum videtur
 propter eius amorē fieri. Hāc ra-
 tionē tangit Aug. 7 allegat mgt
 in lra di. Quem ergo sero penitet
 o3 non solum timere iudicē: s3 di-
 ligere. q3 sine charitate nemo p-
 saluus esse. Ad ergo timeat tan-
 tum penas q penitet sed anxiē p
 gloria q puerisio si contigerit etiā
 in sine alicui desperandū non est
 de eius remissione. ¶ Tertia ra-
 tio doctoris subtil: habltus ma-
 lus vsq3 tūc continuatus multū
 retrahit ab actu pnie. Et hanc ra-
 tionē tangit Aug. 7 mgt in lre.
 di. predicte. S3 q3 vir aut raro
 ē taz iusta puerisio timendum est
 de penitente sero. maxime cū filij
 quos illicite dilexit sint presentes
 7 vro: 7 mund' ad se vocet. Mul-
 tos solet pnia serotina decipere:
 sed quoniā deus potēs est semper
 de sic penitente sero nō est despe-
 randum vnde subdit Scot' sibi
 dē. Intellige inquit h' delectabi-
 lia esse pntia vel in se vel in santas
 matibus vehementer imprellis
 7 siue sic siue sic ex vehemētia ha-
 bitus pnuat i multū inclinatur
 ad inordinate amata. 7 per conse-
 quens magnam facit difficulta-
 tem ad hūdam magnam displicē-
 tiam de peccatis. ¶ Quarta quā-
 do aliq3 est minus dñs sui actus
 tanto requiritur intensior displicē-
 tia ad hoc vt sit sufficiens dis-
 positio ad dilectionē culpe. Iste
 at est minus dñs. q3 nullo mō do-
 minus actus exterioris ad peccā

dum ergo fm strictam iusticiam
 requirit intensior motus displicē-
 tia ad iustificationē istī? q3 ad
 iustificationē sani cum vir possit
 habere eque intensus. Et hoc ra-
 tionē tangit Aug. 7 mgt in lre.
 ra di. Alge pnia dum sanus es
 si sic agis dico tibi q securus es:
 q3 pniaz egisti eo tēpore quo pec-
 care potuisti. Si vis agere pniaz
 qū iam peccare non potes pecca-
 ta te dimiserunt: nō tu illa. Et se-
 quitur in doc. Admirus non tu
 illa ita libere dimittis sicut ille sa-
 nus: 7 id q3 tum deficit in te de li-
 bertate tantū fm rigore requiret
 a te motus intensior: quē non vel
 vir poteris habere. Et ideo dicit
 Aug. q3 magnum est cui de' tūc
 inspirat si quis est: verā pniaz. q3
 vir ait doc. vel non est aliquis qui
 habeat dispōnez d cōgruo vt sibi
 inspiret. ¶ Ex istis sequunt duo
 correlaria. ¶ Vnū q3 sano persua-
 dendū est vt sanus peniteat incu-
 tiendo sibi timorē q3 periculosus
 sit expectare serotinam pniaz pro-
 pter rōnes pdictas. ¶ Aliud cor-
 relariū q3 infirmo iaz ad articulū
 istum deducto suadendū est vt f3
 possibilitatem suā laboret ad pe-
 nitentiam ordinatā. vt. s. non ob-
 stante dolore vel timore vtatur ra-
 tione q3tum p- 7 nitatur habere
 displicentiā q3tum poterit habe-
 re licz breuem. Et ne in despera-
 tionem mittat extollenda est sibi
 dei mla sibi proponēdo exemplū
 de latrone illo cuius fuit sera pe-

quarta pena spūalis

nitentia: sed non sera indulgentia.
¶ Dicit p̄ter ad articulum tertium q̄ oī istum aliqua pena puniri p̄ pctō: sed illa pena non debet sibi imponi: q̄ non h̄ illā exple re p̄: ne d̄s sibi iponi q̄ tanto tpe sit in purgatorio. q̄ iste sacerdos non h̄ autem infligendi illam penam: sed pponenda est sibi cōrūdēns peccatis tali mō. Si sanus esses talis p̄nā esset tibi imponēda si pualueris studeas adimplere. sed nūc es in manu dñi p̄fide de mīa eius. q̄ si puniat mīsericorditer puniet vel in casa vbi non p̄t p̄trahi multus sermo nō oī aliquam penā sibi specificare: sed tñ instruere cū de iusticia dei misericordis. h̄ doc. subtil'. Non igit displiceat h̄ cuiq̄ agere penitentia et se supponere p̄ uerā obedientiam diuine voluntati custodiendo eius mandata. q̄ h̄ sunt via pueniēdi ad celū dictum ē pluries. Humiliamini igitur sub potenti manu dei ut uos exaltet in tpe uisitationis oēm sollicitudinem p̄iicientes in eum qm̄ ipsi ē cura de uob. i. Pet. v. Nolite diē hesternum expectare p̄periculum iam deſi. Ad si superbe uixeritis deo uestro nō obediendo et sic mortui fueritis hūiliabit uos in inferno p̄petuo cum demonibus: q̄ q̄ se exaltet humiliabitur et ecōtra qui se humiliat exaltabit Luc. xliij. et xviij. Et in ps. de peccatore dr. In laqueo suo humiliabit eum, uñ non poterit exire.

Et tunc talis humiliatio erit dānato maxima pena. ¶ Quid erit de supbis huius mūdi qui tantum gloriāntur in superbia sua. Certe multet taliam subiciēnt deo uelint nolint in inferno et h̄ erit eis maxima pena q̄ non poterūt tale dominiū euadere sic multis subditis est pena qm̄ non p̄t euadere dñm sicut sunt serui in multis terris. ¶ Secunda pena ex superbia dānatorū erit q̄ eis non placebit iusticia redēptoris et h̄ erit maxima superbia: tanto iudici: et tā ueraci et iusto nō iudicio p̄tentari. ¶ Sed quare eis displicebit. Certe q̄ strictissime de omnibus pctis tam magnis q̄ paruis iudicabit. ¶ frequenter in causis coram iudice tpali trahit hō in causam super vno uel duobus uel paucis articulis. In iudicio dei nō sic imo super oībus pctis h̄ factis: et de omnibus negligentis et bonis et malis oportebit in iudicio reddere rōnem Eccl. vlti. Cuncta q̄ fiunt adducet deus in iudicium p̄ oī errato siue bonum siue malū. Et inde est q̄ non solus magna: sed etiam modica adducetur. Modicū est uerbum ociosus: et de omni uerbo ocioso quod locuti fuerint hoīes super terrā reddēt rōnes i die iudicii Mat. xij. Minima est cogitatio et ipsas scrutabit ad reddēdum rōnem: Isa. lvi. Ego at opera eorum et cogitationes eorū uenio ut cōgreget cū oībus gēnibus. Glo. q. d.

Ideo venio ad iudicium cum omnibus gentibus ut iudicet simul omnia opera eorum et cogitationes: et reddam eis omnia que merentur. Et non solum grandes: sed et puerilia. nam Prover. v. dicit. Respiciat dominus omnes vias hominis et omnes gressus illius considerat. Et ideo dicebat Job. xliij. Et consumere me vis peccatis adolescentie mee. exemplum habemus in quarto dialogo de puero quinquenni qui fuit datus. Et non solum scrutabitur scienter commissa: sed etiam per errorem. unde propheta ait. Et ignorantias meas ne memineris. Item non solum manifeste mala: sed et que videntur bona. Accidit. n. secundum Greg. quod interdum solet in oculis iudicis quod fulget in oculis auditoris. quia radit intentionis corumpit quod apparet bonum ut dare elemosynam propter vanam gloriam et tunc iudicabit de his in peris. Cum accipero tempus ego iusticias iudicabo. i. que videbantur iusta. Exemplum due mulieres litigabant de quodam globo filii coram iudice et utraq; assererat esse suum. Iudex autem inquisivit ab utraque cum quo incepisset globum suum. dicit una cum carbone. Alia autem dicit cum panno albo. Et iudex ait. Revolvite globum et reddite illi cuius initium inveniatur in eo. Ita proculdubio iudicabunt opera quodamque appareant pertinere ad deum vel diabolum secundum intentionis varietatem ab initio: et ideo timendus

est ypocritis. Math. vi. Attendite ne in lu. v. f. c. h. ut vi. ab eis. quia tales tunc non habebunt mercedem. Preterea non solum de his que non sunt oportet reddere rationes. vbi Math. xxv. Tunc dicet rex his qui a sinistris eius erunt. Discedite etc. Esurius enim et non dedi. mihi man. sicut pilus dicitur est in prima pena corporali. Et hoc fuit una de causis quare dives epulo non invenit guttam aque refrigerantis: quia pauper lazarus de micis mensae eius habere non potuit: propter hoc etiam preventum est iudicium sodomie ad condemnationem. quia egeni et pauperi non porrigebant manum. sicut dicit Eze. xvi. Ecce hec fuit iniquitas sororis tue sodomie superbia: saturitas panis et habundantia et oculus ipsius et filiarum eius: et manus egeni et pauperi non porrigebant: et eleuate sunt et fecerunt abhominaciones coram me et abstuli eas sicut vidi. Est autem credibile quod sicut queris ratio de his bonis que non fecerunt ita de aliis queret et maxime ad que tenent homines. Sunt. n. multa ad que magis obligant quam ad dandum sua. Item non solum de bonis que non sunt. imo de augmento bonorum si non sequatur ex bonis habitis. vbi Lu. xii. in exemplo dicit. Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam et ego venies cum usuris eregissem illam. Glo. Qui pecuniam verbi emit a doctore credendo: necesse est ut cum usuris solvat operam: vel de accepto ubi fenore vsu-

e. liij

quarta pena spūalis

ras soluit q̄ ex eo quod audit etiā
studet alia intelligere. Item non
solum de augmento: sed de p̄cio
sitate augmenti si nō inueniatur.
Inde Mat. iij. Dis arbor que non
facit fructū bonum excidet: et in
ignem mittet̄. Nō q̄ dicit bonus
p̄terea oportebit rōnem reddere
de aia. Si. n. rex p̄misset filiam
sibi similitimā et spāliter dilectam
quam intenderet facere reginam
in regimine alicui p̄posito suo: et
ille male custodisset eā q̄s dubi-
tat quin rex erigeret de ei⁹ custo-
dia rōnem et tanto grauiorē quā
to custodisset eaz negligentius.
Quid ergo faciet rex celorum de
illo cui filiam suā. s. aiam sibi si-
millimā et spāliter dilectā cōmi-
sit quā intendebat ad dignitatem
regiā in celo sublimare. si male
custodiretur iō d̄: Deut. iij. Cu-
stodi sollicite aiam tuā. Felix erit
q̄ poterit dicere in hora mortis.
Dñe deus mō reddo tibi creato-
ri aiam meā. Item de corpore ip-
sum quidē est castrum traditū ho-
mini a deo i custodia. Bern. Bo-
num castrū custodit q̄ corpus su-
um custodit. sed sunt proditores
aliqui qui inimicis dñi castrū illud
exponūt. Eze. xvi. Exposuisti for-
nicationē tuā omni transeunti. s.
corpus qd̄ s̄m apostolus fornicationi
nō debetur: sed dño. Expo-
sisti fornicationē. s. delectatiōis il-
licitas que faciūt fornicari a dño
omni transeunti. s. cuilibet vicio
quod d̄: esse in transitu. q̄ nō du-

rat eius voluptas vel demonib⁹
qui transeunt p̄ vias huius mun-
di insidiātes transeuntib⁹. Quid
faciet talibus p̄ditoribus: cōstat
q̄ perdat illos exēplo illoz agri-
colaz. p̄ditorū qui seruos et filios
occidētes adiudicati sunt perdi-
tioni. p̄terea non solū de ipsis: sed
et de proximo. q̄ vnicuiq̄ mada-
uit deus de proximo. sicut debet
Eccli. xvij. Exēplū de cayn cui
dicit dñs Gen. iij. Ubi ē abel fra-
ter tuus. Item pater de filio. exem-
plum ad hoc. i. Reg. iij. vbi legi-
tur q̄ hely punitus est p̄ filiis su-
is. Item dñs pro subditis exēplū
ad hoc Au. xxv. Fornicatus ē in
q̄ tertus. ppl̄s cum filiab⁹ moab
et iratus dñs ait ad moysen. Tol-
le cunctos principes ppli et suspē-
de eos p̄tra solē et in patibulis re-
uertatur furor me⁹ ab isrl̄. Item
maḡ pro discipulo non conector:
q̄ s̄m salomonē Prover. xxiij. vir-
ga discipline fugat stulticiā i cor-
de pueri colligatā. Item p̄latus
pro subditis. Ez. xxxij. Ecce ego
regram greges meū de manu co-
ruz et cessare eos faciā et ultra nō
pascunt gregem. Et. c. xxxij. Ec-
tu fili hois speculatore dedi te do-
mui israel. Audiens ergo ex ore
meo sermonē annūciab eis ex me
Si me dicēte ad ipsos. Impie mor-
te morieris nō fueris locut⁹ vt se
custodiat impi⁹ a via sua ip̄ius i
iniquitate sua morietur. sangui-
nem at̄ eius de manu tua requirā
si at̄ annūciante te ad ipsum vt a

vis suis conuertatur non fuerit conuersus a uia sua ipse in iniquitate sua morietur. porro tu aiam tuam liberaisti. Exemplum de iacob q dicit Gen. xxi. Quicquid furto perierat a me erigebas. Et nō q oīs superioritas aut est nālis: ut patris ad filiū: aut accidētalīs et h̄ vel quo ad pātes: ut pīncipis vel quo ad sciam ut m̄grī. ut quo ad ea q sunt ad bonitātē pertinen- tia: ut plati. Et sic p̄ qdō plene requiret rō de omnibus p̄dictis p̄terea oportebit reddere rationē de bonis a deo receptis. Ipse enī dñs n̄hīl dat de quo nō velit ha- bere rōnem quid fecerit inde ille cui p̄misit. unde potius dicit ac- cōmodare q̄ dare. Requirit ergo rōnem de omni dato siue sit spi- rituale: ut sunt bona aīe acq̄sita et infusa. siue corporale: ut sunt for- titudo: agilitas. siue temporale: ut sunt diuitie: delectabilia: hono- res. Exemplū ad h̄ Math. xxv. d̄ quinq̄ talētis. et Lu. xiv. de nobi- li q tradidit. x. mnas seruis suis de quibus oportuit reddere ra- tionem. Itē sicut vnum mēbrum et unus sensus seruit de officio si- bi dato: ita et oēs debent seruire d̄ gratis sibi datis: seu bonis colla- tis alijs indigētibus. uerbi gra- tia. potens in defendēdo. diues i largiēdo. iuriscōsultus de consi- lio. mēdico de medicaminibus. m̄gr̄ de sua scia. p̄dicato: de uer- bo dī: et sic d̄ alijs. i. Pe. iij. An- quisq̄ sicut accepit gratiam in al-

terutrum illam administrantes sicut boni dispēsatores multis for- mis gratie dei. Quid at iudican- dū est de dispendiis q̄ recep- ta ad dispendiū sibi retinent. Quō at accidit inde qui recepta ad mandū egētis retinebat scitis. nā xpm vendidit et in fine laqueo se suspēdit. Q̄ tremēda et for- midanda ē illa rō et p̄putus de tā- tis bonis. Pauci ut credo sunt q̄ sciant hec oīa. et iō in die iudicii mirabilis: erunt stupefacti de ra- tione reddēda. imo nec habebunt iudiciū dei sup̄ his cōtractū. Ra- tionem huius ponit Isa. v. cap. Ubi dicit. Opus dñi non respici- tis nec opera manuum eius con- sideratis: p̄pterea captiuus du- ctus est popul⁹ meus. q̄ nō habu- it sciam. p̄pterea dilatauit infer- nus aiam suā et aperuit os suum absq̄ ullo termino. et descendunt fortes ei⁹ et populus eius et subli- mes gloriosiq̄ ei⁹ ad cū et incur- uabitur hō et humiliabit et oculi sublimiū dep̄imentē et exaltabitur dñs exercituum in iudicio et de- scūs sanctificabit in iusticia. Fa- ciet ergo iudiciū iustū. sed vide- bitur iniustū dānatis admirātes qdō redditi sunt rōnes de tot. imo dicētes illud iniustū. q̄ h̄c noluerūt habere h̄c rep̄ noticiā Quanta sit pena illi cui puniri vbi credit sibi non fuisse factū iudici- us iustū potētis imaginari. Ista est ergo vna pena in dānatis ex su- perbia p̄cedēs semper in dō erit

quarta pena spūalis

murmurātibz de deo. imo ⁊ ip-
sum maledicētibz. vt dictum ē
prius. **C** Tertio uero semp desi-
derabunt facere propriā volunta-
tem. vnde supbia siue supbire dr
qñ super aliū ire. Nñ igitur quis
facere suā vult volūtātē ⁊ nō vult
subijci dñis: supbus dr qualis ē
oīs peccās mortaliter. ⁊ talis erit
in dānatis. sed erit misera volun-
tas eoz. qz multa volunt que nō
poterūt adimplere. ⁊ h erit maxi-
ma pena. sicut videm⁹ qz pena est
⁊ tristitia hīs q valde desiderāt: ⁊
non pñt illud adimplere. **Q**ñ
vellēt liberari a penis illis. Talis
ergo eoz volūtas ⁊ pena erit i dā-
natis. qz hīc noluerūt diuinaz vo-
luntatē adimplere. **Mat. v.** Nō
oīs qui dicūt mīhi dñe dñe intra-
būt in regnū celo. sed. q. sa. vo. p.
m. q. in celis ē. ipse intra. in reg.
celoz. **U**nde apostol⁹ ad **Ro. xij.**
Probetis que sit volūtas dei bo-
na ⁊ bñplacens ⁊ pfecta. **E**xem-
plum hui⁹ legī in itinerario ele-
mentis. qz cū beato petro predicā-
tī quidā quasdā qñes nociuas ⁊
inutiles pponeret dixit ei. **T**em-
pus breue est ⁊ iudiciū dei in cau-
sa angeloz agēt non qñuz. ⁊ iō
ante oīa queramus qd vel quali-
ter nos agere oporteat vt vitam
eternā psequi mereamur. sicut se-
cit ille adolescēs ⁊ nobilis cui di-
xit dñs **Mat. xix.** Magister qd fa-
ciendo vitā eternam habebō. ⁊ se-
sus dixit ei. Si vis ad vitāz ingre-
di serua mādāta. **I**te ber. cum

semel interfuisset disputationis pa-
risius in scholis logicalib⁹ ⁊ ipse
disputassent d multis curiose. ip-
se captata oportunitate fecit etiaz
argumētuz ⁊ dixit eis. **R**ñi ecce
pposuit nobis oībz deus oīm
pcepta sua ⁊ assumit mō. trāsgre-
sionē. qz qd est qui ea nō transgre-
diatur. **E**t sine dubio ex b cōclu-
det in fine mortē eternaz. **E**ze. li.
Scripte erant in eo. i. in libro la-
mentationes ⁊ carmē ⁊ ve. lamē-
tatiōes. i. pcepta ad vitā que sunt
nobis lamentū qz difficulter vo-
lumus adimplere: ⁊ carmē quo
ad transgressionē que mō hēnt
gāudium. ⁊ ve quo ad eternā dā-
nationē. **S**ic igit per adimpletio-
nem pprie carnalis voluptatis i-
currit damnationē eternā. iō alē
btūs **Ber.** Tolle ppriam volun-
tatem ⁊ infernus nō erit. **D**esera-
mus igitur ppriam uolūtatem vt
sequamur voluntatem dei. hoc ē
enim qd petimus in oratiōe dñi-
ca dicēdo. **F**iat uoluntas tua sic
in celo ⁊ in terra. **U**nde **Ricard.**
de media vil. li. liij. dist. xv. q. lxxx
liij. **P**rius principaliter exponēs oratio-
nē dñicā dicit qz petitionum re-
spiciētium ea que sunt ad finem.
quedā sunt respectu boni. quedā
respectu mali. **R**espectu bñi due
sunt. in prima petī meritum quo
beatitudinē mereamur qd consi-
stet in obediēdo diuinis manda-
tis. **U**nde **Aug. li. li. de sermone**
dñi in monte. **C**ū dicitur fiat vo-
luntas tua. recte intelligitur obe-

Alatur preceptis tuis. sicut in ce-
lo et in terra. sicut ab angelis: ita
ab hominibus. Et in epistola ad pro-
ban. Cum dicimus fiat voluntas
tua etc. Nobis ab illo precamur il-
lam obedientiam. ut sic a nobis
fiat voluntas eius quod admodum
fit in celestibus ab angelis hec Ri-
car. Quia igitur dñati nō de vo-
luntate fecerūt sed suam. id ad
huc in inferno illam superbiam ha-
bebunt ut vellent facere sicut ppi-
am voluntatem et quia nō poterunt
gratuleri patietur. **Quarta** pe-
na ex superbia erit. quia ipugnabūt
virtutem et bonitatem. Erūt enim
adeo obstinati et in malicia obdu-
rati quod omnia bona et omnes virtutes sper-
nent. Et eis quod infirmis que san-
cti viri diligunt displicebunt. Et
his erit magna pena recordatio et
memoria virtutum. Et hec pena
debet eis qui huc vixerunt indu-
rati in peccatis et qui speraverunt bene
agere: sed peccati peccato addiderunt
Scitis quantum displiceat diuitiis
paupertas. et gulosis abstinentia.
et leuium et luxuriosis castitas.
et superbis humilitas. Ira displi-
cebit dñatis omnis virtus et boni-
tas. sic et huc displicuit. **Quod** ma-
gnus est numerus in hoc mundo qui
bus virtutes displiceat. Et per hoc
argumentus est quod magnus erit nu-
merus dñatorum quibus virtutes
erūt in nauseam. sicut videmus quod
multis infirmis carnes aut vinum
sunt in abhominaciones. De talibus
igitur virtutes cōtemnētibz re-

cte dr. **Quercant** in infernū. etc.

Quinta pena spiri-
tualis est
liuor inuidie que est in
ipsis dñatis. Inui-
dia sicut Aug. est odium felicitatis
aliene. vel sicut Jo. damasc. est
tristitia de alicuius bonis. Dicitur
enim inuidia a nō vidēdo quod non
sit videre bona aliorum. unde inui-
dus compat se felicitanti cui etiam
boni elibi sunt contrarii. vñ sicut
bonis mala coopant in bonū: ita
inuidis bona coopant in malum
Scitis Rishi quia pena est inui-
dis huius mundi videre bona alio-
rum. Hec erit maxima pena ipsis dñ-
atis qui inuidebunt.

Primo diuine bonitatis.
Secundo angelorum puritatis.
Tertio sanctorum societatis.
Quarto puulorum pene lenitatis.
Primo inuidebūt diuine boni-
tati. vñ inuidia et ira differūt in b.
quia in peccato ire amor alieni mali or-
tus est habere a malo alteri. Ille
enim qui irascitur alicui. id vult ei ma-
lum. quia malū ab eo recepit. ita enim
est appetitus vindicte. In pecca-
to autem inuidie amor alieni mali or-
tus est a propria malicia. Inuidus
enim id vult malū alterius ne ille
sibi proficiatur. An peccati inuidie
materia cōtineat cum peccato ire. sed si
nem recipit a peccato superbie. hec
in summa de vitis in principio de
superbia. Ista ergo duo erunt in
dñatis. s. ira ut dixi est prius. quia
appetēt de deo vindictam si pos-

quinta pena spūalis

fent illam obtinere. Etiam inu-
debunt q: nollēt deum sibi presi-
ci in supiores; si posset per eorum
velle fieri. *Uñ* Bñ. dist. v. liti. q.
ili. ait. Dicēdus q: et si in vānatis
aliquo mō remittat affectiones, li-
bidinose pp penarū magnitudinē
In quam affectiōes que hñt anne-
ram delectationē. Ille tñ affectiō-
nes in qbus est penalitas vigorā-
tur. vñ et si cesset actualit affectus
luxuriandi et dñandi. cñ intendit
affectus siue furor ipatientie et li-
uor inuidie. *Uñ* tunc dentib⁹ fre-
ment et tabescēt. Et qñ vigebit i
eis odium et inuidia vehementer
tristabunt et tabescunt in glia ele-
ctorū dei. hñ ille. Et de hñ in secūda
pena magis. maxie igit dolebūt
damnati. q: deus eis supior dñs
et iudex tam acriter puniens presi-
cies: et ita quē noluerunt hñc hñe
dñm ita illic nollent hñe iudicem
¶ Qñta pena esse ppetuo in inui-
dia et dolore de tam bono iudice.
hñ pena debet illis q sine dilectio-
ne et charitate mortui sunt. Cha-
ritas ē virtus qua vna qñq res tā-
ti hñtur qñ hñda est. Considerē-
mus igit quante bonitatis est de⁹
quāte excellētie est super oēs crea-
turam. Et sicut eius bonitates eē
supercedentes bonitates oīs crea-
ture cognoscim⁹. ita et amemus
In hñ erit charitas dei. videmus
eniz q: duz cognoscimus aliquā
rem excedere in bonitate exceden-
tes et magis valentē. preamamus
et posito q: talis bonitas non vi-

deatur facere ad vtilitatem nrām
sicut qñ cognoscimus duos ho-
mines. et vnum illoz alio virtuo-
siorē illū plus amam⁹. ¶ Rñsi
quis dubitet deū esse meliores oī
creatura. Ecce nullus sane men-
tis. Quare magis ergo non dili-
gitur oīs creatura. et maxime qā
ad hñ incitat natura. pñcipit scrip-
tura. excitat cultura. Incitat er-
go natura. Si naturaliter amat
filius pñem a quo hñ partem cor-
poris sui: qñto magis oīs hñ ama-
re deum q corpus eius et aiām ex
nihilō fecit Aug. Amandus est
generator: sed pñonēdus est crea-
tor. *Eccī. vij.* In tota aia tua di-
lige eum q te fecit. et *Ber. i* sermo-
nibus. Pax ne tibi iquit videtur
hñ. cogita qualē te fecit. Mēpe fm
corpus egregiam creaturam. fm
aia; magis imagine creatoris in
signē. rōnez pñcipē. beatitudinis
eterne capcē. Porro ambo cohe-
rere sibi fecit artificio incōprehē-
sibili. sapia inuestigabili. nec an-
te pñmeruit q añ nō fuit nec spes
retributiōis qñ bonoz nostrorū
non eget. Si qs diligenter atten-
dat quātū beneficiū fuerit q cor-
pus ei dedit. Quot eniz sunt mē-
bra in corpore tot bñficiā magna
inueniet p quoz minimo mem-
bro plus deberet hñ deus amare:
qñ multi amāt eum p pñcis bñfi-
ciis q ab eo receperunt. Si quis
amississet oculū qñtum amaret cñ
qui illum sibi restitueret. Nec mi-
nus amandus est qui cum ab inf

flo dedit et qui datum conserua-
 uit. euz multotiens vrendo eo co-
 tra deum eum amittere meruit.
 Non minus amandus est q dat
 cappā q̄s qui inueteratā pditaz re-
 stituit. Et sicut de oculo ita d̄ alijs
 mēbris. Si vero tantū amandus
 est qui dedit corpus q̄tū aman-
 dus est qui dedit aīaz q̄ in infini-
 tum melior ē corpore. Si amissis
 vsum rōnis q̄tūz amares eū
 q tibi restitueret. Quantum ergo
 amandus ē qui tibi rōnem ab infir-
 mitate dedit. Itē si meruisses mortē
 siue separationē aīe a corpore quā
 eum amares eū q tibi remitteret
 Quantū ergo amandus est ille q
 mirabiliter corpus et aīam cōiun-
 git. et hanc punctionē tibi serua-
 uit cum peccādo meruisses mul-
 totiens mortē. imo infernū. Ber.
 Valde mihi oīno amandus est p
 quem sum. viuo. sapio. Dignus
 plane est morte q tibi dñe iesu re-
 cufat viuere. Ad b̄ facit q homi-
 nem fecit ad imaginem et simili-
 tudinem suā. Figura ēt quaz bz
 corpus humanū incitat ad amā-
 dum deū. Aug. in li. de discipli-
 nariāna. Beluas deus prostra-
 tas in facie dedit pastū querētes
 de terra. te i duos pedes erexit tu
 am facie sursum attendere voluit
 non discorder cor tuū a facie tua
 nō hēas facies sursum et cor deor-
 sum. ne mētāris in domo disci-
 pline. Quid ē sursum h̄ facie cor nisi
 diligere dñm deū et tuum. dom⁹
 discipline est ecclesia xpī. vt dicit

Aug. in eodē li. S̄ra etiaz redem-
 ptionis incitat siue mouet ad de-
 dilectionem. de q̄. li. Corint. viij.
 Scitis grām dñi n̄ri iesu xpī q̄s
 pp vos egenus factus est cū esset
 diues. vt illius inopia vos diui-
 tes essetis. Et multum possit ho-
 minē incitare ad amandū deum
 q ipse eum fecit. multo tū ampli-
 us d̄ eum incitare q ipse eum re-
 fecit. Vñ Ber. in li. de diligendo
 deum. Si totū me debeo pro me
 facto quid addā p me refacto et
 refecto hoc mō. Nec. n. tam faci-
 le refectus q̄s factus. Sic idē nō
 solum de me: sed de oī quocunqz
 qd factus ē scriptū est in ps̄. dixit
 et scā sunt. Ne vero q me trā etiaz
 semel dicendo fecit in reficiendo
 pfecto et dixit multa et gessit mi-
 ra. et pertulit dura: nec trā dura:
 sed et indigna. Quid ergo retri-
 buam dño p oībus que retribuit
 mihi. Idē super cantica. Super
 oīa reddit te amabilē mihi domi-
 ne iesu calix quē bibisti opus redē-
 ptionis nostre. Hoc oīo amorem
 nostrum facile vendicat totum si-
 bi hoc inq̄ est qd nostram deuo-
 tionē et blandius allicit. et iustius
 erigit et artius stringit et afficit ve-
 hemētius. Multum qppe labora-
 uit saluator: nec in oī mūdi sabi-
 ca trā fatigatōis actor assumpsit
 in dictis suis sustinuit. p̄radictio-
 nes. in factis observatores. in tor-
 mētis illusores: et in morte expro-
 bratores. Idē loquens de opere
 redemptionis. Quid adhuc inge-

quinta pena spūalis

Dormitat tua affectio! Imo nō dormitat sed mortua est. si huic non rñdet beneficio. Et idem in fmo nibus. **D**uri et indurati et obdurati filii adā quos nō emollit tanta benignitas: tanta flamma: taz ingēs ardor amoris. tā vehemēs amator, qui p vllibus sarcinulis tā pēciosas merces expēdit. **D**ā nati quare nō pñderatis hec oia vt deum diligereis et tantas penas euaderetis. **D**iuētes apponite cor vestruz ab h̄ intelligenda vt deum sup oia diligatis ne vos descedere cum demonibus ad infernum ptingat. hoc est etiā pceptum sacre scripture. et ad hoc tendunt oēs p̄dicationes nostre vt apponatis cor in dilectōe dei. **E**t hui⁹ amoris sunt. r. signa. **P**rimū est cū aliq̄s libenter cogitat de deo. Ubi. n. est amor in oculus. vñ super illud. Jo. xx. Dñe si tu sustulisti euz dīcīto mī h̄ vbi posuisti eum. dīcīt glo. Nō dīcīt quē. q̄ h̄ in aīo agēs solet vīs amoris. vt quē sp̄ cogitat nulluz alium ignorare credit. **Sap. vj.** Cogitare de illa sensus ē p̄sumptuos. et loquit de sapia iereta. **Se**cundū signum est cū aliq̄s ē libenter in domo dei. **Lu. ij.** De an nā dī q̄ nō discedebat de tēplo q̄ meruit interesse presentatiōi dñi in tēplo. Et xps cum eēt annorū xij. inuentus est in tēplo. **Lu. ij.** Mat mī sue et ioseph ait. Nesciebatis. q̄ in hīs q̄ patris mei sunt et p̄p̄s me eēt. Et sup illud. **Mat.**

xxi. Intrauit iesus in tēplum. dīcē glo. Ingressus vrbē primo tēplum adiit dans formā religiōis vt quocunq̄simus primū domū oratiōis sī ibi est adeamus. **Chry**so. p̄p̄ium erat boni filij. vt veniens prio ad domuz curreret p̄is tu at imitator xpi factus cum in aliquam ingressus fuēris ciuitatem primo ante oēm actuz ad ecclesiam curras. **T**ertiū signū est cū q̄s de deo vel cum deo loquitur. Hoc exemplum in magdalena que xpm dilexit multū: cuius verba que h̄ntur in euāgelio vel de deo uel cū deo fuerūt. **Uñ** hēs **Joan. xi.** Dñe si fuisses hīc frater meus nō fuisset mortuus. **Alia** tria hēs **Jo. penult.** Tulerunt inq̄ dñm meum et nescio. vt. p. eum. Et paulo post. Dñe si tu sustulisti euz et. Et itēz venit maria magdalena annūciās discipulis. q̄ vidi dñm. i. **Pe. iiii.** Si quis loquitur quāsi sermones dei. Et sup illud. **Ro. viij.** Quis nos sepabit a caritate xpi dīcīt **Chrys.** Hic amantū mos est vt amores suum silentio tegere nequeant: s̄ amicis et caris suis efferunt et produnt: et flāmas infra pectus suuz cōhibere non pñt enarrāt frequētius ut ipsa assiduitate narrandi solatium amoris sui capiāt et refrigeria imēsi ardoris assumant. **Q**uartum cū q̄s libenter deuz audit et audita ab eo retinet memoriter. **Lu. ij.** Maria conseruabat oia verba p̄ conferens in cor.

de suo. Et iudē. r. Sedēs sec⁹ pe-
des domini au. v. illius. Jo. xliij.
Qui h̄z mā. mea. 2 ser. ea ille ē q
dili. me. ¶ Ninū est cum quis
dat libēter p deo. Can. vlt. Si de-
derit h̄z oēs substantiā p dilectio-
ne quasi nihil despiciet eaz. 2 Lu.
vli. dicit de magdalena post bene-
ficia eius enūmerata dimittitur
ei pctā multa qm̄ dilerit multū. i.
Jo. liij. Qui habuerit substantiaz
mūdi hūlus 2 viderit fratē suū
necessitatē h̄re 2 clauserit viscera
sua ab eo quō caritas dei manet
in eo. ¶ Sextum ē cum quis libē-
ter p deo parit. Eccl. li. In igne
pbat̄ aurū 2 argentū. hoīes at
receptibiles in camino humilia-
tionis. Jo. xliij. Calicē quē dedit
mīhi pater nō vis ut bibā illum.
Sic. in pia pte morat. Pena q̄
pe interrogat si quietus qs versa-
ter amat. ¶ Septimū ē cum man-
datis dei aliquis obedit. i. Jo. v.
Hec ē caritas dei vt mādata eius
custodiamus. Itē. li. Jo. i. Hec ē
charitas dei vt ambulem⁹ h̄z mā-
data eius. Jo. xliij. Si qs diligit
me ser. m. f. Spāliter dicit suū
Jo. xliij. Hoc est pceptū meū ut
diligatis inuicē. Et maxie amor
pauperū signum est vlni amo-
ris. Illi. n. nō amant ppter se s̄
pp deū. Prouer. xix. A paupere
at 2 h̄i quos h̄nt separant. In
eodē. F̄res hoīs pauperis oderūt
eū 2 amici pcul recesserūt ab eo.
¶ Octauū signū est euz qs amat
q̄ deo placet 2 odit q̄ deo displicet.

cet. Ad primū mouemur exēplo
xpi. Mat. xij. Quicūqz fecerit vo-
luntatē p̄ris mei. q̄ in celis est ille
meus frater 2 soror 2 mī ē. Ad se-
cundū exēplo dauid. In quos
odio habui. Itē q̄ oderunt te dñe
oderā 2 sup inimicos tuos tabe-
scebā. Ambro. i. ex amerō. Quid
nos dignū n̄o referimus creato-
ri cuius cibo vescimur 2 dissimu-
lamus iniurias. ¶ Nonū est cum
quis frigescit a sollicitudine 2 amo-
re mundi. Greg. Tanto frigescit
qs a curis seculi q̄to surgit ardē-
tius in amorē dei. Idem Jacob
qui angelū tenuit vno mor pede
claudicauit. q̄ q̄ vero amore sub-
limis respicit. iam in h̄c mūdus
duplicibus desideriis incendere
nescit. ¶ Decimū signū ē cū aliq̄s
magnū honorē exhibet ministris
dei. Nam sicut qui eos spernit
christum spernit. Math. x. Sic
qui eos honorat deum honorat.
Eccl. vii. In omni virtute tua
dilige deum qui te fecit 2 mini-
stros eius ne derelinquas. hono-
ra deū ex tota aīa tua 2 honorifi-
ca sacerdotes. Per ista igif. x. si-
gna coniecturari possumus ali-
quem diligere deum: quod pre-
cipit scriptura Math. xxi. Dili-
gens dominum deum tuum ex
toto corde tuo. 2. Excitat etiam
cultura. i. vīso clara 2 fructio in
p̄fia q̄ nobis p̄mittitur ex tali dī-
lectione. i. Corint. ij. Oculi nō
vidit nec au. au. nec in cor homi-
nis ascē. que sp̄a. deus h̄is qui dī

quinta pena spūalis

ligunt euz Isa. vero. lxxij. dr. A
sclo non audierunt neq; auribus
pceperunt oculus nō vidit deus
abste que preparasti expectantib?
te. Jac. i. Bñs vir qui suffert tē-
pationē qñ cum pbatu fuerit
accipiet coronam vite quā reddet
deus diligentibus se. Mirum est
quō amor noster a deo euadere
pōt. q; si venalis est nullus deo ca-
rius emet. Dabit. n. p illo regnū
celorum. si est ad dandū null? di-
gnior est eo q; deus cum ipse sit
sūme bonus. Vñ nulli potius de-
buit dari q; ei. Si vero violentiā
requirit nullus maiorē violentiā
p eo q; ipse. Perit. n. euz gladio
euaginato. Aut. n. cum amabis:
aut eterna morte iterficieris. In
ps. Nisi pueri fueritis ab amo-
re. i. mundi ad amorē dei. gladiū
suum vibrauit: Quot lingua be-
neficiorū suoz apposuit. deus ad
hunc ignē amoris accendendum
in nobis: quis posset narrare? Ex
defectu igit huius amoris erunt
hoies damnati inuidētes et dolē-
tes de tanta dei bonitate. cui? re-
cordatio erit eis maxima pena.
¶ Secundo inuidebunt purita-
ti angeloz. cogita q; si inuideant
deo q; inuidebunt toti eius curie
sicut qñ quis inuidet et dolet d. p
speritate alterius et inuidet et do-
let de prosperitate sue dom? et sa-
mille. et est sibi magna pena vide-
re eius pulchram et moxigeratam
virorem honestos filios et filias et
cetera q; ad ipsum pertinent: Sic

erit in damnatis respectu familie
dei et suoz de qua sunt beatissimi
angeli. Et certe h̄ erit magna ma-
licia et indurata iniquitas inuide-
re illis qui tot beneficia ipsis dā-
natis prulerunt. Et hoc illis erit
in penā qui hic ipsis beatissimis
angelis nullā reuerentias fecerūt
sed coram eis inuerecūde pecca-
uerūt nullā deuotionē ad eos ha-
buerunt eis regratiādo de bene-
ficijs concessis. ¶ Rñe conside-
ra dignitates tuā. de qua Hiero.
Magna ē dignitas alarū vt vna
queq; h̄eat ab ortu natiuitatis in
custodiam sui angelū delegatus
et in ps. Angelis su. man. d. te vt
cu. te in o. v. rula. vñ Ber. loquēs
de hoc verbo. Quanta inquit d;
tibi hoc verbum inferre reueren-
tiā offerre deuotionē pferre fidu-
ciam. Reuerentiā pp pñtiā: de-
uotionem pp beniuolentiam: fi-
duciam propter custodiam. Itē
idem ber. loquens de illo verbo
Isa. lxi. Super muros tuos hie
rusalē pñtici custodes. Benign?
es inqt qñ non es contentus no-
stro fragilitate muroz. sed ipsis
hostium custodibus angelicaz cu-
stodiam superponis. Ad idem p-
tinet illud Mat. xvij. Videte ne
contēpnatis vnū ex his pusillis.
Angeli enim eoz in celis semper
vident fa. patris. m. qui in ce. est.
Item ad Heb. i. Mōne oēs sunt
administratiōis spiritus in misse-
rium missi propter eos qui here-
ditates capiunt salutis. et Lu. xvj.

Factum est ut moreret medicus
 et por. ab angelis in sinu abrahe
 et multa beneficia alia nobis ab an-
 gelis pferunt propter que debe-
 mus eos reuereri amare. et in de-
 uotione habere et spāliter angelū
 custodē nostrum ne ingrati apud
 deum et ipsos angelos simus: p
 hmoi petri et alia mortalia multi
 damnabunt. et tñ tales damnati
 ipsis angelis et eoz glorie. et talis
 inuidia erit pena sicut ē pena inui-
 do videre bonū illius cui inuidet.
Tertio inuidebūt scōruz socie-
 tati. ¶ Un qñt Bo. di. q. qñt. q. ij
 Atñ dñati mallēt oēs dñatos
 esse q̄ quosdā dñatos quosdā
 brōs: dicit q̄ ideo ad faciādā suā
 impijssimā emulationē et odium
 vellēt nullos esse beatos. imo mi-
 seros. Et q̄ nec ipsi ad beatitudi-
 nez possunt pertinere: nec alios
 possunt a statu beatitudinis am-
 mouere. Ideo in semetipsis ve-
 hementer tabescūt et confundunt
 Concedendū ergo est q̄ gñaliter
 loquendo mallent oēs esse mise-
 ros q̄ ipsis eritibus miseris ali-
 quos esse beatos. ¶ Et si obijci-
 de illo diuite qui nolebat fratres
 damnari. dicendū q̄ quis dam-
 nati in gñali nollent videre brōs
 aliquos. sed oēs miseros. tñ quia
 spūalius habent aliquorum amo-
 rem naturalē et priuatum nollent
 illos dñari alijs eritibus in sta-
 tu glie. q̄ si illi damnarentur. ad
 huc tñ maneret emulatio et occa-
 sio tabescēdi si non sic esset de om-

nib⁹. Attamē nullos ita diligēte
 naturaliter. qñ vellent eos eē dñ-
 atos. h̄ pacto q̄ nulli essent bea-
 ti vnde q̄ uident ipsos elevatos ex
 quoz comparatione confunduntur
 et isti sunt bri. et q̄ h̄ obtinere non
 pñt: ideo non psequuntur inde so-
 latum: sed hñt inde magnuz sup-
 pliciu. h̄ ille. Nec tñ haberēt mi-
 nozem miserā si dñarentur. Et
 ponit exemplū idē doctor. Sicut
 inquit hō sandus in quo est natura
 bene disposita appetit cibaria sibi
 puenientia. hō uero infirmus ap-
 petit ea que nocent. q̄ estimat pro-
 desse. sic beati tāq̄ mente sani ap-
 petunt alioz glorificationes que
 uere esset eis pficua supple si pla-
 ceret deo. Damnati uero brōrum
 damnationem quam estimant si-
 bi utilem et delectabilem: sicut in-
 uidus alterius subuersionē. atñ
 si eueniret non propter hoc mise-
 ria eoz decrederet: imo succre-
 sceret. Multa. n. uolunt ipsi et pec-
 catores que si obtinerent eēnt mi-
 seriores. Ad h̄ confirmandum
 multuz ualeat auctoritas Augu-
 in. ij. c. vbi dicit. Qd ira: odiuz: et
 cecitas in damnatis excresecēt. h̄
 ille. O miseri dñati. o pena cru-
 delis inuidie in teum: angelos: et
 scōs. Vidisti ne aliquos inuidos
 et dolentes de bono alteri⁹ qui in
 de murmurant detrahūt et tabe-
 scunt siue deficiunt pre tristitia.
 Sic erunt damnati tristes de bo-
 nis predictoruz. O canes rabidi
 q̄tum patiemini ex hac inuidia.

Quinta pena spūalis

Cogitet hanc penā qui pōt. Ista pena quippe debet inuidis huius mundi quoz maximus est numerus q hīc p̄imos non dilererūt. **¶** Ubi notandū q licet debeam⁹ diligere deū ut dictum est ⁊ nos ⁊ proximum tñ non hēmus speciale preceptum de amore nostri eo q amare deū sit amare seipz. **¶** Aug. Ille solus nouit se diligere q deū diligit. Siquidez ille se satis diligit qui sedule agit ut sūmo ⁊ uero fruatur bono. Idē cum illa dilectione quā deus imperat debeat hō dilgere deū: seipsum ⁊ primū: non tamen ex hoc precepta data sunt ut intelligatur nullam esse dilectionem qua qsqz diligit seipsum nisi qua diligit deū. **¶** Ad amorē proximi incitat nos amor quē uidem⁹ inter aīalia irrationabilia eiusdem sp̄s. **¶** Eccli. xliij. Omne aīal diligit sibi sē. Et post oīs caro ad filēm suū plungetur. Si lupus ⁊ leo ⁊ serpens non exercēt illā ferocitatem in aīalia que sunt sue sp̄s quas exercēt in alia. qd dicendū est de homine qui desuit ī aliū hōiem nisi q ferocior ⁊ crudelior ē lupo leone ⁊ serpēte. Etiam ipsa aq̄ que naturaliter hz pugnā cum igne: pacē hēt cum alia aqua. **¶** Secūdo incitat fraternitas nālīs que est inter hoīes. Aug. in li. de doctrina xp̄iana. Si putamus non esse proximos nisi q eisdē nascunt parentibus adā ⁊ eūā intendamus ⁊ oēs fratres sum⁹. Voluit deus

vnscum hōiem p̄mo formare ex quo oēs pcederent ut tanqz fratres oēs hoīes se amarent. Non sic legimus sc̄m in angelis vel in aīalibus alijs dilectio est debita nāle quo vn⁹ hōmo ē obligatus alteri a quo debito null⁹ absoluit q̄tūcunqz ab eo soluatur. Unde super illud Ro. xliij. Menimi qd debeatis nisi ut inuicem diligatis dicit glo. Aug. Sola charitas est: que etiā reddita semp detinet debitores. Jus cōe generis humani vī p̄tineri ī illis duob⁹ mādatis. qd ab alto oderis tibi fieri: uide tu ne aliqñ alteri facias. **¶** Thob. liij. Et Mat. viij. Quicumqz uultis ut faciat uobis hoīes et vos eadē facite illis. **¶** Tercio fraternitas spūalis de qua Aug. in li. de disciplina xp̄iana. Dēs qdēz fratres sūm q hoīes sumus quanto magis sūm q xp̄istiani sumus. Ad id q hō es vn⁹ pater fuit adā vna mater fuit eua. ad id q xp̄ianus: vnus p̄f est deus. vna mater ecclesia. Hec fraternitas tāto ē melior fraternitate nālī qz meliorem hz patrē deū Math. xliij. Patrem nolite vocare uobis sup terram. unus est. n. pater uester q in celis est. **¶** Quarto exemplo xp̄i q tantum hoīes dilexit ut p̄ eius redemptione mori uoluit. **¶** Hoc exemplo angeli. qui adeo amāt hominem ut custodiāt eū in oībus uis suis. Amāduz est at xp̄istianus sic xp̄s amauit nos. s. amore gratuito: amore recto: amore dī.

sereto: amore vehementi: amore
fructuoso: amore pseuerati. Dis
igitur amor talis deest a dam-
natis et erunt in inuidia perpetua et do-
lore et tristitia de oium scorum sal-
uatiōe. Quod grauis pena ubi ma-
ter inuidebit filio et dolebit de ei-
us salute. et filius de patre et matre sic
quod vellet ipsos secum dānari ut de-
finitur. Quarto dānati inuidebunt
parvulorum pene leuitati. Iam erunt
valde multi qui in uteris matrum
mortui sunt: aut ante baptismum:
aut tempore circūcisionis ante circūci-
sionem et breuiter quotquot mori-
untur in solo peccato originali dam-
nabuntur sic quod nunquam videbunt de-
um gloriifice non tamen patient penam
sensitiuam. An Augu. in li. de fide
ad Petrum ait. Firmissime tene
et nullatenus dubites: non solum ho-
mines sed et uterque. Vixit et pu-
los qui suae in uteris matrum viuere
incipiunt et ibi moriuntur siue de ma-
tribus iam nati sunt sine sacro san-
cti baptismatis quod datur. In noie
pa. et fi. et spi. san. de hoc scilicet transe-
unt ignis eterni sempiterno supli-
cio puniēdos. quod et si peccati propie
actionis nullum habuerunt: origi-
nalis tamen peccati dānationem carnali
conceptiōe et natiuitate traxerunt
h. Augu. Quaeuēdas qualiter sit
intelligenda vide. li. q. de malo
sci Tho. xlii. ar. ii. ad primum. ibi
enim cum sequenti ar. iii. pulchra ha-
betur. Alexander autem de bal. in. ii.
dicit quod si in igne sint eterno ab il-
lo tamen non patient sicut et dānati. p.

pilo peccato vñ aliter est in igne ser-
rum. alit manus hois. quod ferrum
non patitur: sed manus patitur. Sic erat
de parvulis. ut de ferro. Exēplum
huius habemus Daniel. lii. In tribus
pueris qui ambulabant in medio
flāme laudantes deum et benedicentes
domino. et non tetigit eos oīno ignis
neque peristauit nec quicquam mole-
stie intulit. Sic est sententia doctorum quod
parvuli in originali nunquam patientur.
Super istis inuidebunt dānati
patientes penas horribiles: imo
credi potest quod etiam inter se inuidebunt
et ipsis demonibus desiderantes
ipsis maiores penas. Et quod de-
derium suae inuidie nullum sortietur
effectum ualde dolebunt. Et hec pe-
na marie debet his patribus et ma-
tribus qui suo malo regimine iter
ficiunt pueros in uteris matrum qui
et occidunt ante baptismum: aut flu-
mine necant uel aliter. Et vere cru-
delissima mater est quae proprium filium
sugulat quālitercūque ipsum peccat
hoc nunquam bestia faceret. quomodo er-
go mater hoc potest facere. Adhuc de
magis timere deum quam offendere
interficiendo naturam suam. quod quācūque
mūdanam verecūdiam. Vere sic
Rex diligamus deum. et sic nos ip-
sos diligemus. et primum siue an-
gelos in eorum praeiudicia a peccatis absti-
nendo siue homines possibiles ad sa-
lutem. Hec est cognitio qua debemus
cognoscere deum et proximum. scilicet
amore recto et honesto. Ideo de
his non obseruantibus dicitur. Con-
uertantur in infernum etc.

f. li

Sexta pena spūalis

Sexta pena spūalis i
dānatis erit timor pe
ne. *Uñ Grego. Hic*

flāma que succendit illuminat il
lic ignis cruciās obscurat. H me
tus amittit cū tollerari incipit qđ
timebat illic dolor dilaniat 2 pa
uor angustat. Douendo igit mō
tunc erit reprobis dolor cū for mī
dine. *Uñ iste timor erit quadru
plex. quia.*

CPrimo timebunt iudicem su
pernum.

CSecūdo cuneū fraternum.

CTertio demones horribiles.

CQuarto penas terribiles.

CPrimo igit timebunt iudices
supnū. Cogita si potes quāta pe
na 2 quāto dolore torquet puer i
schola sentiens se deliquisse 2 vi
dens magistrum iratū; cūz virgīs
delicatis 2 scidentibus volentem
ipsuz vberare. Plus adhuc latro
timet ad iudicat⁹ suspēdīo videns
patibulū: ita ut etiam aliqui quasi
ex animis dñficere videat. Vere ta
lis timor: quasi nihil est ad illū ti
morē quē dānati patient: viden
tes iudicem iratum. De forma iu
dicis habet in magistro. dī. xlvij.
i. iij. Ubi dicit sic. In forma vti
q̄ sui iudicabit ut videant mali i
quem pupugerunt. xxxvij. 2. xij. 2
Apoc. i. Diuinitatem uero illius
mali non videbūt. *Uñ Isa. lxxvi.*
Tollat impi⁹ ne videat gliaz dei.
humāitates videbūt vt timeāt. dī
uinitatem vō non: ne gaudeant.

diuinitas enim sine gaudio vide
ri non potest. Hec ille. Et in i fi
ne ca. ij. Apparebit terribilis im
pijs 2 mītis iustis. Erit enī timor
malis: 2 lumē iustis. appebit ter
ribilis. i. terrorem eis icutiet: bo
nis delectationem sicut idē sol sa
nis oculis delectabilis est: egris
vō odiosus. Est cap. v. Virtutes
quoq̄ celorum 2 angeli dicuntur
moueri nō motu dānationis vel
aliqua pturbatione pauoris. s; q̄
dam admīratione eorū q̄ viderit.
Uñ Job. xvi. Colūne celi pauēt
aduentū eius. *Idē dicit dies illa*
dies ire ca. 2 mīf. dī. ma. 2. a. val
de. Sopho. i. Furta est dies dñi
magn⁹ dies ire. dī. Illa dies tri
bu. 2 angustie. dies cala. 2 miser.
dies tenebrarū 2 caliginis. dies
nebule. 2 turbinis. *Q̄ tremēda*
est dies talis. *Idē tremens* tota ec
clesia cātat frequēter. Libera me
do. de mor. eter. in die illa tremē
da. Et felix ē qui illū diē p̄cauet.
furta p̄siliuz sapientis. Eccl. vij.
Diem malā p̄caue. Iste timor: de
bet illis q̄ hic timere deum nolue
runt. *Sunt autem sex differen
tie timorum. s. timor: mōdanus:*
humanus. nullis. naturalis. in
clalis. filialis. siue reuerentialis:
CS; timor filialis est ille quo ti
metur de⁹ nō ppter cōmodum:
vel icōmodum vel alias p̄ditiones
timentis. sed ppter p̄ditiones ei⁹
qui timef. vt cū qs timet deū of
fendere ppter amorem quē habz
ad eū ex bonis p̄ditionib⁹ ei⁹. *Uñ*

precedit talis timor ex amore. et ideo
dicitur filialis. et iste est timor qui vi-
ros solet multum sanctos cruciare de
peccatis preteritis. Sunt enim certi
multi qui peccauerunt et nesciunt si-
bi peccata remissa quia nescit homo
vtrum odio vel amor dignus sit. Ec-
cle. ix. Exemplum de absaloe. ii. Re-
gis. xvij. Qui erat in magna an-
gustia ex hoc quod non erat certus de
remissione preterite offense. Et ad hoc
inuitat scriptura. dicit Eccles. v. o
propheta. peccatorum. noli esse sine me-
tu neque adicias peccata super peccata
et ne dicas miseria dei magna:
multitudinis peccatorum meorum misere-
bitur. Misericordia enim et ira ab illo cito pro-
ximant et in peccatores respicit ira illi-
us. Non tardes pueri ad dominum et
et ne differas de die in diem. sub-
ito enim ueniet ira illius et in tempore vi-
dicte disperdet te. Item iste timor
multum cruciat bonos etiam de
preteritis operibus. quia nesciunt vtrum
placuerunt deo. Eccles. ix. Sunt iu-
sti atque sapientes et opera eorum in ma-
nu dei. Et enim nescit homo vtrum et. sed
omnia in faciturus fuerant iusticia. Exemplum
in vitiis patris de quodam sancto
patre qui cum videret timere de mor-
te quesierunt ab eo fratres an time-
ret. Et ipse respondit in hac modum
Seruasti mandata dei iuxta pos-
se meum. sed homo sum et nescio vtrum
opera mea placuerunt deo an non
et ideo non sum securus donec veniam
a domino. Item iste timor est qui multum
bonos cruciat de presentibus. Timetur enim.
proinde per aliquo ope forte occu-

los sue maiestatis offendat: sicut
samulus disciplinatus assistens co-
ram regia maiestate est in timore
continue. Exemplum de Job. ix. Ne-
rebar omnia opera mea sciens quod non
parceres delinquenti. Ad hunc ti-
morem videtur iurare. ps. cxi. Ser-
uite domino in timore. Innuens per
hec verba quod in ipso ope seruicij sem-
per timere debemus. Item iste est
qui etiam eos multum cruciat de fu-
turo. quia non sunt certi. quoniam forte fi-
naliter cadant in aliquam eius offensam
quia nescit homo finem suum. Eccles. ix.
Exemplum de sene qui audiens ca-
sum alterius sancti viri timens il-
lud de se dixit condolendo illi et time-
do sibi. Ille heri ego hodie. Item
est qui eosdem multum cruciat de
occultis. Sciunt enim secundum apostolum
i. Corinthi. iij. quod quousque non sunt. si-
bi in aliquo consciis de peccato. tamen non ideo
iustificati. et ideo timent ne aliquod
occultum habeant quod deo displiceat.
Exemplum de dauid qui sic ti-
mens exclamauit dicens. Delicta
quos intelligit ab occultis meis munda
me domine. Item iste est qui facit eos
assidue sollicite se mundare de ma-
culis venialibus exemplo spose. que
sollicite purgat se ab omnibus imun-
diis: etiam qui credit sponso displice-
re. Et hoc est quod dicit apostolus. ii.
Corin. vij. Perficientes sanctifica-
tionem in timore dei. hec est enim per-
fecta sanctificatio cum non solum a ma-
ioribus. sed etiam a minoribus anima san-
ctificatur. Item iste est qui frequenter
facit timere offensam ubi non est.

Sexta pena spūalis

Grego. Bonarum mētū est ibi culpā agnoscere. i. timere vbi culpa non est. Exemplū i historia triptita. li. vii. Vbi dī q cum iulian^o apostata impator fecisset i quodam magno festo aū seipsum ponē vasa vt more imperiali ad honorem suū thus imponeret fecit ad h^{oc} vocari quosdā xpianos ydolis iuxta occultatis qui cū simpli ei aīo ad honorem iperatois th^{us} proiecissent: nihil de illis ydolis scientes iproparūt eis ydolare q thus ydolis sacrificassent. qd illi aduertentes exclamauerunt petētes sibi dextras āputari licet nihil fecissent in reuerēciam ydolorū. Iste est timor qui oē malū excludens propter eum non dimittit qn dei faciat voluntatem: Eccle. xxi. Qui timet deum nihil trepidabit et non pauebit. Timentis dñs brā ē aīa ei⁹. Et sequitur. Oculi dñi sup timētes eum. Et. i. ca. Timor dñi gloria et gliatio et leticia et corona exultatiōis. Timor domini dlectabit cor. Timēt deum bene erit in extremis et in die defunctionis sue benedicetur. Timor dñi expellit petri. nam q sine timore est nō potest iustificari. Et li. c. Qui timēt dñm inquisrent q beneplacita sūt illi et q diligunt eū replebūtur lege ipsi⁹. Qui timēt dñm custodiunt mādata illius et patientiam hēbunt vsq ad inspectionē illius dicentes. Si pñiam nō egerim⁹ icidem⁹ i man⁹ dei et nō i man⁹ hoīum. Et ps. Dñs vir

q timet dñm in mā. e. c. nīmīs. i. valde. Iste igitur timor est filialis quo nīhil derelinquit eorū q pertinent ad salutē. Exēplo Thob. i. ca. qui nec ppter timorē mortis nec rerum dimittebat mortuos sepellire. Dānati vero hoc timorē caruerunt. et iō timore fuilli ppetuo timebunt. Credendūq est q ad maiorem cumulum sue dānationis timor et terror tant⁹. quo pauebunt in cospectu iudicis semp manebit in eis. Cogita qto timore terretur latro videns iudicem volentem eum ad mortē cōdemnare s; uere maiori timore sine cōparatione timebunt dānati videntes iudicem. s. xpm eos cōdēnantem ad ppetuam inferni penam. et dicentem illud. Mathe. xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternum q pa. est diabolo et angelis eis. ¶ Timebunt secundo dānati cuneum fraternū. i. societate tot dānatorum hoīum. qz ut dictum ē pluries multum affligentur ex tāta societate. sicut timent incarcerationi euz multis alijs ex quibus sciunt penaz carceris augmētari. Nā si ponerent plures infirmi feridissimi et calidissimi i vno carcere: tūc quāto plures essent tanto plus timerēt hī qui illic essent ponendi: sic erit de carcere infernali. imo etiam hoies dānati timent horribiles ad videndum q vnusquisq pauebit alium videre. Unde sicut hō defigurat⁹ vī mortuus quattuor vel quinq diebus

Inserit timorē magnū: ita ut etiam aliqui quasi p dant sensum et maxime inopinata visione alicuius terribilis. sic dānati ex visione. mutua maxime timebunt ad augmētū sue dānatōis. *Isa. xliij.* Unus quisque ad primum suū stupebit facies cōbulte vultus eorum. et *Ecel. xxi.* Pauor operantibus iniquitatem de isto pauore etiam derisi ē i sexta pena corporali videtur tñ magis timor p̄tinere ad penam spūalem q̄ corporalem. quāuis etiam pauore siue timore rei vise corporali sensus imutentur patiēdo. sed ille timor spūalis poterit magis cārī ex visione anime turpissime ex deformitate peccati. *¶* *Regimus. n.* In vltis patrū q̄ cū qdāz sener ambularet p heremū adiūrit se ei angelus in specie humana. *Luz* autē venissent ad quoddāz cadauer sene obturāte nares suas propter fetorem angelus non obturauit. Euntib⁹ illis vltra obulauerunt cui dam iuueni. angelo at obdurante nares sener nō obturauit. q̄ dixit angelo. In p̄ntia cadaueris nares nō obturasti et in p̄ntia iuuenis obturas. Unde hoc dixit ei angelus. Isti fetores corporales nō ledūt nos: s̄ p̄tā huius illa fetent nobis. *¶* An tollerabili⁹ feret canis putrid⁹ hoibus q̄ aia peccatū angelis. In inferno igit vbi aie se mutuo videbūt siue intelligēt nō obstante corpe vna inserit alteri et fetore et timorem. Et ista pena timoris debet illis q̄ hic

pp holus timorē et verecūdiā dimittunt bene agere et salutē sue p̄uiderē. Et iste dici p̄t timor humanus quo ducti hoies magis eligunt malū aie q̄ corpis. filēs illi de quo dicit q̄ cundo ad for̄ portabat forulares in celo magis eligens ledere pedes q̄ forulares. magis. n. aliqui timēt p̄dere bona rex munda⁹ q̄ corporis imo q̄ aie. Quot p̄mittūt p̄tā et pro vno denario iurādo et p̄iurando deus nouit. *¶* Contra hūc timorē dicit x̄ps. *Ma. x.* Nolite timere eos qui occidūt corpus. aiam at non possunt occidere. *¶* S̄ pot⁹ eū timete qui p̄t aiam et corpus p̄dere in iugebēnā. Ille igit est malus timor. et iō ducit ad aliū maiorez timorez. *Tu. n.* scis q̄ta pena sit eē in timore alicui⁹ hois. Credo enī q̄ oēs aliqui aliq̄ timuerunt sunt ex insperato et territi: et si ille terror siue timor duraret: nunq̄ i b̄ mundo gauderēt. Cogita igit q̄ta pena sit dānatis eē in p̄peruo pauore et timore alioz dānatoz. *¶* Tertia p̄a timoris erit ex v̄sīde dmonū. Et i3 et sic derisi d̄vīdē dmonū in sexta pena corporali: verū tñ et videbūt spūaliter. Unde sic aie b̄toz videbunt deū clare: et eo fruēt⁹ et gaudebūt. ita aie dānatoz videbūt demōes p̄ intellectus et ista visio spūalis iferet magnū timorē. Exp̄imur. n. q̄ noiatō ei⁹ iferet timorē q̄to magis ei⁹ visio spūalis. Et ista p̄a erit hīs q̄ nolūt eū h̄ timere s̄ acquerūt suis tēptat

Sexta pena spūalis

tionibus et pñis suis sequēdo
malas societates: ita q̄ nec habu-
erunt timorē seruile: quī ē cū quis
nō amore iusticie: s; timore gehē-
ne vel alterius pene abstinēt a ma-
lo vel facit aliq̄d bonū. Talis fu-
it pharao qui cū flagellabat dimi-
tebat pplm: s; qñ tollerabat nec
dñm cognoscebat nec pplm di-
mittebat. sicut pz Ero. ca. multi.
Talis fuit anthiochus q̄ infirmi-
tate flagelat⁹ orabat dñz. ij. Mat.
lx. Abi dr. Superbe locut⁹ ē vctu-
rū se hierosolimā et pgeriē sepul-
chri iudeorū cū facturū: s; q̄ vni-
uersa cōspicit dñs deus israel p-
cussit eū isanabili et inuisibili pla-
ga. ita ut corpe impij vermes sca-
turirēt odore ēt illius et fetore ex-
ercitus grauaret. et cū nec ipse iā
fetore suoz ferre posset ita ait. Ju-
stū est subditū ēē deo et mortalem
nō paria deo sentire. Orabat autē
hic scelestus dominū a quo non
esset miaz cōsecut⁹ et ciuitatem
ad quā festinās veniebat vt eā ad
soluz deduceret: nō optat liberaz
reddere. Et ibi multa pmissa et
vota ponunt. Et seq̄ in fine capi-
tuli. igit̄ homicida et blasphemus
pessime percussus. et vt ipse alios
tractauerat pēgre in mōtib; mi-
serabili obitu vita functus est. Et
h̄ ga solo timore pene mouebat.
Tales erunt iudei plures: quī timore
pene legem seruabant. quī-
bus christiani multū vident peio-
res q̄ nec timore nec amore seruāt
legem quam amore seruare debe-

rent. ¶ Sed alii timore scrullī sūt
sicut pirate qui videntes tempe-
statem faciunt vota confitent et p-
mittunt mirabilia. sed statim ces-
sante tempestate redeunt ad ludos
et blasphemias et alia mala psue-
ta. Tales sunt iterū filies porcis
et canib; q̄ percussī fugiunt de do-
mo ad horā: sed statim reuertunt
et faciunt tedia psueta. Itē sunt si-
miles cuidam rustico trifatorū. d̄
quo dr. q̄ cum duceret vaccā et vi-
tulum ad montē sancti Michae-
lis inter fienz baltanie et norma-
nie et videret venire fluxus maris
exclamauit dicēs. O beate micha-
el libera me et dabo tibi vitulum.
Liberatus autem dicit sic. Brūs
Michael bene erat sat⁹ si crede-
bat q̄ darem ei vitulū meum. Et
ecce iterum fluxus quasi iuoluēt
eum et exclamauit dicens. O bea-
te michael libera me et pmitto tibi
vaccam et vitulum. Liberatus
autem dixit. O michael michael
nec vitulum nec vaccam habebis
Cum autem sic quasi securus in-
tercederet: ecce iterum fluxus iuo-
lens et suffocans eum et vaccam et
vitulum. Sic multi in necessita-
tibus aut infirmitatibus multa p-
mittunt q̄ se; bene viuēt restituē-
rent si habent de alieno. vota faci-
unt: sed sani vel post periculū nī-
hil faciunt. et ideo quādo credunt
secure viuere superuenit mors et i-
uoluunt eum suis peccatis i infer-
num. quia nec se emēdauerūt nec
restitutionē fecerunt: aut vota sol-

uerunt. surta illud. i. Thessau. v.
Cum enim dixerunt par et securi-
tas repentin⁹ et⁹ superueniet inrit⁹
sicut dolor in utero habentis et nō
effugient. Et ibi loquet⁹ appls de
die iudicii dicens. Dies domini si-
cut fur et ita in nocte veniet. Et pō-
etlā intelligi de die mortis. ¶ Mo-
tandum aut q iste timor nullis fm
se non est pcrsi sicut mundan⁹ et
humanus. Non enim est malum
in se cauere a pctō pp timorēz pe-
ne. sed tñ semp est cū pctō. Unde
Aug. super illo vbo. Configetis-
more. t. c. me. dicit de tali. Aliter
in hoīe peccādi voluntas. et seque-
ret⁹ opus si speraretur impunitas
Constat autē q peccandi volun-
tas pcrsi ē ppter hoc dicit. i. lo.
liij. Timor non ē in charitate. q
charitas excludit pcrsi. Et id ca-
uere a malo timore pene tñ attri-
buitur malis. cauere autē a pctis
amore iusticie attribuit bonis sur-
ta illos vsus oratij. O derunt pec-
care mali formidie pene. O derunt
peccare boni vtrius amore. talis
timor non facit euadere penas q
timet. ¶ Exemplum de duob⁹ so-
cijs clericis de quib⁹ dī q se mul-
tum diligentes dixerunt ad. inui-
cez q pmo moreret rediret ad al-
terum si posset. Factum est aut ut
alter moreret facta pessione et re-
cepto viatico cū fletu. Post aliqō
vō tempus apparuit socio. et que-
siuit socius. qm ei esset. Et rēdit
q male. q dānatus erat. Et soci-
us. Rungd ppsit tibi confessio.

viaticus. et lachryme quas effudi-
sti in extremis. Et ille. Nō q oia
fecit ex solo mortis timore. Ideo
dr. Proverb. xi. Iusticia libera-
bit a morte. ipsa ē enī sola q facit
euadere visionem demonū hūmō
timor nō facit timere filiū dei. et p
consequens heredem regni. Nō
ergo timeam⁹ deus solo tali timo-
re. sed magis filiali. de quo prius
dictum ē vt euadere valeamus tñ
morē illū penalē quo dōmōs vide-
bātur. ¶ Quarta pēa timoris erit
ipōnatis propter penas vebemē-
tes quas patient. Quātū timeres
si videres ignē in quo oīz te tene-
re digitum p horā et magis si per-
dies. Nādhuc magis si totum cor-
pus p annuz et corp⁹ tuuz deficere
non hēret. Cogita aut si potes q
to timore dānati timent q perpe-
tuo et sine fine tātū et talē ignē pa-
tient. de quo igne dictū est in pri-
ma pena corporali. Et nō solū ignē
sed et frigus icēssimū et alias pe-
nas de quib⁹ dcrsi est. Quātū q.
n. stent in inferno dānati ille pene
non mītigabuntur qā in inferno
nulla ē redēptio. nulla penaz alle-
uatio. et ideo cū quāto timore po-
siti sunt in inferno tanto timore sp
timebunt. O deus quāta pena est
ista. Sciunt enīz pauperes xpi q
timent pōnes et raptores. Vnde
amus igit⁹ Rfisi quomō istum tñ
morē poterim⁹ euades. Certe eua-
demus si de timore serullī transea-
mus ad inictalem et filialē. qō sic
fit. Cum peccator audit predica-

Sexta pena spūalis

et penam eternam et territus abstinet a malis solū ut vitet penā timet seruilis timore. et non est adhuc iustus quous absteineat a peccato: quia si nō esset pena quaz formidat: non abstineret a peccō. et idē eo ē amor peccati radicaliter. Iste dum abstinet a malis assuescit se bonis: ac per hoc incipit amari bonum et delectari in illo: quod cum cepit amare expelletur amor peccati: quia non patiuntur sese amor iusticie et amor peccati simul etiaz expellef. timor seruilis qui solā penā timuit. et iam cum charitate incipit esse timor inicialis qui adhuc vnum oculum habet ad penā: sed alterum habet ad offensas ne committat. Interim bene agendo crescit charitas. et si mul cum hoc crescit timor offense et diminuit timor pene: donec totus intuitus animi sit ad offensam non ad penam. et tunc ē perfecta charitas et tunc expellit timor inicialis et succedit filialis cuius usus in presenti ē reuereri et time re ne offensa fiat. Ne ergo incurramus timorem tatarum penarū saltē habemus timorē inicialem ad quē incutiendum dicit Jo. bapt. Math. xlii. Videns multos phariseorū et saducenorū venientes ad baptismū suum dixit eis. Progenies viperarum quis demonstra uit vobis fugere a vctura ira. Facite ergo fructum dignum penite. iam enī securis ad radicem arboris posita est. Dis ergo arbor que non facit fructū bonum excidet et

in ignem mittetur. Qui post me venturus est fortior me est cuius ventilabrum in manu sua et pmundabit areā suā et cōgregabit triticum suum in horreus. paleas autē cōburet igni in extinguibili. Iste habet duas alias que date sūt mulieri ad volandum in desertū penitentie. Apoc. xii. Duo p̄dicti timores. scilicet penarū offense multas animas fecerunt volare ad penas. Exemplum de thaya meretrice de qua dicitur quod tante pulchritudinis erexit quod multi propter eam venditis substantiis suis ad vltimā paupertatem deuenirent. sed et amatores sui pro zelo illius litibus inter se confectis frequēter thayadis. llimina sanguine replebāt: quod cum audisset abbas pannucius sūpto habitu seculari et vno solido pfectus est ad eam in quādā egypti ciuitatem deditque solidū quālibet mercede peccandi. Illa accepto precio ait illi. Ingrediamur fili cameram. Cumque ingressus esset et lectum pelosis vestibus stratus ascendere minaretur dixit ad eam. Si est interius cubiculum in ipsum camus. Illa autē dixit. Est quoddam cubiculum vbi nullus ingreditur. Si uero denique times non est locus qui deitati eius abscondatur. Quod cum sener audisset dixit ei. Et scis esse deus. Que rē dicit. Scio esse deum et regnum futurū seculi necnon et terminē peccatorum. dixitque ei. Si ergo non scis cur tantas animas perdidisti.

Et non solum pro tua: s; p illoz
 redditura rōne damnaberis. Il
 la vero audiens prouoluta ad pe
 des eius cū lachrymis orabat di
 cens. Scio esse pñiam pater ⁊ cō
 fido remissionem te orante sortiri
 tñi peto trib' hoīs iducias. ⁊ p'
 hec quo iusseris lbo: q̄cunq; pre
 ceperis facias. Cūq; locū illi ab
 bas constituisset vbi venīr deberz
 illa collectis oibus quecunq; ex
 peccato lucrata fuisset per latissq;
 in medio ciuitatis pplo spectante
 igne combussit clamans. Venite
 oēs qui peccastis mecum ⁊ vide
 te quō clā q̄ consulistis mihi eru
 rā. Erat autē precū auri librarz q̄
 dringētaz. Quē euz oīa incendi
 set ad locum quē abbas cōstitue
 rat prerit quā ille receptā virginā
 monasterio in cellulā paruā reclu
 dens ostium celle plūbo signauit
 ⁊ paruā reliquit fenestram p quā
 ei victus inferret. Iussitq; ei om
 nibus diebus parū panis ⁊ pau
 lulum aq̄ ministrari. Cum autē se
 nex descenderet ait ad eum. Quo
 lubes p̄r vt ex naturali meatu aq̄
 meam fundaz. ait ille. In cella si
 cut digna es. Cūq; itez quō de
 beret adorare inquireret. ait. Non
 es digna nominare deuz neq; in
 labijs tuis nomē trinitatis addu
 cere si nec ad celuz man' extēdere
 q̄si labia tua iniquitate plena sūt
 ⁊ manus tue sordibus inquinare
 s; tñimodo incūbēs ⁊ orientez re
 spice hūc mōnē frequēter iterans
 Qui plasmasti me miserere mei.

Cū ergo trib' annis fuisset inclu
 sa condoluit abbas pānucius ⁊ p
 sectus ad Anthonium vt requi
 reret si deus remisisset illi pctā.
 ⁊ narrata causa Anthoni' cōuo
 catis discipulis suis pcepit eis vt
 illa nocte vigilantes i oratōe p̄st
 sterent sigillatim q̄ren' alicui ex
 hīs declararet de' cāz p qua pā
 nucius abbas venerat. Cū ergo
 incessanter orassent abbas paul'
 maior discipulus Anthonij vidit
 subito lectū i celo preciosis vesti
 bus ordinatum quē tres virgines
 clara facie custodiebant. Cūq;
 paulus illis diceret gloriam illaz
 tñi eē Anthonij. Vox autē diuina
 rñdit. Non est p̄ris tui Anthonij
 sed tardis meretricis. Qd cū ma
 ne paulus pānucio dixisset cū gau
 dio discessit et mor p̄fect' ad mo
 nasterium ostium celle aperuit. Il
 la vō rogabat vt adhuc maneret
 inclusa. tñi autē ei. Egredere q̄si
 dimisit tibi deus peccata tua. Et
 illa rñdit. Testator deū qz ex quo
 huc ingressa sum ex oibus pctis
 meis feci velut sac cīna ⁊ statui an
 te oculos meos ⁊ sicut non decef
 sit anhelitus de marillis meis sic
 nō discesserūt pctā mea ab oculis
 sed flebam sp̄ illa p̄siderans. Qui
 abbas dixit. Nō pp penitētā tuā
 remisit tibi deus pctā tua s; quia
 hunc timorē sp̄ habuisti i animo.
 Et cū inde illa adduisset. xv. di
 es supuixit ⁊ paulatim in domi
 no. Q deus meus qd nos facie
 mus de tot pctis n̄is super qbus

Septima pena spūalis

nihil timem⁹ dixisti. n. dñe sicut
dñ Mat. xxi. Amē amē dico vo
bis q: publicani ⁊ meretrices pre
cedent vos in regnū dei. Hoc vi
demus vey in scā thayde ⁊ seque
mur si timorē habuerimus. Iste
dñ initialis. q: ē initium sapien
tie Eccl. i. Et in ps. Qui timet d
um faciet bona. Eccl. xv. Sapia
vero ē nō in cognitiōe boni ⁊ ma
li: sed ē in reprobatiōe mali ⁊ ele
ctione boni. Itē dñ initialis q: est
in incipiētibz bene agere vt cōi
ter. Hoc timore igit penas infer
ni euademus ⁊ reuerentialē obti
neamus i patria. de quo dñ i ps.
Timor dñi scñs pmanet in secu
lum seculi. de non hñtibz hñci
morē hñdñ in charitate ⁊ nō co
gnoscentibus deū ei sup oia obe
diendo dñ in thēmate. Conueriā
tur. i. in. f. o. g. ⁊c.

Septima pena
spir
tualis i damnatis erit
certitudo sue dñatio
nis. Qd q: pena terribilis scire q
nunq: cessabunt a tanta tribula
tione q: nūq: mellus habebunt.
Scis. n. q: tuz sunt tristes qui sūt
certi q: adiudicati sunt morti. Et
dñati certi erunt q: sunt adludi
cati eterne morti ppetuo tam gra
uissime punitiōi. Qd de⁹ me⁹ quā
ta facultas p momentanea dile
ctatione velle incurrere ppetuas
dñationē. Hec pditio igit ppe
tuitatis multū aggravabit. Erūt
igitur certi de quattuor.

Primo q: iudex non reuocabit
sententiam suam.

Secundo q: bene agendi nun
q: obtinebunt q:q: potentiam.

Tertio certi erūt societatis ma
ledicte eternaliter.

Quarto loci infernalis puniti
tis horribiliter.

Primo igit erūt certi q: iudex
⁊c. Unde hoc. Certe ex snia prola
ta q: iudex dicet sniaz pferendo vt
dñ Mat. xxv. Discedite a me ma. i
ig. eter. q: pa. est diabolo ⁊ angelis
elus. Et segtur in fine capituli. ⁊
ibunt hñ. f. q: a sinistris ei⁹ erūt i
supplicio eternū. Iusti at in vitā
eternaz. glo. Frustra ergo ois ge
nes spōdet liberationē post mul
tos annos malis hoibus ⁊ ipsis
demonib⁹. Vides ergo quō iu
dex sniam dat vt eternaliter punit
antur. Et ibi ponit eternū. f. a p
te p⁹ p perpetuo. Cōsidera igitur
q: iudex nunq: reuocabit sniaz su
az ⁊ de b erunt certi dñati. Nūc
vero sumus incerti de snia illa an
fereb ptra nos vel non: s: snia pro
regno. ideo igt bea. Pe. ij. pe. c. i.
Quapropter fratres magis sata
gite vt p bona opa certā vřam vo
cationē ⁊ electionē faciatis. Hec
ei facientes nō peccabitis aliquan
do. Sic .n. habundāter ministra
bis vobis introitus in regnū ce
lorum dñi nři saluatoris iesu xpi.
¶ Sunt. n. aliqui fatui qui dicūt
quod deus nō erit adeo durus.
vt in eternū puniat: Cōtra quos
ait idē apls. c. ij. eiusdē eplē. f. ue

erit certitudo sue dānationis 46

runt vero et pseudo prophete in populo
sicut et in vobis erunt magistri mēda-
ces qui introducunt sectas perditionis.
Et sequitur. Si ei angelis peccati-
bus non pepercit. sed rudētibz in-
ferni detractos in tartarū tradidit
in iudicium cruciandos reservari
et. Et sequitur. c. i. Hāc ecce vobis
Ritus secundam scribo epistolam in qua
bus vestras exortationes et monitiones sin-
ceram mētem ut memores sitis eo-
rum quae predicti verborum a scriptis prophete
tis et apostolorum scriptorum preceptorum domini et
saluatoris. Hoc primum sciētes quod
veniet in novissimis diebus in decep-
tione illusores iuxta proprias pec-
catis ambulantes dicentes ubi
est promissio aut aduentus eius. Et
quo. n. presbiteri dormierunt omnia sic per-
seuerant ab initio creature. Et sequi-
tur. Non tardat dominus promissionem
suam sed patenter agit propter vos nolens
aliquos perire: sed omnes ad penitentiam
reverti. adveniet autem dies domini ut
sunt per quod Ritus satagite immacula-
ti et inuoluti ei inveniri in pace et
longanimitate domini. nisi salutem arbi-
tramini. Nolite igitur dubitare
quod vere ita erit sicut scriptura lo-
quitur nam non voluntate humana alla-
ta est aliqui prophetia sed spiritu sancto inspi-
rati locuti sunt sancti dei homines. Et
igitur istam sententiam ipsis damnatis cer-
tam scitis quod nunquam revocabitis possu-
mus evadere. laboremus ad bene
agendum. quod credunt multi salvari
quod damnabunt. Unde legimus in
vitis parvum quod abbas silvanus cum
sanctus fuisset in excessu mentis co-

ram scribis et redisset ad se flebat
valde. Et interrogaverunt eum fratres
quod haberet. Abbas autem ille tacebat et
flebat. Cum autem instaret ut diceret quod
haberet dixit. Ego ad iudicium dei ra-
ptus fui et vidi quosdam de habitu
vestro nunc exeuntes ad tormenta quos-
dam vero de habitu seculari euntes
ad regnum. Et idem est quod dicitur.
Matthe. vii. multi dicent mihi in il-
la die. domine domine nonne in nomine tuo
prophetauiimus? et in nomine tuo demo-
nia eiecimus? et in nomine tuo vrutes mis-
tas secimus. Et tunc confitebor illis.
quod nunquam novimus vos discedite a
me omnes qui operamini iniquitatem. Si
autem prophete et fugantes demones
et miracula facientes tunc repe-
lent quis potest esse qui de se non du-
bitet. Incertus est igitur quisque de le-
ge domini de illa sententia de qua certi esse
damnati etiam quod executio illi erit per-
petua. Est enim magna consolatio cum
habet spes de misericordia iudicis et de reuo-
catione sue sententiae: sed hoc non erit tunc
quod modo est tempus misericordiae tunc erit tempus veritatis
et iusticie Leo. papa in veritate iu-
dicabit te qui in veritate te redemit.
Hec pena debetur illis qui nolunt
credere sacre scripture et deo. sed di-
cunt nos ista advenisse in timore pec-
catorum. Tales sunt pessimi et falsi
christiani qui dicunt euangelio et per con-
sequens deo et ecclesie et articulo
fidei orthodoxe. in quo dicitur In
de. s. de celo venturus iudic. vi. et modo.
Tales bene vellet perpetuo salvari sed
sine labore et certamine cum tunc di-
cat apostolus. Non coronabitis nisi qui le-

Septima pena spūalis

gitime certauerit. Cum ergo dicant vitā btām esse eternāz. q̄re ē non credūt penā z mortē eternāz. Et q̄uis sint multe rōnes z au-
croitates prius circa hoc allega-
gate: nūc tñ aliqua addunt. Per
se notū ē iquit p̄p̄lator libri d̄ uir
cutibus q̄ q̄ addit sup̄ p̄cti suū
p̄umaciā seu ip̄nitentiam auget
p̄cti suū z penam z q̄rū durat i
iniuria d̄z durat z pena. Ergo
eris i inferno addit sup̄ p̄cti suū
cōtumaciāz vel i p̄niā; nulla enī
vera penitēcia vel emēdatio ē ap̄d
Inferos. sicut dicēdū ē magis i pe-
na sequenti z tādū durat iniuria
q̄dū ei non emēda: merito sp̄ du-
rabit ip̄sius pena. Et hāc mouet
q̄stionem petr⁹ discipul⁹ gregori⁹
ip̄si gregorio. i. iiii. oya. di. Scire
velim quō iustū sit ut culpa q̄ euz
sine p̄petrata ē sine fine puniat.
Greg. hoc recte dicit si district⁹
iudex non corda hoīm s̄ scā p̄sa-
ret. Iniqui enim nō cū fine dēre
liquerūt q̄ cū fine vixerunt. nā vo-
luissent vltq̄ si potuissent sine fi-
ne viuere sine fine peccare: sicut sa-
tis dictum fuit pri⁹ in pena corpora-
li. Ad hoc p̄positū vide pulcher-
rimam resolutionem in scō tpo.
.i. ii. q. lxxvii. ar. iij. z infra. Et. iiii.
sen. di. xliij. ar. iij. quo q̄rit. utruz
ex diuina iusticia inferat̄ p̄ctōib⁹
pena eterna. Et sic p̄z q̄ snia iudi-
cis erit irrevocabilis de quo cer-
tissimi erunt ip̄si damnati q̄ certi-
tudo erit sup̄ma pena. Secun-
da erit pena certitudis i b̄ q̄ bene

agendi zc. Q̄sta pena erit se sci-
re certitudinaliter. p̄tuatos esse
illa potestate q̄ potuissent lucrari
regnuz celorū si voluissent. Tūc
autem nō poterūt q̄ potuissent s̄
faciliter z de hoc erunt certi. Et h̄
pena dabitur illis q̄ hoc non fece-
runt q̄n potuissent. Tales sunt q̄
non h̄nt fidem certā. aut si h̄nt fi-
dem illa est mortua. Abi notādū
sicut dicit i sūma d̄ v̄tutib⁹ ca. d̄. si
de q̄ tria erigunt̄ ad b̄n opandūz
scire. posse. z velle. Et q̄ in iten-
tatione opatiōis prioz ē finis h̄is
q̄ sunt ad finem z fm naturam fi-
nis sumūtur ea q̄ sunt ad finem: iō
in opando ea q̄ sūt ad deū z salu-
tem nrām necesse habemus finis
bonitatem cognoscere z desidera-
re z aliquā fiduciā obtinendi h̄e
ut. s. cognoscamus quo debem⁹
tendere z velim⁹ venire z sperem⁹
posse peruenire. Non enim tem-
ptanda sunt q̄ oīno effici non pos-
sunt. ut ait sapiens. F̄ de bonitatē
finis agnoscimus: charitate desi-
deramus: spe fiduciā obtinēdi ha-
bemus. Et q̄ scire ē dimiutū i vi-
rōali z posse i irascibili z velle i
ordinatum i concupiscibili iō fi-
des ē sup̄plemētū cognitōis i rōa-
li spes sup̄plemētū fortitudinis i
irascibili z charitas est ordiativa
voluntatis i cōcupiscibili. Fide
cognoscim⁹ sup̄num bonum siue
sūmū bonū ē bonū se cōicās ex q̄
cognitione due affectōes oriunt̄
.s. spes ex eo q̄ cognoscit liberalis-
sim⁹ bōa sua cōicādo: z d̄siderius

erit certitudo sue dānationis 47

ex eo q̄ cognoscitur eē bonū quo
nihil mell' pōt desiderari. Bonū
n. est qd̄ desiderat ab oib' vt ait
br̄s Diony. ⁊ fm̄ Arist. Omnia
bonū eroptāt. Vita hoīs absqz lu
mine fidei vaga ē nesciens quo tē
dat Jo. ril. qui ābulat in tenebris
nescit quo vadat. Hō absqz fide
ad molā istoz temporalū circuit
ad modū sanfonis evoluti. Ju
dic. xvi. eterna nec cognoscēs nec
cupiens. ps. In circuitu ipsi am
bulant. Et il. dicte salutis dicif.
¶ Ad hoc q̄ fides sit cōmendabi
lis d̄z habere tria. s. veridicā cōfes
sionē: magnificā deuotionē: ⁊ ca
tholicā p̄fessionē. ¶ Primo igitur
fides d̄z h̄c veridicā cōfessionē
vt verū dicat: ne aliud credat: ali
ter viuat vt sc̄z fides sit viua non
mortua: vera non ficta. Res enī
morta: nō est res s; equoce. sicut
hō mortuus nō est hō. Res. n. fi
cta pprie nō est dicēda res. sicut
leo pictus nō est leo: denarius de
auricalco nō ē verus denari' q̄ d̄z
eē de auro. Tales sunt falsi ⁊ fi
cti xpiani de quo dicit apl's. Titū
.i. cōfiteat se nosse deū. factis at
negāt. Tales sunt sicut chimera
q̄ est res ficta ⁊ tñ nihil est in rerū
natura. Fides veridica est sic vi
uendo sicut credit. ¶ Secūdo d̄z
habere magnificā deuotionē in
tribus. ¶ Priō vt in solo deo cō
fidat ēt si natura vel rō peradileat
Tales fidē habuit abrahā qui ue
tulus de uetula ⁊ sterili cōtra om
nem rōnem credidit deo p̄mittē

ti q̄ haberet semē in quo benedi
cerent oēs gentes. An̄ dr. Gen.
xv. Credidit abrahā deo ⁊ reputā
tum est ei p̄ iusticia. ¶ Secūdo fi
des ē magna si in aduersitate nō
deficiat. sed plus inualecat. d̄ q̄
dicit saluator: Math. xvi. Si h̄c
ritis fidē sicut granum synapis.
zē. Granū synapis quāto plus te
ritur fortius viget. Talis fuit fi
des martir' q̄ ut d̄ h̄c. xi. p̄ fidē
vicerūt regna ludibria ⁊ verbera
insuper ⁊ vincula ⁊ carceres. de
hac fide d̄. i. Joh. v. Hec est vi
ctoria q̄ vincit mundū fides nra
Tale nō habuit petrus q̄ uidens
uentū ualidū timuit ⁊ statim mer
sus fuit. cui ⁊ saluator dicit Mat.
xliij. Modice fidei quare dubita
sti. Sic multi uidētes ventū va
lidū tribulationis statim titubant ⁊
merguntur in mari desperationis
qd̄ ē mortuum in quo nil pōt vi
uere. ¶ Tercio ē fides magna si
pp̄ dilationē hō petere non desi
stat qd̄ sibi p̄missum ē. s. regnū
⁊ bñ operādo ⁊ orādo. Tale fidē
habuit mulier cananea q̄ quātū
cūqz fuisse a xpo repulsa nūquā
quiescit a p̄ce quousqz fuit exaudi
ta. An̄ dr. mathei. xv. ¶ Mulier
magna ē fides tua. fiat tibi sicut
petisti. q̄ vulgo d̄. Ad differtur
nō offert. Itē fides d̄z h̄c p̄fessio
nē catholicā. Et si catholica p̄fessio
xpiana cōfiet. xli. articulos q̄ i sym
bolo aplico p̄tinēt. ¶ Est tñ aliō
credet deo. aliō credet deū. aliud
credere i deū. Credere deo ē cre

Septima pena spūalis

dere verū qd dīc credet deū ē cre-
det ipz eē. credet ī deū. vt dīc Alu.
est credendo amare credēdo ī eū
p amorē ire z eius mēbris incor-
porari z tales sunt q eius pcepta
custodiūt. Talis fides ē q possu-
mus mereri vitā eternā z q dā-
nati potuissent si voluissent. tunc
āt nō poterunt. q: erunt extra sta-
tum merēdi. Cōsidera qta pena
est alicui z tristitia q pp suum de-
fectum pdidit suā hereditatē z es-
set maior tristitia si perderet vnū
regnū. Sic maria erit tristitia ip-
sis dānatis q propter suā malā
voluntatē: z qā non fuerunt verī
fideles z boni xpiani pdidērunt
gliaz z patient tā grauissimas pe-
nas z certi erunt q nūq amplius
hēbunt tale posse qle habuerūt
¶ Tertia pena erit q: erunt certi
societatis maledicte zē. qtuiz sit
grauē hominī eē ī societate que
displicet notū est z plus ē mole-
stū si talis societas inferat penam
Et si quis est cert? q ī tali socie-
tate sp deberet manere multū eēt
tristis. sic qdam dānati certi erūt
de illa societate videlz q cū demo-
nibus z aliis dānatis ppetuo ma-
nebūt ī qua z ex qua societate mi-
tum affligent vt dictum ē pri? ī
multis penis corporalibus z spi-
ritualibus. ¶ Deus qta tribula-
tio qta tristitia z pena stare ppe-
tuo ī tali societate tā fetida tam
ignita zē. Vbi crūt societates hu-
lus mūdi. vbi prādia z puluis ī
quibus fiunt tot excessus z ī ver-

bis z ī cibis vbi choree ī quib?
tot mala pmittunt. vbi societates
ludētium z bibētium ī tabernis
Certe ex talibus mūdānis socie-
tatibus pp pctā ibidē commissā
mortalia ibūt hoies si sic moriun-
tur ī illis pctis ad illā societātē
infernalem. Fugite igit Rīsi ta-
les mūdi societates vt vitetis so-
cietatē dāna. societātē plurimū.
nō o: sequi. ¶ Vnde ponitur ad
herēplū ī legenda scōz. cū qdā
rer nō deberet baptizari z iā vnū
pedē hiet ī lavacro. alitēz retra-
hens interrogauit vbinā plures
maiorz suor eēt ī inferno vel pa-
radiso z audies plures eē ī infer-
no īntinctum pedem retrahēs san-
ctius est īquit plures q paucio-
res seq. z ita ludificatus est a de-
mone pmitte sibi q tertia die ī
comparabilis bona daret. s: ipse
quarto die subita z eterna mor-
te perit. Sic multi malūt sequi
societates fatuoz q bonoz z vo-
lunt magis ire cū illis q vadūt
ad infernū q cū illis qui vadunt
ad paradisu. Sed vere societas
q hic eis fuit grata ī inferno. erit
tristis z ingrata. ¶ Quarta pena
erit certitudo loci inferna. Scitis
enī quāta pena ē esse ī loco feti-
do z ībonestoz hanc penā alle-
uiat spes creūdi a tali loco. s: quā-
do nō est spes de exitu talis loci.
tunc ē grauissima. Cogita quāt?
esset dolor si adiudicatus eēs p-
petuo stare ī latrinis quātum es-
ses tristis. igitur pensa. Et uere

erit certitudo sue damnationis 48

inhonestior: fetidior: horribilior:
 ⁊ grauiorē penā inferens oībus
 locis mūdi ut scīer p experientias
 dānati a quo scīer ēt se nunq̃ cri-
 turos. **O** deus quātus timere de-
 bēt hoīes hui' mūdi q pp loca ci-
 to transitoria. s. pp domos edifi-
 candas ⁊ acquirēdas castra: ⁊ ma-
 neria: terras ⁊ alia loca mīta pecā
 pmittunt. Nam alij rapiūt castra
 ⁊ dōta alteri per violētia. ut pz in
 guerris. Alij subtrahūt p frau-
 des hereditates alioy. s. diuites a
 pauperibus. Alii ampliāt terras
 ⁊ prata secreta signoy diuisionis
 inter p̃imos admonētes q om-
 nia dānabilia sunt dicēte ppheta
 Ysa. v. Ne que plungitis domus
 ad domū ⁊ agrum agro copula-
 tis vsq; ad terminū loci. nūquid
 habitabitis vos soli i medio terre
 certe cito moriemini. nec vlterius
 in hīs locis morabimini. Vbi er-
 go i inferno si in pēo mortali mo-
 riamini. pp quoy locoꝝ acquisi-
 tionē nō tñ ipsi dānāt s; etiā suc-
 cessores. **E**xēplum qdā miles
 defunctus i deyrario nigerrimo
 apparuit: de cuius narib' sumus
 ⁊ āma pcedebāt. apparuit inq̃
 tectus pellibus ouinis ⁊ mollem
 terre gestans in hūmeris. Cui ei
 uis cui appult ait. Estis vos do-
 minus frideric' rīdente illo ego
 sum adiōxit. vñ venitis ⁊ quid si
 gnificent ista q video. Ego inq̃
 in maximis penis suz. pelles istas
 a tali vidua abstraxi q̃s mō arden-
 tes sentio. Similiter partē culus-

dā talis agri mīhi vēdicauit Inu-
 ste cuius nūc pōdere p̃mor: sed si
 filij mei ista restituerēt: penā meā
 multum alleuiarent. sicq; euanu-
 it. Audientes at filij verba patris
 ab illo maluerūt cū in pena rema-
 nere q̃ pdcā restituere: imo ēt illa
 iniuste desinere. ⁊ sic cōsequenter
 damnari. **O** quot sunt tales filij
 q malunt patres i penis ⁊ in illo
 loco ēt ppetuo dānari q̃ restitue-
 re. ēt si p tali restitutione scīrēt il-
 los saluādos imo malūt dānari
 ipsimet q̃ restituere uel loca ista
 uel alias res. **E**xēplum i li. de
 dono timoris. Sacerdos quēdā
 vsurariū monebat de salute ani-
 me sue quia graulter infirmabat
 dicebatq; sibi tria fore necia scili-
 cet dolere de p̃teritis. ⁊ plene cō-
 fiteri de p̃ctis. ⁊ restituere p pos-
 se. Et ille. duo p̃ia libenter faciā
 s; tertium q̃ho facere nīhil mīhi
 neq; filijs meis remaneret. Et
 sacerdos. sine hoc non potes sal-
 uari. Et ille. dicūt ita sapientes ⁊
 scripture. Ita uere dicē sacerdos.
 Et ille. Et ego volo p̃bare utruz
 dicāt veruz. q̃ nō restituā. Et sic
 mortuus ē magis timens paup-
 tatē p̃ntes q̃ futurā penā in loco
 illo viliissimo. **O** isania ceteris re-
 bus admiranda q videt se in critu-
 bulis mūdi ⁊ nō curat sibi put-
 dere de loco futuro ppetuo: pro-
 certo talis nō h̃z fidē q̃ sit infer-
 nus quē fidelis uere credit ēē. id
 dicitur de tali ⁊ sibi similibus.
 Conuertentur pec. ⁊ē.

Octaua pena spūalis

Octaua pēa spūalis

ritualis
erit defectus consola-

tionis. et h̄ alibi sit de-

fectus p̄solationis corporalis: ali-

us defectus p̄solationis spūalis aie.

Itā ut videmus aliq̄ consolantur

corporaliter q̄ nō spūaliter et econ-

uerso. q̄uis desolatio aie redun-

det in corpus et eō vt desit ē in p̄-

cipio penarū spūaliū. q̄ta igit pe-

na damnatis erit q̄ p̄siderabūt a

nullo. s. nec a deo nec ab aliq̄ crea-

tura p̄solari aut cōfortari in tam

marinis penis: sed erūt in inferno

positi q̄si amplī nulla sit deo cu-

ra de eis. **O** deus meus q̄tā cu-

ram p̄ hoīe saluando habuistis.

qui h̄o fuisit passibilis abiectus

et despectus et mortem tam vilissi-

am passus estis. Nunquid ob-

liuiscemini miseri utiq̄ ut dictus

est. q̄ nunc est t̄ps mie: tūc at su-

sticie. Erat igitur damnatis pena

et tristitia magna. Quia.

Erat p̄uati oī diuina p̄solatōe

Angelica visione.

Omniū scōp cōpassione.

Dignatō cōfederatōe. **P**ri-

mo ergo p̄uabunt oī diuina cō-

solatione. q̄ deus ipse iustus ni-

hileis dabit in quo p̄placeat imo

de quocūq̄ recordabunt siue de

deo siue de quicūq̄ alia re totum

erit eis in desolationē siue p̄ se si-

ue p̄ accidēs. Hic aut non sic pu-

nit deus q̄ quātūcūq̄ quis patia-

tur aliq̄ā p̄solationē p̄t h̄re. **U**n

ipse iob h̄ sit hic grauissime affli-

ctus tñ patiēt sustinuit dī. Job. ii.

Si bona suscepim⁹ de manu dñi

mala at̄ q̄re nō sustineam⁹. Seri-

batur at̄ post eodē ca. Egressus

sathan a facie dñi percussit iob vice-

re pessimo a planta pedis vsq̄ ad

verticem capitis ei⁹ qui testa sanie

radabat in sterquilinio. dixit autē

illi vxor sua. Adhuc per manes in

simplicitate tua. Bñdic dō et mo-

rere. Qui ait ad illā. Quasi vna d

stultis mulierib⁹ locuta es. Si

bona rē. Et sic p̄ q̄ patiētias ha-

buit quam nō hēbunt damnati.

imo deo maledicēt. sicut cōsule-

bat mulier. Job elidē dicēs. Be-

nedic deo rē. i. maledic. Tñ enīz

abhorret diuinam maledictionē

sacra scriptura vt loco maledic

posuerit benedic. vt quidā dicunt

Sed sequit. In oībus. s. afflictio-

nibus nō peccauit Job labijs su-

is. Glo. Duob⁹ modis labijs pec-

camus cū iniusta dicimus uel iu-

sta tacemus: s; iob neq̄ cōtra feri-

entem superba dicit. Nec contra

erit defectus consolationis 49

dent oēs mūdānā cōsolationē i iocis in triūphis ⁊ comestionibus ⁊ potationibus ⁊ iururijs ⁊ alijs peccatis multis p quibus nec volūt dolere pfecte nec satisfacere. **P**enitētia. n. est p̄terita mala plangere ⁊ plangēdo nō iterare. Credūt enim plures tales decipe deum. q: dicūt ore se dolere de peccatis et pponere abstinere. s; in rei veritate aliud h̄nt in corde qd p̄s patenter. q: scā cōfessioe oris coram sacerdotetali q̄li statim redeunt ad modū viuēdi priore. Sicut prius iurauerūt statim p̄ter iurabunt p sanguinē dei p mortē dei. ⁊ sic de alijs peccatis. Et dicūt q nō possent aliter viuere. Et iō q: hic noluerunt abstinere a peccatis nec obedire deo. **I**ō in futuro i nullo cōsolabili deus acquiescet illis. **Q**uanta pena si hic tantū punieris q in nulla re posses cōsolari. **C**ogitet igit penā hāc in damnatis qui poterit. **S**ecūda pena erit q: priuabuntur angelica visione unde post diem iudicij nullus bonus angelus ad dānatos descendet. mō nero ad purgatoriu qd est quedā ps inferni angeli boni qñq; descendūt ad purgādos cōsolandū. **U**nde i libro de donotimonis dī. q: quidā peccō: correptus grauissima infirmitate rogabat dñm vt eum tolleret de mundo isto: qd cum frequēter petisset assistit corā eo angelus dei dicens **M**issus sum ad petitionē tuā expediēdam. **E**lige qd vis aut duo

bus dieb? stare in purgatorio aut duobus annis sustinere infirmitatē istā. **A**t ille gaudēs elegit primum ⁊ mortuus ē. **P**ost horam at modicā appuit ei exīti in purgatorio iteq; angelus quē videns dixit. **Q**uis es tu. **E**t ille. **E**go sū angelus dñi qui apparui tibi i seculo adhuc viuenti. **E**t ille absit. **T**u nō es angelus. q: angeli non mentunt: tu at mihi mētius es dicēs. q solum duobus dieb? stārem in purgatorio. hic at steti sāt tot annis. **A**ngelus at ait. **S**cias qd nōdū hic stecisti p horā itegrā **T**ūc ille. **R**ogo igit ut reducas me ad sc̄lm: q: paratys sum sustinere quātā infirmitatē deo placuerit dñm huc nō reuertar. **Q**d ⁊ factū est ex dispensatiōe diuina. **E**t regressus huc sustinuit patienter infirmitatē p duos ānos p? quos mortu? est. **P**ie igit credit q angeli boni visitāt cōciues suos in purgatorio existētes ⁊ frequenter cōsolant ⁊ ut patienter sufferant exhortant. ut dī in legenda aurea in cōmemoratiōe defunctorū. **E**t forte spālius eos visitant angeli qui fuerūt custodes eorum. **D**amnati at nunquā sic cōsolabunt p ipsos bonos angelos. ⁊ b iuste q: hic nūquā voluerunt acquiescere eis vel si qñq; acquiescerūt nō tñ pseuerauerūt. sed in peccatis mortui sunt. **D**e effectib? angelice custodie loq̄ multū enident **B**onif. dī. xi. liij. qui sunt. xlii. **M**ultimo occasio erit maxime desolatiōis

Octaua pena spūalis

Ipsīs dānatis dū recordabunt q̄
deus tñ eos dilexerit q̄ eis sicut
dicit Jero. ab ortu natiuitatis de-
derit angelū custodē. s. qñ anima
infundit corpori. ¶ Quadruplex
tñ principalis effectus consuevit
custodie assignari circa animas.
¶ Unus ē vt pficiat aia in bonū
gratie. ¶ Alius vt nō cadat i ma-
lū cnlpe. ¶ Tertius ē si cadat q̄
postmodū resurgat. ¶ Quartus
est ne toties vel intantū malū ca-
dat quoties vel ad quātūz aduer-
sarius incitat. ¶ Quāta tristitia
dānatis nō acquieuisse monitiōi
bus sui boni custodis et cū eo nō
fuisse ad gloriā celestē. sed magis
acquieuisse illi dānato angelo dato
in exercitiū. Vñ mgf. di. xi. ij. c. i.
ait. Greg. quoq; dicit q̄ qsq; vnū
bonum angelū sibi ad custodiāz
deputatū et vnū malū ad exercitiū
um hēat. Luz. n. oēs angeli boni
nostz bonū velint cōiterq; salutē
hoiū studeāt. ille tñ qui deputa-
tus est alicui ad custodiā spāliter
ep̄ hortatur ad bonū sicut legitur
de angelo thobie. et de angelo pe-
tri in actib⁹ ap̄loz ut pulche ostē-
dit scūs. Tho. p̄ia pte. q. cxiij. p
totū. Sillr et mali angeli cū desi-
derēt malū hoiū. magis tñ ho-
minem ad malū incitat et ad no-
cendū fortius instat ille q ad exer-
citiū eius deputatus ē. h̄ ille. Cō-
sidera igit q̄ si darent tibi duo vi-
ri quoz vnus induceret ad bonū
terminū et alius instigaret ad ma-
lum terminū si crederes malo i-

ducenti te ad locū talē qualis est
isernus quātū dolere et tristari de-
beres: q; malo acquieuisi et bono
credere noluisi. P̄sem⁹ igit hūc
nō cōsentire pctis vt talē et tantas
tristitiā ppetuam vltare possim⁹
¶ Tertia pena erit priuari oīum
scōz ppassione. q; scriptū ēi ps.
Terabitur iustus cū viderit vindic-
tam manus suas lauabit in san-
guie pctōz. Et sic qñ balneabūt
se cū uidebūt tantam iusticiā fieri
de damnatis. Et sic pater in celo
nō tristabit de dānatiōe filij in in-
ferno: nec fili⁹ de dānatiōe patris
nec filia de dānatiōe m̄ris. ¶ Q̄-
ta tristitia in dānatis cū scient fi-
lios et filias quos ita care nutrieſe
gaudere de dānatiōe sua. Vñ et
mgf sen. di. l. liij. qrit de ista com-
passiōe di. S; cū sci malos i tor-
mentis videāt. nōne aliqua ppa-
sione erga eos mouebunt. Mōne
eos de tormētis liberari cupiunt
Erridet i fi. ca. vi. Justoz aie et
si nature sue bonitate miam hñt.
Iam tñ auctoris sui iusticie p̄iun-
cte tāta rectitudie cōstringētur vt
nulla ad reprobos ppassione mo-
ueant. hec ille. Scot⁹ vero i. liij.
eadē di. dicit. Non credo q̄ beati
psolentur absolute de penis eorū
nō ergo gaudēt de eis nisi pp iu-
sticiā iudicis et q; vidēt deū b̄ vel
le volunt et ipsi hoc tñ si placeret
deo absolute nollent nec propter
hoc ē in eis tristitia. q; eoz volun-
tas nō est tristitie capax pp dele-
ctationem pfectā q̄ ipedit oēs tri-

erit defectus consolationis 50

sticiam opposita s; quacūq; p̄tin-
gentem nec etiam est ista volicio:
nisi conditionalis. H̄ ille. imo etiā
gaudebunt. Sciendū tñ inq̄t idē
doctor q; aliter debet gaudere iu-
der de pena iuste inflicta q̄ ali-
cui non interest. Unde deus acce-
ptat penā damnatorum q; iusta
est et sit in vindicta offense iudi-
cis. et ideo eius interest habere
maiores complacentiam in infli-
gendo iuste penā quā debeāt bea-
ti. eo q; eos n̄ p̄tineat vindicta. H̄ il-
le. Et hec pena erit in dānatis. q̄a
noluerunt reuereri scōs nec deus
eorū festa colēdo: alla bona opan-
do i quib; hoies cōiter plura ma-
la agunt q̄ in aliis diebus. Alij
sunt ociosi cogitantes pessima d̄
quib; nunq̄ confitent nec credūt
cogitationes malas eē pctā. Debe-
tur etiā h̄is qui non h̄nt cōpassio-
nē de mis̄ia p̄imi. et iō nec deus
nec sc̄i p̄patient talibus dānatis.
Quarta p̄ea erit q; p̄suati erūt
mutua p̄federatione. q; nō solū si
bi iulcem iuidebūt vt prius de c̄si
ē: imo impossibile erit ut sibi i ali-
quo amore cōiungant. h̄c autē l̄
q̄siq; aliqui hoies odio se h̄eant tñ
q̄siq; pacificāz et sūt post aliqui bo-
ni amici. sed nihil tale inter dāna-
tos poterit fieri ita q; d̄ se mutuo
gaudere non poterūt. Sed nūq̄d
poterūt gaudere de dilectione sui
sicut videmus peccatores gau-
dere. l̄ se amēt iordinare. R̄idet
do. subtil' vbi p̄i' q; si quilibet dā-
nat' et p̄cipue demones possēt sta-

re in cognitione sua et dilectōe p̄-
petua et non determinarentur ab
alio reputarent se Brōs b̄itudine
naturali et iō in cognitiōe sua ma-
xime gescerent. et credo q; q; ab h̄
impediuntur q; ē eis maxima pe-
na. s; null' dānatoz absolute pōt
stare in cognitione et dilectiōe sua
sed tñ vt est terminus cuiusdam
alterius. sicut infirmus p̄siderat
se non tñ delectat q; non p̄siderat
se nisi vt est terminus p̄cupite sa-
nitatis q̄ caret et quā obtinere non
pōt et iō ampli' tristat et p̄iit: et sic
diligens se ad h̄ndum aliqd qd̄ si
pōt h̄e ex illa dilectione patit ma-
iores penā et tristitiā. dānati igi' se
amantes et cōsiderantes finem p̄-
pter quē facti fuerūt et quē potu-
issent cū diuino auxilio in hoc mū-
do acq̄sisse maxime cruciabunt et
cōfusionē super se h̄ebūt q; nolue-
runt facere bonū et fugere malū:
Non sic igi' carissime tibi graue
dimittere pctā nec confundaris i
bene agendo diligenter inquire q̄
sūt ad salutem necessaria. q; x̄ps
dicit. Prīmū q̄rite regnū dei et h̄
oīa adiciēnt vobis Math. vi. q; d̄
non querentibus regnū dei dicis
Conuertantur et.

Ona pena dāna-
torum erit
mortis desiderium. et
de hac pena de c̄si ē p̄i-
us aliquatiter et allegatus textus
Apoc. ix. i quo dicis desiderabūt
mori et mors fugiet ab eis. Mo-
uetur at̄ questio a doctorib; .l. d̄.

Nonā pena spūalis

lii. **U**trū dānati appetant nō esse
ppter fugiendam miseriam. et ar
gumentis positis ad ptes prias
psecutum in pia pclusionē eiusdē
di. et solutōe posita dicit i pncipio
solutionis secūde. **E**t dānati obe
ant magis velle nō ēē q̄ i petō p
manere. Credo tñ qd appetūt nō
esse non ppter culpā fugiendaz
quia sunt obstinati sed ppter pe
nam quā sustinēt. Bōn. etiā dicit.
li. q. eiusdem di. rñdet ad hoc **D**i
cunt aliqui qd dānati mallēt nō ēē
q̄ sic ēē: sed appetitus eorū ē inor
dinatus et indiscretus et fantasti
cus: qz sibi nociuū appetit. sicut ē
appetit' infirmū q nō venit ex na
tura: si ex fantastica imaginatōe. qz
existiat sibi pdesse qd nocet. sic dā
nati qz existimāt: se hñe gerē si oīo
nō ēēnt appetit' magis nō ēē i pe
nis q̄ ēē. Et b' mō vñ dicere aug.
i li. de miseria hui' mūdi loquēs d
dānatis. **M**ors q̄ dulcis esset
qb' amara fuisset solū desiderāt
q te vehemēter oderūt. **U**n pñter
dicit Credo q magis appetēdus
ēēt si poneret i optōe oīo nō ēē q̄
ēē et eternali torq̄ri. Et loquor de
appetitu q refugit i cōmodū. b. n.
iudicat mēs mea magis appetibi
le sicut decollatōez q̄ diuturnaz
ignis adustionē. verū tñ f3 appeti
tū hōesti qz cruciat' talis ē ad glia
dei vñ q̄ magis vellēt ignib' sub
lacere ad pñuā dei laudē. q̄ per
oīmodā corruptionē manū dī el
fugere. b. ille. Sic igit appetitu re
fugite penā tā grauē dīderāt

mōi. vñ mors h' dupl'r accipit. f.
p nō ēē simpl'r nec f3 corp' nec f3
aīaz: aut p separatōe aīe a corpe sic
cōiter dī: hō mōi qñ aīa recedit a
corpe et vñ qz mortē affectiōe cō
modi putatiui dānati dīderabūt
Prio vellēt se nō fuisse creatos.
Secūdo vellēt se esse annihilatos
Tertio vellēt se nō fuisse fdēptos
Quarto vellēt se nō fuisse suscitatos
Quot velle ad impossibile f3
diuinā ordinatiōe erūt in dāna
tis in quib' grauissime cruciabū
tur. **E**t pño uellent se nō fuisse
creatos accipiēdo creationem
cōiter p factione. qñ si non fuis
sent facti non cōmississent petā p
pter q dānati sunt. ideo maledi
cent cōceptōi sue et natitati. Job.
lii. **P**ereat dies in qua nat' sum et
nō in q dictum est conceptus est
hō. **R**ogita tristitiam hōis eaden
tis in foueā pfundā et dīcentis. **M**
aledicte ve tibi qz p talem viam
venisti si nō venisses non cecidisses
Ita dānati dīcent si non fuisses
generatus non fuisses dānatus.
Talis tristitia accidet hīs q nō
lunt pñderare qre facti sunt. de q
bus dicitur in ps. **H**ō cū i hono
re ēēt non i ppa. e. lu. in fi. et filis
fact' ē illis. **Q**ui honor hōis ma
ior q̄ fieri ad imaginem dei. et tā
dē hñe gliaz illā eternā i regno ce
lorum. **S**z volenti ad aliquē locū
distantem puenire oī pñ ptransi
rep viam mediaz q̄ ad terminū
vie puenire. ita te oī prius viā pa
disi aggredi et p illā ire: q̄ te pos

erit mortis desiderium

SI

se paradisum obtinere, quā si nolis ingredi oꝛ te ire p viam inferni, qz in hoc mūdo nō sunt nisi due vie q̄rum vna est arca: z alia ē lata. vt dicit xps. Mat. vii. nec potes hic sp viuere: s; te oꝛ mori qz statutu ē hoib; sel mori. Hebr. ix. z nescis qñ nec vbi nec i q̄ societate nec i quo statu. Preuideas igit tibi de futuro exemplo illius qui sibi prouidit dum regnaret. Narratur enim q̄ fuit cōsuetudo in regno quodam q̄ nullus regnaret ibi nisi p annum finito tō āno rer spo liatus oib; cum vitupio mittebatur ad quādam insulam i ppetuū exilium z alius ingrediebaf. Multis uero satuis regibus sic erulatis z in insula illa fame z miseria pēlitantibus successit qdaz sapiens qui duz durauit possē suū p̄misit in insulam multa necessaria. de quibus fuit ei bñ cum illuc fuit expulsus. Et hoc est qd dñs nobis dicit Lu. xvi. exēplo villici iniquitatis vt faciamus nobis amicos. s. paupes z viros bonos z sanctos d māmōna iniquitatis vt cum defecerim; recipiant nos in eterna tabernacula. Ecl. xliij. Ante obitum opare iustitiā qñ nō est apud inferos. i. in alio sclo inuenire cibum. sicut dñi est prius frustra ergo dñati vellent se non fuisse natos. qz etiā hoc solo priuatur deus igenita facere q̄ gentes fuerūt. ut dicit agathon. vt ait aristot. vi. et hī. Scdo dñati vellent annihilari qz z si non potest eē qñ

fuerint posset tamē fieri qd nibil essent. Q domine iesu cur fecisti quos scisti ppetuo dñandos? Cur non sufficit tibi vt tanto tēpore peccōres puniant q̄ to peccauerunt? Cur eos non annihilas si non vis eos saluare aut aliquid aliud de ipsis facere. vbi est misericordia tua? qñ vep ē qd dñs p pphas Misias domini i eternū catatō. Hec sūt cogitatu mirabilia z terribilia ad audiendū s; terribiliora ad uidendū. terribilissima ad sentiendū. Hec dubia soluuntur pdoctores. di. xvi. iij. Et lz de hīs sit dictū p̄ placet tñ hoc idem repetere. Ad p̄mam p̄clusionem possum; dicere euz aplo. Ro. xi. Q altitudo diuiciarū sapientie z scie dei q̄ in cōsp̄hensibilia sunt iudicia ei; et inuestigabiles vie ei;. Quis enī cognouit sensus dñi aut quis eius cōsiliarius fuit vel potest dici sicut dñs Ansel. p sologion. c. ij. ad deū loquēs vt inquit Ricar. i. q. i. di. Id solum iustum ē qd vis z non est iustum qd non vis. Et ita cum dei volūtas sit prima regla oim volendorū nō ē qrendū cur deus vult h uel illud. Alii distinguūt qd voluntas dei dñ aīis z p̄is. vt sc̄tis thō. i. pte. q. xix. ar. vi. ad p̄mam voluntatē inquit antecedenti vult oēs hoies saluos fieri. vt oēs si vellent saluarent qz hñt naturalia legem sacramēta z cetera ad salutem necessaria. Voluntate autē cōsequenti nō vult oēs hoies saluos

g iij

De pena spūalis

fieri: s; fm eorum merita aliquos saluabit et alios dānabit. ¶ Aliq- tñ dicūt vt recitat Bonau. i. q. di. xliij. Infernum nō ēē pro eo q; di- cūt nullā cruciatū ēē post hāc vi- tā. Et istū errorē pāne it rō recta q; ita dicat q; malā nō d; remane- re ipunitū. Si ergo multi peccāt et in hac vita nō cruciantur imo gaudēt et letant necesse ē eos post hāc vitā cruciari aut destruere or- dinē vniuersi aut diuinā iusticiā negligētē et remissā ēē circa pu- nitiōē peccati. ¶ Alii vero negauerūt infernū ēē p eo q; negauerūt ipsos eternaliter cruciari vt orige- nes et seq̄ces ei⁹ q̄uis scdm eos post hāc vitā aliq; maneat cruci- atus. dixerūt. n. q; hoc nō p̄t diui- na mīa sustinē q; creatura sua q̄ nō odit s; diligit eternaliter sic in- penis cū ipse nō delectetur i pu- nitiōē nra nec faciet cruciatibus nris nec obstat qn nō possit eos q; puniūtur sine aliquo p̄iudicio li- bere a penis. Et si aliqñ scriptura p̄mitat peccatib; penā eternā. b; dicūt nō esse deū scdm veritates p̄missionis s; fm terrorē cōmina- tionis qua intendit deus malos liberare a peccatis. Iste autē er- ror origenis fuit et suorum sequa- cium q; tanto est imāior quāto vi- detur esse mīior et misericordior pro eo q; diuinā iusticiā blas- phemat dum eam dimittit duz tantum dat misericordie q; nō re- liquit locum iusticie. ¶ Secūdo vero quia spem nostram euacuat

Si enim scripta supplicium pec- catorib; cōminatur non secun- dū veritatem. sed ut deterreat qd cause esset cur etiā non itelliga- mus premia promittere nō secun- dum veritatē sed ut ad opus ius- ticie alliciat ac per hoc scriptura tota et fides nostra vana et frivola poterit iudicari. ¶ Et iō est tertia positio rationalis et fidelis q; sic ponere cruciatū eternū et b; mani- feste dicit scriptura diuina confir- mat fides et concordat ratio re- cta. ¶ Scriptura Math. xxv. Ite maledicti in ignem eternum et. Unde etiam Greg. moruz. xxiij. Sunt nōnulli qui peccatis suis idcirco finem ponere negligunt. quando habere quandoq; super se finem futura iudicia inspiciantur. Quibus breuiter responde- mus. Si quandoq; finienda sunt supplicia reproborum quandoq; ergo finienda sunt gaudia beato- rum. Per seipsam nāq; veritas dicit. Ibunt hī in supplicium. lu- sti autem in vitam eternā. ¶ Itē ratiōe videtur quia si de duobus contrariis est reperire alterum ex- tremoz et mediū necesse est pone- re alterum extremum. Hec ē ra- diū stabilian di cōtraria apud phi- losophos. sed est ponere perfectā beatitudinē in p̄fā et mediū statū in via inter perfectā beatitudinē et p- p̄fectā miseriā. ergo ē ponere p̄se- ctā miseriā post hāc vitam. Hoc at oleim⁹ infernū. ¶ Itē sicut deus est sāmē misericors ita est summe

iusus. sicut ergo summe miseri-
cordis est summe miseri: et mi-
sericordiam suam summe manife-
stare: sic et summe iusti est summe
punire et suam iustitiam manife-
stare per effectum infinitum: vide-
tur quod aliquibus peccatoribus red-
di debeat cruciatus infinitus: sed
non potest esse cruciatus infinitus
nisi eternus: ergo necesse est esse
cruciatum eternum. hunc autem
dicimus infernum. Cruciatum
etiam ponere eternum facit ad co-
plementum vniuersi et iustum iu-
dicium dei. Congruum enim est
ut pulchritudo vniuersi decoret
quibusdam antiteris, id est contrariis
ut sicut bonis redduntur bona eter-
na: ita et malis eterna supplicia.
Necessarium etiam est ad conser-
uandum ordinem iustitie ut vni-
cuique reddatur secundum opera sua cum ve-
rum fuerit ad iudiciu. Peccator
autem cum peccat: peccat contra bonum
eternu et infinitu. et ex hoc dignus
est cruciatu eterno. Peccat et in
suo eterno ut dum decesserit non est
ampli⁹ locus meriti ac per hoc nec re-
missionis peti. et ideo ipse est culpa. Et
quod culpa ordiat in pena deus ipse est in pena.
Et ista est vna ratio completa que colligit
ex Bre. et au. Si autem dicitur in li. dia. quod
in opetio: eternaliter cruciatus est quod peccat
in suo eterno. Aug. vero dicit quod ideo
eternaliter punitur quod peccauit contra bonu eter-
nu. Et quod illud iudiciu iustum
sic ostendit per exemplum in humanis
iudiciis et regalibus ubi dicitur peccas
pro republica aliquo gradus crimine

morte moritur. non quod in mora qua
occiditur eius suppliciu leges esse
existiment cum sit hora breuis sed
quod cum in sempiternu auferunt a
societate viuentiu. hec bona. Et
per magis in exilio perpetuo si ppe-
tuo uiueret erulatur? Ad aliud
de misericordia dicitur ideo doc. i. si.
huius. quod sicut deus est summe mi-
sericors ita et decet ut sit summe iu-
stus: et ideo effectus summe miseri-
cor die non excludit effectum iusticie et pro-
pter hoc deus distinxit sibi duo
tempora. Vnu in quo consideret mi-
sericordie sue infinitatem traden-
do vniuersum filiu suu pro oib⁹
inimicis suis et parcendo omnibus
ad se redire volentibus. Aliud in
quo consideret iusticie sue imensitatem
et id est tempus quod deputatum est eternis
cruciatibus. Dicit et magister in lra
ad auctoritate Ia. li. Iudiciu
sine misericordia fiet illi qui non se-
cit misericordias ita inquit intelligi
potest quod iudiciu damnationis fiet illi
qui non fecit misericordias pro eo quod
fuit sine misericordia. vel fiet illi
iudiciu sine misericordia liberate
et saluate qui tamen in aliquo pene alleuia-
tione misericordiam dei sentiet. quod non
tamen punitur quantum meruit. si hic non
sine causa dei misericordia et iudiciu in
futuro: quod et hoc multis modis mi-
seretur deus quod non miserebitur tunc. Vo-
cat. n. tunc perdores et iustificat: quod
tunc non faciet: sed tunc reddet singu-
lis secundum merita. Manifeste iudica-
bit qui nunc occulte iudicat. Sed
quiritur utrum donati punient sine in-

Nonna pena spūals

termiffione. Rūfio. Ingt Bona. dicēdo q̄ punito gehēnalis erit fine oī intermiffiōe. Et hoc p̄ illud q̄ dī apo. rīlī. Ascendet ſumus tormētōz in ſecula ſeculōz ⁊ non hēbunt regem die ac nocte q̄ cū nō ſit interpolatio ī culpa nō eſſe ī pena. ¶ Et ſi dicat iuxta illud Job. xīlī. q̄ tranſibunt ab aq̄s nīulū ad calōrē nīmīū. ⁊ ſic dī q̄ in iſto tranſitu ſit intermiffio Rūdeo q̄ dupliciter pōt intelligi vel ſicut ē tranſit⁹ ſubī ab vno cōtrariōz īmediatōz in aliud. ita tñ q̄ ſp̄ eſt ſub altero priorū. ſic intelligat ī ppoſito. vī ita vt nō itelligat ſuccellio ſ; nec trāſit⁹ cū ſuccellioe ſ; vāletatū ſuccellioe. h̄ B. ⁊ ita fortalle dici poſſ; d̄ p̄is ſp̄ alib⁹ q̄ mirabile nīmīū vī intelligere tot ⁊ tāta ⁊ velle ſimul tot īpoſſibilia. Erit igit dānatis maxima pena q̄ vellēt annihilari ⁊ nō poterūt deo volēte eos ſp̄ ſtare in inferno cū tā grauiffimis penis. ¶ Tertia pena erit q̄ vellēt ſe nō fuiſſe redēptos. ¶ Q̄ta pena dānatis cū p̄ſiderabūt tñ remediū ⁊ p̄ctā ſua ſp̄reuiſſe. Cogita ſi eēs adiudicat⁹ morti vel ppetuo carceri ⁊ aliq̄s vellēt te liberare ⁊ hāc liberationē p̄tēneres ⁊ poſt cū velles liberari nō poſſes q̄ta meſſicia afficereris. Erit ergo dānatis maxima pena cogitare de illa liberationē quā p̄p̄ſerūt imo. vellēt q̄ de⁹ nō fuiſſet incarnatus q̄ magis punient ex eo q̄ nō curarunt tñ bonū ⁊ maxime xp̄iani ſicut dī

cum ſuit p̄i⁹. Hec pena maxime debetur hīs q̄ tāto bñficio ingrati ſunt. ¶ Miserrimi dānati q̄ tanto bñficio tāto amore nō potuerunt q̄ noluerūt trahī ad amorem dei. Un̄ xp̄s oñdit nobis dilectiones valde grādē cū totū corpus ſuū ⁊ oīa mēbra ſua morti expoſuit. de q̄ dilectōe ait Bern. Si dñs n̄ le ſus xp̄s hūiſſet tot mēbra ī ſuo cōpore quot ſūt ſtelle ī firmamēto ⁊ vnū qd̄q; mēbrū ſingularē vitam hūiſſ; oīa ſigillatī morti expoſuiſſet añq̄ vnā aīaz ī ſaucib⁹ diaboli dimiſſiſſet: Hec ille. Fuit ergo xp̄i paſſio ſufficiēs pro redēptiōe totius humani generis. ſ; maledicti dānati nō hoc curātes magis cū occiderūt p̄cis ſuis q̄tū in eis fuit. Heb. vi. Rurſus crucifigētes ſibi metipſis filiū dei. Et ita triſtabunt valde q̄ fuerūt a morte p̄cti liberati ſi voluiſſet fructus paſſionis ſuſcipe. ¶ Quarta p̄ca erit q̄ nollent ſe fuiſſe ſuſcitatos: Imo libenter aīe dānatorū illa tormenta viliffima dīmitterēt. ¶ Q̄tus dolor q̄ta triſticia ipſis aīab⁹ dānatorū ī ſāptiōe ſiue reuñone corporū. q̄ oēs pene corporales q̄ dicere ſūt prius ī aīam redūdabunt ſicut gl̄ia corporis ī celo ī aīam: ⁊ iō aīe beate cū gaudio ſua corpa reſument. ⁊ aīe dānatorum cū triſticia. Cogita corp⁹ putridū ⁊ plenū vermib⁹ ⁊ q̄tuz deſorme poteris penſare. Dico tibi q̄ aīe dānatorū tale corp⁹ plus vellēt habere q̄ illud dānatū cū penis illis

eruciatiōib⁹. **E**rgo aia cur tantū
places huic corp⁹. Cur illud nu-
tris in luxurijs: i gula: in ocio: ⁊
alijs delectatiōib⁹. Cur nō cogis
illud tibi seruire ⁊ nō tu illi. Tu d
siderasti vt illud a te nō separetur
dū eras i hoc mūdo ⁊ non potui
si obtinere qn p mortē separetur.
tūc optabis vt sepe ⁊ nō poteris
obtinere: q; mors fugiet a te. Ta-
lis pena merito erit illis q nimis
carnaliter vixerūt. ita q; eorū cor-
pus erit aiabus carcer ppetuus.
Si infirmantur voluptuosi aut
quicq; mali in aliquo mēbro pa-
tiuntur statim apponunt remedi-
um vadunt ad medicū adhibent
vnguenta. imo quicquid suaserit
medicus obseruādū pro sanitate
corporis diligēter obseruāt. sed si
infirmant in aia nō curant nec q-
runt medicū: immo fugiunt. no-
lunt credere deo ipsos dirigenti
ad salutē p predicatorē ⁊ confes-
sores. ⁊ iō non mirum si damnā-
tur. sicut non esset mirū si quis in-
firm⁹ nolens credere medico mo-
reretur. iō notanter dī in thema-
te prius assumpto. Conuertatur
in infernum ⁊c.

Decima ⁊ vltima
quo ad
presentem tractatū pe-
na spūalis est verecū-
dum stipendiū. q; dānati non so-
lum verecūda corporali pfun-
duntur: sicut pfunduntur hoies nu-
di: sed et verecūdabūtur ⁊ pfun-
dentur ex denudatiōe ⁊ visiōe seu

cognitiōe suorū pētorū qd mō
non fit. q; peccata hoium nunc a
solo deo videntur. ⁊ adhuc ex tali
visiōe nō curant. hec at p̄fusio
spiritualis erit quadruplex.

Primo enī confundentur ex
dei cognitiōe.

Secundo ex sanctorū visiōe.

Tertio ex aspectu damnatorū.

Quarto ex inspectu peccatorū.

Prima igitur pena confusiōis
damnatorū erit ex dei cognitiōe.

Pensare. n. potestis q̄ta esset cō-
fusio latroni si iudex videret ipsū
furem in furto suo ⁊ hoc bñ scīr⁹
sed maior puelle verecūde si a pa-
tre suo inhoneste cū viro videret.
Vere maior p̄fusio erit dānatis
ex visiōe patris celestis. hec ē illa
cōfusio de qua Ies. xviij. dī. Eñe
oēs q te dereliquerūt p̄fundētur
recedētes a te in terra scribentur
qñ dereliquerūt venā equarū vi-
uentium dñi mī. **S**⁹ quare nō sic
p̄fundunt pētores cū sciat q; cia
apta sunt ⁊ nuda oculis dei. Cer-
te q; vel nō credūt vere: vel si idu-
bitanter credūt: q; nūc vides dñs
simulare pēta q; nō punit iō non
curant. Si ergo ex aliquo ihone-
sto facto vel vbo hoies verecūdi
p̄fundūtur: q̄to magis ex pecca-
to mortali qd sūme deo displicet
dānati p̄fundent. Et hec pena erit
illis q mō noluerunt p̄fundī siue
erubescere in pētis pp deū que tñ
non facerēt corā hoibus. **E**xē-
plum hui⁹. Quidā bonus vir cui
dam fatue mulieris insequēti eum

Decima pena spūalis

ut cū ea peccaret dixit. Eleni ⁊ seq̃
re me. Et cū ea durisset ad forū
dixit. Modo para te. Que dixit.
Non hic vbi hoies vidēt sed in
domo. At ille. Si tu nō vis hoc
opus hic exercere pp hoies q̃ vi-
derent: nec ego in domo pp deus
q̃ videret. Et hoc ē qd dī his ver-
sibus. Cū quid turpe facis q̃ me
spectante ruberes. Cur spectante
deo nō magis ipse rubes. Et Bo-
et. in fi. v. de psol. Magna ē nob̃
indita bñfaciendi necessitas cuz
cuncta agam⁹ an oculos iudicis
cūcta cernēris. Quot mala fiunt
in occulto deus nouit. Si cū fece-
ris peccā corā deo est remediū vt
nō pfundaris in eternā vt. i. psū-
daris pfundēdo. De qua pfusioe dī
Eccli. liij. Pro aia tua nō pfun-
daris dicere verus. Est. n. pfusio
adducēs glām ⁊ grāz. Quasi di-
ceret q̃ dupler ē pfusio. qdam est
aliquorū q̃ tñi verecūdantur ⁊ cō-
fundātur reuelare in pfessioe peccā
sua q̃ ea tacēt: ⁊ hec ē mala. Alia
est pfusio qua pfundātur ⁊ vere-
cundātur in pfessioe: nō tñ sic qn
dicant peccā sua cōmissa. ⁊ hec est
bona pfusio ducens ad grām ⁊
glāz ex qua pfundit dyabolus ⁊
p quā euadit pfusio eterna: q̃ tan-
ta est vt eā cogitare non possum⁹.
CSecda pena pfusiois erit ex sū-
ctorū visioe. Non. n. solus de⁹ vi-
debit peccā damnatorū: sed ē tota
curia celestis. Vñ Bern. Ignis
vbiq̃ seror ruptis pugnabit ha-
benis. Cūcta q̃ cūctorū cunctis

archana patebūt. **S**ed quō po-
terunt sancti angeli ⁊ alij beati vi-
dere peccata dānatorū cū nuncq̃
ad infernū descendant: ⁊ tanta sī
distantia paradisi ad infernū. Ad
hoc dicit Bonauē. in. liij. di. l. q.
liij. q̃ sci vident in speculo eterno
penā reproborū vt faciat ad eorū
glām cumulādaz. **S**ed qd hec
cognitio faciet ad dānatorū psu-
sionem: Dico q̃ faciet. Sicut ma-
gis pfunditur latro dū eius fur-
tum cognoscitur a tota curia ali-
cuius dñi q̃ si a solo dño: ita ma-
gis pfundetur ad minus extensi-
ue ex cognitōe curiē celestis q̃ si
a solo deo cognoscere: eorū peccā
Scient. n. quō peccā eorū fuerant
visa in iudicio a cūctis ⁊ ad eorū
pfusionis cumulū recordabūtur
illius visiois pfundentis sicut si
qs recordaret q̃ peccā suū viris
honestis fuit: ⁊ ē notū pfundere
⁊ verecūdaretur. Et vtiq̃ hec erit
magna cōfusio dñi dānati sciēte
peccā sua nota fuisse ⁊ esse virgini
glōse: angelis ⁊ scis dei q̃ tot erūt
in illa supna hierlīm ciuitate. Et
hec pena debet illis q̃ scōrū vitā
deriserūt nec imitati sunt. **S**ūt
.n. multi miseri q̃ deridēt ⁊ oblo-
quunt non solū s̃ scōrū vitā: sed
ēt s̃ xp̃m ptēnentes suā pcepta ⁊
consimilia. **E**xēplū in vitas pa-
trum ⁊c. Illā ergo cōfusionē dā-
nati nō habituri essent si voluissēt
scōrū seq̃ vestigia vel dei pcepta
cōsperisse ⁊ fecisse q̃ scriptū est in
ps. Tūc nō cōfundar cū pspere

est verecundum stipedium 54

ro in oib⁹ mādatis tuis. **T**er-
tia pena p⁹fusionis erit ex aspectu
dānatorū: nā sicut ex aspectu vici-
ni tui p⁹fusionē pateris ex multis
petis tuis. imo mulier p⁹funde^r
in aspectu viri ex multis suis mi-
serijs dānati videntes mutuo sua
petā q⁹ fuerunt ei⁹ prius occulta
p⁹fundētur. sicut nūc multi p⁹fun-
derētur si viderēt eorū mala ēt ab-
hij⁹ q⁹ sunt similes 7 talib⁹ petis
maculati. **D**e me⁹ quot p⁹fusio-
nibus p⁹fundēnt dānati q⁹ tot erūt
in illo carcere p⁹petuo: nā a quol⁹
demonē 7 alio dānato cū eis p⁹fū-
dent verecūdabunt 7 exprobrabū-
tur. 7 maxime hi q⁹ maiore opor-
tunitatē salutis hūerūt. Et p⁹inci-
paliter verecūdabunt ep⁹iani in q⁹
bus apparebit character baptisma-
tis. 7 p⁹ amplius viri religiosi qui
malorū salutis occasionē hūerūt
7 fm q⁹ malora 7 plura petā habe-
bunt. Cōfundenturq⁹ illi superbi
demonē q⁹ de celo empireo cecī-
derunt 7 maxime ille lucifer apo-
stata cui dice^r illud Ysa. xliij. quō
cecidi^r lucifer q⁹ mane oriebaris
Corruisti in terram q⁹ vulnerabas
gentes qui d. in. cor. t. in. ee. asc. ē.
su. ast. t. exal. so. m. sed ego in mō-
te testamēti in la. aquī. ascēdā sup
altitudinē nubīū ero similis altis-
simo. Verū⁹ ad infernū detrahe-
ris in p⁹fundū laci. Hec p⁹fusio de-
betur sup⁹bis q⁹ similes effecti de-
monib⁹ deū cōtēpserūt volūtatez
suā volūtati diuīne p⁹serētes. hec
ē pena debet illis q⁹ nō verecūdā^r

publice 7 palā peccare 7 suis ma-
lis exēplis alios corrūpe. De q⁹
d⁹ Math. xvij. Qui at scādaliza-
uerit vnū de pu. l⁹stis q⁹ in me cre-
per. ei vt su. mo. asin. in co. eius
7 demer. in p⁹fund. maris. Quid
at sit scandalū dicit^r Matcol. de ly-
ra. q⁹ scandalū actiue ē dictū vel
sc⁹ min⁹ rectū p⁹bens occasionē
alteri ruine. Scādalizare igit ali-
quem est facere cū ruere in p⁹cti
mortale ex dicto vel facto suo ma-
lo: 7 hoc est p⁹op⁹le nocuentus
ex pte anime quod est recte cōtra
caritatē: 7 iō fa ciens aliū sic rue-
re si faciat hoc ex intēctione seu ex
aduertētia semp peccat mortali-
ter. ēt si factū vel d⁹ctū ex quo ali⁹
ruit nō esset de genere p⁹cti morta-
lis sicut dicēs mendaciū locosus
mulieri intēctōe p⁹trahēdi eaz ad
adulteriū est p⁹cti mortale ex intē-
ctione finis. Qui ergo scādalizaue-
rit vnū de pusillis. Dicit at pu sil-
lis: q⁹ nullus scādalizat passīue
nisi iōtū pusill⁹. i. parue virtutis
q⁹ hō p⁹secre virtutis ex dicto vel
facto malo alteri⁹ non ruit i p⁹cti
Expedi igit ei. i. scādalizati acti-
ue mō dicto vt suspēdatur mola
7c. Rogatur euāgelista ad modū
terre palestinoz i qua p⁹dēnati ad
mortē ligato saro ad collū p⁹cipita-
bant in mare. Expedi ergo: sēsus
est. i. meli⁹ esset hōi mori corpora-
liter q⁹ ex malo suo exēplo facere
aliū ruere in p⁹cti mortale: q⁹ ex b⁹
meret mortē eternā q⁹ grauior est
morte tpali. Et iō sequitur. **N**e mō

Prologus secūde partis p̄cipalis

do ab scādalis. i. mūdānis hoīb⁹
q; nō curāt scandalizare p̄mos
Necesse ē. n. vt veniant scandala.
Ibi nō est necessitas absoluta s;
tū ex suppositiōe. Si. n. hoies ve
līnt vlūere mūdane z i oīb⁹ volū
tatē suā adimplere necessario seg
tur ad hoc scādālū alioz: q; nō sō
mīdāt p̄ios scādālizare. Verū
ve hoī. i. cōminatio pene eterne si
bi asidigende p quē scādālū venit
actiue. i. p̄mū scādālizādo. Hec
ille. Tales igit q hic nō verecun
dant alios scādālizasse: i inferno
verecū dabūt hoc fecisse. C Quā
ta pena z vltia ē p̄fusio ex inspectu
petōrum. i. ex aspectu iteriōi siue
sue aie quā qsq; dānatus videbit
maculatā z turpē ex petō suo. Et
ex hoc multū p̄fundet Eze. xliij.
Cōfundāt ab iniquitatib⁹ suis. Si
cut hīs pulchrā vestē p̄fudit ē p
se si ceciderit i luto. Q de me⁹ q
ta p̄fusio dānatis q tā pulchrā
aiam a deo suscepūt: q; ad yma
ginē suā: z tā ita sordide p̄fudēt.
De p̄fusioēs z alie pene p̄i⁹ dicte
z ēt nō dicte ipsis dānatis in loco
illo isernali erūt p̄petuo sine cessa
tōe. Eccl. x. Cōfusio illoz cū ip
sis sine iter missiōe. Sic ergo de i
finitis inferni dolorib⁹ pauca scri
psi. Ad ei credo cor sufficere ad
cogitandū nec os ad loquendū
quot z q̄te miserie sūt i inferno.
Qui ergo vult fugere a ventura
ira faciat dignos fruct⁹ p̄nie. Qd
nobis p̄cedat iesus redēptor n̄r.
Cui sit laus honor z gl̄ia.

C Expedita materia de loco iser
nali z penay ibidē a dānandis tol
leranday quas idcirco nobis de
us voluit reuelare vt illas effu ge
re studeam⁹ suū illud ps. Dedisti
metuentibus te significatiōē vt
fugiāt a facie arcus. s. eterne dāna
tōis vt liberent dilecti tui. Conse
quēter vidēdū ē de loco paradisi
eiūsq; delicijs corporalibus. s. z
sp̄alibus quib⁹ attracti z illecti
glibet n̄r dicere possit cū ps. In
clinaui cor meū ad faciēdas iusti
ficatiōes tuas pp retributionem.
supple in gl̄ia celesti bōis z iustis
a summo bonorū oīum largitore
tribuenda. Ad quā modo nobis
possibili cognoscendam tale the
ma proponemus.

Enite be

nedicti p̄ris mei
possidete paratū
vobis regnum a
p̄stitutiōe mūdī
Matth. xxv. de re

gno dicitur adiūāte iesu ch̄risti
gl̄ia in quo par sūma est z requies
p̄fecta z quo est status oīuz bono
rum aggregatiōe perfectus vt ait
Boet. tria p̄cipalia puncta de
ducemus.

C Primo vbi ponatur regni celo
rum habitatio.

C Secundo que z qualis sit iustis
bus gloriatio.

C Tertio que z qualis sit in cor
poribus p̄miatio.

Et d̄p̄ijs trib⁹ dicem⁹ f̄z q; ex scri

pturia sacris et dictis doctorum intel-
ligere valeamus. Nam sicut ait
Augustinus lib. de triplici habitaculo
Bona regni celestis dicere vel co-
gitare vel intelligere re sunt nul-
lus potest carne vestitus. Multo. n.
maiora et meliora sunt quam cogiten-
tur et intelligantur. Nam scriptum
est. i. Cor. ii. Quod non vidit nec
auris audiuit nec in cor hominis ascen-
dit quod preparavit deus diligentibus
se. Regnum namque dei omni fama
maius. et omni laude melius. omni scia
innumerabilius. omni gloria que pu-
tatur excellens. Regnum itaque dei
plenum est lucis et pacis sapientie et glo-
rie honestatis et dulcedinis. melo-
die et leticie et beatitudinis penitus et
omnis boni quod nec dici nec cogitari
potest. At locus inferni plenus est te-
nebrarum discordie. odii stulticie.
miserie turpitudinis. amaritudi-
nis. offensiois. doloris. aduersiois
famis. sitis. ignis inextinguibilis
tristitie. vindicte penitus. et omnis ma-
li quod nec dici nec cogitari potest. Ci-
ues celi sunt iusti homines et an-
geli quorum rex est deus omnipotens. At con-
tra ciues inferni sunt ipsi homines et
demonibus quorum princeps est diabo-
lus. Satiatur iustos visio sanctorum
hominum. et angelorum et super omnia ipsi
us dei. cruciat ipsos et peccatores vi-
sio damnatorum hominum et demonum
et super omnia ipsius diaboli. Nihil in
regno dei desideratur quod non inue-
nitur. sed in inferno nihil inveni-
tur quod desideretur. nihil sentitur
neque vultus. In regno dei nihil inue-

nitur nisi quod placet faciat et delectat
At contra in lacu miserie penitus ni-
hil videtur nihilque sentitur nisi quod
displicet cruciat et offendit. Om-
ne bonum in regno dei abundat et
nullum malum omne malum abundat
in carcere diaboli et nullum bonum
Nullus indignus in regno dei su-
scipitur. nullus dignus nullus ius-
tus ad infernum trahitur. h. Augustinus.
Gaudium autem celestis patrie expe-
dit considerare secundum quod possumus in-
telligere triplici ratione. Primo quia sa-
tis est libentius et serventius laborare.
Secundo quia dolorem labo-
rans is solet valde mitigare.
Tercio consolatur ne laborans
valeat desperare.
Primo facit libentius et. Labo-
rans et cito lassatur qui nescit premit-
tendi sui. sed quando scit pre-
miti sui magnitudinem tunc la-
borem sustinet libenter. sic qui gau-
dia attendit libenter bona opera-
tur. Et note igitur fortes in bello
et pugnate cum antiquo serpente
et accipietis regnum eternum. Ad
deo enim qui piscator vel alius la-
borator tota die et et quicquid nocte la-
borat ut lucret. xii. denarios vel
pauciores forte quanto magis si cre-
deret mille marchas auri quibus es-
set angustia quam non sustineret.
Satis videmus ad oculum quot et quos
labores homines mundi pro rebus tra-
sitoris sustinent tam in terra quam in mari
Sic qui gaudia vite eterne pen-
saret labores pro illa gloria imar-
cescibili libenter assumeret. Euius

De loco paradisi

Inte igitur pigri et cogitate lucra
ri illud regnum quod spiritus manet. **S**ed
quod est quod te oporteat facere pro eter
no regno acqrendo. Respondet christus
Mat. xli. Si vis ad vitam ingredi
serua mandata. **S**ecunda ratio quod do
lorem et. et primo dico quod quod gaudia il
la bene accideret penas et tormenta
non sentiret. sicut de multis mar
tyribus legitur. Modicum absint si
positum in dollo mellis amaritudi
nem suam amittit. Sic si modicas
tribulationes nfas quas patimur in
illam maximam dulcedinem mergere
mus profecto vel parum vel nihil sen
tiamus. **T**ertia ratio quod consolatur et.
Consideras. n. quod per multas tribu
lationes oportet nos venire in regnum dei
gaudet in tribulationibus spiritus illas
esse viam pueniendi ad regnum. **S**po
tulit. n. pati christum et ita intrare in glo
riam suam. **N**on igitur nos cum illud
regnum dudum per petram perdidimus.
Non igitur despectus hoies in tribu
lationibus presentis seculi sed patienter
se habeant et gaudeant quod tales pene
si velimus sunt meritorie vite eterne
et regni paradisi ad quod vocabimur
per christum si iusti fuerimus dum dicit
his qui a dextris eius erunt thema pro
positum Venite b. et. **Q**uale gau
dium quanta exultatio quanta tripudi
um quanta festum sanctis dei angelis et
hominibus et totius curie celesti in hac
vocatione et inuocatione ad regales
nuptias ad visionem et dilectionem
cum perpetua tensione illius delecta
tionis beatissime. Si gaudeat pauper
intromissus aula regiam cui ciborum

et necessariorum pro victu et vincta re
sectione fiat sufficiens administratio.
quod non magis sine preparatione
gaudebunt iusti qui hic fuerunt
pauperes et multa passi in introitu
illius celestis aule ubi perpetuo quod
cumque desiderabilia abundantissi
me ministrabuntur.

¶ Ideamus

igitur primo de loco
ubi erit tanta gloria.

erit ne in paradiso terrestri qui est
locus deliciarum. de quo magister
sen. di. xviij. secunda sic ait. Fateor
tertia opinionem mihi placere. s.
ut homo in paradiso corporali sit po
situs qui in illo principio planta
tus accipi potest: quo terram omnem re
motis aquis herba et ligna produ
cere iussit: quod et si presentis ecclesie
vel future typum tenet ad litteram
tamen intelligendum est esse locum ame
nissimum fructuosis arboribus ma
gnum et magno fonte secundum
Quod dicimus a principio: anti
qua translatio dicit ad orientem
Unde volunt in orientali parte esse
paradysum longo interiacente spa
cio vel maris vel terre a regionibus
quas incolunt hoies secretus
et in alto loco situm usque ad luna
rem circulum pertingentem. unde
nec aque diluvii illuc pervenerunt
hec ille. **N**onne talis locus suf
ficere potest homini pro loco sue
glorie. Respondet bona. in dubi
is circa litteram eiusdem di. di
cens. Quod duplex est paradysus

secundum duplicem statum hominis. scilicet imperfectum et perfectum. Secundum statum imperfectum paradisi est locus amenus in partibus orientis. de quo dicit Damas. Paradisus. n. e. dei manibus in eodem plantatur gaudij et exultationis universae proprietaria. In hoc autem loco decuit hominem poni esse ei facilitas perveniendi ad patriam et ut deus hominem ostenderet benivolentiam cui locum amenissimum ad habitandum preparaverat. et sic amicitia exterioris habitaculi consideret delictis interioribus quales habet anima que est templum dei et habebat anima primi hominis. Extra autem hunc locum debuit homo produci ut melius cognosceret dei beneficium dum se videret quasi aliunde adductum et etiam ut ostenderet per hoc quod homo non erat factus ad ibi eternaliter habitandum. sed temporaliter peregrinandum. Et quod deus presciebat homines casum suum homines casum in paradiso voluit eum collocare: ut per eius electionem de loco voluptatis cognosceret sensibilibiter contra bona spiritualia amisisset per culpam. cognosceret etiam nihilominus contra esset contra inter eum qui domino obedit humiliter et eum qui ipsum contemnit. Et sicut dicunt doctores. paradisi corporalis situs est valde eminens et altus et iuxta equinoctialem in oriente quodammodo vergens ad meridiem. Est autem tunc altitudinis ut illuc non ascendat vapores in aere elevati. sed sit ibi aer mundus et purus ydoneus statui

perpetuitatis et per puritatem aeris ibi esse cōtemperatā caloris. Quod autem de usque ad lunarem circulum pervenire non est dictum secundum situm. sed secundum quadam proprietatem suam quod confortatur in raritate et luminositate tranquillitate siue quod vapores qui bus distatur luna illuc non perveniunt. et in hoc paradiso erant ligna diversis generis. Veritas vero lignorum sub tribus officiis comprehenditur secundum quod ad triplicem utilitatem hominis poterat ordinari aut ex parte corporis aut ex parte anime aut ex parte coniuncti. Si ex parte corporis sic erant ligna fructifera que subbebant ei alimenta ad corporis sustentationem. si ex parte anime sic fuit lignum scilicet boni et mali quod ordinabatur ad obedientie hominis probationem. Si ex parte coniuncti sic erat lignum vite quod faciebat ad humane vite perpetuitatem. De his autem lignis duo tamen notata sunt per speciales effectus per quos deus illa duo ligna collocavit in medio paradisi et unum posuit iuxta alterum ut ex uno perciperet homo affectum amoris. et ex alio affectum timoris: et quasi opposita iuxta se posita clarescerent. et faciendo ab instantia ab uno mereretur habere sufficientem refectionem ab altero. Et hoc est quod dicit Augustinus in libro de ci. dei loquens de primis partibus. Status mortalitatis eius de ligno vite quod in medio paradisi cum arbore veritatis erat mirabili dei gratia monstrabat tamen et alios sumebat cibos

b

De loco paradisi

propter unam arbores que fuerat
interdicta: deus aut homini lignum
illud prohibuit propter obedientie
meritum acquirendum ex parte hominis
et per ostendendum sue iurisdictionis
omnium quod habebat in homine ut per hoc
discerneret quod deo deberet esse subie-
ctus et quantum esset differens inter eum qui
obedit et eum qui preeminet eius im-
perium. Nulla igitur fiebat ex hoc ho-
mini iniuria. imo fiebat utilitas
omni percipiebatur ad eius eruditionem.
et meriti amplificationem quod si con-
trarium eveniret hoc fuit ex culpa sua
ex qua convertit sibi bonum in malum
sicut impiis et peccatoribus bona con-
vertuntur in malum: per istum tamen euen-
tus preiudicium non debuit deus di-
mittere dare mandatum. quia ordo et
decor qui attenditur in operibus dei
secundum regulam divine sapientie non debet
interiri per incommodum alicuius
spiritualis creature. propterea ex illo ma-
lo et exinde sequenti poterat deus
et sciebat multo magis bonum eli-
gere. Et ut dicit magister. di. xi. secun-
di completo numero electorum omnes si-
mul ad meliora transferentur ut ef-
ficerent sicut angeli dei in celis. dicit
tamen magister. Incertum nobis relinquitur
verum simul transferentur an per
successiones. hec ille. Ecce igitur pa-
radisum terrestrem descriptum quo
ad aliquam. et per quod ille post resurre-
ctionem non erit locus in quo erit
beatitudo perpetua. Est igitur alius
locus multo nobilior illo qui secundum
statum perfectum hominis ipsi congruit
scilicet celum empirium. de quo ce-

lo dicit magister. li. vii. li. q. dicitur
empirium. id est ignem a splendore non
a calore quod statim factum angelis
repletum est. Et Bonau. di. li. su-
per inias. Notandum inquit quod quatuor
fuerunt primo data. scilicet celum empiri-
um. angelica natura. materia et ele-
mentus. Ratio una quia in principio
debuerunt prima in omni genere dari
scilicet in rebus et mensuris et in rebus cor-
poralibus et spiritualibus. et in corpo-
ralibus actibus et passibus. Quo-
nia igitur prima inter subas spiritua-
les est angelus. prima inter subas cor-
porales actibus est celum empirium
et prima inter passibus est materia
elementorum et prima inter mensuras
est tempus. quia non tamen dicitur mensuram
duracionis: sed etiam egressionis. Item
hec quattuor dicuntur prima crea-
ta. hec ille. Ecce igitur charissi-
me ubi erit tua perpetua mansio:
quia in celo empirio. Bonau. di.
li. inquit quantum scitis pariter loquante
de hoc celo quia latet nostris sensibus.
et per administrationem tamen ponere est celum
empirium sicut dicit sacra scriptu-
ra. Gen. i. In principio creavit de-
us celum et terram etc. Strabus ex-
ponit de celo empirio et hoc pro-
bat per istam sequentem. quia firma-
mentum et celum aqueum facta sunt se-
cundo die. Et Damascenus hoc
exponit. In principio creavit deus
celum. id est sine stellis sperce forme.
Ponendum est etiam illud celum
quia persuadet ratio finis triplex
una est perfectio universi. Alia est
per motum firmamenti. et tertia pri-

et passis propter habitationem hominis beati. Et quasi finis imponit necessitatem hiis que sunt ad finem propter perfectionem universi. necesse est ipsum esse uniformem. quia cum celus sit luminosus difforme si non esset uniformis non esset universum completum propter motum firmamenti ponendus est ipsum esse immobile ut motus mobilis fiat circa immobile. scilicet centrum et intra terminus immobile. Tercio propter habitationem hominis beati ponendum est celum empireum luminositas perfectae ut habitatio congruat suo habitatori. Ex hiis ergo colligitur quod sit factum et cuius sit dispositio inter alios celos. quia uniformis immobile et luminositas perfecta etc. Hec Bona. Ad propositum beatus Thomas in passionali scriptorum et sexto ascensionis. In hoc igitur celo empireo spiritus residet et est passus et propinquus eius mansio et angelorum et aliorum sanctorum. Et congruit hec habitatio habitantibus. Illud. n. celum ceteros celos excellit dignitate. tempore. situ. et ambitu. et ideo est conveniens habitatio christi. quia omnes celos rationales et intellectuales transcendit dignitate. eternitate. situ. immutabilitatis. et ambitu preteritis. Est et congrua habitatio sanctorum angelorum et hominum qui fuerunt uniformes in operatione. immobiles in dilectione ut luminosi in fide siue in cognitione. Hec ibi. Rich. d. me. vi. ij. dist. ij. ait. Hoc celum sanctis angelis est repletum non repletionem occupationis. sed quia omnes angeli ibi

creati fuerunt. Sicut civitas dicitur repleta hominibus quia habitatores eius in sufficienti et apto numero sunt. Hec ille. Hec habitatio sanctorum angelorum et beatorum dicitur ut iam dictum est celum empireum: paradisos: domum dei regnum: terra viventium et multis aliis nominibus nominatur. de quibus post dicitur satis. De hoc celo dicitur Baruch. iij. O israel quia magna est domus domini et ingens locus possessionis eius magnus et non habet finem excelsus et immensus. O Rati quod poterit ad hunc locum pervenire. Quantum gaudebit quantum exultabit et letabit solus deus novit. O deus meus quantum nos diligis qui nobis carnalibus et miseris peccatoribus tantum et tale palacium preparasti. Sanctus thomas. iij. li. contra gentiles. cap. lxxvii. ait. quia locus dicitur proportionari locato consequens est quod cum corpora resurgentium proprietatem corporum celestium consequentur etiam in celestis locum habeant vel magis super omnes celos ut simul cum christo sint. cuius virtute ad hanc gloriam perveniunt. De quo dicitur Apoc. ad Ephe. iij. Qui ascendit super omnes celos ut adimpleret omnia. Et frater voluit autem videtur contra hanc divinam promissionem ex naturali elementorum inclinatione argumenterari quasi impossibile sit corpus hominis cum sit terrenum et secundum suam naturam infirmum locum habens super elementa levata elevari. Manifestum. n. est quod ex virtute alie est quod corpus ab ipsa perfectione inclinationis

Prima gloria anime

nes elementoy nō sequatur. Ip-
sa enim aīa sua virtute ē nūc con-
tinet corpus q̄ diu viuimus ne ex
cōtrarietate elementoy dissolu-
tur ⁊ virtute ē aīe motiue corp⁹
in altum eleuatur ⁊ tanto ampli⁹
q̄to virtus motiua fortior fuerit
Manifestum ē autē q̄ tūc aīa pfe-
cte virtutis erit quando deo per
visionē contingeretur. Ad igitur
oz graue videri si tunc uirtutem
anime corpus ab oī corruptione
seruet imune. ⁊ supra quecunq̄
corpora eleuet. Nec ēt huic pmi-
ssio diuine ⁊ possibilitatem af-
fert q̄ corpora celestia frangi non
possunt ut sup ea corpora glorio-
sa subleuentur: quia a uirtute di-
uina hec fiet ut corpora glorio-
sa sil' cū alijs corporibus esse pos-
sunt cuius rei iudiciū in corpore
xpī pcessit dñ ad discipulos ianu-
is clausis intrauit. hec. s. Tho.
De hoc ergo regno nobis pmi-
ssio dī. Venite bñdicti p̄is mei ⁊c.

Ed quia gloria
cor-
poris erit ex redñdan-
tia glorie ipsi⁹ anime
spāliter: iō p̄ter dicendum est de
gloria ipsius anime q̄ erit in decē
¶ P̄mo erit oī n̄si clara cognitio
¶ Secūdu eiusdēq̄ tota dilectio
¶ Tertius p̄petua ac firma cōtēto
¶ Quartū vep gaudiū ⁊ leticia.
¶ Quintū oīuz rep abundantia.
¶ Sextū honor magn⁹ insupabil.
¶ Septimū aīay decōr mirabil.
¶ Octauū p̄peta p̄p̄ iterminabil.

¶ Nonū satietas desiderabilis.
¶ Decimū felicitas inuariabilis.
¶ Sed qd dicit. x. cū dicat i fine li-
bri de cōpendio veritatis theolo-
gice quod tot ibi ⁊ tāta sint gau-
dia q̄ omnes arismetici huius
mundi nō possent ea enumerare
oēs geometrici nō possent ea mē-
surare. oēs grāmatici dyaletici et
rethorici nō possent ea sermoni-
bus explicare. q̄ oculus non vi-
dit nec auris audiuit ⁊c. Dicit er-
go decē ad aliquam cōsolationes
n̄am exhortationē ⁊ desiderium
inflāmandum v. sic virtuose hic
viuamus ut ibi puenire valeam⁹
¶ Et at̄ oñdit doctor sc̄t̄s in. iij.
contra gētiles. c. xliij. finis cuius
liber rei est in qd terminat appeti-
tus eius. Appetitus at̄ cuiuslibet
rei terminat ad bonū. Sic. n. phi-
losophi diffiniunt bonū. Ad oīa
appetunt. Finis igitur omnium
est bonum. Dicit ēt. c. xliij. q̄ co-
gnitio diuina finis vltimus ho-
minis est et cuiuslibet intellectua-
lis sube. Job. xviij. hec ē vita eter-
na ut cognoscant te solum verus
deum et quem misisti Iesum chri-
stum. Finis igitur intellectus et
bonum est verum ⁊ per p̄is vlti-
mus finis premiū verū. Est ergo
vltimus finis hominis cognosce-
re deum. hec ille. ¶ Petrus de
aquilia in. iij. alt. Finis cuiusli-
bet rei habentis esse ab alio est du-
plex scilicet finis cul⁹ ⁊ finis quo
Finis cuius et exterior est deside-
rabile perfectum. sed finis interi-

or sue quo est operatio median-
te que coniungitur res ipsi prin-
cipio. Et quia beatitudo fm om-
nes est finis rationalis creature.
ideo conformiter distinguit du-
plex beatitudo. s. vna interior for-
malis et cetera. s. vltima operatio p-
fecta ad quam potest beatificabilis na-
tura attingere. Alia est beatitudo ex-
terior: obiectiva et increata. s. vnus
deus et trinus. et ista vocatur beati-
tudo obiectus. quia ex ista in tali bea-
tudo beatitudo causatur. Secundum
quod dicitur b. Augu. in libro de do-
ctrina christiana. Res que nos bea-
tos facit sunt pater et filius et spiritus
sanctus. Beatitudo autem formalis con-
sistit in coniunctione cum obiecto
nobilissimo. Hec ille. Quantum
gaudium videre clare tam perfectis
simum obiectum. Cogita quantum gau-
det homo videre rem pulcherrimam
quam multum desiderabat videre. s.
vere nihil est vel quasi nihil de vi-
sione cuiuscunque rei create quantum
cuiusque pulchre et gaudio eius in com-
paratione ad illam visionem siue in-
tellectionem beatam. Hec autem visio
clara erit de quattuor. Nam.

CPrimo videbunt deum in quem pa-
trius crediderunt.

CSecundo videbunt sanctos qui
tanta bona meruerunt.

CTercio videbunt peccata que
antea commiserunt.

CQuarto videbunt infernum qui
prudenter euaserunt.

CPrimo igitur videbunt deum et cetera.
De qua visione ait beatus Aug.

in lib. de triplici habitaculo. Si-
cut enim per speculum vitreum trina
nobis visio ministratur. quia nos ip-
sos et speculum et quicquid est per vi-
demus. Sic speculatur diuine cla-
ritatis et ipsum deum videbimus quan-
tum possibile est creature: et nosmet
ipsos et ceteros vera et certa scien-
tia cognoscemus. Tunc iustis
manifestum erit quod vnus ex vno na-
tus sit alter ex duobus processit. et
quanto prius non precessit filium tempore et
origine. nec spiritum. s. quanto mundus
erat in deo antequam in memetipso
esset mundus. Tunc videbunt su-
as alas et virtutes intimas et spiritus
angelicos. Hec Aug. Albertus
magnus in sacramentali. Tanta in-
quirit erit scia quod preteritorum potius
et futurorum nihil latebit et plus sci-
et vetula quolibet in illa gloria quam
omnes clerici et philosophi scire
potuerunt in hac vita. s. Cor. xliij.
Videmus nunc per speculum in
enigmate: tunc autem facie ad faciem
Nunc cognosco ex parte. tunc autem
cognoscam sicut et cognitus sum
Bla. Nunc enim imagines veri-
tatis per fidem videntur. tunc res
ipsa vel speculatur est anima in cuius
aliquo modo deum cognoscimus
sed in enigmate. i. obscure. tunc
autem videbimus facie ad faciem
id est manifeste a simili vultu se in-
uentium. Est enim quedam vi-
sio huius temporis. Erit altera fu-
turi. Illa per fidem. illa erit per speciem
Et nunc non alij solum sed etiam
ego cognosco ex parte. i. obscure

Prima gloria anime

Imperfecte. Tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Id est uidebo promissa sicut video a promittente. id est cognoscam Deum sicut et ipse me cognouit. Quam secundum erit habere claram noticiam tam perfectissime nature. Nos enim experimur hic quod dum videmus aliquem bonum clericum et sapientem multum vellemus habere scientiam illius. Et dicimus. Utinam talis posset mihi dare scientiam suam dum morietur et ego superuivam: Scientia autem de deo clare nota maior erit omni scientia hominis huius mundi. Unde beatus Augustinus. de ciuitate. Deus ita nobis erit conspicuus. ut videatur spiritu a singulis nobis in singulis nobis uideatur. Ab altero in altero videatur. a semetipso in semetipso videatur. in nouo celo et noua terra. atque in omni que tunc fuerit creatura uideatur. Hec ille. Et breuiter sicut intelligo ubique et in quo cumque uidebitur deus. sicut et nunc angeli ubicumque sint siue in celo siue in terra vident deum. et ita boni latronis alia in inferno uidit deum clare et fuit beatus. scilicet hec visio dicitur paradysus dicente christo ei de. Luca. xliij. Hodie mecum eris in paradiso. In compendio ueritatis theologicę. prima dos anime est cognitio: qua diuina essentia uidebitur ab omnibus tota: sed non totaliter. id est non potest esse infinita. Uidebitur

tamen diuina essentia limpidius ab una quam ab alia. sicut idem sol diuersimode a diuersis aspicitur. vel eadem littera a diuersis legitur: diuersimode secundum quod oculus magis: uel minus est dispositus. Nam in quantum una potentia magis erit perfecta in lumine glorie quam altera. Tanto perfectius operabitur circa unum: et idem subiectum. Uidebimus ergo deum in se et deum in nobis. et nos in deo: et deum in creaturis. et creaturas in deo. Hec ibi. Nota tamen quod essentiam ut infinitam ostendit beatis ut in qua primo et principaliter consistit beatitudo: creatura autem ut in ipsa non nisi ex parte communicant. Unde Augustinus. v. confessionum. Qui uidet et non illa beatus est. qui uidet alia et non te non propter hoc beatus. qui uidet te et illa non propter hoc beator: sed propter te solus beatus. Et uidetur aliquibus quod intellectus creatus possit proficere in cognitorum multitudine circa creaturas uisas in essentia diuina absque profectu eius in cognitionem essentie diuine. quia per cognitionem illarum in diuina essentia non augmentatur essentialis beatitudo nec per illorum subtractionem diminuitur. tamen aliquis modus beatitudinis consistit in creaturis. Unde Augustinus. Non cognitis ydeis nemo sapiens potest esse. Nota etiam quod deus illabitur ipsis beatis

Secundum familiarissimam intimam. Illapsus tamē dei duplex est. unus essentie dei in essentia anime. et hoc illapsu cōseruat eam inesse: et sic illabit omni creature intimādo se essentie illius in quantum deus intimior est cuilibet creature q̄ ipsa sibi. Sic autem non beatificat. quia sic omnis creatura esset beata. Alius illapsus dei est ut obiecti in bene esse animas perficientis et ex ista similitudine nihil apparet nisi quasi deus. Sicut ferrū cadens in igne lucet et ardet ut ignis: sic q̄ nō apparet aliud esse q̄ ignis et hoc est ex penetratione ignis in ferrum. Illabitur ergo deus in potentia intellectuam et ipsam purgando amplius illuminat ut videat clarius. Et hec sunt mira et intellectu difficilia pro statu isto. Hec autem visio beata succedit fidei quam meremur ad hanc claram visionem peruenire. In libro de virtutibus. Ex fide cum fidei rectitudine quasi ex perfecta argumentatione vita eterna infertur. Ex fide cum vite prauitate mors eterna concluditur. Et Bernardus in sermone de vigilia domini. Illuminemus nobis lumen scientie priusquam de huius mundi tenebris ne de tenebris transeamus ad tenebras sempiternas. Que est autem ista scientia. Profecto scire: quia veniet dominus noster. Et sic quando veniet scire non possumus. at si q̄

ista scientia est omnisum. Quis enim nesciat vel nomine tenus fidelis quia venturus est iudicare vivos et mortuos et reddere unicuique iuxta opera sua. Sed vere non omnium ista est sed nec multorum. Paucorum est. quia reuera pauci sunt qui saluantur. Putas quia cum illi qui male fecerint exultant et letantur in rebus pessimis ut sciant vel recogitent. quia veniet dominus deus noster. Si dixerint ipsi tu noli credere quia qui dicit se nosse deum et mandata eius non custodit mendax est. Non enim ita se omni impuritate polluerent si dominum nostrum Iesum Christum venturum fore scirent sed formidarent et vigilarent utique nec sineret. sed graueret perfodi domum seu conscientias suas. ¶ Scientia autem illa in primo gradu operatur penititudinem et dolorem. et risum in luctum tantum in plantum. et gaudium in merorem conuertere ut incipiant tibi displicere que vehementer ante placuerant. et illa specialiter horreas que specialiter appetebas. ¶ In secundo vero gradu operatur correctionem ut iam non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato: sed coherceas gulam iugulis luxurias superbiam depalmas. et facias seruire sanctitati corpus quod ante seruierat iniquitati. Penitudo enim sine correctione non prodest. Qui enim baptizatur

h. alij

Prima gloria anime

a mortuo et iterum tangit eum nihil proficit lauatio eius. sed hec diuina heri non possunt nisi circa se multa circumspectio mens nostra indefessa vigilet et attendat. ¶ In tertio gradu operatur sollicitudinem ut ita incipiat sollicitudinem ambulare cum deo suo et ex omni parte scrutetur ne vel in leuissima re tremere de illius maiestatis offendat aspectus. In plenitudine autem attenditur in correctione ardet. in sollicitudine lucet et interior et exterior renouatur. Hic iam respirare incipit a tribulatione malorum et dolore et timoris magnitudinem spirituali leticia temperare ne suorum enormitate scelerum habundantiori tristitia absorbeat. Hic et si timet iudicem sperat in saluatore cuius iam in animo timor et leticia obsequiuntur et obutunt sibi. Plerumque timor leticiam superet. Leticia sepe timores excludat. Et infra sui gaudii archanum seclis pascia in luctamine hominis indefinenter proficitur donec quod mortale est absorbeat a vita donec euacuetur timor qui est ex parte et succedat leticia quod perfectus est. qui non timor sempiternus sed leticia sempiterna erit. Hec ille. ¶ Hec est igitur fides cui succedit visio clara. De hac est articulus dicens. Credo vitam eternam. Ideo qui habet fidem de vita eterna sollicitus esse quanto illi possideat. Si cum tanta sollicitudine possidet hanc miserem vite de qua nemo certus est per diem. quanta sollicitudo oportet esse

providendi illi vite de qua certus est quod erit eterna. ¶ Esi dicatur quod unus est interitus hominis et lumetorum Ecclesia. iii. Dicendum est sicut Gregorius dicit. quod Salomone in illo libro diuersas personas in se suscepit. et quasi dicit quod mens imperita sentit. ut in uerbo proposito. quicquid vero quod recte bene disposita decernit ut eiusdem. s. Quid habet amplius stultus sapiens nisi ut pergat illuc ubi est uita. Et eiusdem. quod. Corda filiorum hominum implent malicia et contemptu in uita. s. et post hec ad inferos deducuntur. ¶ Et si dicatur iterum illud apostoli. i. ad Thymotheum. vi. ubi dicitur de deo qui solus habet immortalitatem. Respondetur quod ibi immortalitas per immutabilitatem accipitur quam non habet creatura per naturam tantum. ¶ Primum igitur premium beatorum erit diuine essentie clara uisio. que visio clara uisione obscura acgritur quod scriptum est in psalmo. In lumine tuo uidebimus lumen. ¶ Secunda visio siue cognitio erit illius sacratissime uirginis matris dei marie: tot milium angelorum sanctorum et sanctarum. Quis posset pensare illius societatis pulchritudinem decorem et ornatum. Sta et de morare in hac cogitatione. Nec hic loquor de uisione corporali sed intellectuali que nobilior erit multo uisione illa corporali de qua dicitur infra. Si pulchrum est uidere regem aut reginam in decore suo: quanto pulchrius erit uidere illam reginam celi in gloria ce

II. de qua propheta ait xpo. *Assi-*
tit regina a dextris tuis in uesticu-
daurato circumdata varietate deit-
charitate illa qua diligit a deo et
deu diligit et alijs virtutibus ui-
debit qd ipsa sit mater dei et quo
filium dei concipere meruit. pepe-
rit manens virgo. lactauit. nutri-
uit et portauit: ac in passione as-
clauit. quo per ea mundus redē-
ptus ē. et angelica ruina reparata
qstus honor illi a deo ab omni-
bus angelis et sanctis exhibet co-
gitet qd p̄r. Videbit quo sit exalta-
ta sup oēs choros angelorū et bre-
uiter tot et tāta mirabilia de ea co-
gnoscentur qd mortalis p̄sare nō
posset imo etiam omnes ordines
angelorū cū admiratione ipsam
cognoscent et videbunt. Videbit
etiam quilibet beatus noues ordi-
nes angelorū de quibus dicitur.
Dan. vii. Milia millium ministra-
bant ei: et decies centena milia as-
sistebant ei. Ubi ait Rico. de ly-
ra. Notandum qd hic ponit nu-
merus determinatus p̄ indeter-
minato. quia angeli sunt in mari-
mo numero nobis indetermina-
to. Quantū igit mirabile videre
tot angelos? Sic regia sabba ut
discitur. iij. Reg. x. uidens sapien-
tiam salomonis et ordinem mini-
strantium uestesq; eorum et. non
habebat ultra spiritum ut diceret
ad regem uerus est sermo quem
audiui in terra mea super sermo-
nibus tuis et sapientia tua et non
credebam narrantibus mihi do-

nec ipsa uidi oculis meis. quan-
 to magis debemus credere et mi-
 rabilius uidere illius regis regū
 ordinem sibi assistentium angelo-
 rum. Quanta est comparatio sa-
 lomōis et sue domus ad domus
 regis eterni? Certe quasi nulla:
 imo nec proprie possumus cape-
 re donec uideamus illi domus
 eterne pulchritudinē. quid dicam
 de uisione tot: sanctorū et sanctarū
 de quibus Apoc. vii. Audiui nu-
 merū signatorū centum quadra-
 ginta quattuor milia ex oī tribu
 filiorum isrl. Et tribu iuda xcc.
 Et sequitur. Post hec uidi tur-
 bam magnam quam dinumera-
 re nemo poterat ex omnibus gē-
 tibus et tribubus et populis et lin-
 guis stantes ante thronum in cō-
 spectu agni amicti stolis albis et
 palme in manibus eorum. Unde
 hic ponit numerū electorum de lu-
 deis et postea de gētilib. ibi. p̄b̄ uī-
 di. et qd pauciores fuerit electi de lu-
 deis: ideo ponitur certus nume-
 rus et finitus scilicet. ccc. lxxij. de gē-
 tilibus uero ponitur numerus in-
 finitus. tamen per hunc nume-
 rum secundum vnam glosam in-
 telligitur numerus omnium ele-
 ctorum quia est certus et finitus
 deo. Post ea ponitur incertus nu-
 merus eorundem quia nobis est
 incertus. Item abbas Joachīm
 dicit. c. propter promissam beati-
 tudinem. In eo enim transitur a
 leua ad dexteram. et. propter de-
 catalogi simplicitatem et euangelici

Prima gloria anime

sacramenti significationem .iij.
propter uirtutum exercitationem
millenarius propter omnimodā
perfectionem. Unde mille est no-
men ultimum in numeris nec est
ultra proprium nomen nisi sum-
ptum ex prioribus numeris. Vi-
dere ergo tot sanctos valde glo-
riosum est. Fugiamus malas so-
cietates ne tam grata societate pri-
uemur: transeamus cum regina
sabba ab hīs terrenis ad contem-
plandam illam celestem iherusa-
lem dicente Aug. in enchiridion
Si consideraremus fratres cha-
rissimi que et quanta sunt que no-
bis promittuntur in celis vilesce-
rent animo omnia que habentur
in terris. Et sequitur. Que autem
lingua vel quis intellectus capere
sufficit illa superne ciuitatis quan-
ta sint gaudia: angelorum choris
interesse: cum beatissimis spiri-
tibus glorie conditoris assistere pre-
sentem dei vultum cernere: incir-
cumscriptum lumen videre nul-
lo mortis metu afflicti incorruptio-
nis munere letari. Hec ille. Consi-
deret igitur quis tante societatis
locunditatem leticiam et gaudi-
um. Si pulchra societas huius
mundi bonorum virorum gau-
dentium et letantium letificat ali-
quem secundum illud apostoli.
Gaudere cum gaudentibus.
Roma. duodecim. Quanto ma-
gis visio tante societatis. scilicet totan-
gelorum sanctorum et sanctarum
erit gloriosa. Solus deus et hī q

hac lectela persfruuntur tantum
nouerunt gaudium. De hac au-
tem visione beatifica loquitur bea-
tus Aug. in libro de triplici ha-
bitaculo dicens. In hac visione
trina scientia pascitur homo. Si-
cut enim per speculum vitreum
trina nobis visio ministratur: quia
nosipsum et speculum et quicquid
presens est videmus. Sic per spe-
culum diem claritatis et ipse de-
um videbimus quantum possibi-
le est creature et nosipsum et cete-
ros vera et certa scientia cogno-
scemus. Tunc abdita creatura-
rum et inferni videndo deum vi-
debimus: tunc iustis manifestum
erit quomodo deus est immobilis
nisi per gratiam supple incompa-
rabilis et sine fine ante omnia ge-
quid interest inter nasci quod ad
filium pertinet: et procedere quod
ad spiritum sanctum: excepto quod
vnus ex alio natus sit. alter a duo-
bus processit. et quomodo pater
non precessit filium tempore: sed
origine: nec spiritum sanctum.
Hec Augustinus. Sed dicitur ter-
tio quod beati videbunt peccata que an-
te commiserunt. Sed diceret
quis: quomodo hoc erit verum cum
peccata eorum sint per contritio-
nem et confessionem deleta ipso
deo specialiter indulgente et illa
remittente: sicut orauit propheta
dicens. Et secundum multitudi-
nem miserationum tuarum dele-
iniquitatem meam. Si sint ergo
deleta quomodo videbuntur: et a

erit dei nostri clara cognitio 61

quo videbuntur. hoc est quod ait
Anselmus libro de similitudinibus
di. Quid est hoc peccata que
feci scient omnes. Ad hoc ea con
fessus sum ut deleerentur ut nulli
amplius panderentur. Et respon
det sub hīs verbis. Cum tu in il
la gloria ab omni criminum for
de purgatus vultui dei presens
astiteris. ingratus ne ei poteris
esse pro tanta misericordia quam
tibi fecit remissis illis delictis. nō
inquires. Et vnde gratias ages si
nihil eorum vnde iure gratias il
las debeas in tua memoria habes
ut igitur in illis laudibus eterna
liter locunderis. semper de quan
ta miseria sis erutus ut puto co
ronam idest gaudium habebis.
Cum ergo singulorum conscien
tie singulis pateant confiteri au
deo: ea quoque peccata cunctis al
terorum patere pro quorum cura
tione tu deo gratosus eris assi
due. non ad tuam confationem:
sed ad magnam dei misericordi
am: cuiusque glorificationem: tu
amque congratulationem. Non
enim pro peccatis maior cordis
angustia premet: scelerum tuorum
magis pudebit quā. aliquem ma
gis olim vulneribus saucium:
iamque ab omni parte sanatum abo
liti languoris molestia premit.
Cum integra sanitas: perfecta
mundicia: plena remissio: secura
omnium offensionum impuni
tas: tibi ex quo attulerit cognitio
vel recordatio peccatorum tuorum

in nullo tibi magis horrore vel pū
sioni valebit quā est modo beato
Petro apostolorum principi ab
iuratio sua contra christum ne
gavit. beate marie magdalene
peccata sua: et multis alijs quibus
multa sunt donata crimina. vnde
super hoc agnitis delictis ve
lut enormi ac feda infirmitate pie
tas virtus sapientia medici qui
te sanauit sublimius a cunctis ad
mirabitur laudabitur et magnifi
cabitur. Laus autem et magnifi
centia glorie dei si bene aduertis
tua gloria est. Hec Anselmus.
Hoc quippe est quod ait aposto
lus Ro. vi. Scimus quoniam di
ligentibus deum omnia coope
in bonum hīs que secundum p
positum vocati sunt sancti. secun
dum propositum. idest secundum
dei predeterminationem vocati sunt
sancti. vnde glo. interli. Scimus
hoc quoniam di. deum idest man
data dei seruantibus omnia pro
spera siue aduersa siue etiam pre
terita peccata conuertuntur in bo
num. idest in eternam beatitudi
nem ut per excellentiam dictum
sit quasi bonum bonorum. Et si
de peccatis remissis a deo sit glo
ria et locunditas quid erit de me
ritis: utique beatus gaudebit se
virtuose vixisse: et carnis mun
di et demonis temptationes
superasse et forte maius erit
gaudium se bona fecisse quam
mala euasisse: et ratio esse po
test. quia ex bonis meritis acqui

Prima gloria anime

ris gloriam illā sempiternā: sicut
et peccato mortali acqris damna-
tionem eternā: et q̄to plura meri-
ta feceris t̄to amplius p̄m̄laberis
dicente xp̄o Joh. xliij. In do-
mo patris mei mansiones multe
sunt. Dom⁹ patris ait Nicolaus
de lyra h̄ vocatur glia celestis in
qua sūt multi gradus et distincti-
ones q̄ q̄tus sit idē obiectū b̄ti-
tudinis nullā diuersitatē h̄ns: tñ
ex parte b̄tōz est diuersitas in p̄ci-
piendo illud obiectū fm̄ varietate
meritorū: q̄ aliq̄ vidēt clari⁹
et fruunt fm̄ maioriatē habitus
charitatis q̄ facit aīam capacē b̄ti-
tudinis. Hec ille. Et reuera si hu-
ius glorie magnū haberemus de-
siderium conaremur ad opa vir-
tutis: et meritoria: sicut sancti qui
tantis desideris conati sūt hanc
gloriā acquirere sciuntis: vigilijs
orōnibus: et alijs opibus charita-
tis. Et vere multū diligenter pro
hac gloriā habenda laborare nos
os attenta solutione xp̄i Luc. xliij.
facta cuius ab eodē xp̄o querē-
ti. Dñe si pauci sunt q̄ saluantur.
Jesus ait dicit. Contendite in-
trare p̄ angustā portā: q̄ multi
dicovobis querāt intrare et nō po-
terunt. An̄ Mico. de lyra sup̄ h̄c
tertium dicit: q̄ in penitentibus ē
tripler difficultas ad opa virtutū
Una est ex corruptiōe nature per-
petri p̄m̄oz parentis ex qua tā-
ta est in humana natura p̄mittas
ad malū: et difficultas ad bonum
fm̄ quod dicitur Gene. viij. sen-

sus et cogitatio humani cordis p̄-
na sunt ad malū ab adolescentia
sua. ¶ Secda difficultas est in plu-
ribus: q̄ ex peccatis preteritis ca-
usatus est in ip̄is peccantibus q̄-
dam habitus: vel saltem dispositi-
o inclinans ad peccata similia.
¶ Tertia ex difficultate opis vir-
tuosi: q̄ virtus est circa bonū et
difficile: et id̄ modus penitēdi ad
b̄ q̄ sit efficax debet cū magno co-
natu fieri. Hec ille. Et hoc est qd̄
dicitur a xp̄o. Contendite intrare
per angustā portā. Et p̄ hoc ē sol-
uitur questio p̄posita de paucita-
te saluandorū. nam pauci respecti-
ue inueniuntur ita feruēde penitē-
tes q̄ non impediuntur p̄ decās
difficultates: id̄ subditur. Multi
querunt intrare et non poterunt et
isti sunt tepidi p̄dictis difficilibus
impediti. Quapropter ait Petr⁹
ij. ca. c. ij. Fratres magis satagi-
te vt p̄ bona opa certam vīam vo-
cationem et electionē faciatis. Mā
q̄to plura bona feceritis maius
gaudiū recipietis. Ex cogitatiōe
igitur et recordatione p̄cōrū p̄
dei misericordiā indultorū et opoz
bonoz sancti dei gaudebunt: et b̄-
erit tertiū. ¶ Quarto beati vide-
bunt infernū et penas damnatorū
quas prudenter euaserunt. Unde
Rehar. In quarto di. l. iij. q. ter-
tij principalis dicit. Sancti mul-
to perfectius vident penam dam-
natorū q̄ damnati cognoscāt glo-
riam eoz: q̄ beati penam damna-
torū vident in verbo et clare in ge-

erit de nostri clara cognitio 62

nerere proprie speculando eo q̄ ta-
lis visio est ad aliquam gloriā acci-
dentalem eorū: q̄ in videndo dei
iusticiam delectantur. iuxta illud
prophete. Et erabitur iustus cū vi-
derit vin. ma. s. laua. in san. pec. 2
illoz penam in cōparatione ad su-
am gloriā p̄siderantes deo gra-
tias vberiores agent: nec eis com-
patiuntur: nec compassione que-
rit passio: q̄ talis non est sine ali-
qua pena: nec compassione qui ē
motus electiū quo quis vult ali-
um a miseria liberari: quia bea-
ti nihil volūt fr̄iū huic q̄ vident
deū absolūtē velle vidēt ac velle sim-
pliciter damnatos in sua pena p-
petua remanere. Hec ille. Et hoc
est quod dicit magister eadez dī.
Sicut inquit sancti tradit et bo-
ni malos et mali bonos vidēt vsq̄
ad iudiciū. post iudiciū vero
boni videbunt malos: sed nō ma-
li bonos. Unde Breg. Infideles
in ymo positi ante diem iudicii si-
deles super se in requie attendūt
quoz gaudia post contemplari nō
possunt. hec ille. De hac autē visio-
ne beatorū respectu damnatorū lo-
quitur magister. c. xl. dī. l. 7. Po-
stremo inquit queritur: an visa pe-
na reprobōz decolorēt gloriā bea-
torū an beatitudinem eorū perfici-
at. De hoc ita ait Grego. Apud
aīum iustoz non suscit beatitudi-
nem aspecta pena reprobōz: quia
ibi iam compassio miserie nō erit
beatorū minuire leticiam non va-
lebit. Et licet iustis sua gaudia

sufficiant ad maiorem gloriā vi-
debunt penas malorū: quas per
gratiam euaserunt: q̄ qui dei cla-
ritatem vident nihil in creatura
agitur quod videre non possint.
Non est autē mirandum si sancti
iam immortales reprobos vide-
ant mentis intelligentia cum p-
phete adhuc mortales videre h-
omnia meruerunt. Egreſſentur
enim electi non loco. sed intelligē-
tia vel visione manifesta ad viden-
dum impiorū cruciatus quos
videntes dolore non afficiēt. sed
leticia satiabuntur agentes grati-
as de sua liberatione visa impio-
rum ineffabili calamitate. Unde
Isa. impiorū tormenta descri-
bens: et eorū visione leticiam
bonorū exprimens ait. Egreſſi
entur electi et videbunt cadauera
viorū qui p̄uatiati sunt in
me et crunt vsq̄ ad satietatem vi-
sionis omni carni. i. electis. Hec
magister. Quale autem et quan-
tum erit istud gaudium in cogi-
tatione tot et tantarū penarū
licet tamen sit gaudium acciden-
tale cogitet qui potest.

Secunda glia
an-
me erit dei tota. i. per-
fecta dilectio. Tunc
enim illud p̄ceptum. Diliges
do. de. t. ex. t. c. t. et to. a. t. et in
to. vi. t. implebitur quod ponitur
Mat. xlii. et Mar. xli. dicitur ex. t.
c. t. et ex. t. a. t. et to. m. t. et to.
vi. t. Et Deute. vi. dicitur. diliges

Secunda gloria anime

do. d. t. ex. t. c. t. z. ex. t. a. t. z. ex. to.
 for. t. Et Lu. x. idem habetur sub
 alijs verbis cum dicitur. Diliges
 do. d. t. ex. to. c. t. z. ex. t. a. t. z. ex. o.
 vi. t. z. ex. o. m. t. q. mens ibi fertur
 in deum totaliter z perfecte quan
 tum est sibi possibile z sine aliqua
 interruptione z hoc modo intelli
 gendo hoc preceptum dicit Au.
 q. mandatum charitatis solum i
 plebitur in prima ubi erit caritas
 perfecta Magister di. xlvij. tertij
 ait. Dilectionis autem modus in
 sinuatur cum dicitur ex. t. c. t. id
 est ex toto intellectu. ex. t. a. i. ex to
 ta voluntate. z ex. t. m. id est ex me
 moria: vt omnes cogitationes z
 omnem vitam z omnem intelle
 ctum in illum conferas a quo ha
 bes ea que scis. illud autem pre
 ceptum non impletur ab homi
 ne in hac vita mortali. ¶ Sed cur
 precipitur homini ista perfectio
 eum in hac vita nemo eam habe
 at. Respondit Aug. q. non recte
 curritur si quo currendum est ne
 scias. M. de lyra dicit sup. Math.
 q. quattuor sunt de ratione huius
 precepti. s. diligere deum ex toto
 corde z ex tota mente z ex. t. a. z. ex
 to. for. Cuius ratio est: quia dilige
 re est actus voluntatis. Duplex
 autem est actus voluntatis. vnus
 est elicitus z alter imperatus. ac
 tus autem elicitus est qui imme
 diate egreditur ab ipsa voluntate
 z iste tangitur cum dicitur. Dili
 ges z. ex. t. c. t. id est ex tota volun
 tate: q. sicut ex corde oritur motus

ad alias partes corporis ita volun
 tas mouet potētiās anime. Acci
 autem imperatus voluntatis est
 actus alterius potētie motu ad
 suum actum per ipsam volunta
 tem. vnde sequitur. Et. t. mente
 Mens enim accipitur ibi pro ipso
 intellectu qui semper deum clare
 videbit. Per voluntatem etiam
 mouetur appetitus sensitivus vt
 conformetur superiori z iste actus
 nominatur cum dicitur: z ex. t. a.
 Per animam intelligitur pars
 sensitiva secundum quod dicitur
 Gen. i. Factus est homo in animam
 viuētem. id est vitam animalem
 z sensibilem. Item per volunta
 tem mouentur potētie executiue
 ad operandum ex dilectione z h
 notatur cum subditur. ex. t. for. t.
 vel ex. o. vi. t. quod idem est. Nec
 ille. Nec omnia complebuntur in
 beatis z in illa felicitate eterna ubi
 videbimus deum sine fine ama
 bimus sine interruptione. lauda
 bimus sine cessatione. Tunc enī
 amor dei possidebit totum cor: z
 sū q. communiter dicitur a mul
 tis in clara visione z perfecta dile
 ctione siue fruitione consistit bea
 titudo. ¶ Sed de beatitudine co
 muniter sic talis distinctio. quia
 vno modo dicitur felicitas siue
 beatitudo vt illud quo formaliter
 intrinsece quis dicitur beatus.
 ¶ Alio modo prout est illud quo
 tanq. a causa intrinseca immedia
 te causatur iam dicta beatitudo
 formalis z intrinsece perficiens ip

sum beatū. ¶ Primo mō appella-
tur beatitudo formalis eoq; sit ali-
qua pfectio inherens ipsi beato.
¶ Secōdo mō appellatur beatitu-
do finalis eo q; sit vltim^{us} finis oī-
um. s. ipse deus. ¶ Prima istarū
beatitudinum dicitur beatitudo creata.
¶ Secōda v^o increata: q; ipsa ē crea-
trix essentia. Atraq; istarū beatitu-
dinum replet et quiescat ipse bti
oī desiderius: aliter tñ et aliter: q;
prima replet formaliter: et iō qñq;
appellat finis intrinsecus q; dicitur
finis quo. Secōda replet et quiescat
finaliter et effectiue et iō dicitur fi-
nis extrinsecus seu finis in quo.
quē alloquens Aug. in li. pfectio-
num ait. Q; fecisti nos ad te Inge-
rum est cor meū donec regescat i
te. Hec at beatitudo creata vt di-
cunt qdā principalius est in actu
volūtatis q̄ intellect^{us}. et rō est q;
sicut inter habit^{us} vie charitas est
donū principali^{us} fm Aug. xv. de
cluitate. Et fm apl^m. i. Cor. xliij
ita inter habitus prime charitas
prie est donū principal^{ius}. sed in pu-
ma nobilior habit^{us} siue nobilior
virt^{us} hz nobiliorē actū. ergo perse-
cte deū diligere q; est actus chari-
tatis patrie ē nobilissimus actus
aie. Eū ergo in nobilissimo actu
principal^{ius} p̄sistat beatitudo: et di-
ligere sit act^{us} volūtatis principal^{ius}
us p̄sistit i actu volūtatis q̄ intel-
lectus. Et q̄uis volūtas nō pos-
sit erire in aliquē actū sine actu in-
tellectus. nō tñ sequitur pp hoc q; i
tellectus sit nobilior: q; licet act^{us}

voluntatis indigeat actu intelle-
ctus q̄tum ad sui initium. indi-
get tñ intellectus actu voluntatis
q̄tum ad sui completum. In
dilectione autem patrie quattuor
erunt gradus.

¶ Nam primo deus vere dilige-
tamq; summa bonitas.

¶ Secundo in se quisq; reflectet
ex amore proprio.

¶ Tertio proximū prosequetur
felicitum charitas.

¶ Quarto corpus suum comple-
ctetur spiritus absq; vicio.

¶ Primo ergo deus vere dilige-
re. Vñ in prima regnabit ordo
charitatis q; est in via p compara-
tionem hoīs ad deū. Unde sicut
deus nūc est sup oīa diligendus
et illud bonū quod est deus maio-
ri affectu ex charitate homo debz
velle ipsi deo q̄ sibi: ita et erit in
patria. Et ratio est: quia quantū
res habet de bonitate tantum ha-
bet de diligibilitate. sed bonitas
dei transcendit bonitatem creatu-
re in infinitum ergo est plus quā
tota creatura diligendus nec est
aliqua bonitas maior: ea ad quas
sua bonitas possit referri. ergo est
propter se diligendus. Talis er-
go amor beatorum erit in patria
continuus et perpetuus. vnde
hoc amore magis viuatur beatus
cum deo q̄ sibi ipsi. Remanebit
et ordo charitatis ad se et ad pro-
ximum: et corpus pprium secun-
dū aliquid qd est in via sicut dila-
rabit israh. Ista dilectio erit perse-

Secunda gloria anime

etia et sine timore seruiit: de quo amore ait Gregorius. ix. moralium ca. xlii. Tunc solum deo obsequia reddimus cum euz propter amoris fiduciam non timemus cum nos ad bona opera affectus non metus dirigit: nam qui a perversitatis opere ex timore restrigitur: perversa libenter ageret si liceret. Nequaquam ego veraciter tractus qui adhuc a prauitatis desiderio liber non est qui vera obsequia deo non reddimus si ex timore mandatis illius et non potius ex amore seruimus: sed cum meriti nostre eius dulcedinis amor accenditur: omne desiderium presentis vite leuigatur. i. transit et a nobis elongatur. immo in redius delectatio. i. presens vertitur atque hanc cum merore mens tollerat cui victa prius reprobo amore seruiebat. unde beatus Job Hoc diuino amore accensus dicebat. te det animam meam vite mee. Hoc amore diuino accensus paulus dicebat. Quis nos separabit a charitate christi Ro. viij. Apostolus enim in hoc ostendit quomodo boni fideles etiam in presenti vita debent firmiter christo adherere per dilectionem et amorem. nihil enim potest hominem a deo separare nisi peccatum Isa. lix. Peccata uestra diuiserunt inter vos et deum vestrum. Dicit ergo Apostolus. Quis separabit nos et tribulatio. i. afflictio corporis: aut angustia mentis. aut persecutio. i. fugatio

de loco ad locum. aut fames. i. penuria cibi. an nuditas. i. penuria vestimenti. an periculum. i. apparatus subditus mortis. an gladius. i. ipsa mors siue diuisio anime a corpore. Certe nihil horum debet nos separare a caritate christi nam charitas omnia suffert: omnia sustinet. i. Cor. xlii. Et bene dicit quod nihil separabit nos a charitate christi quoniam sicut eiusdem. c. viij. dicitur. Non sunt condigne. i. equales passionibus huius temporis licet multiplices. quia temporales et momentanee ad futuram gloriam promerendam. Unde Aug. Tribulatio namque est cum fine. merces sine fine. Et multo maior erit tibi gloria et dilectio dei maior que reuelabitur in nobis. Reuelabitur inquam hic deum amantibus et in charitate decedentibus. Hec enim charitas qua diligimus hic deum super omnia et plusquam omnia est: de qua dicit apostolus. i. Cor. xliij. Charitas nunquam excidit. i. in futuro sed potius augmentabitur. Quanta erit gloria habere deum presentem et videre deum facie ad faciem et toto amore siue perfecto diligere eum. Hoc enim erit finis omnium desideriorum nostrorum. In hoc terminabitur appetitus nostrum ita quod nihil ultra valebimus desiderare. Et ad hoc melius intelligendum attende aliquem multum cupientem aliquam rem: sicut auarus multum cupit aurum

vel argentum. Si talis posset habere omne aurū qđ posset desiderare quantū gauderet. Certe vltimū desiderabilis est beatitudo siue deum videre in se et ipso frui siue ipsum diligere: et sibi quies scđma dicente ppheta. Satiabor cū apparuerit gloria tua. Sed dubitaret qđ vtrūqđ omnium beatorū sit equalis visio et equal dilectio. Respondēdo. In beatitudine est considerare obiectū. s. deū qui videtur siue bonū increatū et hoc erit vnum et idē omnium beatorū. est etiā considerare ipsam dispositionē siue meritā p que meruerūt videre deū clare: et pfecte diligere. et ex parte huius dispositionis vnus erit alio beatorū et ita videbit deus clarius alio et diliget pfecti. Et hoc est quod dicit apostolus. i. Cor. xv. Stella differt a stella in claritate. sic erit et resurrectio mortuorū. capacitas tamen cuiuslibet beati impleta erit p cōparationem ad suā dispositionē: nec vltra desiderabit intelligens se non vltra meruisse sed etiam intelliget se vltra meritū accepisse. Ex dictis patet quod sit deus diligendus in via. et quo modo diligetur in pfa et iste erit primus gradus dilectionis. Secundus gradus erit respectu sui ipsius. nā beatus diligit seipsum maiori dilectione et perfectiori qđ viator diligat se in via. Diliget inqđ ut sibi velit ipsam felicitatem eternā pmanuram. Nam sicut beatus Augustin. et recitat ma-

gister dī. xviii. ceteri dī quattuor esse diligēda ex charitate. Vñ qđ supra nos est. s. deus. Vñ qđ nos sumus. Vñ Tertiū qđ iuxta nos est. s. prim. Vñ Quartum qđ infra nos est. s. corpus. Et hoc est quod ait salomon Ean. li. Ordinavit i me charitatē. Post deū igitur debemus nos diligere et in pfa diligemus maiori affectu qđ primū. Ad declarās Richardus de me. vii. in. iii. ait. Natura itē gra dicitur hominē plus se debere diligere qđ aliū. Gloria etiā ppiā intimi et pfectius respicit illū in quo est qđ aliū. diuina etiā sufficit hoc erigit ut homo plus gaudeat de ppiis meritis qđ aliis. Cū ergo diligere se sit velle sibi bonū possumus loqui de ordine diligendi p comparationes ad bonū volitū et dilectū vel ad intentionē actus volendi. Primo modo quia nullus erit possibilis ad malus bonū qđ tunc habeat: ideo tunc volet meliori malus bonum: et sic sancti volent primo christo ut homini malus bonum glorie qđ sibi et virginī gloriose: et sic de alijs qui plus meruerunt. In statu autem vie non est sic. et ratio est. quia in via minus bonū ē possibilē ad malū bonū qđ illud bonū qđ hz melior eo: excepto forte christo cui non est datus spiritus ad mensurā Ioh. iii. Ideo ex charitate potest sibi optare tantum bonum quantum optat melior se. Loquendo vero secundo

Secunda gloria anime

modo. s. quo ad intentiones amoris maior affectu vult sibi bonum quam cuiusque primo siue meliori se siue minus bono. Exemplum familiare est ad hoc. nam minus diues vult maiori affectu minus bonum quod habet quam diligat victori se maius bonum quod habet: et hoc declaratur magis. Nam per gloriam non tollitur sed perficitur natura: sed in statu nature integre homo nunquam tam dilexisset alium quantum seipsum. natura autem in gloria erit omnino restaurata et reparata: ex hoc patet quod maiori affectione quisque facit ex charitate seipsum diligit quam pro proximo. Quanta erit gloria beatorum se intelligent beatos et in illa gloria confirmatos. Quanta namque gauderet quis avarus si omne aurum quod posse possideret cognosceret vere se habere et in tali possessione sciret se non posse impediri. Ibi ille satius amor quem habemus ad nos cessabit: quo amore iniquo diligimus mundi diuitias. corporis delicias: honores et reuerentias. quo etiam amore spemamus corpus anime et temporalia spiritualibus. nam natura inuersa est in contrarium sue inclinationis ut videtur. nam contemptis virtutibus diligit vicia que sibi sunt notia ad modum sebricitantis et hominis stulti. Iuxta dictum sapientis Prover. i. Usquequo paruuli diligitis insipientiam: et stulti ea que sibi sunt notia cupient. Hec dilectio praua et peruersa rumpit legem nature: legem

scripture: et legem gratie. hec triplex lex rumpitur ex amore diuitiarum temporalium. Eccli. v. Avarus non replebitur pecunia: et qui amat diuitias fructum non capiet ex eis. Eccli. x. Nil iniquius quam amare pecuniam. Hic enim animam suam venale habet quoniam in vita sua plectit intima sua. Alii amant delicias carnales de quibus dicitur Prover. xxij. Qui diligit epulas replebit egestate. Exemplum de diuite epulone Luc. xvi. Alii honores seculares Mat. xxij. Amant primos accubitus in cenis. de his omnibus dicit Eccli. liij. Qui amat periculum peribit in illo. Hi sunt qui odiunt animas suas de quibus propheta ait. Qui diligit iniquitatem odit animam suam. Amant enim contra homines peruriam: mendacia: furta: vindictam proximis: et cetera peccata que ducunt ad mortes gehene. Sed his videtur aduersarii dicere christi Job. xij. Qui odit animam suam. s. in hoc mundo: in vitam eternam custodit eam. Sed respondet gloria dei. Ille non amat: sed odit animam suam in hoc mundo quam diligendo deum potius quam in eum peccet eligere occidere. Hec gloria. Et ita odire habet accipitur pro velle vivere in hoc mundo sine peccato. Et ita dicitur eodem. c. Qui amat animam suam volendo vivere in peccato perdet eam. Et hoc est verius odire quam amare. Sed redeamus ad id a quo disgressi sumus. s. ad amorem illum

quē quisq; beatus habebit in se ⁊ de se. Habebit. n. ad se amorē: q; videbit se vestitū illa veste nuptiali de qua Math. xxiij. Amice quōd huc intrasti nō habēs vestē nuptialem. Ubi ait illi. de lyra. Intrat rer. i. christus vt videat discipulentes. i. erātes in hoc mundo volētes transire ad gloriā celestē. Intrat inq; dupliciter. s. spālter in morte cuiuslibet hoīs qui desiderat puenire ad regnū: ⁊ generaliter intrabit in futuro generali iudicio. Et ait amice. Vocatur autē pctor amicus pp naturam q; ad imaginē dei facta est: sicut ⁊ dixit iude. Amice ad quid venisti. dic ergo. Quōd huc intrasti. i. intrare voluisti nō habēs vestē nuptiales idest charitatem. quam si haberes dignus esses intrare ad nuptias. Hec est enim vt dicit Aug. que diuidit inter filios regni ⁊ pditionis. Sancti igitur in gloria hac veste induti tanq; precioso vestimento se diligent. quia hanc vestez seruauerunt in hoc mundo ⁊ cum ea ad regnum transierunt sicut rex vel regina vel quēcūq; alia persona videns se ornatum vel ornatam precioso vestimento: in tali vestimento gloria-tur quodāmodo ⁊ ideo preciosa vestimenta homines diligenter custodiunt vt in eis loco ⁊ tempore honestiores appareant. Hoc erit ornamentum cōmune: quia nullus erit in illa gloria qui non sit hac veste charitatis indutus.

¶ Sed nungd christiani habebunt aliquē ornatū in se quē nō habebūt scilicet veteris testamenti. Certe dicendū q; sic q; habebūt signū illud qd susceperūt i sacramento baptismi. s. caracterem baptismalem qui est quidam ornatu ⁊ decor anime. ¶ Habebunt qui sunt confirmati alium decorē ⁊ ornatum scilicet. caracterem confirmationis. ¶ Habebūt qui sunt ordinati ⁊ sacros ordines susceperūt alios caracteres. idest alia signa spiritualia que omnia in se cognoscunt ⁊ diligent se: quia talia susceperunt. Gaudebunt de proprijs meritis quibus virtutes acquisierunt que vt cōmuniter dicitur remanebunt in patria: vt de iusticia quam acquisierunt iusta opera in proximum faciendo vt opera misericordiē adimplendo tam spiritualia q; corporalia. de prudentia quam acquisierunt prudenter opera virtuosa dictando ⁊ regulando. de fortitudine quam acquisierunt opera fortia peragendo. de temperantia q; acquisierūt tēperate viuēdo ⁊ sic de alijs q; plus vl' min' meruerūt ⁊ qb' meritis augmētū charitatis habuerūt. Itā ⁊ licet oēs habeāt charitatē: habebūt tñ qdā pfectiorē charitatē alijs s; q; magis se diligēt: ⁊ ita d' alijs vtu-tib'. Sicut. n. videmus q; vestimentum scarletū vel purpure est alio preciosius ⁊ melius: ita i b'is virtutes erūt i qbusdā pfectio-

Secunda gloria anime

res et malos sicut in christo et vir-
gine gloriosa erunt virtutes emi-
nentiores nobilissimae et perfecti-
us quam in angelis. unde de qualibet
persona beata poterit dici illud.
ps. xliij. Assistit regina. id est assistet
regina quia regnabit in illa gloria per-
petuo a dextris tuis in vestimen-
to auro. cir. va. scilicet virtutum.
Nam omnis gloria eius scilicet
filie regis. abintus. id est in anima. et
quantum gloriabuntur et se dili-
gent qui tanta hic meruerunt: fi-
dem christi et bona opera conser-
uando et faciendo. Quomodo igitur
debemus attendere diligentius
ut hanc gloriam acquiramus
ita ut unusquisque nostrum in ea
vocatione qua vocatus est perma-
neat operando virtutis opera. nam
ad hanc gloriam inuitamur et vo-
camur per thema nostrum cum
dicitur. Venite benedicti et cetera
Tertius gradus dilectionis erit
proximum quem quisque beatus
habebit volendo illud bonum eter-
num cuiuslibet alteri sancto: cuiusli-
bet angelo: et etiam cuiusque in il-
la gloria existenti unde istud erit
ad premium licet accidentale a vi-
sione de qua dictum est in prece-
dentibus quia sicut alius est actus
intelligere: et alius diligere sicut
experientia docet: quia multa intelli-
gimus que non diligimus: ita alia
erit gloria: et aliud premium visio
et aliud dilectio unde ibi ad im-
plebitur illud quod sequitur. os.
viii. d. t. c. sed et proximum. t. si

cut teipsum. id est ad eandem beatis-
simam ad quam diligis te. **M**ora-
dum tamen quod triplex est amor. scilicet amor
naturalis. amor carnalis. et amor
spiritualis. Et de istis aliquantulum
est dicendum ut videatur quis amor
maneat in patria ad proximum.
Primus igitur est naturalis quo
pater diligit filium. Et licet amor
iste sit licitus: tamen de se non est me-
ritorius in via: potest tamen fieri merito-
rius si pater diligit filium. quia bo-
nus est vel ut bonus sit: tunc. n. di-
ligit filium non ut filium: sed deum
diligit in filio: et tunc reducit ad
illud preceptum. Diliges primum
tuum sicut teipsum. **A**lia est dile-
ctio carnalis que est inter virum et
uxorem: et ista licet sit licita tamen de se
non est meritoria potest tamen fieri me-
ritoria quando. scilicet. vir diligit uxorem. vel
quia bona est vel ut sit bona: quia tunc
non diligit uxorem ut uxorem: sed
deum in uxorem: et tunc reducit
ad preceptum scilicet. Diliges pro-
ximum tuum sicut teipsum. id est ad
gratiam in presenti: et gloriam in
futuro: de qua dilectione dicitur
Ephe. v. Viri diligite uxores. ut sicut
et christus dilexit ecclesiam et tradi-
dit semetipsum pro ea. **T**ertia pe-
tenti dilectio socialis siue consuetu-
dinis que contrahitur ex consuetudi-
ne cohabitandi colloquendi et puer-
sandi que et licet sit licita tamen non est
meritoria: quia etiam inter animalia
quodammodo reperitur: potest tamen fie-
ri meritoria quando. scilicet. quis diligit: quia
bonus est vel ut bonus fiat Eccli.

vi. Amicus fidelis medicamen-
tum vite: et tunc reducitur ad illud
preceptum. Dili. pri. tu. si. teipsum.
¶ Quarta dilectio est rationalis et
spiritualis quia quod diligit alium ut bo-
nus sit. vel quod bonus est: et ista per
preceptum deum intelligitur. Alii
sunt amores plures illiciti ut est
amicitia mundi: de qua Jac. iiii.
Amicitia huius mundi inimi-
ca est deo. et Jo. in prima cano. in
primo. c. ait. Nolite diligere mun-
dum: neque ea que in mundo sunt. Si
quis diligit mundum non est chari-
tas patris in eo. Et accipitur hic
mundus pro hominibus delectabilia
huius mundi inordinate querenti-
bus. de quibus dicitur Job. i. Et
mundus enim non cognovit. quod oc-
cupatio circa delectabilia mundi
impedit cognitionem dei. ¶ Alia est
amicitia carnalis et mala de qua
dicitur ad Ro. xiii. Carnis curas
ne feceritis in desideriis. scilicet super-
fluis et inhonestis. Hi omnes amo-
res illiciti in illo regno pacis esse
non poterunt: sed solum liciti et ho-
nesti. unde super hoc dicunt quidam
ut recitat Alex. de halis in. li. In
patria non erunt nisi duo amo-
res. scilicet naturalis et spiritualis: sed ad
huc transibit naturalis ad spirituale
unde homo diligit deum maxime in
patria: et angelus similiter. Si er-
go homo magis habeat deum quam ange-
lus. scilicet maiori beatitudine sit beatus
et gloriosus plus diligit homo homines
proximum quam angelum et proximum.
Si vero angelus plus habeat de-

um homo plus diligit angelum: et ita
non erit ibi ordo dilectionis respec-
tu alterius melioris. scilicet quod magis
diliget meliorem quam seipsum ut sit con-
formitas maior diuine voluntati
et ipsorum beatorum. Unde Anselmus
prologyon. c. penult. ait. Inter-
roga intima tua si capere possunt
gaudium suum de tanta beatitu-
dine sua: sed certe si quis aliter esset
quem omnino sicut teipsum dili-
geres qui eandem beatitudinem
haberet et duplicaretur gaudium
tuum: quod non minus gauderes pro
eo quam pro te ipso. Si vero duo vel
tres id ipsum haberent tantum de
pro singulis quantum pro te ipso
gauderes si singulos sicut te ip-
sum amares. Igitur in illa perse-
cta charitate innumerabilium bea-
torum angelorum et hominum
ubi nullus diligit alium minus
quam seipsum: non aliter gaudebit
quisque pro singulis aliis quam pro se
ipso. Si ergo cor hominis est tan-
to bono suo vix capiet gaudium
suum quanto capax erit tot et tantorum
gaudiorum. Considera si potes. At-
tende o cor humanum: cor indi-
gens: cor erumnis plenum. Atten-
de diligenter o christiane si centum
filios haberes quos multum di-
ligeres et videres quolibet ipsorum
regem. quantum gauderes gau-
dio mundano et transitorio. Quantum
igitur gaudebis dum videbis deum
quem plus diliges quam teipsum: quanto
videbis illam reginam celorum super omnes
choros angelorum exaltatam quam videbis

Tertia gloria anime

tot millia angeloz tot millia hominum in diuersis gradibus beatitudinis quos diliges super teipsum. **O** gaudium inestimabile in dicibile quid loquor de te qd non noui: non temptaui non probaui **O** vnam possimus hanc dilectionem et amorem possidere in illa gloria sempiterna. Tunc. n. in talibus beatis erit ois inuidia annullata et ab ipsa patria que tamen in presenti via multum regnat et multos impedire potest ne perueniant ad illud regnum celeste. Hec. n. contrariatur specialiter charitati sine qua nullus videbit deum. Inuidus. n. tristitiam habet in prosperis proximi: et exultationes in aduersis tales similes sunt patri suo diabolo qui de bono dolet: et de malo gaudet. unde Sap. i. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Imitantur autem illi qui sunt ex parte illius. **N**otan dum tamen qd dolor de bono alieno est quadruplex quia. **¶** Vel est primo primus motus ex natura veniens sicut quidam naturaliter sunt inuidi et hoc nullum peccatum est cum nullo modo sit in potestate nostra. **¶** Vel est secundo. primus motus quando. s. appetitus sine completa deliberatione tali passione afficitur et sic est veniale peccatum. **¶** Vel est actus voluntarius deliberatus et sic est peccatum mortale. **¶** Vel trahitur per intentionem extra suam rationem: ut quando dolor de alieno bono surgit ex causa

bona sicut dolet aliquis de bono temporali alterius. qd videt reddi dare in detrimentum anime sue vel in detrimentum communis et talis dolor bonus est. Sed hec oia in illa celesti gloria cessabunt quando diligemus primos nostros. i. omnes sanctos et sanctas sicut nosipsos. Tunc illa prophete verba verificabuntur quibus dicitur. Ecce qd bo. et qd ioc. habra. in vnu. Ad hoc igitur bonus dilectionis vocamur per verba thematis. Venite benedicti etc. **¶** Quarto corpus suum amplectetur etc. Nam sicut dictum est corpus nostrum est vnum de quatuor que sunt et charitate diligenda Unde dicit sanctus Thome. in. iij. **¶** Dilectio charitatis habet fundamentum communicationem beate vite principaliter et gratie scilicet qd ordinat ad ipsam. Hec autem vita tripliciter habet relationem ad habentem charitatem. **¶** Est. n. vno modo in aliquo sicut in principio diffundente vitam istam in aliis et sic est in deo. **¶** Est autem in patria post resurrectionem in anima sicut in participante principaliter **¶** Est tertio in corpore per quandam redundantiam: et de hac redundantia dicitur cum de gloria corporis dicem. Et hoc de secundo principali.

Tertia gloria anime erit perpetua et firma celo. Hec enim gloria non erit transitoria sicut gloria mundi

erit perpetua ⁊ firma tentio 67

di sed erit permanens ⁊ nunquā habebit finem ⁊ hec est vna conditio propter quam est appetibilior ⁊ magis opranda q̄ si esset transitoria. Et h̄ firma tentio erit propter quattuor.

C Primo pp̄ dei promissionem.

C Secūdo pp̄ stat⁹ immutationē.

C Tercio pp̄ mentis q̄tationē.

C Quarto pp̄ p̄letas reditōnē.

C Dico primo q̄ h̄ gloria erit permanens propter dei p̄missionem. Deus. n. non potest fallere nec falli: nam si falleret nō esset verax qd ei repugnat cum ipse sit p̄ma veritas ⁊ h̄ cognoscant beati. s. q̄ si potest fallere. Et q̄ igitur p̄miserit eis hanc felicitatem esse perpetuam certificabuntur q̄ semp sic erunt in tali gloria. O quanta fecunditas. o quanta leticia habere certitudinem de tali gloriosa ⁊ felici vita. Quot sunt in mundo qui valde gauderent si essent certi de gloria huius mundi cum. s. habent abundantiam rerū mundi. s. auri ⁊ argenti ⁊ olum aliorum que in hoc mundo sunt sicut sunt honores: delicia ⁊ diuitie. Certe multi sunt quibus sufficeret hec glia si intelligeret magnitudinē h̄ celestis glie nec dīlas h̄ glie mūdi ⁊ illius. **P**rima. n. differentia glorie mundi ad gloriam paradisi est: q̄ gloria mundi est exterius gloria vero patrie celestis p̄ncipaliter interius in anima. Unde in hoc mundo abundantes quattuor patiuntur plures tristitias

nec eas possunt repellere nec se vindicare de iniuriis: pro ut plures appetunt. In ista vero gloria celesti nulla erit tristitia nec aliquis iniuriam patietur: sed omnia erunt summe leticie. **S**ecunda differentia est: quia gloria mundi est incompleta: q̄ quantūcūq̄ quis plura habeat: adhuc multa eidem deficiunt sicut videmus ad experientiam. In ista autē gloria nihil deerit: q̄ est status oīum bonorum aggregatione perfectus. ut ait Boetius libro tercio de consola. prosa. li. **T**ercia differentia est: q̄ gloria mundi est transitoria sicut videmus. Ubi ē nunc gloria sapientis salomonis quam regina saba voluit videre. Sicut dicitur. iij. Reg. r. Regina saba audita fama salomonis venit temptare eum in enigmatibus ⁊ ingressa: cum comitatu multo ⁊ equis hierusalem ⁊ diuisiis: camelis portantibus aromata ⁊ aurum infinitum nimis ⁊ gemas preciosas venit ad regem salomonem. Videns autem regina saba omnem sapientiam salomonis ⁊ domos quas edificauerat ⁊ cibos mense eius ⁊ habitacula seruatorum ⁊ ordines ministrantium vestesq̄ eorum ⁊ pincernas ⁊ holocausta que offerebat in domo domini non habebat sp̄m. dixitq̄ ad regē. Ver⁹ est sermo quē audiui in terra mea super sermonibus. r. ⁊ super sa. r. ⁊ nō credebā narratib⁹ mibi: dōc

i. iij.

Tertia gloria anime

ipsa venit et vidi oculis meis et probavi quod media pars mihi nuntiata non fuerat. beati viri et beati fui. et. hii qui stant coram te semper et audiunt sapientiam tuam. Et sequitur capitulum. Magnificatus est ergo salomon super omnes reges terre diuitiis et sapientia et vniuersa terra desiderabat videre vultum salomonis ut audiret sapientias eius. Que omnia fuerunt figura illius glorie celestis quantum terrena possunt nos in cognitionem eternam manuducere. Sed attende glorie huius transitum Nam sequitur capitulum. Rex autem salomon adhaesit mulieres alienigenas multas filias quoque pharaonis et moabitidas et amonitidas ydumeas et sydonias et etheas. de gentibus super quibus dicit dominus filiis israel. Non ingrediemini ad eas. his itaque copulatus est rex salomon ardentissimo amore fueruntque ei uxores quasi regine septingente et concubine trecentae et auerterunt mulieres cor eius. Cumque iam esset senex deprauatum est cor eius ut sequeretur deos alienos et colebat salomon asaron deam sydoniorum et moloch ydolum amonitarum et thamos deum moabitum. Tunc edificauit salomon fauim thamos ydolo moab in monte qui est contra hierusalem et moloch ydolo filiorum amon: atque in hunc modum vniuersis vxoribus suis alienigenis. Dixitque dominus salomoni. Quia habuisti hoc apud te: non custodisti pactum meum

et precepta mea que mandauisti: bi dirumpens scindam regnum tuum et dabo illud seruo. t. Ecce qualis fuit et quomodo infirma gloria salomonis. Et in fine capituli dicitur. Dies autem quos regnauit salomon in hierusalem super omnem israel. liij. anni sunt dormiuitque salomon cum patribus suis sepultusque est in ciuitate dauid patris sui. Sed ubi nunc gloria alexandri. Ubi gloria karoli magni et ceterorum que potenter regnarunt. Certe verum est quod dicitur Sap. v. scz. Transierunt omnia illa tanquam umbra etc. Non sic de gloria illa superna que perpetuo durabit. Nam super hoc est articulus fidei cum dicimus Credo carnis resurrectionem et vitam eternam. hanc promissit christus ait. Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. Mat. liij. Et Mat. v. Beati pauperes spiritu. q. ip. e. re ce. Et ca. vi. i. Qui facit voluntatem patris. m. q. in ce. est. i. int. in reg. ce. Et Mat. xxv. di. Ibunt hii scz peccatores in supplicium eternum. Iusti autem in vitam eternam. Ad hanc igitur vocamur. cum dicitur. Venite benedicti etc. C. Secundo dixi quod hec gloria erit permanens propter statum etc. Secundum docto. subtr. di. liij. pmi di. quod status non videtur esse nisi stabilis permanentia firma legibus sapientie. Sapientia vero diuina sic statuit voluit et ordinauit quod post hanc vitam creatura rationa

erit perpetua et firma tentio 68

his cessaret in merendo vel demerendo: sed quod diu sumus in hoc modo possumus bene agere et male. post mortem vero ab his cessamus et ratione pulchre sensus vita vocatur via. vita vero qua post mortem corporalē viuemus vocatur terminus ad quem. Iuxta illud quod ait apostolus. Heb. xliij. Non habemus hic manentem. sed suum. Ingrimus. Cum igitur peruenimus ad ciuitatem illam celestem et obtinuerimus quod ingrimus cessabit motus noster. et sic erimus de mansione illa perpetua securi quasi de habitatione christi meritis et meritis si ad etatem merendi peruenimus acquisita. Ibi erit status meriti et charitatis. et in isto statu homines beati assumunt ac ordines angelorum ita quod aliqui erunt eis equales in gloria vel etiam maiores. Cum enim beatitudo siue gloria preterite dicat habitum siue actum nobilissimum creature rationalis perfectissimum est ipsius creature consummationem. Sciendum tamen quod in creatura multe sunt dispositiones ad hanc gloriam. Quedam sunt dispositiones recte cuiusmodi sunt habilitates naturales in dicitur ipsi nature rationali per quas habet aptitudinem ad beatitudinem seu gloriam sicut ratio imaginis. Quedam sunt medie et iste sunt gratie gratis date que de primo disponunt ad gratiam gratum facientem ut scientia bona voluntas etc. Quedam autem sunt propinque et immediate sicut gratia gratum faciens seu charitas que sunt dispositio-

nes necessitatis ex pacto diuino quando insunt finaliter. Et sic igitur naturales habilitates maiores et erpediciores sunt quantum est de se in angelis quam in hominibus: tamen alie dispositiones sicut gratie gratis date et gratum facientes possunt esse equales vel maiores in multis hominibus: quam in multis angelis. Non est enim inconueniens quod de multis gratias gratis datas dederit multis hominibus quas non dedit multis angelis qui mouent et adiuuant naturales habilitates ad bonum gratie et glorie. et per tale exercitacionem et adiutorium potest homo ad equelem cum angelis gratiam gratum facientem ascendere. Item his gratiam gratum facientem et bene utens ipsas potest sibi mereri per ipsam habitationem augmentum gratie: et ita de gratia minorum in maiores potest proficere. Quoniam igitur diuturnius tempus datum est homini ad merendum quam angelis fuerit datum. Quia angeli non habuerunt nisi modicum tempus. licet per gratiam quam bene vti sunt magnam gloriam meruerunt. hinc est quod per multiplicem actum gratie homo potest se disponere ad tantam vel maiorem gratiam quam habuerint angeli. Secundus igitur dispositionem gratie introducit forma vltima. sicut patet de beata virgine que quia gratiam omnibus angelis excellentiorem habuit. ideo exaltata est super omnes choros angelorum et dignitas

Tertia gloria anime

de premiis et locis. Alii autem sancti secundum proportionem et equalitatem gratie assumunt ad diversos ordines quod quidam assumuntur ad ordines seraphin. quidam ad cherubin. et sic de aliis. et forte multi super omnes ordines: quod fuerunt in gratia et meritis gratie privilegiati. Prostrato certum est quod omnia merita nostra efficiantur et virtutes habent a merito Christi et ita cooperantur meritis Christi omnibus meritis nostris aliter. non. non sufficiunt merita nostra. Non sic autem angelis. quoniam ut dicitur Hebr. ii. Ausculta angelos apprehendit sed semen abrahe. Quia igitur meritum Christi preceedit a gratia prima quasi infinita. id est virtute meriti Christi cooperantis meritis sanctorum hominum quod non in vacuum gratiam Christi receperunt sed secundum illam profecerunt secundum posse suum potest fieri quod meritum hominis scilicet maiorem habet efficaciam respectu primi quam habuerit meritum angelis. Quia igitur status beatitudinis erit in celo empyreo ut dicitur est prius in quo celo est immutabilitas et perfecta stabilitas beati certi erunt quod erunt in sua beatitudine perpetuo manebunt et in illis ordinibus angelorum in quibus assumpti erunt. Iste igitur est status ad quem vocamur per nostrum thema. Venite ben. etc. Tercio dicitur quod hec gloria erit perpetua propter mentis quietationem. Ubi sciendum quod creatura rationalis ideo quod talis est facta est ad imagines dei in potentia cognoscendi et diligendi. Sicut dicit Augustinus. Nam

hoc ipso quod est expressa imago dei habet necessariam ordinationem et relationem ad ipsam nec conservatur nisi in ipso. et idem ipse deus est immediate finis creature rationalis et ultimus et idem summe nata est delectari in ipso. Hoc ipso autem quod summe nata est delectari in ipso et perfici nata est ipsum summe diligere: quod summa delectatio non potest esse sine summa dilectione. et idem naturales habent potentiam ad ipsum summe diligendum sibi indita et impressam secundum quod vult Augustinus. li. de tri. Et et dicit Boetius li. de pso. psa. ii. quod meritis hominum inserta est summi boni cupiditas. quod tamen ista potentia est respectu superioris se. idem licet sit naturalis tamen est ex se insufficientis et incompleta. et idem non potest erire ad actum nisi perducens aliquod superius quod sit proportionabile tamen potest esse quod actui quod est obiecto. Hoc est charitas siue gratia. idem sine ipsa non potest naturalis potentia amativa dei indita creature rationali in actum erire. hoc est in actum diligendi summe siue ad diligendum deum super se et super omnia sine charitate. Tenenda est igitur ista sententia: quod minus videtur extendere posse nature et diminueret privilegium charitatis et gratie. Sicut ergo videmus quod materia habet potentiam naturalem ad omnes formas. et tamen ad illas non attingit sine educente: sic et videmus quod creatura rationalis. naturalis habet potentiam ad gratiam et beatitudinem: quod tamen ex se non potest erire in actum perfectum siue educente siue adiutorio determinato et ordi-

erit perpetua et firma tentio 69

hato a datore illius potentie. Ex-
plum habemus de oculo cui licet
data sit potentia videndi colores:
non tamen potest eos videre sine adiuto-
rio lucis exterioris. Exemplum
filii de aue cui desunt penne: que
tamen naturaliter habet potentiam
et aptitudinem ad volandum et appe-
tit hoc et intendit ad hoc et mouet
se: sed tamen non erit in actu perfe-
ctum volandi: donec dentur sibi
penne. Et hoc est quod dicit Aug. in
li. de fide ad petrum in hec verba.
Spiritus eternos hoc est imortales
creauit deus et elus facultatem atque
intelligentiam: cogitande: cogno-
scende: diligendeque diuinitatis in-
seruit: quos tamen creauit ut etiam
per seipsos eum diligerent. Aptitu-
do enim predicta auctoritate a beato
Aug. appellatur facultas diligendi
Adueniente igitur gratia perficitur ip-
si voluntati facit ipsam exire in ac-
tum summe dilectionis: ac per hoc
facit experiri et gustare quod dulcis
est dominus: et per hoc mouet ad ipsum
deum summe diligendum: et in eo ge-
ratur. et super hoc per cognitionem hu-
iuse generationis certificatur quod in hac
gloria perpetuo manebit. vñ Ber-
ta. xii. de diligendo deo dicit. Et si
introductus fuerit seruus bonus et
fidelis in gaudium domini sui. et
inebriatus ab ubertate domini dei
tunc enim ebrius miro quodam
modo oblitus sui et a se velut de-
ficiens penitus totus perget in
deum. et deinceps adherens vñ
cum eo spiritus erit: arbitror prophetas

hoc sensisse cum diceret. Intros-
bo in potentiam domini: domine memo-
rabor iusticie tue solius. Item in
eodem libro dicit quod ibidem quartus amo-
ris gradus perpetuo possidebitur:
cum summe et solus diliget deus: quia
nec nosipsum nisi propter ipsum iam
diligemus. O beatum gaudium
O amor sanctus et castus. O dul-
cis et suavis affectus. O pura et
desecata intentio voluntatis. Sic
affici deficari est. Quod enim nulla
aque modica multo infusa vino
deficere a se tota videtur. unde et
sapor vini induit et colorem. Et
quomodo ferrum ignitum et can-
dens igni simillimum fit pristina
propriaque erutum forma: ita inebri-
ata ille amore suauissimo tota
deficata erit. et in deum transfor-
mata et tota a se ipsa deficiens. Et
quia nihil aliud appetere valebit. om-
nis sui desiderii compos quisque be-
atus in hanc pacem et quietem perma-
nebit. Ad hanc autem quietem per the-
ma nostrum aduocamur. scilicet Veni
te benedicere etc. Ceterum quarto quod
habetur firma tentio propter comple-
tam reditionem. Videmus. n. quod dum
circumimus faciendo circulum re-
dit ad punctum a quo incepit: tunc
quiescit et amplius circulariter non
mouet: sic creatura rationalis cum
mediate a deo sit creata cum ad ip-
sum redit per gratiam et gloriam tunc ge-
scit et habet quod ipse deus dicit. Apoc. i.
Ego sum alpha et omega. principium et fi-
nis. Et puer. xvi. scribit. Vniuersa
sa per semetipsum operatur deus. hic

quarta gloria anime

est finis noster quez quotidie pe-
timus: quez quotidie desiderare
videmur dum oramus dicentes.
Aduentat re. t. Hoc regnum pe-
timus aduenire a xpo nobis pro-
missum christi passione et sangui-
ne q̄sitū ut qui christo in seculo an-
te seruimus postmodū cū ipso
regnante regnemus. Bñ autem
regnum celeste petimus: q̄ est et
terrestre regnū cui si renunciaue-
rimus regno eterno regnabim⁹.
Sed orantes nō infructuosos nec
nudis precibus ad deū veniam⁹:
q̄ scriptum est Mat. vii. Nō oīs
qui dicite mihi dñe dñe: intrabit ī
regnum celoz. Multī enim sicut
dicit apls ad Titū. i. Conscientur
se nosse deum factis aut negant
Recordari illius petitionis mīis
filioz zebedei. Mat. x. vbi dr. Q̄
accessit ad xpm mater filioz zebe-
dei cū filiis suis adorans et petēs
aliquid ab eo. Qui dicit ei. Quid
vis. At ille. Dic ut sedeāt hī duo
filii mei unus ad dexterā tuā et ali-
us ad sinistrā in regno tuo. Rñ-
dens aut̄ iesus dixit. Nescitis qd
petatis. vbi ait Chrys. Res. n. pre-
ciosa vili precio non pparat. Ma-
gnū laborē necesse est nobis im-
pendere si volumus ad celestia re-
gna puenire. Regnū. n. dei est pri-
mū in intentōe: si vltimū in ere-
cutōe. vñ Chrys. super illo verbo
Mat. vii. Querite primū regnū
dei et iusticiā eius. ait. Regnū dei
est retributio bonoz opeꝝ iusticiā
aut̄ est via pietatis p quā itur ad

regnū. Si ergo die et nocte cogi-
tes qualis erit glia scōꝝ vel qualis
erit interitus impioꝝ. necesse ē ut
aut pp timorē pene territus rece-
das a malo: aut pp desiderū glie
excitatus festines ad bonū. Et si
quotidie cogitaueris q̄ sit iusticiā
dei et qd odit et qd amat ipsa iusti-
cia oñdet tibi vias suas: nam iusti-
cia sicut odiētes se fugit: sic amā-
tes se segtur hec Chrys. Unde er-
go si vis redire ad principū tuū
ad deū tuū ut sequaris iusticiā.
q̄si h̄ est via q̄ te ducit ad regnū
eternū ad qd cū redieris securus
es q̄ nūq̄ eribis xpo dicēte Joh.
vi. Eū q̄ venit ad me nō eliciā so-
ras. Ad hāc igitur securitatē et re-
gnū ppetuū inuitamur p vba
assumpti thematis. Venite bene-
dicti etcetera.

Quarta gloria anime

q̄ i regno celesti erit vñ
gaudiū et leticia. De
hac aut̄ leticia siue gaudio q̄runt
docto. et spāliter Ricar. d. me. vii.
di. xliiij. quarti. Utrum in volun-
tate beata sit idem realiter fructio
et gaudiū. Et respondendo ait.
Quod fructio et gaudiū beatoꝝ
non sunt realiter. idem. Illa enī
fructio est summo bono clare vi-
so perfecto amore inherere prop̄
seipsum. Amor autem gaudiū
non est. Causatur enim gaudiū
ex amari boni presentia. vnde bea-
torum gaudiū est aliqua spi-
ritualis passio in voluntate cāta

erit verum gaudium et leticia 70

et perfecto amore summi boni ad
clarā visionē et perfectā dilectio-
nem vntē aīe seu sibi pntis. b. Ri-
char. Unde videm⁹ qñqz q. ma-
ter tenerrime diligēs filiū: n̄ gau-
det ēt si ipsum videat et habeat p-
sentē et seraf actualiter in amores
alias ipedita ab h̄mōi gaudio p-
pter aliquā infirmitatē. Hoc erē
plū clare manifestat dilectionem
et gaudiū non esse idē. In illa ta-
men magnifica gloria n̄h̄l pote-
rit ipeditare qñ er dilectione pfecta
sequit̄ maximū gaudiū. An̄ idēz
doctor qñe sequēti recitat duas
opiniōes. ¶ Unā q̄ dicit q. q̄uis
gaudiū beatorū sit beatitudinis
quoddā accidētale cōplementūz
ab ipsa beatitudine inseparabile p-
quācūqz virtutes creatā. cū non ē
de eētia beatitudinis. essentia. n.
beatitudinis p̄sistit i perfecta con-
iunctiōe creature rōnalis cū deo
gaudiū at̄ b̄tōz nō est de rōe hu-
ius p̄iunctiōis cū nō sit visio nec
fructio. Nec ē sūma securitas o q̄
dictū ē. sed ē aliqd cātus ex istis.
An̄ est p se effectus beatitudinis
de necessitate psequēs ad ipsam.
hec ille. Exēplū videmus o igne
de cuius essentia nō est calor: sed
ē sequit̄ de necessitate nature ad
ipsum. ¶ Aliā at̄ opiniōē recitat
of. q. alijs videt q. gaudiū sit de
essentia beatitudinis: q. est de ra-
tiōe pfecte vniōis voluntatis cuz
sūmo bono. Volūtas. n. vn̄f sū-
mo bono nō tñ mouēdo se ime-
diate in ipsuz propter se q. motus

ē amor fructus: s. ēt immediate patiē-
do ab eo que passio est gaudium
Que istarum opiniōum sit verū
or pro nunc non diffinit: sed hoc
certum sit q. in illa coniunctione
et vniōe anime nostre ad deum
erit summa delectatio. ¶ Franci-
scus de marchia in fine quarti su-
per sententias dicit cum prima
opiniōe q. beatitudo non consi-
stet in dilectione. q. ipsa est passio
consequens actum dilectionis.
hec ille. Hoc utiqz gaudiū erit.
C. Euacuās gaudiū mundanū.
C. Inebriās subiectū humanū.
C. Non generās vllum fastidiū.
C. Sed satians hominis studiū.
C. Primo dixi q. hoc gaudium
euacuabit gaudium mundanū
imo qui gaudent hic illic gaude-
re non poterunt. hī sunt de quib-
us dī. Sap. ii. Venite fruamur
hōis q̄ sunt et vtamur creatura tā
q̄ i iuuetute celeriter vīno p̄cioso
et vnguētis nos impleamus et nō p-
tereat nos flos t̄pis. Coronemus
nos rosis an̄qz marcescāt. Tales
sūt mūdāni q. estimāt hoies soluz
ad hoc factos vt hic accipiāt cō-
solatiōes suas. De qb⁹ eodem li.
Sap. xv. dī. Estiauerūt lufuz eē
vitā n̄fāz et puerfationē vite cōpo-
sitā ad lucrum et oportere vnum
quēqz etiam ex malo acgrere. ¶
gaudiū mundi quot homines
de illo inestimabili gaudio non
curantes decipis: quot ad in-
ferna deducis nouit deus: imo
sunt adeo fatui q. dum n̄l ad-

quarta gloria anime

uersi nil mali temporalis eis euenit
dicunt se a deo diligere non consideran-
tes illud. Act. xliij. Per multas
tribulationes oportet nos intrare in re-
gnum dei. Et. i. Ps. lliij. Si iu-
stus quidam uir saluabitur impius et pec-
cator ubi parebunt. Et uere illud
exemplum in uita beati ambrosij scri-
ptum est bene memorie commendandum
Cum ibi legimus quod cum ipse
ambrosius romam pergeret. et in qua-
dam villa tuscie apud quendam ho-
minem nimium locupletem hospitatus
fuisse illum hominem super statu suo sol-
licite inquisit. Cui ille respondit. Sta-
tus meus esse bene felix existit et glo-
riosus. ecce enim diuitijs habun-
do infinitis seruos et ancillas quod
plures habeo. copiosam filiorum
et nepotum turbam possideo et omnia
semper ad uotum habui. nec unquam mihi
aliquid aduersus accidit uel quod
tristaret euenit. Ad audiens am-
brosius vehementer obstupuit et
his que secum in comitatu erant di-
xit. Surgite et hinc quod citius fugi-
amus: quia dominus non est in loco isto se-
stinate nec in fugiendo moram facite
nec hic disulna uelatio nos compre-
hendant et in isto pariter nos inuol-
uat. Cum ergo fugerent et aliquan-
tulum processissent subito se terra ap-
peruit et hominem illum cum uniuersis
que ad illum pertinebant. ita absorbit
ut nullum inde vestigium remaneret
Ad cernens Ambrosius dixit. Ec-
ce fratres quod misericorditer deus
parcit cum aduersa tribuit et seuer-
te facit cum semper prospera largit

In eodem autem loco souea quidam profun-
dissima remansisse dicitur. que usque ho-
die in huius testimonium perseue-
rat. Quod quoniam igitur periculum omnia
huius mundi prospera: omnia gaudia
et uana huius ad nutum. Queramus
igitur gaudere in futuro et si gaude-
re hic uelimus gaudeamus omnes
in domino iuste uiuendo. deo nostro obe-
diendo. quia ex hoc gaudio imperfecto
ad illud gaudium perfectum transibimus.
Vnde apostolus Phil. lliij. Hoc du-
plex gaudium insinuas ait. Gaudere
in domino semper hoc bona usque in finem
persequendo: iterum dico gaudete.
Quasi diceret ex hoc gaudio quo
bona agitis in gaudium perfectum transi-
bitis. Et christus dicit discipulis suis. Jo-
h. xvi. Amen amen dico uobis. quia
plora et flebitis. uos. mundus autem gau-
debit. uos autem contristabimini. sed
tristitia uestra uertet in gaudium
Hoc est gaudium plenum atque per-
fectum quo omne gaudium euacuabi-
tur fatum et mundanum. Tales beati
semper gaudebunt in domino. Ad
hoc igitur gaudium vocamur. cum dis-
cimus in themate. Venite beati. etc.
Secundo dicitur quod hoc gaudium
adimplebit subiectum humanum
dicente propheta de sanctis et ele-
ctis electis in gloria. Inebria-
buntur ab ubertate domus tue et
tor. uolup. et potabis eos. Quod
exponens. Sal. de lyra ait. Inebria-
buntur. id est saturabuntur ab ubertate
domus. id est domus celestis glorie
et tor. uolup. et potabis eos. Hoc inquit
additur ad ostendendum perfectiorem

erit verum gaudium et leticia 71

refectiois glorie. qz apud nos re-
fectio pñcit ex cibo et potu. Hec
ille. Et bñ inebriari dicunt. quo-
niam beatitudo cōsistit in perse-
ctiōe cōpletissima. Ibi. n. hō erit
cōpletissimus in morib⁹. in scien-
tijs: et in delicijs. Quilibet enim
potētia habet ibi sūt pñctissimū
cōplementū. nam intellectus est
pñctus in scientijs. volūtas i de-
licijs. Irascibilis in eminentijs.
Est enim rationalis q̄ rēdit ad ve-
rum et ideo perficitur i veritate sci-
entiarum. concupiscibilis q̄ rēdit
in bonū: et ideo est ibi bonitas om-
niū deliciarū: irascibilis que rēdit
ad arduū: et iō est ibi arduitas om-
niū dignitatū: honoz: et emnētia-
rum. et ita gaudio et leticia cōple-
bitur creatura rōnalis: hoc est q̄
summe desideramus. s. delicias
et gaudent vivere. Si. n. spes su-
turoz bonoz est hōi maxima de-
lectatio. quid erit et q̄ta ipsa de-
lectationis possessio. Vere mirabi-
lis inestimabilis erit illa delecta-
tio. Sic igit viuiamus ut hāc de-
lectationē hoc pñctissimū gaudi-
um habeamus. Nūc igit non de-
lectemur in malis delectatiōibus
quibus diuersimode homines a
diabolo capiūt. Dicis. n. Gen. iij.
Vidit mulier q̄ bonum esset li-
gnum ad vescēdū: et pulchru o-
culis aspectuq; delectabile. tulit de
fructu illi⁹. et comedit: deditq; vi-
ro suo. Hoc fuit lignum de quo
prohibiti⁹ fuerat ade ne comede-
ret. cōtra quod faciētes primi pa-

rētes. qz delectati sunt paradisus
perdiderūt. Q̄ deus quot homi-
nibus delectationes carnis: dele-
ctatiōes mundi: vestiu⁹ ornatus
in viris et mulieribus erūt cā dā-
natiōis. Iō dicitur Luc. vi. Ne
vobis diuitibus q̄ hīc habetis cō-
solationem vestrā. ue vobis q̄ satu-
rati estis. qz esuri. et. ve vobis qui
ridetis nūc: qz lugebitis et flebitis
Delicie enim mūdi hī in principio
sunt dulces: i fine vero sunt ama-
re nimis. Ideo dicit Job. Apo.
c. xliij. Quātū glorificauit se et in
delicijs sūt rātuz date illi tormē-
tum. Delicie enim sunt laquei dia-
boli quibus quasi totus mundus
capit sicut ad oculū videmus: vñ
similes sumus allecibus q̄ vbiq̄
qz lumen viderint idē taliter dele-
ctantur q̄ illuc pcurrunt et capiūt-
tur. Fugiamus igit has delecta-
tiones et ingramus illā supernaz
delectationē q̄ nō habebit finem.
Illa enim est perfecta delectatio
que acquiritur. vias vite inseque-
do. vnde propheta. Notas mihi
se. vi. vite adim. me. le. cuz. vul. e.
o. i. d. r. v. in finem. Ad hanc igit
tur delectationem inuitamur cuz
dicitur nobis. Venite benedicti.
et. Tertio dixi q̄ hī gaudium
sue delectatio nō generat vllum
fastidiū. Hec enim est vna differē-
tia inter gaudia et delectatiōes mū-
di et paradisi. Quia hec gau-
dia mundi tandem fastidiunt:
et displicentiam ganerant. Vide-
mus enim quod si quis gaudeat

quarta gloria anime

In deliciis carnis vepore in bibendo et comedendo quatenus cibi sint boni vel vana optia finaliter vertunt in nauseam. Immo possunt nocere ad mortem. Considera omnia falsa in quibus homines solent gaudere et letari siue sint honores. siue dignitates: carus: coree: et cetera humilissimi omnia habent finem triste. Prover. xliij. Risus dolore miscebitur. et extrema gaudij lucrus occupat. Gaudium autem et delectatio glorie celestis nunquam displicebit: sed semper placebit. Immo visio dei et delectatio erunt tante complacencie et delectationis quod ut dicit per. c. i. praefero cano. Ipse deus est in quem desiderant angeli prospicere. Se querit gloria. Cur cernere desiderant cuius faciem cernere nunquam cessant. Et solute ipsa gloria quod contemplatio diuine patrie ita angelos beatificat. ut eius visa gloria satiens et eius semper dulcedinem quasi nouam insatiabiliter siue insatigabiliter esuriant. Et Grego. Celestes deliciae habite appetitum excitant. terrene autem fastidium generant. Ecl. xliij. Qui edificat me adhuc esuriat. propter hoc dicit sponsa. c. v. quod sponsus eius est totus desiderabilis. et Bester vlti. Valde admirabilis es domine et facies tua plena est gratiarum. Hoc est puerit ipse hominibus beatis qui erunt in illa gloria sicut angeli dei. Et hoc est multum difficile nobis ad intelligendum. scilicet esse in tanta delectatione et nunquam fastidiri: sed semper iocundissime illam posside-

re: sed ita est certitudinaliter. quia aliter non esset summa felicitas si aliquid triste posset illic accideret. Hoc gaudium et hanc delectationem spiritus diuino faciente intelligens regius propheta ait. Gustate et videte. quod sua est deo. Vbi ait. Vici. de lyra quasi diceret per experimentum potestis probare quod suavis est dominus. Et loquitur ad modum hominum dulcedinem vini probantium. quod primo modicum degustant et ex hoc cognita eius dulcedine alliciunt ad amplius gustandum. Sic homines deuoti percipientes aliquid de dulcedine dei alliciunt ad amplius gustandum. Aduertendum tamen quod probantes dulcedinem vini illud modicum quod gustant super linguam diu retinent. Sic sentientes diuinam dulcedinem debent eam quod diu possint retinere: quod hoc est quoddam primum dulcedinis beatitudinis future: propter quod sequitur. Beatus vir qui sperat in eo. Talis enim gustatio diuine dulcedinis augere spiritum future beatitudinis. Et licet apud homines nimia familiaritas aliquid quando pariat preceptum. talis tamen familiaritas dei ad homines quae ei conueniat in patrie vitam suam dulcedinem magis augere reuerentiam filialem hominis ad deum. idem subdit. Time domine. o. s. e. q. n. est in o. t. e. Ex hoc. n. quod sentiunt in se diuinam presentiam. modo predicto sufficit eis pro omni bono. imo alia bona eis desuperant: nisi quatenus necessitas exigit hec de lyra. Si igitur deus tantum sapit in via quod faciet in patria cum

erit verum gaudium et leticia 72

videbitur facie ad faciem. Hec igitur
summa delectatio nunquam fastidietur
nunquam displicens, sed semper quasi
nova reficiens huius non erit fi-
nis. Deus meus quid nobis sa-
perent omnia hec mundi gaudia: he-
delectationes quibus tantum ad-
heremus. Certe hec omnia reputare
mus velut amara: et diceremus
cum apostolo. Phil. iij. Que fuerunt
mihi lucra hec arbitratus sum pro
christum detrimenta. Et vere si
hanc maximam delectationem bene
attendamus ea que putamus lu-
cra ut abundare divitiis honori-
bus et delictis mundi reputabimus
detrimenta et inepta. Ideo sequitur
Dicit inquit paulus est immo de-
trimentum esse propter eminentem
scientiam iesu christi domini mei
propter quem omnia detrimentum feci et
arbitror ut hercora ut ipsum lucrifi-
ciam. Quod ibi. scilicet in christi visione
erit summum gaudium ad quod vo-
camur per thema propositum. Veni-
te benedicti etc. Quarto dictus
est. quod ibi quiescit hominis studium. stu-
dium est vehementer ad applicatio-
nem ad aliquid pagendum. Contra. n. hominis
studium et applicatio tantum per intellectum
quod per voluntatem est ad hoc quod hec
teris desideramus quod desiderius
si compleatur delectat animas. Prov.
xlij. Omnes autem homines. ut dicitur. i. Metaphisice
naturaliter scire desiderant
et omnia imperfecta naturaliter desi-
derant perfici et maxime creatura
rationalis desiderat pervenire ad gau-
dium eternum dicente propheta. quem

admodum desiderat cervus ad fon-
tes aquarum ita de. a. m. ad. r. deus.
Si. a. m. ad. d. son. vi. Iam omnes de-
bemus studere et omnem diligentiam
appondere ut ad id quod desideramus
attingamus. Sed quomodo verum est
quod super omnia deus videre in gloria
desideremus et cum eo gaudere cum
paucos ad hoc se disponere per vi-
tam videamus. Ad hoc ait Ricardus.
de media vii. dist. xlix. quarti. i. q. ii.
principalis. Quod beatitudo dupliciter
potest considerari in generali in qua
est bonum quoddam sufficientis-
simum: vel in speciali. scilicet in quantum
consistit in clara dei visione et im-
perfecta eius dilectione et gaudio quod
habetur de dei bonitate presenti per
claram eius visionem et imperfectam
dilectionem. Primo modo beatitudo
est omnibus hominibus nota. Quilibet
namque scit quod est bonum et quod est sufficien-
tissimum. Secundo modo non est omni-
bus nota. unde non omnes eam appetunt
sed primo modo omnes eam appetunt:
quod appetitus eius naturalis est. Unde
Augustinus. xliij. de tri. ca. viij. Dicit quod
ad appetendum beatitudinem natura com-
pellit cum summe bonus et immuta-
bilis et beatus creator hoc indidit.
Dicit et glo. super illud psalmi. Beata
gens quod aius est naturaliter capax
beatitudinis. nulla autem creatura ca-
par naturaliter alicuius boni derelicta
omni naturali inclinatione. Bonum. in. liij.
dist. xlix. q. ii. Ad hoc idem inquit.
Duo sunt que faciunt appetitum. scilicet pue-
nitentia et indigentia. Unde igitur anima ratio-
nalis creata est ad dei imaginem et si

quarta gloria anime

multitudinem facta est capax boni
suff. ciētissimi. 7 ipsa sibi non suffi-
cit cū sit vana 7 deficiēs ideo di-
co q. verā beatitudinē appetit na-
turaliter. Et sequitur. Dēs ergo
habent appetitū beatitudinis ve-
re in generali. 7 habent cognitio-
nē in generali. Dēs enī credūt q.
beatitudo sit bonū quod sufficit
7 oēs illud appetunt in spāli vero
quando assumit hoc sufficere. s.
honorē vel potentiā errat cogni-
tio 7 declinat affectio. Est silē de
eo q. vult emere aurū: 7 frustū au-
ri credit cē auricālcū. Si queras
ab eo quid velit emere, reponde-
bit. aurū. Si queras qd frustū?
Rūdebit q. hoc: demonstrato au-
ricālcō. Similiter si ab auaro q-
ras verā appetat beatitudinē verā
7 velit habere? Rūdebit q. sic. Si
queras quid velit. verū paradīsus
vel denariū? Rūdebit denarium.
Et huius ratio est. q. hic credit
sufficiētiā 7 ibi nō est. Si queras
quō cognoscit in generali. dico
q. innata ē illa cognitio. Si q-
ras per quid. Dico q. sufficiētiā no-
scit p. indigentia. Si opponas q.
seruatio non est via cognoscendi
habitū. dicendū q. est quedā in-
digentia oīno priuās quedā dis-
ponēs 7 inclinans. 7 hec est ratio
cognoscendi. vnde si materia ha-
beret potentiā cognoscendi: co-
gnosceret vsq. formā ad quam
inclinatur 7 dispositionem. Hec
Bon. Sed vere p. fidē aliā habe-
mus cognitionē de vīta eterna.

Scimus enī q. resurgemus 7
in corpore 7 in aīa simul in illa cē-
lesti gloria perpetuo manebimus
Sicut plus dices euz de vnione
corpis ad animā tractatim? qre
studīū nrm 7 vehemēs applica-
tio debet esse in nobis: circa ea q.
ducunt ad hoc gaudiū: q. finis
imponit necessitatē his que sunt
ad finē. Hoc est dictu q. si finem
nostrū que est gloria eterna veli-
mus assequi oportet nos sollicite
prudenter 7 attente scire omnia
ex ea que sunt gaudij huius media
acquirendi. Sicut enī videmus
q. ignis quia appetit sursum esse
ideo semper ascendit 7 tendit sur-
sum. ita 7 nos si desideramus ve-
re 7 non fecte gaudia paradīsi. de-
bemus semper faciem cordis nri
habere sursum. q. illa gaudia sunt
desiderabilia sup. aurū 7 lapidem
preciosus multū 7 dulciora super
mel 7 fauē. vt dicit ps. Ceruus
enī calefact? in venatīōe nō cō-
suevit sistere in riuulo sciēs q. ibi
ad plenū nō posset recreari. s. cur-
rit vsq. ad fontē siue ad lacuz aq.
abundantē: vbi pfecte recreatur
7 refrigerat. Sic vere desiderius
nrm nō d. esse ad riuulū bonorū
mundi: q. ibi nulla est facietas. s.
celeriter obem? currere 7 a iuuen-
tute iclpere hmodi cursuz: q. nesci-
mus qū moriemur. debem? inq.
currere ad fontē paradīsi vbi pfe-
cte poterim? recreari vt possimus
dicere cū pphā. Perficit pedes
meos tāq. ceruorū 7 sup. excelsa

erit verum gaudium et leticia 73

statuē me. In hoc siles eē obe-
mus onagro q̄e asin? siluestris q
q̄q̄ multū siciat nūq̄ tñ vult bi-
bere aquā turbidā: imo expectat
clarā iuxta illd. ps. Expectabunt
onagri iust. In quo pculdubio
instruimur q̄ sitis et ardo: deside-
riū nři nūq̄ d; b̄bere aquas tur-
bidas voluptatis carnis et mūdi
q̄ nō faciāt: s; aquas claras et mū-
danas grāt et glorie. qd̄ ē cōtra
pctōres imundos q̄ magis d̄side-
rant aquā turbidā hui? mūdi. de
gbus Ro. i. Tradidit eos de? in
desideria cordis eoz. et. Abstine-
te ergo vos a carnalib? desideriis
q̄ militant aduersus aīas. i. Pe.
ij. Et studete peruenire per bona
opa ad illud regnū vbi huiusmo-
di desideria saturabit et cōplebit
Nā ad hoc excitati p̄ thema no-
strū cuz dicit. Venite b̄ndicti. et.

Quinta gloria aīe i
celesti pa-
tria erit oīuz rex abū-
dātia. **Q**uari q̄ tan-
tuz desideratis abūdantiā auri et
argēti. **Q** supbi q̄ desideratis sub-
limitatē honoz et dignitatum. **Q**
voluptuosi gulosi et carnales qui
desideratis saturari bonis vniis.
et p̄ciosis cibis dimittite hec fa-
tua que vere nō faciāt: s; cito finē
habent. sicut dictū ē pri?. Atten-
dite ergo ad hāc glīaz: q̄ ibi abū-
dabitis oībus bonis p̄ciosissimis
de hac abūdantiā ait p̄pheta in
ps. Ego dixi i abūdantiā mea nō
mouebor in eternū. Sed notādū

est q̄ sicut abundātia floz i arbo-
re ē cā abundātie fructuū: ita abū-
dantiā v̄tutū et grāz est cā abun-
dantiē gaudioruz. Ideo ait xps.
Mat. v. Nisi abundauerit iusticia
v̄ra plusq̄ scribāz et phariseoruz
nō intrabitis i regnum celoz. Ita
ecōtra erit abundātia penāz q̄
sicut hic abundauerūt in culpa:
ita i inferno abundabunt in pena
ps. Retribuet abundanter scz de-
us faciētib? supbiā. In celo igit
erit abūdātia omniū bonorum.

Quod obiecto omnia cōtinente.

Quod subiecto oīa possidente.

Quod proximorum sociatione.

Quod optimoz cōparatione.

Quod primo igit erit abundantiā
omniū bonoz ex obiecto. i. ex dō.
q̄ oīa cōtinet bona. Vñ apostol?
ad Ephe. ij. ait. Deus aut̄ qui d̄s
ues ē in misericordia p̄p̄ nīmiā
charitatē suā qua dilexit nos cuz
essem? mortui in pctis n̄ris qui
v̄lūficauit christo cui? grām su-
mus saluati et cōresuscitauit et cō-
sedere fecit in celestib? in christo
iesu vt ostenderet in sc̄lis supue-
nientibus abundantes diuicias
gracie sue. Diues ergo deus in
in se: diues. i. copiosus fuit in m̄-
sericordia q̄ propriū ē eius m̄-
sereri et parcere. p̄pter nīmiā cha-
ritatem suā. et non p̄pter merita
n̄ra cum essemus mortui pecca-
tis et filij ire. idest nati in peccato
originali conuulificauit nos
xpo: nos sibi p̄ fidem formatā in-
corpando: cui? gfa sumus sal-
b. ij

quinta gloria anime

uati in spe. s. et cōresuscitauit fili-
ter in spe. et cōsedere ēt fecit i spe.
vt ostenderet post hoc seculuz di-
uicias gr̃e sue. i. oia bona celestis
glorie cuius ipse est premiū. vñ al-
phorabius li. de causis ppositōe.
xx. ait. Prīmū est diues p seipsuz
et est diues malus. Et rōnem red-
dit cōmentū eiusdē ppositiōis di-
cens. Illa res diues magis q̃ in-
fluit et non fit: influxio sup eam p
aliquem modoz relique at q̃ sunt
intelligibiles aut corpore sūt non
diuites p seipsas: immo indigent
vno de influēte sup eas bonitates
et oēs gratias. hec ibi. Has diuiti-
as diuine maiestatis melius vide-
bimus cū ipsas possidebimus cū
deū habebimus qñ nūc hec a no-
bis sunt abscondita: sed p fidem et
spē certā: si bñ egerimus quasi iā
possidemus. Sicut mercator cū
iam emit et soluit aliquā rem p̃cio-
sam: licet nondū principaliter ha-
beat reputat se illā rem h̃re et ma-
xime si sit certus q̃ ab aliquo non
possit imp̃diri eius principalis
possessio. Vere deus adeo est di-
ues et oibus bonis abūdans vt si
mille mūdōs cogitarem et illos
haberemus i dñto: talis possessio
nihil esset cōparatiue ad diuicias
diuine bonitatis: qñ finiti ad infi-
nitum nulla est ppositio. Non igi-
tur apponamus cor n̄m ad diui-
cias huius mūdī que impediūt
ab eternis diuitiis: qñ scriptū est
Matth. xix. Facilius est camelum
per foramen acus transire q̃ diui-

tem intrare regnum celoz. Sed
hoc mirabiliter videtur cū plures
diuites sint saluari fm fidem no-
stram: et in veteri testamento et in
nouo. Nonne legimus plures re-
ges scōs esse vt Henricū impera-
torem et Ludouicū regem fran-
cie et alios multos. Quid est hoc
igitur q̃ a r̃po dicitur facilius est
ea. et c. Qñ primum est impossibi-
le. s. camelum transire p foramen
acus. ergo et secundum Chrys. su-
per Matth. dicit Appositio diuiti-
arum maiorem apponit flammaz
et vehementior: sit cupidō. Et q̃
cupiditas est venenum charitatis
ideo possessio diuitiaz reddit ho-
minem difficilē ad perfectionem
acquirendam. Unde ille iuuenis
cui dicit christus. Si vis perfect⁹
esse. i. ascendere ad statum salutis
necessarium: vnde contemnendo
oia temporalia. et vende que h̃es
et da pauperibus propter deum:
q̃ abijcere temporalia propter oī-
tationem non est meritorū. sicut
aliqui philosophi fecerunt et ha-
bebis thesaurū in celo et veni et se-
quere me. In sequela. n. christi p
opera charitatis consistit perfe-
ctio principaliter. A paupertate
autem voluntaria inchoatiue per
modum remouentis prohibens:
quia per hoc aufertur cura tem-
poralium que impedit animum a
dilectione dei et disponitur anim⁹
ad libere deo vocandum. Cū autē
audisset verba christi adolescens
abijt tristis: quia nimis amabat

erit omnium rerum abundantia 74

possessiones terrenas vel plusquam
talē perfectionem. Et id nō poterat
ad perfectionē voluntarie paup-
tatis ascendere. Et ideo dicit xps
Amen dico vobis q: difficile di-
ues intrabit in regnū celorum.
Matth. xix. Id dicit q: sit impos-
sibile sed difficile est diuitias pos-
sidere et nō teneri nimis amore ea-
rum. q: secundum q: dicit Aug.
In epistola ad paulinum. Bona
terrena diliguntur artius ade-
pta q̄ percipita. Aliud ē. n. velle i-
ncorporare que desunt: aliud iam
incorporata diuellere. Illa. n. ve-
lut extranea repudiuntur. Ista ve-
lut membra p̄scinduntur. Red-
dunt ergo hoīem difficilem ad p-
fectionem acq̄rendā: non tñ faci-
unt impossibilē: q: abrahā fuit p-
fectus vt habetur Gen. xviij. Id
dicit Eccl. xliij. Bt̄as diues q̄ inuen-
tus est sine macula et qui post au-
rum abiit nec sperauit in pecunie
thesauris. Quis est hic et lauda-
bimus eum. Quasi diceret. Vix et
cū difficultate inuenitur. Ex quo
ps q: nō loquitur de quocūq: di-
uite: sed de diuite cōstituēte sinez
in diuitiis pp qd̄ ap̄s Collocess.
liij. Vocat talē diuitē auarū et aua-
riciam dicit esse seruitutē idolorū.
Id. similis ē ydolatre p̄ quāto aua-
rus colit pecuniā suam studiose
Talis fuit ille diues de quo dici-
tur Lu. xvi. Fortuus ē diues et se-
pultus est in inferno. et factū est vt
moreretur mēdicus et portaretur
ab angelis in sinū abrahe: q̄ nunc

est in celis possidēs deum disti-
mum vt dicit statī. Ex deo igitur
oīa bona eminenter p̄tinentē et in
bonitate sine cōparatione quicūq:
creata excedere beati erunt diui-
tes: et in oībus diuitiis abunda-
bunt. Venite igitur be. et c. Et se-
cundo diriq: i gloria paradisi erit
oīum rez abundantia ex subiecto
possidente. Posset. n. qs dicere.
Et licet deus sit diues: dubitat
tñ an ille diuitie qbus est diues
sint in p̄tate cuiuslibet beati. Dico
tibi q: sic. Possidebis. n. deū ad
voluntatē tuā: q: ipse erit premiū
et salariū laboris nostri. Sicut. n.
qd̄ labore iuste acquiratur dicitur
esse acq̄rentis: sic deus erit noster
Si. n. dicamus nunc q: deus sit
noster q̄to magis dicemus tñc.
Dicimus. n. nunc illud ps. Dñe
dñs noster q̄ admirabile et c. Et
forte posset dici q: nūc noster ē de-
us p̄ creationē. p̄ gubernationes
et redēptionē. Dico tñ q: tunc erit
n̄ p̄ possessionē: q: nūc a nob̄
poterit tolli quin illum videamus
illum diligam? in illo delecterim.
Istud premiū et ista possessio vo-
catur. Lu. xliij. Cena magna. vñ
de ibidem dicitur. Homo quidā
fecit cenam magnam et vocauit
multos. Sed hēc poterunt meli-
us applicari ad ea que dicuntur
de gloria corporis. Sed quare
homines presentis temporis ad
hanc possessionem siue ad hanc
abundantiam non attendūt. Cer-
te hoc contingit ex tribus. p̄: imō

quinta gloria anime

igitur est ignorantia eterne retri-
butionis: scdm est nō amor vtu-
se opationis. tertiu est defectus di-
uine dilectōis. Ex illis oritur ide
uotio impseueratā. tarditas: oci-
ositas: dilatio circa bonū opus fa-
ciendū: remissio circa iceptū. ad qd
possessionē vocamur. dicēte aplo
Thelā. ij. Testificati sumus vo-
bis vt ambuletis digne deo q vo-
cauit vos in suū regnū z gloriā.
Ideo de nolentibus attēdere ad
hanc vocationē pqueritur dñs ip-
se. Prover. i. dicēs. Vocauī z re-
nuistis: extendi manū meā z non
sult q aspiceret. desperistis oē p-
siliū meū z increpatōes meas ne-
glexistis. Multi sunt quos de^o vo-
cat dicens. Venite z man^o adiu-
trices extendit dādo eis p-
siliū qñ a pctis resurgent qñ vitam
eternā merebunt z viā eis edoctā
nolunt aspicere: qz noluerūt acci-
pere disciplinā indurauerunt faci-
es suas supra petrā z noluerūt re-
uerī. Jere. v. Figurati sūt tales
per reginā vasti. de qua dicit Be-
thel. ij. Quod rex assuer^o vocauit
reginā vasti p nuncios. sed ad re-
gis imperiū venire ptempnit pp
quod irrevocabili snā p-
uata est regno. Rex assuerus interpretatur
beatitudo z significat deū qui est
beatitudo nra. Regina vasti q de-
bebat esse regi subiecta z obediēs
significat quēlibet nrm qui debet
esse subiect^o deo elus observando
inādata. sed qz noluit obedire p-
uata ē regno: ita qz noluerit obedi-

re deo p-
uabuntur illo celesti re-
gno in quo est oīum rex abundan-
tia. Attēdamus igit vt possimus
obtinere illā supremā abundantiā.
de qua dicit in themate. Venite. zc.
Cōtū tertio q in glia erit oīum
rex abundantiā ex primoz associa-
tione. Ibi. n. qlibet prim^o oīa sua
coicabit alteri suo primo. Tunc
n. verificabit illud Act. ij. Quod
dictū est de aplis: hēbant oīa coia
Si ergo faciēte charitate apli ha-
buerunt oīa coia quare nō magis
credendus est de btis q charitate
pfecti erunt inter se veri amici q
oīa habebunt coia. Hoc ēt fuit in
statu Innocētie q oīa erāt cōia. vñ
Isti. dicit. Scdm legē nature: qd
est oīum possessio z oīum vna li-
bertas. Ita inqt Alex. de hāis q
vnusquisqz vsus fuisset illis fz be-
neplacitū volūtatis ordinate. Sic
absqz dubio credendū est q in il-
la beatitudine erit tanta dilectio z
tanta charitas. vt oēs cōicēt alijs
sua bona. Vñ erit ibi inquit An-
selmus li. de similitudinib^o amicit-
tā q in inimicitia pueri nō pōt.
Nullus tñ hic hz amicitia q con-
verti nō possit in inimicitia. ideo
hic nullus amicitia seruat: sed ibi
quantū seipsū qsqz tñ z tādū di-
liget z aliter. Sed nec video quā
aliter esse possit pferri cū oēs vnū
corpus xpi sint. z xps qui est ipsa
par ē caput oīuz neqz minori se af-
secu cōplectant qz mēbra vnus
corpis sibi inuicē copulant. Abū-
dans ergo erit in dilectōe qñ hēc

erit omnium rerum abundātia 75

fuerint tibi in possesse. Ex hac
maxima amicitia erit oīz bonoz
cōcatio. Et sequitur in eodē li. So
cietas illa iustoz nil poterit velle
diuersū. sed eandē volūtatem sp
habebūt. Corpus vnū erimus: ec
clesia vna erimus. Spōsa xpī eri
mus quiscunqz ibi erimus. Ipsa
dei volūtas nōn erit in tua diuer
sa: sed sicut tu vis qd ille: ita in cū
ctis ille: qd tu. ¶ Sed forsitan di
ceres. Eya si deus et oīs illi brōz
eetus nollēt qd ego: tūc et augmē
tum mei boni nollēt mecum qd
ego: ibi non velle non potero: ero
itaqz p velle meo de maioribz in
celo hinc tue ibecillitati rīdeo. qz
si ēt beato petro par in glia cē vo
lueris erit. In gloria dico. qz vt
petrus si in plōna velle nō poteris
nā si hoc velles teipsū cē nihil vel
les qd velle nequibis. Sed neqz
illi in glia equari si meritis eius i
par fueris velle poteris. quia pul
cherri mā illius corpis cōpositio
nem quā in hoc cōspiceris viola
ri plus oī cōmodo amabile. Necqz
n. in humano corpe vel pes loco
aut officio man? sūgi croptat aut
os siue nasus vbi oculi sunt: aut
oculi vbi os vel nasus relictis se
dibus suis cupiūt trāsserri. Eodē
mō in illa admirabili et glorifica
ta dispositōe et eque disposita glo
rificatiue brē ciuitatis dī. ita qsqz
qd adeptus fuerit amabit vt statū
suū potiori gradu mutari non ve
lit. Quare: Et cuiqz satis erit sua
felicitas. et beatitudo sibi p meritis

suis misericorditer impleta. Am
plius si hi q iā tunc in ipsi corpis
vnitati locati fuerint maiora qz
sint adepti desiderēt eo ipso mise
ri essent: qz nōdū haberent qd vel
lent. Ad erit itaqz oībus oīs suffi
cientia quā pficiet i singulis vna
nimis et plena cōcordia. Adali ve
ro in discordia tāta psistent vt cor
pus et aia semp dissideant: nas
et corpus aiam odio habebit et qd
male vnqz cogitauerit et aia cor
p? q male cogitata ope cōpleuerit.
pro qb? oībus torq̄bunt in penia.
hec ille. Et q̄cunqz noluerit deus
quilibet ēt nolet brās: et gaudebit
de qbuscūqz gaudebit de? licet nō
ita intēsiue. Et ita de qbuscūqz
gaudebit vn? brās gaudebit et ali
us: et ita erit gaudiū idicibile gau
diū iestabile cuiuslibz bti et abun
dātia maria bonoz spūaliū et icō
pabiliū maior qz sint oīa bōa cor
poralia q fuerūt si et erūt: imo qz
oīz q possēt imaginari. Si. n. nē
gaudem? cū gaudentibz? de fī apo
stoli. Ro. xij. Quantomagis ibi
gaudendum erit cum gaudenti
bus. Quale gaudium qualis et qz
ta erit ibi abundantia leticie et ex
ultatiōis cogitet qui pōt. Ad hāc
supabūdātē leticiā vocamur pti
nue p iternā ispiratiōē et eternā p
dicationē et alia mīta. Venite be.
et. C Dixi q̄rto q i glia erit oīz
rep abundātia et optioz pparōe et
uites enim huius mundi. et licet
possideat plura. n tñ sil oīa posses
sa itelligūt: nec p pñs sil actu dili
b. lllj

Sexta gloria anime

gant: sed successive et sic eorum delectatio nunc de isto: nunc de illo scilicet de virore: nunc de pueris: nunc de argento et auro: nunc de tali possessione vel tali. Non sic erit in beatis imo simul omnia. scilicet deum et creaturas intelliget et diliget et de omnibus gaudebit. Intelliget enim illud summum bonum ab eis possessum virginem gloriosam dei matrem angelos et omnes simul beatos et de omnibus istis tantam abundantiam gaudij habebit quod nullus mortalium experiri possit et erit simile sicut nunc est de beatis angelis qui nos custodientes nunquam perfectum intendentes non minus semper contemplantur divinam maiestatem dicente christo Math. xvlij. Angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in celis est. ubi Mat. de lyra. Quia quantumvis mittatur ad rerum temporalium administrationem tamen semper deo inheret per apertam visionem. Et Math. xxij. dicis quod in resurrectione homines sunt sicut angeli viviuentes. ait idem doctor Mat. de lyra visione et fructu dei. Iste modus habendi tot et tanta bona cum delectatione simultanea erit alius ab omnibus modis habendi in hoc tempore. Ad enim anima non possit simul esse intenta diversis operationibus diversarum potentiarum intente: hoc est propter ibecillitates virium suarum. Unde simul non potest intenta esse multum circa regimen corporis et circa operationes spirituales. Sed tunc anima beata per ha-

bitum glorie vigorosa poterit simul intente esse et circa corpus sicut necesse erit et circa dei contemplationem. unde non impediret ab uno per aliud. Et exemplum habemus de anima christi que simul habuit intente et actus pertinentes ad statum viatoris et ad statum comprehensoris. et hoc fuit propter perfectionem eius in natura sua: et in actibus potentiarum. Habuit enim perfectam similitudinem et vigorem potentiarum. et similiter dicimus de anima beata. Sic igitur beatus poterit multa valde que facient ad beatitudinem essentialem et accidentalem intelligere simul. Hec igitur abundantia rerum tantum nos debet allicere ad bene agendum in hac vita ut mereamur habere quod dictum est et satiari. dicis ergo in themate Venite benedicti.

Sexta gloria anime erit honor magnus et insuperabilis. Nam sancti erunt beati per deuotionem. Secundo filii per adoptionem. Tercio reges per exaltationem. Quarto dii per participationem. Sed forte alicui videtur satis inconueniens tot et tanta de gloria celesti predicare cum generare tedium possint hominibus. Respondeo quod verum est quod in deuotis et querentibus leticiam et delectationes presentis seculi hec omnia tedium afferent: sed certe deuotis et ad hanc gloriam tendentibus

erit honor magn⁹ ⁊ insuperabilis 76

minime h̄ erunt onerosa. In deuotionis igitur possunt esse tediosa q̄ nō intelligunt: imo nec intelligere volunt qd̄ in ipsa vita beata sint habituri. Quid igit̄ iquit Anselmus in li. de similitudinib⁹ agē dū ē vt hec illis aliquatenus sapiant ⁊ aliquantū sapientibus magis sapiat: ⁊ sic ad opa bona erigant. Puerorū more cibandos estimo q̄ si aliqui aliquod grossius pomū edendum p̄cipiūt illud obdentium teneritudines: ⁊ oīs angustiam assumere nequeunt si p̄ illorū capacitate prius non fuerit particulatū diuisum. Ita diuidamus in partes illa magna gaudia illa maxima bona q̄ beati sunt possessuri. Et ne vt melius eluceant ⁊ amplius desiderantur consideremus q̄ in hac vita mens bene regulata audius appetit ⁊ ex his plectemus illa beatos habituros in eterna vita. h̄ ille. Adhuc quatuor premissa a bonis hoībus appetunt in hac vita. s. vt sint sancti vt sint filij dei. vt bene regant se ipsos: vt de⁹ eos inhabitet p̄ gratiam ⁊ sic dii sint per participationem. Atq; viri boni ⁊ deuoti h̄ oīa appetūt que excellētius in illa vita gloriosa eis cōcedentur ⁊ dabunt. Erūt nēpe sancti p̄ deuotionē. ¶ Abi sciēdū q̄ deuotio vt ait De. de bethono est illa virt⁹ que quis se totum deo deuouet ⁊ dedicat: qua ē totus vacat virtutibus ⁊ viciis a se euellit ⁊ eradicat q̄ insuper totus fert̄ in celestibus

⁊ terrena villipēdit. videt̄ ergo q̄ vir deuotus est idē q̄ vir p̄fectus virtutibus ⁊ gratiis totus plen⁹. Et hugo dicit q̄ seruor bone voluntatis quē mēs cohibere nō valēs certis inditiis manifestat. Certe in illa vita beata erit marie seruor beate voluntatis qm̄ non poterit deum non diligere. imo cōfirmata erit in dei amore: sic q̄ semper diligit ipsum: ⁊ oīa p̄ ipsū. ¶ Deuotio nāq; ē qua dator munē seipsum largit̄ qua factor si derum hac vita sentit̄ q̄ quicquid est a sepe dulciter lenit̄. In deuotione siqdem seipm̄ de⁹ largitur. Cor enim humanū nunq; per deuotionē madesceret nisi ros diuine gr̄e desuper descēderet. De. n. est sicut vinea balsami que preciosissimā deuotionis guttā in fialis diuersorū cordium diuersimode se fundit. ¶ q̄ ample. o q̄ abunde se fundit illud balsamū p̄ciosissimū in aiabus sanctorū. Cogitare nullus mortalī pōt. ¶ Secundo deuotio ē illa uirtus qua deus in suo fonte solet sentiri ⁊ qua in terris pōt percipi. Nulla enī alta uirtus ita gustat deū sicut deuotio qua deuotionē mēs fertur i deum: sed hic imperfecte. in priā vero perfecte. ¶ Tertio deuotio ē illa uirtus qua oē aduersum ⁊ asperū dulciter lenit̄: nā constat q̄ deuotio oēm tristitiā fugat: ⁊ quicquid est in rebus onerosum ⁊ asperum dulce facit. Sed in illa requiescit erit deuotio ad deum q̄ nihil

Sexta gloria anime

triste nihil molestum ibi poterit
esse. Erunt igitur sancti sine terra
sine affectione mala p. deuotionē
vnde sanctitas adeo est vniuersa-
lis bonitas q. ea habita necesse ē
hoiem in cunctis particularib. vir-
tutibus eē ornatū. Si enim vna
virtus deficeret: sanctus non eēt.
Et hoc erit in illis beatis: id meri-
to dicetur sancti ut possint tūc di-
cere illud. Eccli. xliij. In ciuita-
te sanctificata similiter regem. ad
hanc igitur sanctitatem inuitamur
dū dicitur in themate. Venite be-
nedicti zc. **C**Secūdo dicit q. bea-
ti erunt filij p. adoptionē. filij na-
turalis z legitimus succedit here-
ditati paterne. Sic filij dei succe-
det hereditati patris sui. s. christi
Gala. iij. Si filius z heres p. de-
um ipsum adoptatē. Filio enī
adoptiuo debet aliqua pars here-
ditatis s. m. leges ait Mico. de ly-
ra. Ipse. n. dñs deus tenet natu-
rā vituli marini qui natat in mari
z graditur in terra filiosq. suos i
terra generat atq. parit: s. ipsos fi-
naliter ad mare reducit. Sic de-
per grām in hoc mundo fideles
suos generat z producit: s. tandē
post hunc mundū ipsos ad mare
s. ad abundantiā paradisi ducit et
regni celestis successores tāq. le-
gitimos filios eos facit. Joh. viij.
Qui facit petri seruus ē peccati.
seruus at non manet in domo in
eternū. filius at manet in domo
in eternū. Dec. n. filiatio hīc inci-
pitur. Si p. n. deo obeduerit

mus tūc quidē filij erimus h. z in
eternū. Si. n. gloriosum est homi-
ni eē filiū regis q. to magis glo-
riosus erit nos eē filios dei regis
regū z cū ipso manere in illa au-
la sūme glorie in deliciis paradisi
vnde p. n. celestis cuilibet beato
dicet illud Luc. xv. Fili tu semp
mecus es z oīa mea tua sunt. At-
tendamus igit ad hāc filiationē
Sicut dicit. i. Jo. iij. Videte q. lē
charitatē dedit nobis deus pater
vt filij dei nominemur z simus.
Videte ergo. i. diligenter attendi-
te q. lē charitatē oñdit nobis de-
us vt vocaret nos filios. ideo di-
cit vt filij dei nominemur z sim.
Et notant dicit simus. Multi enī
nominant filij dei quoz aliqui nō
sunt filij: sed putantur. Sed vere
si noiamur filij dei etiā possum.
esse si in nobis nō steterit. Joh. i.
Dicit eis p. tatem filios dei fieri.
Et sequit eodē. c. Charissimi nōc
sumus filij dei supplē si volumus
z nondū apparuit quid erimus
Dei mus q. n. cum apparuerit: si-
miles ei erimus q. n. videbimus
eum sicuti est z oīs qui habet hāc
spem in eo sanctificat se. sicut z il-
le sanctus est. i. imitat. sanctitates
put possibile ē. hunc in quem est
spes n. a quotidiana vocamus pa-
trem euz dicimus. Pater n. qui
es in cellis. Hic pater dicitur om-
niū generatū rōe creationis.
addit tñt. M. de lyra nosse. q.
est pater specialis iustoz per gra-
tiam adoptionis. Dicit insuper

erit honor magnus et insuperabilis 77

qui es in celis. quod licet sit in omni-
bus per essentiam: presentiam: et
potentiam. est tamen speciali modo in iu-
stis per gratiam. specialissime vero
excellenter eius relucet in sanctis per
gloriam. Alexander de halis dicit:
quod pater in illa oratione accipitur ef-
fentialiter et dicitur pater non per adop-
tionem que gratia adoptionis et si non
communis omnibus actu: est tamen com-
munis omnibus potentia. Qui enim
dat talenta sua unicuique secundum propriam
virtutem paratus est dare grati-
am adoptionis unicuique facienti
quod in se est. unde sicut speciei con-
uenit ratio universalitatis uniusco existente in
divisum non universalitatem que est
actu sed que est potentia: ita gratia
adoptionis dicitur communis omnibus non com-
munitate que est actu: sed que est po-
tentia. Non tamen peccat ille qui est in
peccato mortali dicendo orationem
dominice duabus de causis.
Prima est quod hec oratio communis est et
dicenda est in persona ecclesie que
in se multos filios adoptionis ha-
bet. Secunda est quod sicut petitiones
septem sequentes depravatue vel op-
tatiue orationes sunt et non indicati-
ue. Si captatio benivolentie magis
intelligitur optatiue quam indicatiue ab
illo qui est in peccato mortali. Il-
le ergo qui est in peccato mortali non
potest dici pater indicatiue. id est indi-
cando se esse filium actualiter: potest
tamen dicere optatiue. Hec Alexander
In gloria vero quilibet dicere po-
terit per indicatiue. quod vere erit fili-
us per gratiam et gloriam in eternum:

ideo ad hanc filiationem instra-
mur specialiter cum dicitur in thema-
te. Venite benedicti etc. Tercio
dicitur quod beati erunt reges per exalta-
tionem. in illo. n. regno celorum qui
libet erit rex. Rex dicitur a regendo
ut inquit Origenes. Si ergo ani-
mus in te regat: et corpus obtem-
perat: ille vicia freno sobrietatis pre-
mas merito rex vocaris. Sic rex
diceris in hiis inferioribus: sed ibi
aliter rex dicitur. quod non a regen-
do cum ibi nihil indigeat regi. quod
ille status erit talis quod non poteris
deficere vel obliquari. Dicitur er-
go rex a regnando: quia quilibet
ibi existens ita erit potens vel facit
ut quicquid voluerit ita erit di-
ues ut habeat quicquid petierit. ita
erit sapiens ut sapiat quicquid cupie-
rit. ita erit fortis ut nullus cum vin-
cere possit. Quod quod gloriosus regnum
in quo sancti perpetuo regnabunt:
quod in eternum et ultra. Hoc regnum
petimus cum dicimus. Adveniat
regnum tuum. Matthei. vi. Unde di-
cit Alexander de halis. hac petiti-
one potest peti ut veniat regnum mili-
tantis ecclesie ad regnum triumphan-
tis ut fiat triumphans. vel adveniat
at. id est manifestetur. id est regnum dei ho-
minibus quibus ut lux cecis non
videtur quod nullus ignorare pote-
rit cum filius iudicare venerit in
quo regnabunt et sancti. Sicut di-
cit Matthei. xxv. Percipite regnum
quod vobis paratum est ab origi-
ne mundi. Hec ille. Quanta
bonitas: quanta clementia:

Sexta gloria anime

quanta misericordia: quanta benignitas nobis disposuisse et sparrasse tantum regnum. Si enim nobis disponderet quis dare regnum francie vel aliud magnificum regnum temporale: et maxime in quo esset summa pars: omnis gloria: omnis preteritis: et illud esset perpetuum quantum considerarem tale regnum. Sed vere illud nihil esset: si tale posset esse: ad comparationem regni celestis. Primum igitur charissimum quod erit regnum dei. quod nullum tale inuenitur in hijs terrenis rebus. quod regnum mundanum est transitorium. Danie. li. Deus mutat tempora et etates transfert regna atque constituit. Et inde est quod istud est vituperabile propter suam mobilitatem. Ecclesi. xi. Regnum a gente in gentem transfertur propter iniusticias et iniurias et contumelias ac diuersos dolos propter suam diuersitatem: unde in regnis humani mundi non est par. In ps. L. turbate sunt gentes et inclinata sunt regna. Et Luc. xlii. Surget gens in gentem: et regnum aduersus signum. Regnum vero celeste hijs opposita hijs de quo propheta ait. Regnum eius regnum omnium seculorum quod habet interminabilem eternitatem. Da. vii. Potestas eius preteritis eterna que non auferetur. et regnum eius quod non corrumpetur. Inestimabilem amenitatem etiam hijs. Sap. v. Accipient regnum decoris et diadema spiritus de manu dei. Habet tentio indefectibile fertilitatem. Luc. vi. Beati qui nunc esuri-

tis quia saturati erunt. Et. lliij. Beatus qui manducabit panem in regno dei. Hoc est igitur regnum ad quod vocari. per nostrum themacum dicitur. Venite benedicere. Et. Di. xi. quarto quod erimus dei per participationem. ps. lxxi. Ego dixi dei es. In illo enim regno tanta erit amicitia. tanta unitas et coniunctio beatorum ad ipsum deum quod non solum filii dei amici dei: sed etiam per participationem et infinitatem dei ad ipsos beatos vocabuntur dei. Et idem enim quod aliquis ab alio multum intense amatur dicitur ille qui amat. quod dilectio transformat amantem in amatum. Ibi autem deus sanctos suos amabit intense: sic quod ut seipsus deus in primis cunctis beatorum: non immerito vocabuntur dei per participationem. unde petrus de bethono ait. quod per deos intelliguntur viri iusti qui a cunctis additionibus sunt separati ab humanis viciis alieni et maxime dicuntur dei qui sunt in celis celestis contemplando qui sunt immortales spiritus in statu gratie perseverando. sunt invisibiles a visibilibus humanis se occultando sunt omnes scientes diuinam sapientiam amplectendo. sunt omnipotentes mirabilia opera faciendo: unde de hijs potest exprimi illud. i. Reg. xlvij. Deos vidi ascendentes de terra. qui per vitam iustam et sanctam quam tenuerunt in terra: dei erunt in celis participando proprietates quasdam quodammodo ipsius deitatis. Quod quantum debemus optare ad hanc dignitatem pervenire ut dei per participationem simus. Ad

hanc igitur participationem vocari cum
 Si. Veni, benedi.

Septima gloria

me erit alarum decor
 mirabilis. Si enim de-
 ceat reginam esse ornata multipliciter
 duz plungit regi quanto magis de-
 cet quilibet creaturam beatam et con-
 functam perfectam plunctioe sponso
 suo deo esse multipliciter ornata;
 sicut alis fuit tactum aliquantulum. Ta-
 lis autem ornatus et decor alarum
 sanctarum erit in quatuor.

Primo in lumine glorie in-
 tellectum eleuante.

Secundo in munere gratie af-
 fectum perficiente.

Tertio in virtutum decore di-
 uinitus collatarum.

Quarto in ipsarum tenore per-
 actus acquiratarum.

Dirit primo quod ornat et decor ani-
 maz erit in lumine glorie et hoc
 est quod dicit propheta David ps. xxxv.

In lumine tuo videbimus lumen
 id est inquit illi. de lyra. In lumine
 creato glorie videbimus lumen tue ef-
 sentie. quod videri non potest ab intelle-
 ctu creato nisi ad hoc eleuetur per lu-
 men glorie fortificans lumen natu-
 rale intellectus creati: sicut nec oculo
 noctue posset videre lumen so-
 lis nisi aliquo sibi addito fortifi-
 caretur per quod dicitur. li. metaphi-
 sic: quod sicut se habet oculus no-
 ctue ac lumen solis ita intellectus
 noster ad ea que sunt manifestissima
 sed verum intellectus nostri excedit

ita. Sicut lux solis est maxime vi-
 sibilis: tamen in proportionata noctue
 oculis habet ille. Ad quod propositum plu-
 ra dicitur per pulchra sensus Theophrasti. pri-
 ma parte. q. xij. articulo. liij. et v. Et
 sidera igitur quod si esses in aliquo lo-
 co obscuro et multum optares vide-
 re aliquid ibidem existens quantum gau-
 deres si tibi ministraret lumen ma-
 gnus et grade per quod videre posses
 apte et manifeste visibile desidera-
 tum videri. Etiam multum gauderes
 Sic certe iter omnia que summe deside-
 rare debemus ad videndum est deus
 noster quod in tali visione est felicitas
 eterna. Jo. xvij. Dicite christo. hec
 est autem vita eterna ut cognoscant
 te solus deus verus et quem misisti iesus
 christum. ut igitur deus in se videatur
 requirit lumen adiuuans intellectum
 ad videndum: sicut lumen a sole emis-
 sum adiuuat oculum ad videndum
 non tamen solum ad mouendum. Sicut er-
 go non videtur sol materialiter ab oculo
 corporeali sine emissionem luminis
 vel radii in oculum. sic nec ab oculo
 spiritali sol iusticie sine lumine
 ab ipso intellectu emissio. Hoc autem
 lumen erigit intellectum ad obilitas: quod
 non potest lumen illud increatum vide-
 re in sua claritate nisi assimilatur
 ei perfecta assimilatio. Omne autem
 simile simili est sicut finitum Augustini. li.
 lxxvij. q. viii. Oculum autem spiritualis
 cum sit in propria creatura luminis filius non
 est filius per essentiam. sed per participationem
 nam: ergo oportet quod habeat aliquod
 lumen sibi inherens et increatum lumi-
 ni assimilans. Sicut enim quod est simile

Septima gloria anime

summe bonitati p participatione
h3 bonitate sibi inherente et summe
bonitati assimilante. Sic i pposi-
to in el? visione oportet ponere ali-
qd lumē creatū i oculo spiritali
inherēs ei et assimilās illi lumini.
Et hūc videt cōcordare. Aug.
ad italicū dī. Intātū videbimus
in q̄tū silēs ei erim? Dico ergo si
ne p̄iudicio q̄ lumē icreatū vide-
bis in sua claritate. In patria p lu-
men creatū mediū assimilans ei
formaliter spūales oculū. Scire
etiā oppositū est error dānatus in
elementinis. extra de here. Ad no-
strū. Ubi dī q̄nto q̄ q̄libz intel-
lectual natura sēp̄a naturaliter est
beata qd̄q̄ aīa nō idiget lumine
glie ip̄as eleuāte ad deū vidēduz
et eodē beate fluendū. Et sequit i
finē cap̄i. Nos sacro cōcilio ap-
probante sectā cū p̄missis errori-
bus dānant? et reprobam? cetera
Hoc igit lumine creato eleuabit
et decorabit aīa n̄a i celesti glia.
Unde sicut lumē solis dies pul-
chra dicit. sic aīa n̄a tali lumine
ornabit et pulchrificabit. Ad hu-
iusmodi ergo ornatū vocamur.
dū dī p̄phēma n̄s. Uēte bñ. et.
C Dicit scdō q̄ aīaz n̄az decor-
erit i munere gr̄e. et ceter. Mā i glia
erit grā cōsumata et p̄fecta ppter
qd̄ apl̄s. i. Corintl. xliij. Prefert
charitatē siue gloriā alijs v̄tutib?
dī. Charitas nūq̄ excidit. Qd̄ de
clarās M. de lyra. ait. Apostolus
ostendit hic excellentiā charitatis
respectu alioz donoz q̄tū ad p-

manentiā. q̄ sicut ē i via: sic p̄mā
nebit i patria cū augmēto. Vñ ait
ibi dē apl̄s. Siue p̄phetie euacua-
bunt. p̄phetia. n. ē respectu futurū
Stat? aut p̄fite futurū nō expecta-
bit: s; ibi erit finale cōplementum
oīuz. Itē p̄phēta ē cognitio enig-
matica q̄ cessat i p̄fīa. vbi ē clarā
cognitio. Siue lingue cessabunt
qd̄ nō ē itelligēdū ō corporalibus
liguis: q̄ sci resurgēt i integritate
corporis. Sillr hec cessatio nō est
itelligēda q̄tū ad vsuz linguaz: q̄
ibi erit laus vocal. fm q̄ dic. glo.
sup ps. Exultantes dī in gutture
eoz: s; itelligendū ē de dono lin-
guaz quo aliq i p̄mitiua ecclia lin-
guis variis loquebant. Act. ij.
Propter illos q̄ nō itelligebāt li-
guā natiuā aploz. q̄ tūc cessabit:
q̄ q̄libz q̄cūq; linguā itelliget
propter quod non erit necessariū
loqui variis linguis. In p̄mo
enim statu generis humani erat
vñs populus et vñm labiū om-
niū. Gen. xi. multo magis vi-
detur sic fore in vltimo statu con-
summationis omniū. sequitur
Scientia destruetur scilicet scien-
tia hic acquisita: non tamen quo
ad species itelligibiles: sed quo
ad habitum modernum qui est
per conuersationem ad santasma-
ta. Tali vero conuersationem nō
indiget anima beata. Sequitur.
Ex parte enim cognoscimus et
cetera. Ubi apostolus facit talem
rationem. Adueniente perfectio-
ne tollitur imperfectio ei oppo-

erit animarum decor mirabilis 79

ita : status autem glorie perfectissimus est ergo ipso adueniente tolluntur dona habentia imperfectionem vel simpliciter : vel quantum ad id quod est imperfectionis. omnia sunt huiusmodi propter charitatem que est idem cum gratia gratum faciente : vel habet eas inseparabiliter annexam : ergo in gloria tolluntur omnia alia simpliciter vel simpliciter quid. Ideo ait apostolus. Ex parte. n. cognoscimus. i. imperfecta est scientia nostra que habetur in via : et maxime illa que est de deo ad quem se habet intellectus noster sicut oculus noctue ad lucem solis. ij. Metaph. Et ex parte prophetamus. id est imperfecta est cognitio prophetica eo quod est enigmata et per ista duo dona intelligitur alia imperfecta excludenda. Cum autem venerit quod perfectum est : id est status glorie qui est perfectissimus euacuabitur quod est ex parte. id est imperfectum. quod declarat per simile de statu puerili imperfecto qui cessat adueniente statu virili perfecto dei. Cum essem paruulus loquebar ut paruulus. scilicet balbuciendo et imperfecte sapiebam : ut paruulus appropando aliqua que magis erant reprobanda : et similiter reprobando que magis erant approbanda. Cogitabam ut paruulus. scilicet vana et inutilia. Cum autem factus sum euacuatus que erant paruuli. scilicet predicta et consimilia perfectio

ni virili non conuenientia et sequitur. Videmus nunc per speculum. hic ostendit quod alia dona a charitate sunt imperfecta quia nunc videmus per speculum et in enigmate. quia hec similitudo creaturarum ad dominum obscura est et valde imperfecta. tunc autem. i. in patria. facie ad faciem. i. clare. Nunc cognosco deum ex parte. i. obscure et imperfecte. tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum a deo. Sicut. n. cognoscit essentiam naturam ita tunc cognoscemus suam. Istud tamen sicut si importat equalitatem cognitionis sed similitudinem tamen longinquam. Si autem arguatur ex dictis quod caritas euacuabitur. quia nunc est imperfecta. Dicendum quod non valet quia quoniam imperfectio preuenit alicui per se euacuatur adueniente perfectione. si autem inest per accidens manet sicut imperfectio est de ratione pueritiae. non autem est imperfectio de ratione humanitatis et ideo adueniente statu virili cessat pueritia : non autem humanitas cui per accidens competit imperfectio in quantum est in puero. Imperfectio vero per se respici sciama nostram et prophetiam ut dictum est per quod euacuatur. Charitati vero competit imperfectio per accidens per imperfectionem. scilicet cognitionis adiecte. Charitati. n. per se competit in deum tendere. sed quia nunc imperfecte tendit est per accidens. scilicet per cognitionis imperfectionem per quod manet adueniente cognitione perfecta : ideo precludit apostolus dei. Nunc autem. i. tempore vite manent

Septima gloria anime

fides: spes: charitas: tria hec: et p
ista duo fidem et spes intelligun
tur alia dona de quibus hic non
facit expresse mentionem que sunt
euacuanda in patria. Maior autem
horum est charitas. Fides enim
et spes sunt excellentiora ceteris do
nis euacuandis. quia sunt virtutes
theologice que dantur nobis ad co
lendum nos deo. alia vero do
na sunt quedam dispositioes nobis
date ut reddam bene mobiles a spi
ritu sancto et sic ordinantur ad virtu
tes theologicas ut ad fines. Et
quia charitas est maior fide et spe se
quitur quod etiam sit maior ceteris do
nis. h. Al. d. lyra. Ista est vestis nu
ptialis sine qua nullus recipitur
ad vitam eternam: et quicumque eam
habuerit in fine saluabitur de qua
dicitur Mat. xxij. Amice quomodo
huc intrasti non habens ve. nup.
ubi ait Al. de lyra. Vocat autem
amicus peccator per naturam que
ad imaginem dei facta est et propter
fidem in formam que dei donum est
licet non sufficiat ad salutem. Nec il
le. Ista est igitur vestis aurata de
qua omnes vestiuntur in gloria
paradisi. unde christus videns omnes
saluandos indutos hoc vestimen
to dicit illi. Venite benedicte etc.
¶ Dicitur tertio quod ornatus beatorum
erit in virtutum decore diuinitus
collatus. ¶ Posset enim quis que
rere an sola charitas que est virtus
infusa erit ornamentum sanctarum
animarum. Respondet quod non illa
sola: sed etiam multe alie erunt or-

namentum. Si enim in baptis
mo multe alie virtutes a charita
te infunduntur ad decorem ipsius
anime: non est dubitandum quin
etiam in patria anime beate ornentur
et vestiantur multis speciebus vir
tutum: unde anime beate poterunt
dicere illud Isa. lxi. Gaudes gau
debo in domino et exultauit anima mea
in deo meo. quia induit me vesti
mento salutis: et indumento iusti
cie circumdedit me quasi sponsum
decoratum corona: et quasi sponsam
ornatam monilibus suis. Euz di
cit propheta. Induit me vestimen
to salutis. intelligit charitas: quia
illa est que diuidit inter filios re
gni et perditionis. sicut dicit Aug.
et indumento iusticie per quod intel
liguntur anime virtutes infuse.
¶ Remanebunt etiam acquisite si
cut quarto dicit non solum ut or
namentum sed et secundum actus suos prin
cipales non secundarios. ¶ Pru
dentie enim actus vel usus prin
cipalis nullum deo sponere. secun
darius est insidias precauere que
insidie in patria non erunt: et ideo
ibi prudentia non erit quo ad hoc
sed quo ad primum actum tamen qui di
ctus est. ¶ Temperantie insuper usus
principalis est nullo motu natio
delectari et hoc erit in patria. ¶ Se
cundus actus est cogitationes pra
uas cohibere et hoc non erit in pa
tria ubi nihil nocivum erit. ¶ Item
fortitudinis actus secundarius
est perferre molestias et hoc non
erit in patria. principalis vero est

erit animarum decor mirabilis 80

deo firmiter adherere et hic actus erit in patria: quia sancti deo adherent et sine separatione perpetuo coniungentur. Item iusticie actus secundarius est subuenire miseris et hic non est in patria: ubi nullus erit miser. principalis vero est deo regi subditus esse et ex hoc reddit ei quod suum est et ille actus erit in patria ubi omnes deo erunt subditi sine contradictione et rebellionem. Igitur virtutes acquisite remanebunt in sanctis in gloria quo ad actus principales videtur esse. Talis ergo ornatus sanctorum potest deduci et argui ex rebus visibilibus. Deus enim celum ornavit stellis: aerem aulibus: aquam piscibus terram ab extra herbis et floribus. ab intra vero auro et argento et alijs metallis et etiam lapidibus preciosis ut patet ad sensum. Ad idem et quod homines exterius se diebus festis cultoribus vestimentis adornant per quod designat ornamentum interius. si ergo sic est in istis corporibus: quid erit in gloria. Terre incommensurabiliter aie ille beate ornabuntur excellentius. Vnde dicit Job. xvi. Spiritus domini ornavit celos. id est. beatus. Si ergo homines cupiunt ornari his rebus transitoriis quanto magis debent optare illis ornari spiritualibus ornamentis. Sic igitur patet de ornatu spirituali in celesti gloria ad quem vocamur in themate. Venite benedicere. cetera.

Et tana gloria anime erit completa per iterum

nabilis Isa. xlii. Erit opus iusticie par. Et sequitur. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis: et in tabernaculis fiducie: et in rege opulenta. Et hoc erit in quatuor.

Primo erit par cum deo per omnimodam conformitatem.

Secundo erit par cum angelis per amicabilem charitatem.

Tertio erit par cum hominibus per animorum tranquillitatem.

Quarto erit par cum hominibus per cordialem serenitatem.

Primo erit par cum deo. Nunc vero vix possumus habere pacem cum deo subiacendo ei ad nutum et cum omni conformitate voluntatis nostre et hoc per corruptionem nostre nature que inclinata est ad malum. Beatus. vi. Sensus enim et cogitatio hominis conditis ad malum propria sunt ab adolescentia sua. Et hoc quia diabolus in via aduersarius est et spiritus hominis inimicus qui laqueos tendit: lapsus parat: foueas fodit: aprat ruinas: assultat corpus: pungit animas: cogitationes suggerit: dat vires odio vicia addit amori. errores serit. discors cordias nutrit. pacem turbat. affectus dissipat. et breuiter est tanquam leo rugiens qui circuegit querens quem deuoret. id est. Ps. v. Iste turbauit pacem inter deum et primos parentes Beatus. lii. Iste est cuius inuidia mors intravit in orbem terrarum. Sap. li. Sed eo proiecto cum suis in profundo inferni perpetuo. Apoc. ix. ubi dicitur. Infernus et mors misse sunt in stagnum ignis. Et per

Octaua gloria anime

mortē ait. *M.* de lyra hīc itelligit
diabolus culus inuidia mors in-
trauit in orbē terrarū sicut p̄dictū
est sc̄i et beati viri qui hīc legitime
certauerūt pacē et quiescē habebūt
cū deo et in deo. *Ista ē par d̄ qua*
ap̄lus Phil. iij. ait. Pax dei que
eruperat oēm sensum: custodiat
corda v̄ra et intelligentias v̄ras.
Hec par ē tam preciosa tā digna
q̄ eruperat omnē sensus omnem
estimationē. Si par hec tēporalis
tūc itelligit q̄tum d̄ cupisci par
eterna. de pace terrena ait Augu.
Tale est bonū pacis vt in rebus
creatis nihil ḡosius solet audiri:
nihil delectabilius cōcupisci: et
nihil vilius possideri. Quid igit
dicemus de pace p̄petua. Ideo
Bern. hanc pacē desiderans di-
cebat sup̄ L̄tica. *Mecū bene agi*
tur si pacē habuēro. Et hīc ē q̄
in spe dicebat p̄pheta in ps. In
pace in idip̄m dormiā et reuescas
Hec est optima par q̄ creatoris
ad creaturā erit amoris indissolu-
bile vinculū et p̄formitas volūta-
tū: ita q̄ omne qd̄ deus voluerit
ipsa beata sanctorū voluntas velit
et omne qd̄ voluntas beata volue-
rit ipse deus velit. *Sap. iij. Fide*
les in dilectiōe acquiescēt illi q̄si
donū et par est electis dei. Ut igit
sancti illā possideant in die iudi-
cij dicet eis. Venite b̄n̄dicti rē.
CSecūdo erit par cū angelis et
In gloria eterna habitant ciues
angelici sub triplici ierarchia ad
quorū ordines iusti de ecclesia mili-

tante assumunt. *Un̄ b̄r̄s Aug.*
in. i. li. de ciuit. dei. duas enume-
rat ciuitates. Unā dei. Alteram
diaboli. Ciuitas dei est ciuitas
sanctorū angelorū et beatorū de q̄
admirando ait p̄pheta in ps. Glo-
riosa dicta sunt de te ciuitas dei
Ciuitas vero diaboli semp̄ iul-
det et p̄dicat dicēte p̄pheta in ps.
Vidi iniquitatē et p̄dictionē in ciuitate.
s. diaboli. Et hec p̄dictio ex-
p̄ssius ponit Apoc. xxi. vbi dicit
Factū est p̄eliū magnū in celo in
thael et angeli eius p̄liabant cum
dracone et draco pugnabat et an-
geli eius et nō valuerūt: neq̄ in-
uentus est locus eorū amplius in ce-
lo. Demones igit huius ciuitatis
dei et beatorū impugnatores quā-
tus possunt nitunt nos inimicos
facere p̄ petri dei et angelorū. Sz
eccontra ipsi sancti angeli nos cu-
piunt p̄regere et defendere. Un̄
Iero. ait. Ingt m̄gr̄ sen. di. ij.
sc̄di. c. i. Magna est dignitas ani-
may vt vna q̄q̄ habeat ab ortu
natiuitatis in custodiā sui angelū
delegatū. Greg. quoq̄ dicit q̄
quisq̄ vnū bonū angelū sibi ad
custodiā deputatū. et vnū malum
ad exercitiū h̄. Cū enim oēs an-
geli boni bonū n̄m velint et cōst-
omni saluti studeant. Ille tamen
qui deputatus est ad custodiam
aliter cū sp̄aliter hortatur ad bo-
num. Sicut et mali angeli cum
desiderēt malum hominū ma-
gis tūc ad malū incitat: et ad no-
cendū fortius instat ille qui ad ex-

erit completa par interminabilis 81

exercitiū eius deputatus est. Hec magister. Et rōne huius custodie assignans Jeroni. in omelia festiuitatis angelorū ait. Nec enī tuta posset eē hūana infirmitas inter tot et tantas hostis illius in fidiās nisi sanctorū angelorū muniret auxilio. Illi igitur ciues celi quēz in ipsis est nos pmouēt ad pacē sempiternā. vñ qdā sunt actus angelici respectu hōinūz i quibus pprie p̄sistit angelicū miserium sicut ē exercitare ad bñ agēdū; siue pmouere: adiuuare: dirigere et sibi custodire: defendere. siue tueri p̄ hostes et p̄ malū. sibi a malo reuocare ad bonū. et istud miserium respicit hōiem sibi statū vñ et meritū. Alii sunt actus angelici i quibus large et improprie dicimus consistere ministeriū angelicum sicut est assistere animab⁹ sanctis. gratulari de bonis ipsarum sicut est de gloria associare ipsas et quasi ad modū deducētis se hīe ad ipsas cū ascendūt ad celā empirē et isti sunt actus offēsiui charitatis et dilectiōis quam hīe angeli sancti ad animas. Et rōne istos vltimos act⁹ habent respectu talis aiay est multiplex. ¶ Prima ē pp̄ p̄sumationē meritū angelorū. Cum enī ipsi angeli quot die mereant ex hoc q̄ ministrāt aiabus pp̄ adeptiōē salutis in hoc p̄sumatur et terminat meritū eorū. Quādo enī aīe sunt cetera terminū cādū sunt angeli in merēdo rōne ipsarū et iō gratulan

tur animabus in adeptiōne plenā illius glorie. ¶ Secūda ratio est pp̄ter reuerentiā ipsarū animarūz dignum enī est et iustū q̄ qui hic in ecclesia militāte humiliantur et cōculcantur propter amorē xp̄i in ascensu ad ecclesiam triūphantem honorentur a ciuib⁹ ecclesie triūphantis. ¶ Tercia ratio est propter ostensionem ydoneitatis animarum ad ipsum suū premiū et ad premiū locum. vnde quia angeli ministrauerūt animabus sanctis imerito: et ideo nouerunt merita ipsarum: ipsi sunt qui sciunt et possunt portare testimoniū de idoneitate ipsarum ad premiū et ad gradū premiū. propter istas igitur rationes dicimus q̄ angeli assistunt in ascensu ad celum non propter indigentiam ipsarum: sed propter reuerentiā et rationes dictas. In illa igitur gloria erit amabilis dulcis et vera par inter angelos et sanctos cum illa ciuitas suis ciuib⁹ replebitur et angelica ruina ex hominibus reparabitur. de qua loquitur Anselmus li. de similitudinibus di. Omnipotēs deus ciuitatem quandam magnam et ad modum spaciōsam ad suam gloriam edificauit: quam copiosa ciuium multitudine repleuit quorū nonnulli cum propriam voluntatē potius eligerēt facere q̄ sub voluntate et ordine dei remanere miserabiliter corruerunt et domus et edificia magna et spa-

Octaua gloria anime

ciosa vacua remanserūt. vt igit ali
quis qui vrbē magnā fieri ordinā
set q multa in ea palacia constru
risset. multasqz māfiones ad vr
bis edificationē fecisset: s; habita
tores non haberet et oēs quoscun
qz potuisset ad se inuolare. Sic fa
cit deus. Qēs. n. vt ad se veniāt ut
ad sue ciuitatis edificationē subue
niāt precat: admonet: inuitat bo
nas leges prebēs pacē et securita
tem pmitrēs. Vt ille. Angeli igit
tur iam ciues illius ciuitatis nos
aduocant vt ad ipsam puenire va
leamus. q; ibi sūmā pacem cū ip
sis habebimus. Q; cum talē so
cietatē talemqz amicitiam optare
debem⁹. Si. n. vnusquisqz i hac
via in ciuitate pacifica manere de
siderat qto magis debemus ten
dere ad illā eternā mansionē i qua
sancti recipiēdi sunt cū dicet eis.
Venite benedicti. etc. Tercio
ibi par erit cū hoibus etc. In hoc
enim mūdo raro inter hoies repe
rit par et tranquillitas pp mūda
noꝝ ꝑcupiscenciā. vñ Jac. iij. dē
Vñ bella et lites i vob. Mōne ex cō
cupiscētijs vris q militāt i mēbris
vris. Cōcupiscitis et n hētis occi
ditis et n zelatis et n potestis adipi
sci litigatis et belligeratis et nō ha
betis. Diuisti ergo et ꝑcupiscētia
earum sunt cā litiū et guerrarum
sicut videmus ad experiētiā. An
de enī est guerra quasi imortalis
inter reges et regna nisi q; ꝑcupi
scunt castra. possessiones. et cetera
tēporalia. Q; quod vnus possidet

considerat alter habere. et ex b sequi
tur mala quasi infinita vnde inter
hoies querele: placitatioēs: rāco
res: odia: et alia mala nisi ex cōcu
piscētia terrenoz. Iō notant di
cit Jaco. Vnde bella et lites i vo
bis. Mōne ex concupiscētijs vris
.q. v. Sic. s. vos habetis talia ex
mala cōcupiscētia. Sed hec cō
cupiscētia cessabit illa celesti glo
ria cū nullus concupiscet: bonus
alterius sed erit de suo bono cōtē
tus et de bono alterius gaudebit:
sicut de suo ꝑprio. Ibi erit par et
tranquillitas inter ciues illius ci
uitatis. q; ait ꝑpheta. Iusticia et
par osculate sunt. Quia ergo ibi
inter sanctos erit iusticia iō erit par
inter illos. Ad hanc pacē vocabi
mur cum nobis dicet. Venite be
nedicti etc. Quarto erit par in
hoibus etc. Munc. n. Inter aīam
et corpus nō est par: sed dissensio
et guerra de qua dicit apostol⁹. Ba
lat. v. Caro concupiscit aduersus
spiritū et spūs aduersus carnem
Caro dicitur a carento: quia ca
ret oi bono. Semp enim nītrī spī
ritum refrenare et ꝑ delectationes
in festare per varias cogitationes
molestare per mundi tribulatio
nes. ij. Chorint. vii. Nullaz requi
em habuit caro nostra. Qualis at
controuersia sit inter carnes et spī
ritum ostendit apls. Gal. v. Vbi
enumerat. xviij. opera carnis que
sunt sicut. xviij. sagitte siue machi
ne cum quibus pīellat aduersus
spiritū. Dicit ergo manifesta sunt

erit completa pax interminabilis 82

opera que sunt fornicatio: imundicia: impudicitia: luxuria. idolorum seruitus: veneficia inimicitie: contumeliones: emulatioes: ire: rixe: dissensioes: secte. In uis die hominidia: ebrietates: comestatioes. Sed in gloria erit summa concordantia inter animam et corpus: dum ipsum corpus et nutu: in oib' obediet spiritui sicut magis ubi dicitur de gloria corporis dicemus. unde tunc corpus non impediet animam a concordantia templatione dei. Unde beatus Augustinus. xiiij. de ciuit. dei dicit q' corpus summa et mirabili obtemperandi facultate subdit spiritui oia corruptibilitate et tarditate detracta. imo resumptio corporis iuuabit et quodammodo perficiet beatitudinem anime: quia appetitus naturalis qui est ipsius anime ad corpus cessabit et resumptio corporis promouebit ipsam in deum. Sic igitur erit pax et concordia ac magnus amor inter animam et corpus in illa regione beatorum. Unde beatus Bernardus. in quodam sermone de oibus sanctis qui scripsit. Aueritis nisi fallor. etc. dicit sic. Acciperunt sanctorum anime tam singulas stolas: sed non uelint duplicibus donec uelimur et nos. Sed unde hoc o misera caro: o feda: o fetida. unde hoc tibi. Aie sancte quia deus ipsa insignauit imagine. quia proprio redemit sanguine te expectant et ipsam sine te compleri leticia. perfici gloria consumari beatitudo non potest. Adeo siquidem uiget in eis hoc desiderium natura

le. ut nec dum tota eorum affectio pergat in deum: sed contrahat quodammodo et rugam faciat dum inclinatur desiderio tui. hec ille. Erit igitur pax anime completa dum corpus suum habebit et corpus ipsum a sua gloria perficiet. Si igitur dum corpus est infirmum optamus eius sanitatem. quanto plus debemus desiderare eiusdem impassibilitatem de qua post dicit. Dux igitur in hoc corpore mortali peregrinamur a domo sic uiuamus ut illam pacem obtinere valeamus que par nobis concedetur dum in die iudicii nobis dicitur. Venite benediciti. etc.

Quia gloria anime erit facietas desiderabilis. sicut enim ait magister sententiarum di. i. ca. lxiij. De tanta est bonitas ut beatitudinis sue qua eternaliter beatus est. alios velit esse participes quam uidet et edicari posse et minui non posse. Et sequitur cap. vi. Si queritur ad quid creata sit rationalis creatura. Respondetur. Ad laudandum deum: ad seruandum ei: et ad fruendum eo: in quibus proficit ipsa non deo. Quod ergo rationalis creatura est facta a deo: et referendum est ad creatoris bonitatem: et ad creature utilitatem. Et sicut factus est homo propter deum. i. ut ei seruiret: ita mundus factus est propter homines scilicet ut ei seruiret. Hec magister. Unde homo naturaliter habet vultum ad celestia creptum et naturam corporis sursum

¶ Hona gloria anime

deuata ad celum. Unde s; Illud
Abusue hō dictus est ab humo
cū ex societate: non tñ corporis s;
anime sit cōderus. & ideo grece
antropos. i. sursum erectus appel
lat eo q; ab humo ad cōtēplationē
sui artificis spūs regine subleuat
¶ Quādius in lib. de transfor
matis. Pronaq; Metamorpho.
euz spectet aialia cetera terrā. Os
homini sublime dedit: celūq; vi
det. Iussit & erectos ad sydera tol
lere vultus. Que oia denotāt ho
minem ad illā celestē gloriā a na
tura sua tēdere & habere appetituz
& inclinationē. Ibi igit erit facie
tas & quies sui desiderij s; quatuor
¶ Primo finem suuz attingēdo.
¶ Secundo a labore quiescendo
¶ Tertio virtuose conuoluendo.
¶ Quarto loco celi consistendo.
¶ In gloria igit erit facietas ho
minis finē suuz attingendo: finis
enim ē illud pp quod aliquid fit
fm phos. Alio mō finis est vlti
mū rei siue ad quod aliqd ordina
tur. i. Thl. i. Finis pcepti est cha
ritas. S; simpliciter vltim⁹ finis
ille. de quo brās petrus. i. Pet. i.
Credentes at exultabitis leticia in
enarrabili & glorificata reportan
tes finē fidei vestre salutē aiarum
vestraz. De quo Augu. li. xliij. de
ciui. dei dicit. Ipse erit finis desi
deriū nostrorū qui sine fine videbi
tur sine fastidio amabilis: sine sati
gatione laudabilis. Iste est finis no
ster sicut ipse dicit Apoca. i. Ego
suz alpha & opīncipiū & finis, de

hoc fine acquirēdo debet esse pri
cipalis & singularis cura & diligē
tia. libentius. n. facit hō qd pcedi
pitur qm magnuz ē premiū quod
pmittit. Cū igit vita eterna sit sū
muz premiū & imēsus qd deo obe
dientibus & mandata eius custo
diētibz ē pmissum: q̄ta vigilan
tia debemus eius volūtatē facere
& custodire. Jō d; Math. xix. Si
vis ad vitam ingredi serua man
data. Ecce p quid ille finis attingi
tur possibiliter: et habet Pro
uer. vii. Serua mandata & viues
& legem meā quasi pupillā oculi
tui: liga eam in digitis tuis scri
be illas in tabulis cordis tui. Nec
est igit via perueniēdi ad finēz no
strum. Vis igitur sacrali: vis om
ni bono ditari: vis perfici oī gau
dio & cōsolatiōe. Fac bene viuen
do q; ad hunc finē attingas q; da
bis his quibus dicēs. Venite be
nedicti. &c. ¶ Secundo dī q; in
glorie erit facietas a labore quie
scēdo. Videmus. n. q; is qui la
bore veratur expectat quietē & duz
illam cōsequit multū delectatur.
Quot laboribus quot turbationi
bus verat homo in hoc mundo.
Notum est. Et Job ait. xliij. Ho
mo natus de mn. bre. v. tempore
re. m. miserijs scilicet calore frigo
re fame siti infirmitatibus & hu
iusmodi propter peccatum pimi
parentis: Sed in vita beata non
erunt tales miserie: q; ibi erit om
nis & perfecta requies. Sic dicit
Apoc. xliij. Ubi beat⁹ ioānes ait

Audiui vo. d. ce. di. m. l. h. i. Scribe
 beati mor. qui in domino moriun-
 tur. modo iam dicit spūs vt re.
 a la. suis. Dictū est igitur iohan-
 ni scribe. i. in lib. vt ad p̄solationē
 electorū diutius cōseruentur beati
 scilicet erunt mortui qui in domi-
 no. i. in gratia et charitate dei mo-
 riuntur. Nam qui manet in cha-
 ritate in deo manet et deus in eo.
 vt d. i. Jo. iiii. dicit. n. spiritus
 sanctus. i. p̄mittit iam. vt requie-
 scant a modo. i. post mortem a la-
 boribus suis. i. ab operibus labo-
 riosis quibus vitam eternam me-
 ruerunt. Sed summe consideran-
 dum est dictum prophete quo di-
 citur. Ipsi vero non cog. vi. m. q
 bus iu. in ira mea. si intro. in re.
 meam. Quod exponens Nicola.
 de lyra ait: Ipsi nō cogno. v. me
 .i. p̄cepta mea de quibus debe-
 bant ambulare quibus iurauit. i.
 irruocabiliter diffinuit si intro. i.
 non intrabunt in requiem meam
 .i. in terram p̄missionis que fuit
 figura quietis beatorum et patien-
 tia. quia omnia in figura contin-
 gebant eis. i. Corint. r. De hac re
 quie loquitur apostolus. Veb. iiii.
 Timeamus ergo ne forte relicta
 pollicitatione introeundi in requi-
 em eius estimetur aliquis ex no-
 bis deesse. Et ca. ii. dicit. propte-
 rea abundantius oportet observa-
 re nos eo que audiuiimus. scilicet
 a filio dicta in euangelio. et p̄ apo-
 stolos predicata. et hoc abundan-
 tius quā verba prophetarum vel

angelorum obseruata fuerint in iu-
 deis. Math. v. Nisi abundauerit
 iusticia vestra plusquam scribarū
 et c. Oportet hoc inquam ne forte
 per effluamus. i. eternaliter punia-
 mur. fluimus quidem secundum
 glo. per culpam originale efflu-
 mus per actualementale et mor-
 talem: sed per effluimus per eter-
 nam damnationem. Et non hic
 Nico. de ly. forte arbitrii libertatē
 non dubitationem. Hec Pe. de
 tharentasia. Itē sequitur ca. iiii.
 Festinemus ergo ingredi in illas
 requiem vt ne in idipsum quis in-
 cidat credulitatis exemplum. Fe-
 stinemus inquit pe. omnes simul
 non quilibet per se. Unus enim
 debet alium trahere et sollicitare:
 et ita vnanimiter festinari ingredi
 per fidem et bona opera in illam
 non figuratiuam vt est requies sa-
 bati et terre p̄missionis: sed in re-
 quiem veram et eternam. de qua
 Isa. xlii. Sedebit populus me-
 us in pulchritudine pacis in ta-
 bernaculo fidei in requie opu-
 lenta. Festinemus inquam i hoc
 ne quis. idest aliquis nostrum in-
 cidat in idipsum incredulitatis ex-
 emplum. idest in eandem culpam
 incredulitatis in quam incide-
 runt antiqui patres: que culpa
 debet nobis esse in exemplum vt
 caueamus. vel sic. Ne aliquis
 nostrum incidat in ipsum. idest
 eandem penam incredulitatis.
 In quam inciderunt patres
 que pena debet nobis esse in ex-
 i iij

Nonna gloria anime

emplū vt timeamus. Nec petrus de charētaſia. Hodie ergo ait apoſtolus. Heb. iij. ſi vocē eius. id eſt xpī audieritis. Et Al. ō lyra. Hodie. ſ. in tpe grē in quo veritas eſt reuelata. tēpus. n. legis fuit qua ſi tēpus noctis fm q̄ dicit apl's. Ro. xij. Mor p̄ceſſit dies aut ap propinquauit. Si vocē. Et ponit hīc ſi pro q̄. vor ipſius xpī loquētis audita eſt in euangelio. In natura hūana aſſūpta. In veteri autē teſtamēto audita eſt vor ppheta ruſ eius ſz q̄ dicit Aug. in li. de ſmone dñi in mōte exponēs illō. Math. v. 7 ap̄lēs os ſuū 7c. Tūc enī ille apuit os ſuū qui in veteri lege ap̄lebat ora pphetaꝝ. Nolite obdurare corda veſtra p inobediētiā. hō enī inobediēs deo ab eo ſe auertit. 7 p p̄ſequēs de' iuſte graciā ſuā illi ſubtrahit. Et q̄ graciā dei cor molliſcat 7 p p̄is in ſubtractione gracie ſequit ipſus hōis obduratio. Talis autē obduratio ē ab hōie ichoatiue 7 demerito ſe: inq̄tū p liberū arbitriūm adheret pctō 7 p conſequens auertit ab eo inquantū in ſe ē 7 ſic demeretur q̄ deus ei ſubtrahat graciā ſuā. 7 ſic eſt a deo inq̄trum eſt pena iuſti inflicta. Nolite ergo obdurare corda veſtra. ſ. voluntates veſtras per inobediētiā ſed ſolliciti ſumus p obediētiā de in greſſu ad illā requiem. de qua ita beatus Aug. li. p̄ſeſſionū. In quatuor eſt dñe cor meū: donec requeſcat in te. Ad quā inuitabimur 7

ad quā vocabimur dum nobis dicitur. Venite bñdicti 7c. 7 Tercio dictū eſt q̄ ſibi erit quies deſiderij vtrouſe cōuiuendo: inclina mur enim a natura ad ipſas virtutes tāq̄ ad p̄fectionē intrinſecā. nā virtus eſt mentis diſpoſitio q̄ mens rōni conſentit 7 obedit. vñ Aug. li. de ſpīritu 7 anima ingt virtus eſt habitus mentis bene iſtitute. Et idē li. ō libero arbitrio virtus eſt bona qualitas mentis qua recte viuſ: qua nemo male vitur q̄ deus i nobis ſine nobis operatur. Que diſſinitio de virtutibus inſuſis maxime intelligitur que oīa in illa celeſti patria p̄cipue cōplebuntur. Vñ ppheta ait q̄ ſancti ibunt de v̄tute in virtutem videbit deus deop. in ſyon. Mediante omni v̄tute cor ad ſup̄na erigit. 7 a terrenis ſegregatur. Bñlēs enī ſunt v̄tutes acri quo ſi doliū plenū fuerit nunq̄ in p̄ſū dū aque deſcēdit. Si ſi teſta ouī plena rore tacta radliſ ſolis per eſtum cui inmititur aſcendit. Sic mens repleta v̄tutibus inferiora cōtēnens ad ſublimiora ſe trāſuehit p ſancta deſideria 7 affectiōes ſinceras. vñ Macrobius ait q̄ ſole v̄tutes bñi faciūt. ideo viri per ſecti nō de corruptibilib' ſed auro 7 argēto theſauri faciūt: ſz de virtutibus. Per has ergo vincim' hoſtes noſtros 7 puenimus ad celū. Virtuofus qdē per ſufficientiam vincit oluſcias per abſtinentiam vincit delicias. per ſapientia

vincit blandicias. per patientiam
vincit tristitias. Tandem quidā
phs capta ciuitate spoliatus vna
cū ceteris oibus tēporalibus so-
lus nullū dolorē deducebat. Imo
ceteris lamentantibus gaudium
ostendebat. Interrogatus igitur
cur nō tristaret. Rēdit. Fortuna
sua recepit: mea autē nō portauit
sed dimisit scz vtutea. In illa igitur
vita beata oēs erūt dīctissimi:
qz virtutibus repleti. et talis erit
vita locunda. Sicut enīz terreni
et animales hoies gaudēt in diui-
tiis mūdi in thesauris istis: qz ci-
to pduntur: ita in cōparabiliter
plus gaudebūt et satiabunt in di-
uitiis illis spūalibus. Sancti vtri
in glia paradisi cōsultantes. Vñ
virtus dī: quasi vīrēs status eius
modi erit status glorie ad quem
ibimus et ascendenus medio vir-
tutis dī dīcet Venite zc. ¶ Quar-
to faciamur loco celi p̄sistendo
locus enī beōz erit celū empyre-
um vt dīctū est in p̄cipio. Vñ se-
cundū vīratē fīdē catholice aīe
cedētes a corporibus sine vllō
purgabili: vel iā p̄fecere purgate
statim euolāt ad celū empyreū qd
est locus sue glorie. Et ratio huius
est. qz status beatitudinis ē altissi-
mus vniformis stabilis et imuta-
bilis. vt dīcet amplius p̄sequen-
ter. Ideo cōgruit qz locus sit ei de-
putatus habēs cōdītiōes cōsi-
miles et cōformes talī statui. Ce-
lū autē empyreū est altissimū no-
bilissimū in quo est vniformitas

inuarietas et imutabilitas. Decla-
rat etiā. qz cū xps sit caput omni-
um beatorū: vbi est caput ibi de-
bēt esse et membra et cū sit caput
hoīūz nō solū pro illo statu quo
sunt aīe in corporibus: sed etiā alia
rū p̄ omni statu scitatis in quo
sunt tenendū est et credendū qz
oēs aīe que sunt digne suo con-
sortio et nīhil purgabile habēt ad
celūz empyreū in quo ē xps sub-
limē. Itē hugo dī sancto victo-
re. ij. li. de sacramētis. xvi. parte
ca. lliij. Loquēs de loco iserni sub-
dit. In hoc inferno dicunt esse
ignē inextinguibīlē ad hunc infer-
num aīe sceleratorū a corporibus
egressi statim retrudi estimantur
et qui ab hac vita purgabili erūt
sine mora ad celū vbi sūt hūmā-
ritatē suā xps iesus i dextera dei pa-
tris sedet in gloriā cōtinuo dedu-
ci credunt. sicut scriptū ē Math.
xxiii. Abicūqz fuerit corpus ibi
congregabunt et aquile. Dicit. n.
Richar. dī. xlv. qz celūz empyre-
um q̄uis in nullo augeat aīarū
beatorū delectatiōē essentialē:
in aliquo tñ augeat eis delectatiō-
nē accidētālē in q̄tūz ille aīe locū
illū plusqz alia loca diligūt. Pre-
sentia autē rei dilectē aliquā causat
delectatiōē. Ratio autē quare
illum locū plus ceteris diligunt
triplex est. ¶ Vna quia locū illū
sciunt sibi esse deputatū a deo
quē sūme diligunt. ¶ Secunda
ratio est. quia in illo propter exce-
sum nobilitatis sue nature super

Decima gloria anime

alia corpora expressius q̄ in alijs
locis resurgere tanq̄ in effectu di-
uinam bonitatem conspiciunt.
¶ Tertia ratio est. quia illius loci
sublimitas: luminositas: immo-
bilitas: suam spirituales sublimi-
tatem expressius et luminositatem
et quietis perpetuitatem q̄ quali-
tates aliorū locorū representant.
Unusquisq̄ autem plus ceteris
paribus diligit locum qui magis
est representatiuus sue nobilitatis
quam diligit. Hec ille in hoc igitur
completur et quodammodo
perficitur beatitudo sanctorū q̄ sūt
in celo empyreorū ad quē locum
ascensuri sumus non solum fm
aiam: sed etiam fm corpus et aiaz
et audietur sumus verbū pro the-
mate sumptū. s. Venite be. etc.

Decima gloria anime

a erit felicitas inuari-
bilis. et hoc maxime
erit post generalem resurre-
ctionem sicut post declarabit. Tūc
enim erit perfecta felicitas:
¶ Absq̄ tristitie admixtione.
¶ Absq̄ aliqua fatigatione.
¶ Absq̄ aliqua cessatione.
¶ Absq̄ aliqua alteratione
¶ Primo igitur erit perfecta felicitas
absq̄ tristitie admixtione. Fe-
licitas enim mundana non est sic
perfecta quin aliqua possit accide-
re tristitia. Immo quantumq̄
aliquis sit in hoc mundo perfectus
dicere potest cum propheta. Heu
mihi quia incolatus meus pro-

est. Ubi glo. Heu mihi quia inco-
latus meus. i. peregrinatio huius
seculi plōgata ē: q̄ et si breue sit tē-
pus tñ desiderio nimio longū vi-
detur. Itēz ut ibidē d̄: ascendere
cupiens ad eternā hierlm multos
inuenit obfistētes. id a linguis eo-
rum cupit liberari dicens. Dñe li-
bera aiam meā a lab. in. et a lingua
dolosa. nam cum cogitat homo
ascendere siue proficere contem-
pto seculo soli deo adherēdo incipit
pati linguas auersantiū. i. detra-
hentium. et qd̄ grauius est q̄si con-
sulendo a salute auertentiū. Has
autem qui non patitur nondum
proficere conatur. ascensurus er-
go primo contra eas precatur. q.
d. Quia me in gradu constituisti
iam ergo. O domine libera ani-
mam meam a labijs iniquis. i.
que iniqua suadent et a lingua do-
losa que sub spem consulendi plus
nocet. Talia enim labia primo ho-
mini occurrerunt. unde perijt. la-
bia. n. iniqua fuerunt q̄b̄ xp̄s
est comede: lingua dolosa qua pa-
liato sine consilij dictum est. eri-
tis sicut oīj. Peregrinus quidēz
hō transiēs p villas semp h̄z cāes
infectos. unde Gene. Natura ca-
num est imbecillium q̄sominus
vires habuerint plus latrare. hec
in glo. Et hec quidem et alia plu-
ra possunt esse causa tristitie. iuxta
illud q̄ per eundem prophetam
dicitur. Defectio tenuit me. p pec-
dere. le. tuam. Glo. In me conso-
lat̄ sū: sed defectio vel tediū tēuit

me pro peccatoribus et cetera. Zeder
eniz eū: qz cū his conuerfatur: do
nec area vtilis: vel tedū z dīet?
est ei p excessib⁹ peccantiū: quia
plus grauat fctū vix qz sua pēa
quoz dolore defecit tāta ē virtus
pietatis. hec glo. In illa aut felici
vita nō erit lingua dolosa: nō erūt
labia detrahētia: nec erit qd qd
possit eē cā doloris. Vñ nos hīc
audīētes z ad celestē hierlm sus
pirātes dicere possum⁹ cum ps.
Zetatus suz in his que dicta sūt
mibi in do. dñi ibimus. Amor
nāqz qllscūqz sit vacare nō potest
nā si terren⁹ est: aīz ad cōcupiscē
da terrena inclinat. Si vero cele
stis est ad celestia subleuat z ad
eterna inflāmat vbi sunt cōciues
nostri angeli. hec glo. Si ergo
amor diuinus sit in nobis in do
mū dñi ibimus vbi pfecte gaude
bimus dū nobis dīcet. Venite
bñdīcti z ceter. C Secūdo illa felici
tas erit absqz fatigatōe. Hec. n.
mirabile qz sancti i illa contēpla
tione z vīsiōe brā nō fatigabunt
nūc uero cū deū cōtēplamur aut
alīqd boni facim⁹ itantū sumus
fragiles qz patimur: fatigā z non
possumus semp orare: aut bene
agere. z hoc videt pcedere a par
te corpis de quo dr. Sap. ix. Cor
pus qd cōcupit aggrauat aīam
z depimit terrena ihabitatio sen
sum multa cogitantē. vñ Nic. de
lyra ait. Corpus corruptibile im
pediit intellectū in suo opere. Ido
dicit corp⁹ qd corrūpitur aggra

uat aīam. quasi diceret. Hoc non
facit corpus inquantū corpus:
qz nō impediēbat in statu inno
centie: sed inqstū corruptibile qle
factum est per peccatum ade z
terrena ihabitatio depimit sen
sum. idest intellectum multa cogi
tantem. nam ppter hanc ihabitā
tionē hz cogitare de necessariis
mltis ex pte corpis. hec ille. In
illa vō gloria celesti corpus nul
lo modo impedit animam a cō
templatione diuina vt post dīcet:
nec per consequens erit aliqua
fatigatio aut labor in illa felicitā
te: sed semper plena z perfecta de
lectatio z infatigabilis. Hec ta
men premium i fatigabiliter quo
ad habitum z desiderium aīme
debemus appetere. Vbi sciendū
sicut ait. Iaco. de lyra super. ij.
Corint. v. Qd appetitus est incli
natio sequens formam. Est autē
in nobis duplex forma scilicet na
turalis z gratia habitualis. Ap
petitus autem nature inclinauit
ad cōseruandum vnionem aī
me cū corpore. z ideo dissolutio
nem refugit z abhorret. Appeti
tus autē gratie inclinat ad psecutio
nem glorie que consistit in clara
dei vīsiōe z fructione. Igitur si
anima posset psequi gliaz absqz
dissolutione corporis huius mor
talis appetitus gratie tenderet i
cōsecutionem glorie celestis sñ
retardatione per appetitum natu
ralem. S; qz hoc nō pōt fieri. id
appetit⁹ nālis eo qz refugit nālis

Decima gloria anime

ter dissolutionem hanc quodammodo
repugnat appetitus gl'ie. id ait apo-
stolus ibidem. In hoc ingemisci-
mus: habitadē nram. i. deside-
ramus cū tedio dilationis gl'ie
psecutōem q̄ de celo est: q̄ datur
a deo. et nō est ex p̄ncipiis intrin-
secis nature: pp qd̄ indumentuz
tō. Jo. dicit apl's. Sup̄indui cu-
pientes appetitū. s. gl'ie. si tñ vestiti
nō nudi inueniamur. i. si absq̄ dis-
solutione corporis corruptibilis.
quo induit aia vt vestimēto possit
sup̄indui gl'ia: tñc absq̄ aliquo re-
tardante appetitus gl'ie in hoc ser-
retur: sed q̄ hoc est impossibile. id
retardatur p̄ naturalē appetitum
dissolutionē aie et corporis abhor-
rem: pp qd̄ subditur. Nam et q̄ su-
mus in hoc tabernaculo. i. in hoc
corpore mortali ingemiscim⁹ gra-
uari de dissolutione corporis et aie eo-
q̄ nolim⁹ expoliari corpe p̄ mor-
tem: sed sup̄vestiri. s. gl'ie vestimē-
to. Appetit⁹ tñ gratie in oib⁹ san-
ctis vincit appetitū nature. id ait
apl's. Audemus at. s. sine trepida-
tione et bonā voluntatē hēmus. i.
delectationē in mēte magis pere-
grinari a corpe. i. dissolutionē hu-
lus corporis p̄ mortē subire et p̄n-
tes esse ad deū. i. vt p̄ b̄ habeam⁹
clarā dei visionē et p̄fectā fructōez
h̄. i. de lyra. pp quod apostolus
ait. i. c. ad Phil. Coartor. n. e duo-
bus. i. moueor ad appetendū duo-
que nō possūt simul h̄i desideritū
h̄is dissolui p̄ mortē corporalē et
esse cū xp̄o. i. in gl'ia. Adulso meli-

us est. i. videtur p̄ me. p̄manere
autē in carne. i. diutius viuere ma-
gis necessariū est pp vos. i. ad ve-
stras p̄firmationē in fide et mori-
bus p̄ doctrinā meā. Hec i. de
lyra. B̄sa igit in paulo sup̄uincit
appetitū nature cū inclinabat in-
fatigabiliter ad gl'iam. et h̄ erit rō
quare in illa gloria nulla erit sati-
gatio: q̄ illa gloria erit cū gratia
cōsumata in corpore glioso sicut
post dicitur. Et illā beatā vitam
optātes nō satigemini aīs vestris
deficientes. Heb. xij. Ad hāc igit
vitam felicē vocabimur dñ c̄p̄i-
stus p̄ferret. Venite be. p̄ris met
possidete et. ¶ Tercio illa felici-
tas erit absq̄ cessatōe nūc qdem
quicq̄ oz cessare ab opere virtutis
vel quocūq̄ alio ope: nā post vigi-
liam oz dormire: oz ēt nūc bibere
nūc comedere. Et sic nō valemus
eandē opationez absq̄ cessatōe
facere. in illa gloria nō sic nūc
.n. ibi dormiemus. nūc ab eadē
opatione cessabimus: sed dei vi-
sio et fructio et breuiter oēs opatio-
nes ibidē aie et corporis conueniētes
erunt p̄petue et sine cessatōe. Nec
in inferno cessabūt tormenta: sed
erunt p̄petua et absq̄ fine. p̄pter
qd̄ Salomon monet nos absque
cessatione audire doctrinā q̄ pos-
sit nos p̄ducere ad gloriā dicens
Prov. xix. Non cesses fili audire
doctrinam nec ignores sermōes
scie. Nam sicut illa gl'ia est in p̄ti-
nua visione et fructōe dei. sic dispo-
sicio ad illā est in p̄tinua acq̄sitōe

felicitie et virtutum quorum possibile est: unde Crisostomus super Mattheum. Deus ita nos disposuit esse ut nec studentes nec laborantes circa scripturas acquiramus salutem scilicet sine gratia dei: ut ne nobis imputemus quod scimus nec tamen gratias aggreimus nisi studuerimus et laborauerimus circa scripturas ne donum dei negligenteribus detur. Gratia dei adiutorium est infirmitatis humane adiutorium autem dormientibus non datur sed festinantibus et peruentibus. Sicut in bello non omnes qui pugnant vincunt. Nemo tamen vincere potest nisi pugnaverit. sic non omnes qui student et legunt acquirunt scientiam spirituales. Nemo tamen acquirere potest nisi qui aut studiosus fuerit ad legendum: aut assiduus ad audiendum. Hec ille. Et Ecclesiasticus. vi. Cogitatum habes in preceptis dei: et in mandatis illius marie assiduus esto. Nam ut eodem libro dicitur. c. ii. Qui timet dominum inquirunt quod beneplacita sunt illi et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius. Et ratio est quod sicut lux est necessaria gradientibus ut recte ambulent. Sic noticia legis ad deum tendentibus. Ideo dicit Proverbia. vi. Eoserva fili precepta patris tui. Et sequitur. Cum ambulaveris gradientur: cum dormieris custodient te. et euigilans loquere cum eis: quia mandatum lucerna est. et lex lux. Sed hodie vix hac lucis et iusticie inuigilant omnibus malis: nec cessant a peccatis. Ad hoc sic in illa vita beata erit in qua secundum Bernardum. nimirum rationale

deus implebit luce sapientie ita ut penitus nulla scientia desit. Implebit concupiscibile nimirum fonte iusticie ut omnino desideremus eam et ea penitus repleamur. Nam israelibile replebit summa locunditate atque leticia. Hec ille. Non cessemus igitur benefacere charissimi quia qui perseveraverit usque in finem hic saluus erit Mattheus. x. qui nec cessabimus illam divinam essentiam contemplari ad quam vocabimur dum nobis dicitur. Venite beati. etc. Quarto dictum est quod illa felicitas erit sine alteratione. In hoc. nimirum mundo sunt valde multe alterationes ita in anima quam in corpore sicut notum est sunt multa impedimenta ut non valeamus ad illud regnum pervenire nisi cum magna difficultate. Sed in celesti gloria nulla erit alteratio: nec in anima: nec in corpore: immo omnia erunt sic stabilia sic placida ut quilibet beatus possit dicere illud Iob. xix. Gloria mea semper innovabitur. Nam res melius placent et magis sunt gloriose. Ideo ad denotandum summam delectationem illius glorie dicitur quod spiritus innovabitur. quia tale acris erit gaudium post millia millium annorum: imo et in perpetuum quantum erit in primo aggressu ad illam. De signis autem que ostendunt hominem esse de numero electorum ad illam gloriam ante Bernardum. Quis poterit dicere ego de electis sum. ego de predestinatis ad vitam. ego de numero filiorum reclamante nimirum scriptura Ecclesiasticus. ix. Nescit homo utrum dignus sit amore

Decima gloria anime

vel odio. Certitudinem vltos non habemus: sed spei fiducia solat nos ne dubitationis huius anxietate penitus cruciemur. Propter hoc data sunt quedam signa et indicia manifesta salutis vt indubitable sit eum esse de numero electorum: in quo ea signa permanserit. Nam quos presciuit et predestinavit deus conformes fieri imaginis filij sui vt quibus certitudinem negat causa sollicitudinis fiduciam prester gratia consolationis: itaque quis stat videat ne cadat. et in ea forma que salutis indicium est et argumentum predestinationis perseueret atque proficiat. Porro inter ea que fiduciam prestant: et mater iam spei illud vnum maximum est verbum dñi Johannis. viij. Qui est ex deo et verba dei audit. Nonnullos. n. sic interdum inuenies audientes: ac si nihil pertineat ad eos que dicuntur non intrare cor suum non discutere mores suos non cogitare: ne forte quod audiunt dictum sit propter eos. Si forte sermo dei manifeste aduersus vicia illa precessit quibus se illi sentiunt obligatos dissimulant et auertunt oculos cordis. aut quolibet adinventionem palliant vicia et seducunt miseri semetipsos. In his ergo salutis signa non video magis aut vereor. ne forte propterea non audiant verbum dei: quod non sunt ipsi ex deo: Est et aliud testimonium quod in terra datur ad discernendos celi ciues a cluibus

bylons. Non. n. sine testimonio electos suos deserit deus aut certe que nam eis poterat esse consolatio inter spem et metum sollicitudine anxietate fluctuantibus. si nulum electionis sue habere testimonium mereretur. Proinde fidelis sermo et acceptio dignus quo salutis testimonia comedantur. Tres sunt inquit qui testimonium dant. Spiritus aqua et sanguis. In primo homine omnia peccauimus: in ipso etiam cecidimus vniuersi. cecidimus sane in carcerem luto et lapidibus plenum: exinde lacrimis captiui iniquitati conquassati donec venit desideratus gentibus qui nos redimeret ablueret adiuuaret. Hic est. n. qui sanguinem proprium dedit in redemptionem: aquam simul produxit de latere suo. in ablutionem. Emisit deinde de excelso spiritum suum qui adiuuaret infirmitatem nostram. Quis est autem qui testimonium habet effusi sanguinis christi nisi qui continet a peccatis. Seruus. n. peccati est qui facit peccatum qui si deinceps contineri poterit et iugum abicere misere seruitus certissimum habet testimonium redemptionis. quam operatur sine dubio sanguis christi. verum non sufficit peccatori: si non afflicti etiam penitentia. Habet ergo ab aqua testimonium qui laborat in gemitu suo lauans per singulas noctes lectum suum. Sane nouum superuenisse spiritus: eos

diffime noua conuersatio testatur
Jam ut breuiter repetam a sanguine et aqua et spiritu habere testimonium est si contines a peccatis: si dignos agis penitentie fractus si facis opera vite. Nec Ver.
Ex his igitur signis potest esse spes et coniectura eterne predestinationis ad illam gloriam de qua pauca locuti sumus in qua sunt alia qua multo plura que loqui non videmus: quia ut dicitur. i. Cor. si oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus diligentibus se: quibus diciturus est ut ostendat magnitudines glorie sue. Ac nite benedicti et cetera. Et dictum est de his que pertinent ad animas et

Conse

quenter videndum est de beatitudine corporis: unde si solum beata erit anima: sed et

ipsam corpus suo modo beatificabitur Circa quod tria sunt declaranda.

Primum erit de generali resurrectione.

Secundum erit de finali vocatione.

Tertium erit de corporum glorificatione.

Circa primum ait apostolus. i.

Corint. v. Omnes quidem resurgemus scilicet tam boni quam mali sed non omnes immutabimur. scilicet de statu animalitatis ad statum spiritualitatis. Iste. n. est articulus fidei quod scilicet credimus carnis resurrectionem quod quamuis non possit probari necessaria ratione. potest tamen probari auctoritate et rethorica persuasione sic. Iustum remuneratorem decet ut illa coniungat in consolatione premij que sua virtute coniunxerat in labore meriti. sed deus est iustus remunerator: et sua potentia siue virtute animarum coniunxit corpori in labore vite presentis: ergo animam coniunget in consolatione premij vite future. Hoc autem fieri non potest nisi illi qui decesserunt resurgant a mortuis. ergo et. Preterea premium correspondere debet merito: et pena demerito. sed anime saluandorum merentur in suis corporibus: ergo et anime saluandorum tandem debent premiari in suis corporibus. et ita anime damnatorum debent cruciari in suis corporibus. Item cum anima nata sit esse corporis forma et forma naturalem habeat inclinationes ad materiam. anima habet ad naturalem inclinationem ad perficiendum humanum corpus et regendum: sed nulla naturalis inclinatio est frustra. quia ut de primo de celo et mundo. natura non facit aliquod scilicet vanum. et si hoc est verum de natura naturata multo

De generali resurrectione

fortius hoc est vez de natura natura-
stante. hoc est de institutore cre-
ate nature. qui tamen ipsam non
naturaliter nec de necessitate sed
liberavoluntate instituit. Frustra
autem et vane esset in aia separata
predicta inclinatio si nunq̃ esse
humano corpori itez vnienda. q̃
uis. n. naturalis appetitus beati-
tudinis in dānatis remansurus
sic ppetuo incōpletus: non tñ est
frustra q̃ est ad maioris iniquita-
tis in qua obstinati sunt puni-
tiones: et p hoc ad diuine iusticie ma-
nifestationem: non sic tñ posset di-
ci de inclinatione animay: si nūq̃
essent itez corporibus enīde. nō
.n. pōt dici q̃ ppetua p̃uatio cō-
plementi illius inclinationis esset
pp aīay obstinationes in peccato.
q̃ hec cā extendi nō posset ad aīas
beatas hanc rōnez ponit Richar.
Item aia rationalis naturaliter
appetit vniri suo corpori. ergo im-
perfecta beatitudine: ipsa anima est
suo corpori vnita: antecedens p̃
per beatū Aug. super Gen. ad lit-
teram vbi ait. q̃ aia beata retarda-
tur ne tota intentione seratur in il-
lud summū celum. s. diuinā esse-
ntiam pp appetitum seu desiderū
quod h̃z ad viuificanduz corpus
suum. minor ē p̃. q̃ in pfecta be-
atitudine oī desiderium aīe imple-
tur. Et richardus inquit hoc req-
rit vniuersi pfectio. De pfectōe
oī eius est triplex substantia. s. pu-
re corporalis et pure spūalis: et ex
corporali et spūali cōposita. Unde

hac parte sue perfectionis careret
vniuersū ppetuo si aīe a corpori-
bus separate nūq̃ corporib⁹ vni-
rentur. h̄ ille. An̄ magister dis-
cilijs. quart. ca. i. ait. Resurrectu-
ram carnē oīum q̃nq̃q̃ nati sūt
atq̃ nascuntur ⁊ mortui sunt atq̃
moriuntur nullatenus ambigere
d̄ xpianus. Ait. n. Jsa. xxi. fm̄
translationē. lxx. interpretū. Re-
surgent mortui ⁊ resurgēt q̃ erāt
in sepulchr̄is. Et apl̄s. ij. Thess.
liij. Nolum⁹ vos ignorare de dor-
mientibus ⁊c. Recta ergo fides
ait Bonauē. dicit resurrectionem
corpoz nostroz esse futuraz. ⁊ ad
hoc credendū adiuuatur per fidē
resurrectionis xpi iam factē. Si
n. xps est caput ⁊ membra dicūt
conformari capiti. Cum xps re-
surrexerit constans est vt ⁊ nos re-
surgamus. Et Richar. Aīe vniē-
tur ei s̄dē corporibus numero a q̃
bus separate fuerunt. Aīc. n. sepa-
rate inclinātur naturaliter ⁊ deter-
minate ad illa corpora que aīaue-
runt. Quāuis. n. a p̄nciplo crea-
tionis aīa que est huius corporis
formā potuisset fuisse conueniens
alteri⁹ corporis filis. tñ ex sui vñsio-
ne ad corpus ad ipsam determi-
nate contrahit naturales amicti-
am. ¶ Exemplum huius ponē-
tale. Supponitur. due puelle in
omnibus similes hoc excepto q̃
numero differunt. Quāuis a p̄n-
ciplo indifferens esset alicui viro
ducere quamlibet istarū; tamen
vna ducta iam non est indifferēs

De generali resurrectione

88

ad utrūq. et si ambe resurgerent i
statu corruptibili iterum nupture
magis inclinaret ad illam: cū qua
familiaritatē cōtrarie prius. Pre
terea rectitudo iusticie hoc erigit
ut dictū est: ut q participes sunt i
merito vel demerito picipes sint
in pena vel premio. Et hoc est q
dicit Job. xix. In nouissimo die
de terra surrectur' sū et rur. circū.
p. m. et in. c. m. v. d. sal. meū. Erit
igit idē hō numero q prius fuit:
qō determinat Richar. di. Diui
na puidencia oēs hoies determi
nat in suū finē electos ordinat in
vltimū finē rōne. s. finalis bonita
tis eis debitū. Illā bonitatem et il
lum finē eis pferendo. Reprobos
ordinat in vltimū finē eis debituz
rōne finalis malicie: nō illā mali
ciam eis pferendo: qz malicia nō ē
a deo: sed iuste pmitēdo eos dece
dere in malicia et illū finē eis iuste
infligendo. Ille aut finis est vlti
ma pena. Hoies vero non psequū
tur finē suū in hac mortali vita: qz
nec assequunt adeptiōē sūmi bo
ni nec pfecte eius adeptiōē pūāf.
Ergo psequunt suū vltimū finē
post mortē. sed nō qz diu non sūt.
Hoies aut qui mortui sunt nūqz
erunt hoies nisi resurgāt: ergo o
necessitate sequit q illi idē hoies
q mortui sūt resurgēt. aliter nūqz
psequerent finem suū vltimū. Et
ita ne aliqua dei opa remaneant i
perfecta: et ne naturalis appetitus
quē aiab' indidit ad sua corpora sit
frustra. aie tñ reprobos reuertent

non pp eoz p̄solatiōē: sed ad sue
dānatiōis cumulū. Predicta tñ
resurrectio erit imediate p diuinā
potentiā fiet insup in iussu xpi si
cut dī ad 2. thessa. iij. Ipse dñs i
iussu et in voce archāgeli. et in tu
ba dei descēdit: de celo et mortui q
in xpo sunt resurgent primi. dein
de nos q viuimus qui relinque
mur simul rapiemur cū illis i nu
bibus obuiam xpo in aera et sic sp
cum dño erimus. Tertius sic ex
ponitur a 1. the. de ly. Ipse dñs in
iussu dicendo surgite mortui ad
iudiciū. et in voce archāgeli. s. mi
chaelis q est p̄nceps ecclesie sub
quo intelliguntur angeli alii qui
ministeriā adhibebunt in resurre
ctione colligendo pulcres q ma
gnū sonū faciēt quasi iudicii p
cones. Pōt ēt aliter exponi. ut illū
dictū. Surgite mortui ad iudiciū
um sit archāgeli michaelis execu
tione et xpi impatiue. cuius virtute
infinita fiet resurrectio. Et sic cū
dī in iussu refertur ad xpm. et qō
subditur. Et in voce archāgeli
ad michaelē archangelū. Et i tu
ba dei. Ista tuba non est aliud qz
vox predicta q dicitur tuba pp si
militudinem tube materialis ve
teris testamenti qua fiebat conuo
catio ad consiliū et preparatio ad
bellum et inuitatio ad festum. qz
tunc omnes congregabuntur in
iudicio et armabitur creatura ad
vltionem inimicorum et inuitabū
tur iussu ad festū angeloz. Descē
detqz xps de celo. nā iudicabit in

m

De generali resurrectione

forma humana apparent. h3 q dñ
Act. i. hic iesus q assumptus est a
vobis. s. in forma humanitatis sic
veniet. s. ad iudiciū. Et mortui q
in xpo sunt resurgent p̄simi. Ita
prioritas et posteritas nō p̄t refer
ri ad actū resurgēdi: q̄ oēs resur
gent in eodē instanti h3 qd dicitur
prime Cor. xv. Oēs qdē resurge
mus. Et subdit in momēto i lectu
oculi: p̄p qd saluo meliori iudicio
videtur mihi q̄ ista pōtas et po
steritas sit referēda ad q̄tē in xpo
in eius fide moriēdo. Deinde nos
simul rapiemur cū illis: iā resusci
tati cū ipsis obuiā christo venientī
ad iudiciū in aera ubi p̄fert snias
iudicii sup vallē iofaphat: vt dñi
fuit Johe. iij. Et sic semp cum
dño erimus q̄ electi a xpo nō se
parabunt amplius sed semp erūt
sibi p̄iuncti: nō solū in aia sed et in
corpore. hec i. de ly. Bonanē.
vero di. xliij. iij. q̄ in xpo est assi
gnare nre resurrectionis duplicem
causam. s. cāz efficientē et finalem
Efficientē aut dupliciter assigna
re aut sicut primū p̄ncipiū aut si
cut instrumentū efficiens. Sicut
primū p̄ncipiū est xps fm deta
tem et tota trinitas efficiens: sicut
instrumentū est vox xpi ad cui⁹ pro
lationē et vocationē mortui resur
gent. Silicet cā exēplaris dupler
est vna in qua res cognoscit et di
sponitur. et sic ē dei filius h3 natu
raz diuinā et tota trinitas. alio mō
in quo inchoatur et exēplificatur et
sic est resurrectio xpi. Qd vt dicit

Aug. de trī. Talia erūt corpora
quale xps in sua resurrectione mō
strauit. Unde fuit quoddā exēplū
in quo fuit nra resurrectio inchoa
ta tāq̄ memby in capite. sicut dñ
Ephe. ij. Deus puluificauit nos
xpo nos sibi p̄ fidē formatā incor
porando cuius grā sumus salua
ti. s. in spe et cōresuscitauit simili
ter in spe. Dicit idē doc. q̄ p̄i⁹ na
tura resurgent q̄ audiant. An in
auditu sunt duo. s. receptio speci
ei i organo et iudiciū de re recepta
Quantū ad receptionē precedet ex
citationē: sed q̄tā ad iudiciū seq̄
tur: et ita ad vocē xpi fiet resusci
tatio ad honorē ipsius humanitatis
in qua fuit mortuus. An vox ista
erit virtuosa. Et id dicitur iussus
quasi preceptū. Dicit. n. et fiet. erit
angelica. ideo dñ vox archangelī
idest p̄ncipis. Erīt n̄hilominus
serena. et id vox tube dñ. et idē mul
tiplici vocabulo exprimitur ad in
sinuandū illi⁹ vocis proprietatem
multiplicē et dignitatē. Jo. v. Mo
lite mirari hoc. q̄ venit hora i qua
omnes qui in monumentis sunt
audient vocem filij dei.

CDeclarat idem doctor q̄ in re
surrectione tria erunt.

CPrimum erit corporis et pul
ueribus reformatio.

CSecundum ipsi corpori refor
mato anime vnio.

CTertio vnitorum inseparabilis
colligatio.

CPrīmū erit i nāz. i. i solitum
cursū nē q̄ pōt p̄fecta destruere

no
erit
o: g
vni
et d
Q:
natu
nem
pulu
luta
glo
et p
venti
termi
angel
lor ce
Lū tu
tus ē
Eto. r
lis vir
magn
cārie
grega
oēs ac
spūite
q̄ erūt
celi. i.
tur p̄i
alle p̄i
sāmis
quādi
celi vī
minu
natur
lum e
tatem
diq̄.
celori
celo c

nō tñ pōt destructa reparare. Scōz
erit s̄m naturā: q̄ aīa coꝑl optie
organizato cui desiderabat vniri
vnietur. Tertiū erit supra n̄m. s̄.
ex corruptibili fiat incorruptibile.
¶ Ergo primū z vltimū nō est a
natura. id nō ē dicēdū resurrectio
nem esse n̄lē. primū. s̄. recollectio
pulueꝝ v̄f debere fieri p̄ angelos
iuxta illud Mat. xliij. Mittet an
gelos suos cū tuba z voce magna
z p̄gregabit electos ei⁹ a quattuor
ventis celi: a sūmis celoz vsq; ad
terminos eoz. Mat. de ly. Mittet
angelos suos q̄ ministerio ange
loꝝ colligent cineres mortuoz.
Cū tuba: sic. n. i datōe legis audi
tus ē sonus terribilis. v̄t habetur
Ero. xx. ita audiet tūc sonit⁹ p̄simi
lis virtute angeloz factus: z voce
magna. Ista uox erit vox xp̄i vo
cātis mortuos ad iudiciū. Et cō
gregabunt electos eius. Xicet. n.
oēs adducāt ad iudiciū: tñ electi
sp̄aliter adducēt ministerio angeloz
q̄ erūt p̄ciues eoz. A quatuor v̄tis
celi. i. a quatuor p̄tib⁹ mūdi vñ oriū
tur p̄ncipales v̄ti. z p̄ h̄ intelligūt.
alle p̄tes orbis min⁹ p̄ncipales. A
sūmis celoz zc. Iste mod⁹ collo
quēdi ē s̄m apparentiā: q̄ sūmus
celi v̄f eē sup̄ cenit̄ capitis n̄i ter
minus aut̄ celi videtur vbi termi
natur aspectus. q̄ ibi videtur ce
lum coniungi terre. licet s̄m veri
tatem equaliter distet a terra vn
diq; . Est ergo sensus a sūmis
celorum. i. ab omni loco qui sub
celo est adducuntur electi ad lo

cum iudicii. Hec Nicol. de li. ra.
Secundum hoc dicitur q̄ corpo
ralis recollectio pulueꝝ non fit in
instanti: q̄ nulla virtus creata po
test aliquod corpus de loco ad lo
cum transferre in instanti. sed vir
tus angeloz quoz ministerio ta
lis puluis materialis recolliget:
de quo formanda sunt corpora re
surgentium est finita: erit tñ tem
pus breue z imperceptibile huma
no sensu: q̄ q̄uis huiusmodi ac
tio angeloz mensuretur tempore
siue ego: mensura tñ talis est ad o
veloz q̄ excedit oēm temporalem
velocitatem ab hoīe excogitabilē.
Ideo apostolus dicit: quod fiet
in momento. Formatio tñ cor
poris z animatio fiet in instanti:
q̄ sola virtus diuina de predicto
pulvere potest hūmanum corpus
formare. z formatum animare: q̄
quidam virtus est simpliciter in
finita. Et si verba apostoli referā
tur ad hanc corporis formationē:
z animaz infusionem tunc potest
concedi q̄ per ictum oculi z per
momentum intelligit instantane
am mensuram: non tamen hoc fa
ciat deus in instanti propter neces
sitatē: sed magis propter con
gruitatē: vt et hoc. s̄. magis elu
cescat diuine virtutis p̄fectio oēs
virtutem creataz excedens. z hoc
dico probabiliter. Et hoc sufficit
in ista materia supernaturali ad
quam intellectus humanus non
potest sufficienter attingere p̄ sta
tu miserie. ¶ Circa hanc materiā

De generali resurrectione

querit Richar. vtz ex materia cui
iussibet membris reintegretur idē
membrum in numero. Et soluē
do dicit q. in materia membri est
considerare illud quod est de ne-
cessitate ad debitam membri con-
sistentiam: et illud quod ibi est de
superfluitate. nam contingit qñq;
membrum aliquod plus habere
de materia q̄ conueniens sit for-
me eius. Primum ergo redibit
ad idem membrum in numero:
q; reformatio debet respondere
formationi. Si tamen aliter fie-
ret nihilominus videretur quibus-
dam q. posset idem corpus in nu-
mero resurgere ex quo rediret to-
tius eadem materia in numero: et
eadem in numero forma: que sūt
essenciales partes compositi: qđ
sentire videtur Augu. xxi. de ci.
vbi ponit exemplum de vase facto
in limo et postea in eundem limo
redacto: et de eodem limo iterum
reparato. Et ibidem dicit q. ad h
q. redeat idem numero non opor-
tet q. illa pars materie que prius
erat in fundo iterum ponatur in
fundo: sed sufficit q. totum repa-
retur de toto. Et simile dicit in li-
bro Enchyri. c. xci. Si statua in-
quit cuiuslibet metalli solubilis:
aut igne liqueceret aut contre-
retur in puluerem: aut funderetur
in massam et eam vellet artifex rur-
sus ex illius materie quantitate re-
parare: nihil interesset si ad eius
integritatem reparate que parti-
cula materie cui mēbro redderet

dum tñ totum ex quo constituta
resumeret. ita deus mirabiliter:
atq; ineffabiliter artifex de quo ca-
ro nostra consisterat eā mirabili et
ineffabili celeritate restituet: nec
aliquid attinebit ad eius reintegrā-
tatem vtz capilli ad capillos re-
deant. et ungues ad ungues: an-
quicquid eorū perierat mutetur ī
carnem: et in partes alias corpo-
ris reuocetur curante artificis p-
uidentia ne quid indecens fiat. h
Aug. Dicit insuper idem doctor
.c. precedenti. Non autē perit deo
terrena materies de qua mortalīs
creatur caro: sed in quēlibet pul-
uerem cinerē ve soluat in quoli-
bet alitus aurasque diffugiat in
quamcunq; aliorū corporū substā-
tiam vel in ipsa elementa vertatur
in quorūcunq; aialium ēt hoīum
cibum cedat: carnēq; mutetur ali-
monie humane puncto tps cedit
que illā primitus vt hō fieret cre-
sceret viueret animauit. Hec ille.
Sed de etate et quantitate resur-
gentium iā discamus: apostolus
nāq; ait Ephe. iiii. q. officia de q
bus ibidem loquitur exercebunt
in ecclesia militante donec occur-
ramus oēs in vnitatē fidei. i. ait
Mi. de lyra qui sumus vniti in fi-
de et cognitione christi in vtz pfe-
ctum. i. occurramus xpo venienti
ad iudicium qui ē vir oīo pfectus
in mēsurā etatis plenitudinis xpi
oēs. n. resurgēt in etate. xxxiiij. an-
noy q̄ est etas plene pfecta et in q̄
xps passus fuit. Hec Mi. de ly. qđ

de
ri a
por
bat
qua
est i
pfi
est il
vñ
men
tis p
victa
nllen
mou
vñ
gnou
ture
statu
fieri
bicit
no m
e ita
virtut
sed oē
ture
vel p
et illu
ad oē
cturi
tps m
omni
liter
fieri
n. in
qua
rexit
rinc.
duram
de ap

De generali resurrectione

90

deducens Richar. di. xliij. quar-
ti alt. Oēs resurgent in statu cor-
poris et naturalis virtutis quam
habaturi erant si tñ virilissent: vel
quā habuerunt qui tñ vixerunt q
est in tpe ad qd terminatur mor?
pñficiendi qui circiter de lege cōi
est illud tps quo tps mortuus est.
vñ Aug. xliij. de ci. alt. Quod cō-
memorauit apłs de mensura eta-
tis plenitudinis xpi sic accipiam?
dictum vt nec vltra nec infra iuue-
nillem formā resurgant corpora
mortuor. sed in ea etate et roborē
vsq; ad quam hic tps puenisse co-
gnouimus. pp. n. perfectionē na-
ture decet vt resurgant in optimo
statu corporis quē habuerūt: vel
si tñ virilissent erant naturaliter ha-
bituri. Ille autē status est in termi-
no motus pñficiēdi vt dictum est
et ita non oēs resurgent in equali
virtute naturali vel supernaturali
sed oēs resurgent in naturali vir-
tute quā quilibet habiturus erat
vel habuit in termino sui pñfectus
et illud tps fere idem est quantum
ad oēs: lō oēs dicuntur resurre-
cturi in eadē etate. Et dñi fere qz
tps mensurans motū pñfectus i
omnibus hoibus nō est punctua-
liter equale. Nec Richar. Magi-
ster ē. i. c. di. xliij. quartū dicit. oēs
.n. in eadem etate resurgent in
qua xp̄stus mortuus est et resur-
rerit cuiuscunq; etatis mortui fue-
rint. sed non omnes eandem sta-
turam corporis obtinebunt. An-
de apostolus non ait. In mensu-

ram corporis et stature: sed etatis.
Sed vt ait Richardus: quili-
bet resurget in illa qualitate et sta-
tura que vnicuiq; debebatur in
termino motus pñficiēdi fm
naturalem virtutem caloris exten-
dētis humidum et humidi susci-
pētis extensionem. natura non
errante: vel per aliquod accidens
innaturale non impedita. qz per
resurrectionem non reducet tan-
tummodo idem in specie. sed et
am in numero. et ideo rationale
est vt non tantum resurgat in sta-
tura que debetur speciei: sed etia
in illa que debetur individuo. Si
autem per errorem nature vel ni-
miam superabundantiam mate-
rie esset indebitus quantitatis ex-
cessus vel diminutio seu defectus
diuina potentia supplebit vel rese-
cabit. Nec ille. Item idem dicit:
Virī resurgent in seru virili et
semine i semineo: quia hoc erigit
natura individuū et congruit per-
fectioni speciei et erit occasio lau-
dandi sapientiam dei. Unde qz
vix mulier generetur pñter inten-
tionem particularis nature: est ta-
men de intentione nature vniuer-
salis que vtrumq; seru requirit
ad perfectionem humane speciei.
Nec erit post resurrectionē i isto
seru confusio. quia sicut dicit Au-
gustinus non erit ibi libido que ē
confusionis causa: nam priusquā
peccassent vir et semina nudi erāt
et non confundebātur. Unde nec
post resurrectionem opus erit vt
m. lli

De generali resurrectione

stibus pro tegumento: s; tantum amicti erāt lumine sicut vestimēto. Hec ille. Resurgēt insup corpora electorū sine deformitate. vñ sicut accipi pōt ex snia Aug. xxi: de ciui. oīs deformitas reducitur vel ad illā que ē ex parte coloris: vel ad illā q̄ ē ex parte figure: vel ad illā q̄ est ex pre diminutionis partiū: vel ad illā que ē ex parte subūdatie. Dico: ait Richardus q̄ quocūq; p̄dictorū modorū deformitate accepta corpora electorū sine oī deformitate resurgent. quia oīs deformitas ad aliquod viciū nature ptinet. Vñ Aug. in Enchyridion: et recitat magister in littera di. xliii. circa finē. c. ij. Resurgent sanctorū corpora sine vllō vicio: sine vlla deformitate: sicut sine vlla corruptiōe: onere: difficultate: sicut plus dicit infra. Vñ Bonauē. tractans huiusmodi resurrectiones: et si hūiores resurgent et silit̄ rerū intestina capilli: vngues: et talia. dicit q̄ de veritate nature hūane aliqd̄ dicitur tripliciter: scz aut q̄tū adesse necessarium sicut sunt p̄cipalia mēbra: aut q̄tū adesse cōpletum vt sunt illa que faciūt ad corporis p̄fectionē. aut q̄tū adesse decorū. p̄ma necessariū ē resurgere fm̄ totalitatē: s; alia cōgruē resurgere s; q̄ faciūt ad cōplementū et decorē. Et quia humiores faciunt ad plenitudinem et integritatem: resurgent in tanta quantitate quanta competit corpori.

Vnde non oportet q̄ totus sanguis quē quis amisit p̄ minutio nē resurgat s; quātū cōgruit. Similiter de carne q̄ fluit et refluit iudicandū est. Silit̄ resurgēt integra que erunt plena nobilissimis hūioribus que reddēt totū corpus agillus. Capilli vō et vngues sūt ad ornatū: ideo resurgēt ad ornatum et pulchritudinē corporū electorū. Luc. xxi. Capillus de capite vestro nō peribit. Hoc ait M. de lyra: inquit christus ad declarandū veritatē future resurrectiōis p̄ quā resurgēt in electis nō solus illa que sunt de necessitate nature humane: sed etiā ea que faciunt ad decorē cuiusmodi sunt capilli. Hec ille et. Queris hic quare resurrectio corporū differt vsq; ad generalē omnīū resurrectionē. Rñdeo q̄ corpora hñt quādā p̄tinationē et pueniētiā: q; s; illa deus ex vno hoīe fecit genus hūanū sicut dicit Act. xvi. dicente paulo. Fecit deus ex vno humanum genus omne vnde oīs homines simul fuerūt in vno homine materialr̄ siue originaliter fm̄ corpora et ēt oīa simul fuerunt in materia et in originali p̄cipio et sic deus fecit quodāmodo simul oīa corpora hominū: sed non sic est oīa abas imo fecit eas sigillatim. nec cōdite sunt in aliquo vno simul. s; quoti die a deo creantur oī n̄philo: et ideo cū sit pueniētia inter originē siue p̄ductionē et consumationē que est per glorificatio

De generali resurrectione

91

nes pgruit q̄ corpora glorificent
simul ⁊ simul intrent celū empi-
reum ppter p̄nitionē quā habēt
Anime autē ⁊ sigillatim ⁊ succes-
sive. Aliqui tñ ex singulari p̄mio
etiā fm corpus sunt in celo em-
pireo: sicut corpus xp̄i ⁊ beate vir-
ginis ⁊ aliorū que surrexerunt cū
christo vt essent veri testes resurre-
ctionis fm quorundā op̄inionem
de qua vide in tertia parte sancti
Thome. q. lili. arti. iij. ad. ij. Sci-
endū quippe est post hec q̄ resur-
rectio siue resūptio corporis glo-
riosis necessaria ē anime iam beate
ad p̄sumationē ⁊ substantiale p̄fec-
tionē siue beatitudinis: ita q̄ ante nō
hēt suā totale substantiale beatitu-
dinē imo semp̄ expectat cōsum-
mationē suā in illa vsq̄ ad corpo-
ris resumptionē. s; tūc implebit
⁊ p̄sumabit ita q̄ plus nō expecta-
bit. Alia ergo post corporis resū-
ptionem erit beatorū q̄ ante. Et
hoc dupliciter. s. extensue ⁊ intē-
siue. ¶ Extensue q̄ in pluribus.
quia tunc erit beata in se: hoc est
in bonis p̄p̄ijs ⁊ in bonis corpo-
ris: tunc. n. erit p̄miata sicut me-
ruit. s. in corpore. Et q̄ aia beati-
ficetur in corpore hoc erigit natu-
ra aie que ē forma corporis: hoc
etiā erigit ratio meriti q̄ necessa-
rio est anime in corpore. ¶ Secū-
do beatitudo aie erit maior: inten-
siue. quia anima p̄fectio est i. s̄no
esse naturali: ⁊ in suo posse: quan-
do est corpori glorioso cōiuncta
q̄ quādo est separata: ⁊ ideo p̄fecti

us operat. Quādiu enī caret cor-
pore glorioso serf appetitus eius
ad aliud extra ⁊ extra deum. ⁊ idē
necessario appetitus anime ⁊ in-
tentio dispergitur ⁊ diuiditur: ⁊
ideo non ita intense ⁊ perfecte p̄-
cogitationem ⁊ amorem fertur
in deum. cum autem coniungit
corpori glorioso intentio anime
non dispergitur ad aliquid extra
deum ⁊ extra se ad aliquid nō ha-
bitū ⁊ sic tollitur naturalis iper-
fectio anime que retardabat ⁊ im-
pediebat ne posset in perfectiorē
actum. Tollitur etiam inquietu-
do appetitus ⁊ intētionis anime
quia totum iam habet quod ap-
petebat ⁊ desiderabat ⁊ sic tollit
omne quod erat impeditiuum cō-
summationis beatitudinis ⁊ sic
patet quomodo resumptio cor-
poris gloriosi facit ad beatitudi-
nem anime intensiue ⁊ extensue
Et hoc est qd̄ ait beatus Ansel-
mus li. de similitudinibus. Constat
aias sanctorū q̄ iā celestia tenent.
necdum plena felicitate frui do-
nec incorrupte corporum suorū
potiantur. Et sic patet de resurre-
ctione generali.

Secundo ^{dicē}
^{duz}
est de finali disudica-
tione de qua tractat
magister dī. xliij. quarti vbi di-
cit q̄ domino adueniente ad lu-
dicium precedet cū ignis quo cō-
buretur facies mundi huius: ⁊
peribit celum ⁊ terra dicēte bea-
m̄ illij

De finali diuinatione

to Petro in secunda canonica. c. vbi. Adueniet at dies domini sic fur in qua celi magno ipetu tranfient. elementa vero calore soluentur et terra et ea que in ipsa sunt opera erurentur. Ad exponens Hieronimus de lyra ait. Adueniet autem dies domini. id est dies iudicii qua dicitur dies domini. quia tunc in omnibus fiet voluntas eius in punitione malorum et premiacione bonorum. Et subditur modus veniendi cum dicitur: ut fur. id est repente et ex improviso sicut dicitur Mat. xliij. De die autem illa et hora nemo scit. In quo celi. id est superior pars aeris et inferior magno impetu tranfient a statum. in quo nunc sunt per impetum ignis conflagrationis. Elementa vero calore soluentur. quod dicitur. Non solum aer sed et cetera elementa igne purgantur. Terra et ea etc. id est non solum terra: sed omnia que in ipsa sunt facta et de ipsa producta erurentur. Hec ille. **¶** Vbi notandum est quod duo erunt iudicia. Unum per aquam et aliud per ignem. Primum factum est per aquam. Secundum fiet per ignem. In primo. n. statu viguit luxuria in qua sunt duo. scilicet sardor et seditas propter quod fiebat purgatio per aquam que est refrigerans et mundificans. In ultimo statu vigeat avaricia unde erit homines infirigidari frigiditate avaricie et defectu charitatis Math. xxliij. Non abundabit iniquitas refri. charitas multorum propter quod erit purgatio per ignem qui habet contrarium qualitatem. De isto igne dicit Richardus. quod erit super naturalis.

Alit enim dicitur. xliij. Vides mihi dicendum quod illius ignis productio super naturalis erit. et cum hoc erit aliqua naturalis aptitudo ad illam operationem ad quam applicabilis a divina virtute principaliter mouetur. quia ignis ille erit virtute illius instrumentum. erit tamen ille ignis eiusdem speciei cum igne elementari Bonau. dicit quod est loqui de ignem flagrationis Christi ad inchoationem et progressum et consumationem. Quatum ad inchoationem dicendum est quod a virtute supra naturam est. Ad. n. ignis sic agat nouo et insolito modo consumendo et sic multiplicando hoc non esset nisi aliqua virtus noua assisteret. Que autem sit illa ipse deus nouit. Quatum autem ad progressum quod est purgare: vrere: subtilizare: dicendum est quod hoc est a virtute naturali. Sed quantum ad consumationem ut scilicet purgata sint incorruptibilia et ipsorum qualitates mutate hoc est supra naturam. Ignis igitur iste ascendet tamen Christus durat corpora consumptibilia. et quantum durat spacium prius elementa: ascendet flamma et ulterius non procedet. Unde illi ignis duplex erit purgatio. **¶** Una est a vetustate corruptionis. et hoc est in omnibus elementis que erunt incorruptibilia post resurrectionem: et quantum ad hanc ascendet usque ad ultimum spere ignis. **¶** Alia est purgatio a seditate peccati que se extendit per aerem caliginosum non quod in ipso aere sit peccatum: sed quodammodo seditas contrahitur in loco ex peccato: et ita ex summo sacrificio exprimitur

torum idolis quodammodo est aer
infectus: et quātū ad istam purga-
tionem tantum ascēdet quātū aque
diluuī ascenderunt. Illi. Et Ri-
char. querēs de hoc igne an prece-
dat iudiciū dicit. q. ignis ille quātū
ad sui iudiciū pcedet iudiciū. in-
tra illud ps. Ignis ante ipsum p-
cedet quātū ad pgressum pcomi-
tabitur iudiciū. Sequitur vero quātū
ad sue operatiōis cōplementū
ut. n. aliqui dicunt illo igne incipi-
ente mundū purgare in superior
parte que purganda ē xps incipi-
et venire ad locū iudiciū et statim ad
eius pceptū motus celi cessabunt
et resurgēt qui tunc inueniēt mor-
tū et illi qui tunc inueniēt viuetes
valde cito morientur propter cessa-
tiōem motus celi et etiam vvolunt
quidam pp distemperatiā caloris qui
et tunc erit in loco habitatiōis ho-
minū quātū adhuc vsqz illuc sub-
stantia ignis pdicti non puenit
et quasi statim post pdictus ignis
descēdet et incinerabit corpora eo-
rum et purgabit illud quod inue-
niet purgandū in electis. Quo fa-
cto statim resurgēt et tūc illi et alij
electi qui pax surgent ante eos ra-
pientur simul obuiā christo i aera
Et h oia fient ante quē xps perueni-
at ad locū iudiciū. et sic p q xps
veniet ad locū iudiciū successiue fi-
ent successiue in celū ascendit. de
quo dicit Act. i. Sic veniet quē-
admodū vi. e. eum. in celū. Huius
purgatiōis p ignē cām et rōnem
idē do. assignat dī. Dhs dicit. ij.

phīsicorū q nos sumus quodam
mō finis oīum. s. rerum corpora-
lium: et ideo pueniēs est q cū hō
per resurrectionē gloriosā inno-
uabitur: mūdus ē innouabilis in-
nouatione pueniente p illo statu.
Vnde Apoc. xxi. dicit. Ecce no-
ua facio oia. Et qz predictā homi-
nis innoatiōem pcedit purgatio
duplex. s. ab impuritate corrupti-
bilitatis et culpabilitatis sic cōue-
niens est ut pdictā mundi inno-
uatiōem pcedat purgatio ab impu-
ritate duplici correspondēte: dua-
bus hōis impuritatibus pdictis.
Una est ipuritas elemētorū que p
mutuā actionē et passionem sese al-
terant in cōfinis suis s. m phum
in pīo meteororū sic q nullū ele-
mentorū est in puritate sue nature
et hec impuritas correspondet cor-
ruptibilitati corporis humani. qz
talīs elemētorū cōfusio ē p corrup-
tibili vita cōueniēs. Est quedā im-
puritas alia correspondens culpa-
bilitati hōis: et illa est quedā indi-
gnitas ad susceptionē innouatio-
nis pdictę pp peccata in hac par-
te mūdī pmissa longo tpe tam ab
hōibus quā ab angelis quorū mo-
do cōis est habitatio i isto aere ca-
ligioso. Purgatio at mūdī a pīa
impuritate erit p separationē cu-
iuscūqz nature erraneę et disposi-
tionis corruptibilis a quolibz ele-
mento. Purgatio autem a se-
cūda impuritate erit quedā mūdī
reconciliatio ad similitudinē illius
q reconciliant ecclesie pphanate.

De finali diuinatione

Et q ignis natura ē eiusdē natu-
re pgregare partes ⁊ dispositiōes
extraneas segregare: vt docet ex-
periēcia in purgatione auri ⁊ argē-
ti. Et id talis purgatio pueniēter
fiet per ignē. Etia; ad purgandū
mūdus ab alia impuritate magis
cōgruus est ignis q̄ aliud elemē-
tum. q̄ pctā pmittunt inordina-
to amore q̄ est ignis spūalis imū-
dus. Et id ad recōctandū mun-
dū ptra illā indignitatē pueniens
erit ignis sicut instrumentum. q̄
ignis inter alia elemēta magis re-
presentat q̄litates corporū glorio-
sū pp eius luminositatē: subtili-
tatem ⁊ actualitatē ⁊c. Hic ignis
purgare incipiet a parte superiori
q̄ purgāda ē ut dñm ⁊ veniet de-
scendendo successiue inferius. Et
rō est q̄ in medio interstitio aeris
est cōis habitatio demonum vsq;
ad iudiciū. ⁊ prius peccauit mal⁹
angelus q̄ hō. Alia rō ē ad signi-
ficandū q̄ ille ignis nō ager tñ in
virtute naturali: sed vt instrumen-
tum diuine virtutis. Ignis enī;
per naturā tēdit sursum. nō deor-
sum. Ille tñ ignis nullius elemē-
ti destruet essentia sic nullā rarefa-
ctionē faciet in aere nisi illā q̄ com-
petit nature ignis in sua puritate
⁊ ille reducet ptes terre ad terram
⁊ partes aque ad aquā ⁊ cōdensa-
bitur aqua s̄m q̄ competit natu-
re aque in sua puritate. Cā at qua-
re post iudiciū elementa manebūt
in essentis suis ⁊ qualitatib⁹ acti-
uis ⁊ passiuis i se cōpletiſſimo: et

tñ nō se alterabunt: est. q̄ deus su-
p naturaliter a materia elemētorū
remouebit p̄suationē q̄ necessaria
est ad transmutationē naturalē: si-
cut dicit primo phisicorū. P̄ete-
rea influentia generalis p̄ime cau-
se sine qua nulla creatura pōt i su-
am actionē nō aderit elemētis ad
h̄ vt agant ⁊ passant adinuicem. ⁊
hec cā sufficeret si nulla alia pone-
retur. Quō at morient q̄ parum
ante iudiciū viuēt declarat Ri-
char. ponēdo op̄inōnē satis p̄ba-
bilem. Dicit. n. q̄ aliqui dicunt q̄
anteq̄ cesset motus celi oēs ho-
mines erunt mortui. q̄ añ testa-
tionem motus eius erit q̄dā distē-
perantia in aere p caloris excessū
per quē oēs hoīes q̄ tñ inuenient
vivi morient. ⁊ s̄m hoc p t̄to di-
citur q̄ aliqui inuenient v̄l i ad-
uentu iudicis: q̄ alig erūt adhuc
v̄lentes ualde p̄p ante iudicis
aduentū. ⁊ ē ante ignē cōflagra-
tōis. qui tñ moriet p̄p anteq̄ x̄ps
veniat ad iudiciū ⁊ anteq̄ veniat
ignis p̄dictus. Corpora tñ illorū
q̄ v̄l inuenientur p̄p ante adue-
ntu iudicis p illū ignē incinera-
bunt vt amore aliorū a cinerib⁹
sic resurrectio eorū. ⁊ sic erit actio
ignis p̄dicti añ iudiciū. ⁊ op̄io v̄l
satis p̄babilis. Purgato vero mū-
do p ignē aīe magister. ⁊ ad iudi-
ciū veniēte dñō emittet vox illa
magna qua resurgēt oēs mortui:
⁊ tñ ministerio angelorū ventila-
bit area. q̄ boni cōgregabūtur ei
de quatuor partibus orbis ange-

lico ministerio: quo et rapiant ob-
usam ipso in aera: reprobis in ter-
ra quā dilexerūt remanētib⁹. hec
magr. Dicit ē Richar. q. ignis il-
le de quo diximus reprobos cru-
ciabit ē ante iudiciū. q. statim
cruciabit eos cū resurrerint: se-
dente etiā iudice igne illo crucia-
buntur et nō igne infernali vt vī:
q. ille ignis nō exībit de inferno
sed tunc ignis cōflagratiōis vicē
eius suplebit: cruciabit etiam eos
post iudiciū: q. oēs reprobos cū
oībus mūdi sordibus inuoluet et
precipitabit in infernū. q. qd in il-
lo igne erit impurum virtute diui-
na segregabitur a puro et descen-
det in infernū ad augendum im-
perpetuum reproborum cruciatū
Nec ē incōueniēs q. duplici igne
crucient: imo rōnale est vt post iu-
diciū eorum cruciatus augean-
tur. Ille at ignis q. de parte mate-
rie cuiuslibet elementorū supnatu-
raliter pducet sū suā puritatē nō
descendet in infernū sed pacto cō-
plete purgationis officio in prela-
centē materiā resoluet et transmu-
tabitur pars ī terrā purā et pars in
aquas purā et c. et fiet ista resolutio
et transmutatio supnaturali virtu-
te sicut p eam ille ignis de p̄dicta
materiā pducet. hec Richar. Qd
aut dicit beatus Pe. q. celi arden-
tes soluent non est inqt Bona. in-
telligendū de illis cellis q. sunt in-
corruptibiles: sed de celo aereo et
igneo et hoc vocat scriptura celos.
scdm illud Mat. xliij. Volucres ce-

li comederunt illud. Si etiam in-
ueniatur q. stelle cadent de celo in-
telligitur de celo aereo et stelle vo-
cantur assub: quia habent simili-
tudinē stellarū. Et secundū vul-
garē opīnionē dicunt stelle cade-
re qm assub descendit et scriptura
cōformat se mō cōi loquēdi. Tūc
autem marie fiet talis impressio:
q. ignea q̄ritas abundabit. et hoc
faciet dñs ad terrorē pctōr. hec
Bonauen. Jo dī q. ante supnatu-
ralē pductionē ignis cōflagratio-
nis. ait Richar. generalit ad acci-
onē corporū celestīū tā vehemens
caliditas et siccitas. q. erūt pgrua
dispositio ad ignis p̄dicti pducti-
onē. q. definēt generari arcus nu-
biū q. generant ex nōbis raratiōe
et alie impressiones humide et ge-
neraliter assub descendēs in tāta
multitudine q. apparebit asp̄ctū-
tibus q. sint stelle de celo cadētes
hec ille. Tūc. n. verificabit illud
Luc. xxi. Erūt signa in sole et luna
et stell⁹ et ī terris p̄sura gētiū p cō-
fusiōe sonit⁹ maris et fluctuū are-
scētib⁹ hoībus p timore et expecta-
tiōe q. supueniēt vniuerso orbi. nā
virtutes celorū mouebūt: et tūc vi-
debūt filiū hoīs et c. Et. n. ad hūc
aduētū iudicis nos pparem⁹ dīna
puidētia ea q. pcedet dōēt iudiciū
nob dñciāt Joel. ij. sol puerit ī
tenebras et luna ī sāguinē aq̄s ve-
niat dies dñi magn⁹ et horribil. Et
q̄rit q̄re de ista p̄mittet disposuit
Rūdef q. rps hoc disposuit ad
prenunciandus futura mala dīcē

De finali diuinatione

te Grego. Ultima tribulatio multis tribulationibus preuenit et per incrementa malorum que preuenient iudicant mala perpetua que subsequuntur. ¶ Secundo ad puniendum premissa facta. unde Grego. Et quia in cunctis deliquimus in cunctis ferimur. oia enim que ad usum vite accepimus conuertimus ad usum culpe. et ideo sequitur que ad usum prauitatis infleximus ad usum nobis conuertunt ultionis. ¶ Tercio ad concutendum hominum corda. unde Beda. Appropinquante suo termino elementa quasi pauida nutant et tremunt: quoniam ergo erit timendum homini. ¶ Quarto ad ostendendum diuinum zelum ut ostendant se creatura parate ad ultiscendum creatorem de hostibus suis: sicut fit in filiis: quia amici ostendunt se cum armis paratos ad pugnam contra inimicos. Sic tunc creatura deseruiens suo factori exardescit in tormentis aduersus iniustos. Sap. vi. Quia accipiet armaturam zelus illius et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Sap. v. Hoc ad amouendum nostrum affectum a mundo. Grego. Deus ac redemptor noster patos nos inuenire desiderans quod mala sequuntur senescentem mundum denuntiat ut nos ab eius amore concipiat. Erunt ergo signa de quibus Math. xxiii. Sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum et stelle cadent de celo. Obscuratio solis erit tunc ex proprii luminis ab-

stractione. quia secundum glo. sol et luna et stelle ad tempus proprio lumine priuabuntur non quidem naturaliter sed modo fit quando contingit eclipsis sed sicut in morte christi sol qui factori suo compatiens totus supernaturaliter fuit obscuratus: sic in mundi termino homini per quo sol factus fuit. qui multiplicibus malis grauabitur obscurabitur generaliter in vniuerso mundo. Et quia luna et stelle a sole lumine recipiunt sole obscurato et ipse obscurabuntur. Sicut enim homine bene instituto in statu innocentie sol ei amplius lucebat: et homine stante sol in suo pleno lumine stetit. sic postea homine cadente a sue lucis plenitudine cecidit: sicut et homine turbationis marie appropinquante: luce sua ad tempus ut malum sibi futurum denunciet ne ex insperato veniat ludificare. Et stelle cadent de celo ad sensum prius expositum. Erunt ergo signa in sole et luna non sicut in tempore ioseph quo fuit solis statio. quia tunc lucebat. nec ut tempore ezechie quo sol retrocessit. x. lineis. quia tunc lucebat: sed sicut in morte christi. Posuit ergo terror signorum precedentium in luminarium mutatione. consequenter ponit merorem hominum hoc videndum ex perturbatione. Erit. n. multiplex tribulatio in hominibus etiam perfectis Job. xvi. In mundo pessuram habetis. Precessit. n. triplex tribulatio et sequetur contra omnes crudelior. Primum sunt tyrannorum et martires. Secunda

hereticorum & confessores. Tercia
ypocritarum contra simplices. Quar-
ta erit antichristi contra fideles. hec
sunt quattuor venti & quattuor bestie que
pugnabunt in mari. & quarta erat se-
uissima Daniel. xij. quod tunc erit tem-
pus quale ante non fuit ut si fieri
potest in errorem mittant electi. Dicit
etiam Iai. de lyra super Math. xxiii. quod
post tribulationem antichristi antequam
appareat manifesta signa iudicii
erit tempus breue in quo poterunt
illi qui decepti fuerint per antichristum pe-
nitere. & istud tempus ut dicitur quidam
non durabit nisi per xl. dies vel cir-
citer. Ideo dicitur Mat. xxiii. Statim
post tribulationem illorum dicitur. i. tem-
poris paruo elapso post tribulatio-
nem antichristi apparebunt signa ma-
nifesta propinqui iudicii. Et ideo sub-
dit. sol obscurabitur &c. sicut prius
dictum est & virtutes celorum movebun-
tur quod angeli frequenter solito mo-
uebuntur ex diuina voluntate ad fa-
ciendum miraculosas transmuta-
tiones in elementis ad incutien-
dum hominibus timorem iudicii venien-
tis. hec Iai. de lyra Et quis christi-
anus in morte cuiuslibet singula-
re iudicium secundum merita & demerita
iuste exerceat: tamen quod tale iudicium
est nobis occultum & quo ad penam
& quo ad gloriam inspectum & est solus
respectu hominum: & non demonum
ideo necesse est vniuersale iudicium
omnium simul viuorum & mortuorum
in fine mundi esse venturum. quod erit
manifestum. quod omnibus omnia erunt nota
erit perfectum. quod tam boni quam mali in

corpore & anima premiabuntur. & genera-
le quod demones & angeli secundum meri-
ta perfectam mercedem recipiunt. In his
autem iudicio fient illa quattuor que in
mundano iudicio fieri consueverunt
Videmus. n. mundano iudicio in
quo publicus latro captus est eodem
mandus ad mortem concurrere quattu-
or. Primum est tuba reus precedens
omnes pueros ad suam audiendam
Amos. xij. Morietur moab. i. reus
in clamore tube. Secundus est scriptu-
ra possessionis proprie coram populo le-
cta i. proprie donationis argumentum
Ihesus. xii. Duos filios suos possidentes qui
vellent manum mittere in regem iustitie
reducere ad mortem. Tertius est
sententia ab ore iudicis i. reus prolatum ad
mortis supplicium sustinendum Ero.
xii. Non patieris maleficos vivere
super terram. Quartum est obedi-
entia mistrorum trahentium reum ad pun-
iendum. iij. Macha. vi. Filii dicit
traherent eum ad iudicium. Ista enim
quattuor erunt in extremo iudicio vi-
uorum & mortuorum. vñ nouitates pre-
cedentes erunt tamquam tube formida-
biles. quod erunt signa in sole & luna &c.
sicut dictum est prius. vñ he noui-
tates erunt circa corpora celestia:
Circum elementa. Et circa homi-
num vitam. Circum corpora celestia.
quod per aliquot dies ante iudicium lu-
men retrahent a nobis ut mini-
me videantur Iohes. iij. Stelle re-
traxerunt lumen suum. Secundo
circa elementa. nam tunc erunt ter-
remotus magni per loca: & sonitus
maris: & turbatio fluctuum qualis

De finali diiudicatione

nunq̃ fuit. Mā fm̃ Jeronymus: eleuabit mare cubitis. xl. sup̃ oēs mōtes. postea tā p̃fūde descendet q̃ vir videri poterit. postea belue marīne dabūt mugitus terribiles postea videbit totū ardet et ex hīs in gēibus timor et pauor cū pressura in hoīb⁹ generabit. Jō dicis Mat. xliij. Erit in terris p̃ssura gentiū. ¶ Tertio erit nouitas circa corporale hoīū vitā. nam ex timore belloy et aduersoy: et ex pauore fluctuū maris et vnday: et ex clamore et mugitu pisciū desicca bunt hoīes et macri et pallidi fient. Jō dī Mat. eodē c. Arescētibus hoīb⁹ p̃ timore sonit⁹ maris et fluctuū: et expectatōe maloy q̃ superuenient vniuerso orbi. Mā fm̃ Hiero. post p̃fusione maris et fluctuū videbūt hoīes herbas et arborea sanguinē pluerē. oīa edificia ruere. petras adinuicē collidere et generalē terre motū et maximū fieri: ex quo timore arescent hoīes et de abdītis crentes ibunt quasi amētes ex dicitis et ex formidine maloy q̃ de primo expectabunt. Mā virtutes celoy mouebūt. i. angeli in celo habitātes tremēt a facie iudicis nō tiorē amissionis gl̃ie. sed timore reuerentie et timore p̃passiōis damnatorum Job. xvi. Colūne celi pauebūt et tremiscent ad vultū iudicis. Et Isa. xliij. Angeli pacis amare flebūt. Sequitur. Tūc videbūt filium hoīs rē. Congregata multitudi-
tudine gentiū complementiū

se inuicem ex timore sententiē apparebit christus cum signis plagarum in manibus et pedibus et latere et cum instrumentis sue passionis scilicet lancea: corona: cruce: clauis: et malleis deferētib⁹ angelis ex quib⁹ peccatores de ingratitude tantī b̃ficii acriter redarguet dicens fm̃ Aug. Ego i mundum propter vos descendī de celo carnem vestram assumpsi vobiscum annis. xxx. conuersatus fui et impropria tollerāui captus et flagellatus fui: et durā passiōē: et crudelē mortē p̃ vos sustinui et hōia cognoscei. nolūstis et cognouistis p̃p̃sistis: et toto posse offēdistis. Et tūc secundū Mat. xliij. Plangent omnes tribus terre. Abi dicit Chrysostomus. Vere plangent omnes peccatores nam plangent iudei qui christus crucifixerunt: plangent gentiles qui ydola adorauerunt: plangēt greci qui in fide errauerunt: plangēt salū christiani qui carnē et mūdum plusq̃ deum amauerunt. Plangent oēs tribus terre. quia nulla erit uirtus ad resistendū nulla facultas ad fugiendū. nullus locus ad penitendū. nullum tēpus ad satisfaciendū. et nulla misericordia iudicis ad subueniendū. quid igit facient peccatores cum christus apparebit sicut leo. ¶ Circa hoc querit quare magis dī x̃ps iudicat q̃ alia p̃sona Job: v. Pater non iudicat quēq̃ s̃z oē iudiciū dedit fillo: Rñdeo inge-

Richardus dicitur. Christus non tamen iudicabit in natura diuina secundum quod est creator. sed etiam in humana secundum quam est redemptor. quia ad hoc iudicabit ut electi admittantur ad regnum ad quod non sufficeret dona creationis sine beneficio redemptionis. sed non eodem modo iudicabit secundum utramque naturam. quia secundum diuinam iudicabit principaliter auctoritate siue potestate ordinaria secundum humanam vero ideo iudicabit potestate delegata iudicare autem principaliter auctoritate est eodem tribus. et equaliter eis peruenit. quia in eis est una et eadem numero iudicandi potestas: non est tamen inconueniens quod idem sub diuersa ratione pluribus appropriet personis unde sapientia sub ratione qua importat cognitionem appropriat filio et sub ratione qua est donum appropriatur spiritui sancto. Dico ergo quod ratione patris que requiritur ad iudicandum iudicare potest appropriari cui appropriatur filius. id est ratione discretiōis que requiritur in iudicio potest appropriari filio cui appropriatur sapientia. ratione autem rectitudinis que requiritur in voluntate iudicatis potest appropriari spiritui sancto cui appropriatur bonitas. Hec ille. ¶ Secundo quod idem doctor verum in iudicio christus videbitur ab omnibus gloriosus. Ratione ideo quod sicut dicit Augustinus primo libro de tri. c. pen. Boni et mali visuri sunt iudicem in claritate in qua iudicabit: non in humilitate in qua iudicatus est. Unde sicut in primo aduentu quando venit ut pro nobis iudicaretur apparuit in nostra humana mortali. ita in

secundo aduentu quando veniet ut iuste iudicet apparebit omnibus in natura humana gloriosa: non tamen videbunt mali gloriam anime eius nec oculo corporali nec intellectuali nisi in quibusdam effectibus suis de quibus dolebunt. sed boni gloriam eius videbunt et quantum ad gloriam corporis oculo corporali: et videbunt gloriam anime eius oculo mentali. unde virtute diuina fiet supernaturaliter ut mali videant gloriam corporis ad eorum confusionem. quia quilibet homo malus tristatur et confunditur in videndo gloriam illius quam vehementer odit. dānati vero odiant deum vehementer non solum ratione quam sūme bonus est: quia sic odiri non potest. sed sub ratione qua punit eos. unde Augustinus videre corpus gloriosum christi sit per se delectabile. tamen per accidens erit reprobis tristabile. quia erunt eius inimici et inuidebunt ei. unde ad hoc dicitur Luc. xxi. Videbunt filium hominis in nube venientem cum potestate magna et maiestate. ¶ Queritur tertio utrum christus iudicabit in valle iosaphat: Respondet Richardus dicitur. Quod christus non descendet in vallem iosaphat si residet in aere in alto loco ut ab omnibus possit videri super montem oliueti de quo in celum ascendit: sicut dicit magister penultimo capitulo dil. xlvij. quartum et forte parum citra illum locum in quo apostoli desierunt eum corporaliter videre quando ascendit in celum. Homines autem congregabuntur in valle Josaphat:

De finali diiudicatione

cul preminet mons oliueti: et quot
in illa valle poterat capi tot erunt
ibi. alij circa vallē quidā ppiqui?
quidā remotius. electis tñ exiit-
bus ad dexteram iudicis nō in ter-
ra: sed i aere sicut desit est. Et hoc
dicit apls. i. Thessa. iij. Rapie-
mur cū illis in nubibus obuiam
christo in aera. de hoc loco iudicij
dicitur Johe. iij. Cōgregabūtur
oēs gentes et deducā eas i vallem
iosaphat et disceptabo cū eis ibi.
Et hui' loci assignat triplex ratio
¶ Prima qz locus iudicij debz eē
cōis cuiusmodi ē vallis iosaphat
cū sit locus medius terre habita-
bills. ¶ Secūda quia dz eē publi-
cus: s; locus p̄dictus ē famosissi-
mus pp opera nostre redemptio-
nis q̄ ibi et circa gesta sunt. ¶ Ter-
tia qz competit ille locus rōne ne-
gocij. quia tractandū est ibi opus
misericordie et iusticie. Mons autē
oliueti qui ē apud vallē istam desi-
gnat misericordiam. iosaphat autē
qđ interpretat iudiciū designat iu-
sticiā. ¶ Querit idē doct. vtrum i
iudicio erit vocal' disceptatio? Et
dicit qz magis videtur concordare
cum tertu sacre scripture s; ali-
quos qz ibi erit disceptatio et men-
talis et vocalis. qz christus qui iu-
dicabit deus est et hō. et iō iudica-
bit modo diuino et humano. naz
et hoc erit mai' gaudiū sensibile
bonoz et maior dolor iēssibil' repro-
boz. Sicut. n. erit mentalis et vo-
calis citatio qz mētaliter ad iudi-
ciū vocabunt et p ministeriū ange-

loz vocaliter sicut dictū ē. Ita erit
reproboz mētaliter et vocalis accu-
satio. Accusabūt. n. eos p̄scie eoz
fm aplm Ro. ii. et eoz iniquitas oī-
bus manifesta. ita xps vocaliter
accusabit eos Math. xxv. E surius
et nō dedistis mihi māducare. ac-
cusabunt eos et angeli q fuerunt
custodes eoz. Hoies et electi vo-
ce tenus p̄ eos testificabunt. Sen-
tentia et diffinitiva nō tñ mentali-
ter: sed et vocaliter p̄feret vt vide-
tur sonare sacra scriptura Math.
xxv. hec ille. Per quot at dies du-
rabit iudiciū incertū ē vt ait Au.
xx. de ci. pbabile tñ est qz nō tēdet
p horam multū plirā qđ videtur
sentire Aug. xx. de ci. dicens qz iu-
der p̄uincet p̄scias reproboz sine
vlla sermonis pliritate: vñ illa vo-
calis disceptatio nō erit cū quoli-
bet in singulari noiatim: nec de
quolibet opere singulari: sed sicut
saluator narrat in euāgelio fore sic
credendū ē. Hec Richar. ¶ Que-
rit idē doctor vtz omnes iudica-
bunt. Et dicit rñdēdo qz i illo iu-
dicio erit de meritis et de meri-
tis disceptatio erit et p meritis:
vel demeritis retributio. ¶ Quā-
tū ad retributionē oēs iudicabūt
qz augebūt suppliciū maloz. tā ho-
minum qz angeloz. Augebūt et
gaudium bonoz tam hominū
qz angeloz. Boni. n. angeli q̄uis
tam habeant suam retributionē
essentialem tamen pro ministerio
qđ nobis exhibent recipient aliqđ
accidentale gaudiū. Et mali an-

geli p malis q nobis procurant
 graue recipiēt suppliciu in post re
 sumptionē ēē corporum reprobo-
 rum hoīem etiam augebitur sup
 pliciu. et electorū augebitur pmius
 vt dictū est. ¶ Quantū at ad vstri
 butionē non oēs iudicabuntur. q
 fm Greg. xvi. moralū. Alij iudi
 cantur et pereūt. Alij iudicātur et
 regnāt. Alij nō iudicantur et re
 gnāt. Iudicant et pereūt qb? do
 minica in clamatōe dī. Esuriui et
 nō dedistis mihi māducare. sitiui
 et. Alij in extremo iudicio nō iu
 dicantur et pereūt: de quibus pro
 pheta ait. Ad resurgēt impij i iu
 dicio. Et de quibus dñs dīc Jo.
 iij. Qui at non credit iā iudicatus
 est. Et de qbus Paulus ait Ro.
 ij. Qui sine lege peccauerunt sine
 lege peribunt. Possessionē vero
 fidei retinētes. sed p fessōis opera
 non habētes redarguunt vt pere
 ant. qui vero nec sacramēta fidei
 tenuerunt increpationem iudicis
 in extrema examinatione non au
 diūt. qā p iudicati infidelitatis sue
 tenebris elus: quē despererant in
 uectione redargui nō merentur.
 Et electorum vero parte alij iudi
 cātur et regnāt qui vite lachrymis
 maculas tergsunt. q mala pceden
 tia sacris sequentibus redimētes
 quicqd illicitū aliqn fecerunt: ab
 oculis iudicis elemosynarū sup
 ductione cooperiunt qbus iuder
 veniens in dextera consistentibus
 dicit. Esuriui. n. et dedistis mihi
 manducare. sitiui et. Alij at non

iudicant et regnāt qui etiam pcep
 ta legis perfectione virtutū trāscē
 dunt q nequaquā hoc solum quod
 cūctis diuina lex precipit implere
 contēti sunt: sed prestantiori des
 derio plus exhibere appetūt q p
 ceptis generalibus audire potue
 runt quibus dominica voce dicit
 Math. xix. Vos q reliquistis om
 nia et secuti estis me cum sederit fi
 lius hoīs in sede maiestatis sue se
 debitis et vos iudicantes sup duo
 decim tribus. Hec oia Gregori
 us. Horum quatuor differentias
 Ponit ēē Ily. li. i. de summo bo
 no cap. xviij. Querit idē doctor
 vtruz disceptatio erit de solis ope
 ribus misericordie. Rūdet dī. q
 vt prius dictū est. In iudicio erit
 disceptatio mētalīs et vocalis. pri
 ma erit de oībus operibus nō tñ
 in generali sed ēē in singulari. qā
 sicut dicit Augu. xx. de ci. virtute
 diuina fiet vt quēcūq; opa bona
 vel mala cūcta in memoriā reuo
 centur et mentis intuitu mira ce
 leritate cernant vt accuset vel excu
 set suā psciam: atq; ita simul om
 nes et singuli iudicent. ¶ Utrum
 at de alijs operibus q de operib?
 misericordie vocalis aliqua disce
 ptatio sit futura certū non est no
 bis: sed tñ certum satis est q aut
 fiet de solis operib? misericordie
 aut precipue de illis que vt appa
 reat omnibus manifeste q q pctā
 per misericordie opera nō redeme
 runt indigni sunt misericordia. Iu
 sta illō ps. Despereat de terra me

De finali diuinatione

moria eorum pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. Et Ia. li. Iudicius sine misericordia sed saluante fiet illi qui non fecerit misericordiam. hec Richar. Et quod dicitur Math. xxv. Media nocte clamor erit? et ec. spo. ve. exi. ob. ei. Que rit idem doc. vtrum resurrectio erit de nocte. Ad quod ait. Rudeo quod motus celi cessabit circa solis ortum luna erit in occidente. quod in tali dispo- sitione sol et luna creduntur creati fuisse. Et quod in illo instanti in quo cessabunt motus celi: erit ceteris resurrectio mortuorum exceptis paucis qui in aduentu iudicis inuenient viui. ideo concedendum est quod ceteris resurrectio mortuorum non erit de nocte. quod existibus in oriente citius est dies quam existens in occidente. quidam tamen re- surgent de nocte per comparationem ad locum in quo resurgent. per compara- tionem tamen ad locum ubi tenebit iudici- um erit sol in ortu antequam aliquis re- surgat. Et h. ps. quod christi resurrectio fuit exemplar nostre resurrectio- nis: sed christus resurrexit non de nocte sed in principio diei: ergo resurrectio mor- tuorum non erit de nocte: et illa resur- reccio erit in ultimo instanti temporis per prius dicti ut status corruptibilitatis vel motus celi si esse desinant et status incorruptibilitatis et qui- es celi si incipiant. Et si dicatur quod iudex adueniet media nocte et quod si sur. hoc dicitur secundum gloriam quod nullo scie- re vel sperante veniet. hille. Dul- manifesti et terribilis iudicii figu- ra erit: etiam huius. Daniel. vii.

Aspiciebatur igitur daniel. donec throni positi sunt et antiqui dierum se- dit vestimentum eius quasi nix can- didum et capilli capitis eius quasi la- na munda thronus eius flamma ignis rote eius ignis accensus. fluuius igneus rapidusque egrediebatur a fa- cie eius millia millium ministrabant ei et decies milles centena millia assistebant ei iudicium sedet et libri ap- ti sunt. Tunc sciendum ait frater Fra. de abbate quod hic describit extre- mum iudicium quantum ad tria. scilicet quantum ad iudicis additionem. ad comi- tum associationem. Et in fine platio- nem. Ceditio iudicis talis est quod ipse christus iesus est dominus totius humani generis cum ipsum creauerit et suo pre- cioso sanguine emerit. Et quantum in natura humana sit iuuenis. quod anno- rum. xxx. tamen antiquus dicitur appellat quo ad naturam diuinam. in qua ante mundi creationem genitus est a patre Sed christus veniens ut iudex erit indu- tus quo ad naturam humanam veste alba ut nix. hec vestis significat gloriam corporis: quod in forma corporis gloriosa omnibus apparebit. ut dicitur in psalmo. Et capilli eius ad lorum erunt quasi lana munda: vel per capillos pos- sunt intelligi plage passionis que erunt in corpore eius lucetes ut stelle mun- de. Thronus autem eius siue cathe- dra erit magna eius dignitas et potestas contra suos inimicos accen- sa furore ira et indignatione. Vel potest intelligi ille ignis qui tunc combu- ret et cruciabit peccatores appetentium. Ideo dicitur rota que apta est ad reuo-

De finali diiudicatione 97

lutionē ppetuā. ¶ Secūdo descri-
bitur q̄tū ad associaciones: q̄ sic
tota hōiū generatio ibi pgrega-
bit: ita tota angelorū natura. ibi
assistet ad iudicē reuerendū ad to-
tū hūano generi ministrandū: q̄
isti electos ad gloriā associabunt
et reprobos habites corpa pōde-
rosa ad iudicium trāsportabunt
Et tē libri erūt apti. Per libros i-
telligitur cōscientia singulorū.
In iudicio. n. ait Richar. Quili-
bet per diuinā virtutē poterit lege-
re in cuiuslibet cōscētia oīa bona
et mala que vnq̄ fecerit vt oēs vi-
deant q̄ in cuiuslibet dānatione et
saluatione deus iuste ponderabit
bona eorū et mala que nuncq̄ fece-
runt. ¶ Quā cōfusio erit dānatis
et maxime xpianis qui si voluissent
potuissent saluari. Ibi aperiūtur
duo libri. scz mortis et vite. ¶ In
libro mortis erūt scripta mala oī-
um reproborū et a parte sinistra
erūt scripta que publice corā omnib⁹
legentur de quo Ezech. ij. dicitur
Vidi angelū habentē librum scrip-
tū intus et foris. et expādit illū in
quo erant scripte lamentatiōes car-
mē et ve. dicitur script⁹ intus et fo-
ris pp pētā priuata et publica: que
tunc manifestabunt corā toto mū-
do et ad magnā confusionē et de-
trimentū damnatorū. q̄ in eo erūt
lamentatiōes ploratus et timoris
carmen doloris et afflictiōis et ve
infernalis supplicii et eterne dāna-
tionis. ¶ Secūdus liber appella-
tur liber vite, q̄ in eo scripta erūt

merita eterne vite et opera viua ab
his qui in dextera erunt facta que
ad laudes electorum legentur. et
ad consolationem eorum publi-
cabuntur. et ideo appellatur liber
vite. de quo dicit Danielis. xij. Sal-
uabitur populus tuus omnis q̄
inuentus fuerit scriptus in libro.
¶ Consequenter his pactis iu-
der in omnes diffinitiuam prose-
ret sententiam de qua sententia
dicitur. Fluius igneus rapi-
duq̄ egrediebatur de ore iudi-
cis in throno sedentis. Fluius
iste est magna sententia et inuesti-
gabilis intelligentia que ex ore
iudicis procedet per quā feret sen-
tētiā iustissimā et irreuocabilem
in bonos et malos: q̄ iusta erit ignea
et rapida sed ignea. i. amore et cha-
ritate plena quo ad bonos et rapi-
da. i. horrenda et furore plena quo
ad malos. cū dicit eis illū Mach.
xv. Ite maledicti in ignem eter-
num q̄ paratus ē diabolo et angē-
lis eius. Hic ostēdit iustā iustā: q̄
sunt maledicti pp culpe seditates
et acerba pp ignis acerbitatē. cū
dicit. Ite in ignē eternū pp pene
perpetuatē. q̄ dicit. Ite maledicti
in ignē eter. Erit horrenda pp demo-
nū societate. q̄ dicit. q̄ parat⁹
est supple vobis eūz diabolo et an-
gelis ei⁹. Ecce dies ergo illa que
dicitur dies ire ca. et mī. dī. ma. et
a. valde. Sed quo ad illos q̄ erūt
in dextera parte sentētia erit ignea
id est amore et charitate plena. Iō
dicit eis themā i p̄cipio assumptū

De finali diiudicatione

Venite benedicti patris mei po.
pa. vo. reg. a pñi. mundi. Euāge
lium at pponit diſceptionem. ſ.
ſniam diſſinituam p electis ſnie
diſſinitue p reprobis. ¶ Sed h
attēdamus fratres de numero ele
ctorum ⁊ reprobōrū qđ poſſum⁹
pſecturare cū chriſtus dicat. Ma
th. xij. Multi ſūt vocati pauci ve
ro electi. Et origenes ſup hoc di
cat vnū terribile verbū. Timēdu⁹
eſt inge ne chriſtiani in illo nūero
introeāt in regnū celōrū: quo nu
mero introierūt filii iſrael in terrā
pmiſſionis. ſ. duo. Quid. n. terri
billus nobis pōt dici: qđ q̄ multi
ſunt vocati pauci vero electi. Fra
tres cū dñs dixiſſet diſcipulis ſu
is vnus veſtrū me tradet: omnes
dixerunt. Nunquid ego ſus dñe?
Ita ergo ſi vnus ex toto huma
no genere periturus crederetur.
⁊ tantum vnus: quis non vehemē
ter expauſceret. Multo magis cū
is q oīa nouit. dixerit multi ſūt vo
cati pauci vero electi tremere de
bent ⁊ timere vniuerſi. vñ Chryſ.
Qui de gloria cogitat ⁊ non ma
gis timet de caſu: ille nec infirmi
tatē ſue carnis cognoscit: nec ver
ſucias pſiderat diaboli: nec intelli
git qđ ait apls Ephe. vi. Non eſt
nobis cōlluctatio euz carne ⁊ ſan
guie ſupple tñi. ſed aduerſus pi
cipatus ⁊ pñtes aduerſus recto
res tenebrarū harū. In hoc ergo
certamine ſpirituāli viuētes nō de
bemus cogitare qualē gloriā pſe
quamur. ſ. primo: ſed quō ruīnā

peccati euadam⁹. hec ille. Si. n.
ingit idē doctor certamen bñ pro
ceſſerit poſtea pōt iudex ſm meri
tum certaminis premiū menſu
rare ⁊ eſtimare. h ille. hec diri vt
primo cogitemus hic bñ viuere:
ſi poſt mortē velimus glorioſe vi
uere. his ergo qui bñ vixerint ⁊ in
grā mortui fuerint dicet iudex.
Venite b. ⁊ c. Qs poterit cogita
re quale ⁊ quantū gaudiū erit ele
ctorum tali ſnia audita. Vere erit
ſnia omni gaudio plenā pp opus
ſanctitates qz bñdicti propter eter
norum ſelicitatem qz poſſidete re
gnum ⁊ pp angelorū ſocietatem
qz cū bñs ab origie mōdi. ¶ Ter
minata igitur ſnia iudicis nil aliū
reſtat niſi executio ſnie vt recipiat
vnusqzqz penā vel pñiū p tuorū
qualitate factorū. Immediatē er
go abſqz quacūqz dilatiōe iudex
bonos cū iubilo ducet ad celum
empyrē: ⁊ reprobos cū demoni
bus oib⁹ pñpitabit in gebēnā. vñ
pcludit. Marth. xxv. Et ibūt hi. ſ.
dānati in ſuppliciū eternū. Juſti
autem in vitam eternam his ter
minatis erit innouatio mundi.
Sicut. n. ille maximus ignis ele
menta purgabit cum habeat vim
expulſiuam forme extrinſecē: ſic
mundum innouabit diſpoſitiue
ſubſtitiando ipſa elementa. Ande
Richardus ait quod per pur
gationem mundi remouebitur
ab elementis aliqua res poſiti
ua derogans ſue puritati: ſic q
p purgationē ſeparabunt a quō

libet elemento partes aliorum et dispositiones ad alia elementa que causant per mutua actionem et passionem in confinis suis. habebunt etiam lucem quam modo non habent. Primo. non lux in corporibus celestibus augebitur Isa. xxx. Erunt lux lune sicut lux solis et lux solis erit septemplex sicut lux septem dierum. et ex consequenti elementa abundantius illuminabuntur quam modo. quia recipient a corporibus celestibus ampliore illuminationis influentiam. Atque autem post illam celeritatem quam a corporibus celestibus recipiunt lux eis imprimatur alia incerta est: cum nullum est inconueniens si procedat quod sic et tunc sicut anime electorum per lumen glorie aliquo modo perficiantur manente differentia et proprietatibus naturalibus: sic corpora inferiora per suam illuminationem aliquantulum corporibus celestibus conformabuntur salva differentia in essentia et proprietatibus naturalibus. terra tamen non illuminabitur nisi in sui superficie. Si enim in profundo illuminaretur impii lumen illud viderent quam visione sunt indigni. hec ille. Bonaventura vero sic dicit. Erunt hoc ad gloriam electorum. Sicut enim gloria est regi habere plures cameras in palatio et pulchram coquinam quamvis non ingrediatur: sic electis erit gloria et honor quod non solum aula paradisi et celum empyreum sit pulchrum. sed etiam quod celum siderum et antiquum habi-

taculum. hec ille. Animalia vero bruta et et plantae non manebunt. An Bonaventura dicit quod animalia et plantae non sunt ad ornatum terre: nec ad hominis obsequium: nec ad dei laudem nec ad universi perfectionem: nisi secundum statum qui est corruptibilis et variabilis. et ideo illa non oportet innovari. An terra habebit alium ornatum Et Richar. alt. Quamvis bruta animalia et plantae serviant homini sicut elementa: non tamen tantam habent aptitudinem ad statum incorruptibilitatis sicut elementa: quia sunt incorruptibilia secundum se tota.

tertio et ultimo videndum est de gloria corporis. Ubi sciendum secundum Richar. dicitur.

quod in beatis est premium essentiale. quod est anime beatitudo consistens in clara dei visione et perfecta fructione: ac perfecta securitate de praedestinatione et fructione et perpetuatione et gaudio. premium vero accidentale dicitur quod habet bonum creatum per obiectum: quod accidentale dicitur non quod sit accidentis: quod tunc beatitudo anime est dicitur premium accidentale: sed quod tale premium non est de ratione beatitudinis ipsius anime. eo quod ipsa sine illo vere esset beata dicitur Aug. li. v. p. 1. et loquente ad deum de bonis creatis. Beatus est qui te scit: etiam si illa nesciat. qui vero te et illa novit: non propter illa beatus: sed propter te solus beatus est. Duplex vero est beatitudo scilicet anime et corporis. Dicitur autem de essentia beatitudinis anime omne

De gloria corporis

id sine quo nō esset vere beatū. Et
q; sine corpe vere beatū ē: beatitudo
corpis p̄tinet ad p̄mū aīe accidē
tale. S; id sine quo corpus non
posset ēē beatū. videt̄ essential' ei'
beatitudo: vel ad ipsaz p̄tineret: et ita
pōt dici q; beatitudo corporis ali
quo mō ē essentialis: qā ē essen
tialis corpi inq̄tū sine illa corp'
nō posset ēē beatū: tū nō ē essentia
lis p̄ncipaliter et simpliciter eo q;
sine illa ps hoīs p̄ncipalior ē beatū
p̄ p̄fectā sui cū deo cōiunctionez
Itē ē sciendū q; ē quoddā p̄mū
qđ dī aurea: quoddā qđ dicit̄ au
reola: quoddā qđ nec ē aurea nec
aureola. ¶ Aurea ē p̄mū substā
tiale beatū qđ per similitudinē aurea
dicit̄ tū q; dat̄ victorib' et victori
debet̄ coronā: tū q; p̄ ip̄m creatu
ra rōnalis ē deo p̄fecte subiecta
cui ēē subiectū regnare ē. tū q; ad
similitudinē corone q; cōtineat̄ linea
circulari: ita p̄fecta ē ut ei nō pos
sit fieri additio nisi accidētal'. ita
illud p̄mū ē. ita p̄fectū q; qđ quid
sup addit̄ accidētale ē. tū q; sicut
corona q; circularis est ad eundez
punctū quo incipit terminat̄. ita
p̄ ipsum p̄mū essentialē creatura
rationalis. p̄mo p̄ncipio cōiūgit̄
a quo inesse p̄ creationem eruit.
¶ Aureola vō ē gaudiū de opib'
a se factis rōnē habentib' victorie
excellētis p̄ qđ apparebit̄ exteri'
in corpore qđ decor qui p̄dictus
interius gaudiū exteri' declara
bit. Ergo aureola ē gaudiū de bo
nis reatīs et qbuscūq; s; p̄slegia

tis p̄slegio victorie excellētis. et
sic aureola est p̄mū accidentalē et
dī respectu auree vocabulo signi
ficante dīminutiōe ad significan
dū q; est minus p̄mū q; aurea.
de quo in figura dī. Ero. trv. de
tabula q; ponebat̄ sup arcā. Faci
es illi labiū aureū p̄ circuitū et illi
labio coronā et. et sup illā alteraz
coronā aureolā. ¶ Nec tū ē p̄mū
accidētale aureola est: q; non oīa
bona opa que fecerūt beati. et de
qbus gaudēt habēt rationē victo
rie excellētis: et tū gaudiū de illis
cū sit de bono creato ē p̄mū acci
dentale, hec ille. Hoc autē p̄mū
debet̄ vginib' rōne excellētis vi
ctorie quā habuerūt p̄tra carnem
doctorib' rōne excellētis victorie
quā habuerūt p̄tra carnē diabo
lā. martyrib' etiā debet̄ ratiōe ex
cellentis victorie quā habuerunt
contra mūdū. Nunc autē p̄sequē
tervidendū ē de gloria corporis.

Unde. r. reperio que sequunt̄ cor
pus gloriosus siue q; hēbit̄ i p̄ria.
¶ Primum erit evidētissima
claritas.

¶ Secundum erit constans im
passibilitas.

¶ Tertium erit vigorosa subti
litas.

¶ Quartū erit velocior agilitas.

¶ Quintū erit celestis habitatio.

¶ Sextum erit vocalis collau
datio.

¶ Septimum erit delectabilis vi
sio.

¶ Octauū grata nimis auditio.

Prima gloria corporis 99

Uonum erit redolens odora-
tio.

Decimum erit suavis degu-
statio.

Prima igitur gloria
erit 2^a. in
corporibus 1^az glorio-
sis vt ē corp⁹ xpī 7 vgi-

nīs gloriose 7 forte plurimū alioz cui
dētissima claritas Math. xliij. Ju-
sti fulgebūt sicut soli i regno p^{ri}s
cor. Et Sap. iij. Fulgebūt iusti
7 tāq³ scintille i arūdinero discur-
rent. De hac claritate ait Alex. in
lii. q^o nō ē generatiua caloris s³ est
p^{ro}fectūs 7 delectās visus. 7 pp hoc
cōparat claritati lapidis lapidis
qui p^{ro}fectat aspectū: 7 talis fuit cla-
ritas quā habuit xp̄s in trāsfigu-
ratiōe. hille. Hec at claritas erit.

Primo glorie aīe proportio-
nata.

Secundo partibus corporis
comparata.

Tertio differens in multis cor-
poribus.

Quarto correspondens bonis
operibus.

Primo igitur claritas illa erit
gloria 2^a. An ait Richar. di. xlix.
quartū. Claritas corporum erit
differens secundum differentiam
glorie animarum 7 hoc est ratio-
nabile: quia ex claritate beatitudi-
nis anime claritas redundat in
corpus. Unde secundum propor-
tionem qua beatitudo anime chri-
sti excedit beatitudinem cuiusli-
bet alterius anime: sic lux sui cor-

poris excedit lucem futuram in
quocūq³ corpore alio glorificato
Quādo vero dicitur q³ fulgebūt
iusti sicut sol. sciendum est q³ lux
elementaris 7 lux corporis glori-
ficati eiusdem speciei non sunt:
sed lux elementaris est quasi que-
dam imitatio illius sicut lux na-
turalis spiritalis anime non est
eiusdem speciei: cum spiritali lu-
ce glorie: sed est quedam imitatio
illius: lux tamē corporis erit eu-
dem speciei cum luce que post re-
surrectionem erit in alijs corpori-
bus glorificatis. Iuxta illud ad
Ephe. iij. Saluatorem expecta-
mus dominum iesum christum
qui reformabit corpus humilita-
tis nostre configuratum corpori
claritatis sue. Vbi ait Nicolaus
de lyra q³ non dicitur corpus hu-
militatis. nam modo est nobis
ocasio humilitatis: eo q³ est cor-
ruptibile 7 putrefactibile 7 corro-
detur a vermicibus 7 in cineres re-
soluetur. Quantum nunc debe-
mus humiliari sub manu poten-
tis dei qui nobis resurgentibus
dabit talē ac tantam claritatem
atq³ lucem. Si enim vt ait sapi-
ens Eccles. xi. Dulce lumen 7 de-
lectabile est oculis videre solem
quanto magis delectabile erit vi-
dere illa in lucem gloriosā. Hec
claritas in trāsfiguratione fuit
tam delectabilis petro. vt dice-
ret. Domine bonum est hic es-
se. Super quo ait Remigius q³
petr⁹ visa maiestate domini adeo

n liij

Prima gloria corporis

delectatus est ut cuncta tempora
lia obliuioni traderet et impetu
um manere veller. Quid igitur erit
de illa luce perpetua. **S**ecun-
do dicitur quod hec claritas erit partibus
corporis comparata. non enim omnes par-
tes corporis equaliter lucebunt.
Unde Richardus, ubi prius dicit quod
plenitudo humani corporis requi-
rit ut quedam eius partes sint clari-
ores quam alie. Ideo non erunt omnes
partes corporis equaliter clare.
Erunt tamen clare secundum illam propor-
tionem quam magis requirit corporis
pulchritudo. hec ille. Sicut enim in
corpore non glorioso oculi sunt
pulchriores et clariores alijs par-
tibus corporis: ita erit ibi. Ita et
in corpore mystico aliqui sunt cla-
riores et sapientiores alijs ut sunt
illi quibus dictum est. **M**atth. v. vos
estis lux mundi. Unde Augustinus super
Gene. ad litteram. dicit quod lux est
substantia corporea summe simpli-
plex in genere corporum summe multi-
plex in efficacia. **U**n Luce in cor-
poribus nihil est vilius: nihil pul-
chrius: nihil communius: nihil
velocius: nihil impassibilis: ni-
hil virtuosius inuenitur: imo lux
est facies omnium rerum que omnia om-
nibus bonis prelati et doctoribus
conueniunt. ideo non immerito
dicitur eis. Vos estis lux mundi
quod sapientiam docent et iusticiam
et prudentiam atque virtutes quibus
nihil vilius in vita est hominibus.
Unde doctor debet verbis sanctis
et mentionibus aliorum corda illu-

minare et tenebras mentis aufer-
re ut dicere valeat his quos docet
cum apostolo. **E**phe. v. Eratis
enim aliquando tenebre nunc autem
lux in domino. unde de prelati
qui sunt lux mundi dicit Isido-
rus li. iij. De summo bono. cap.
cxvi. Sacerdotes debent exquire
re peccata populorum et sagaci solli-
citudine vnumquemque probare.
Iuxta testimonium domini ad
Iere. vi. Probatores dedi te in
populo meo et scies. et probabis
vias eorum. Et sequitur eodem ca-
pitulo. Sacerdotes studio corri-
gendi facta perscrutari debent sub-
sectorum ut emendatos lucriface-
re possint. Et sequitur. Bonorum
studia sacerdotum multa diligen-
tia etiam parua plebium facta per-
quirunt: ut dum in minimis sub-
ditorum peccatis se acerrimos pre-
stant in maioribus malis cautos
atque sollicitos faciant. hec ille. uti
que sic erunt lux mundi ut sic ex ta-
li luce doctrine ad lucem glorie per-
ueniant Iuxta illud Daniel. xii.
Qui fuerint fulgebunt quasi splen-
dor firmamenti: et qui ad iusticias
erudiunt multos quasi stelle in per-
petuas eternitates. Sicut igitur
in corpore mystico quedam partes
plus lucent. scilicet prelati et doctores
plusquam simplices: sic in corpore
glorioso quedam partes plus alijs
lucebunt. **T**ertio dicitur quod predi-
cta claritas erit differens in mul-
tis corporibus. de qua differentia
ait apostolus. i. Cor. xv. Alia cla-

eriteuidentissima claritas 10

ritas solis alia claritas lune et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate sic et resurrectio mortuorum. Super quo textu ait *Mat. de ly.* Per hoc quod dicitur alia claritas solis intelligitur claritas christi. Alia claritas lune intelligitur claritas virginis marie, alia stellarum, id est aliorum sanctorum. Et subditur, Stella, n. a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum. Hec ille. Erit ergo alia et alia claritas in corporibus gloriosis, id est maior et minor: quia claritas corporis christi erit maior et intensior omnibus alijs, et consequenter claritas virginis post claritatem christi omnes alias claritates excedet. Ita etiam inter sanctos erit differentia claritatum sicut est differentia claritatum inter stellam et stellam. Et Richardus dicit quod quodlibet corpus glorificatum fortius lucebit et intensius quam lucet sol. Quod pulchrum et iocundum erit videre tot lumina: tot claritates delectabiles visui. Nullus viuens narrare posset. Eruntque in corporibus martyrum cicatrices sicut dicit beatus Augustinus, *xxij. de ciuit.* dicit enim quod cicatrix illa non erit in eis deformitas: sed dignitas sicut recitat Richardus. Sicut enim christus in sua resurrectione retinuit plagas passionis quas omnes videbunt in die iudicii ut dictum est prius, ita credendum est quod martyres ad decorem habebunt signa in corpore sui martyrij, Sic cre-

dendum est quod beatus Franciscus habebit plagas sibi impressas a christo sicut legimus de ipso: et post mortem vise sunt ab omnibus qui presentes fuerunt dum corpus eius traderetur sepulture et videre voluerunt. Et credendum est etiam quod tales partes magis lucebunt. Quot cicatrices autem remanebunt in corporibus martyrum deus nouit, sic igitur patet quomodo in corporibus erit alia et alia claritas. Quarto dicitur quod haec claritas erit correspondens bonis operibus. Querit tamen Richardus utrum beati habebunt aliquod accidentale premium pro bonis operibus qui fecerunt in peccato mortali. Et respondendo dicit quod sicut pena duplex est, quedam scilicet inflicta a iudice, quedam acta ab ipso peccante: quia homo peccando sibi met inserit penam. Ita dico quod duplex est gaudium accidentale in beatis. Quoddam receptum specialiter a deo misericorditer retribuente. Quoddam actum ab ipso beato recogitando bona opera sua et sibi complacendo in eis. Primum gaudium magis proprie habet rationem premij quam secundum: quantum secundum aliquo modo habeat: eo quod omnia que habent beati principaliter a deo sunt. Cum ergo beatis placeat se fecisse opera bona que in peccato mortali fecerunt maxime in quantum videbunt quod illa opera eos ad penitentiam disposuerunt seu i

Secunda gloria corporis

eliminaverunt p illis habent aliqd
accidentale premiū extendēdo no
men premi ad gaudiū quodlibz
beator: nō tñ sic gaudent de illis
bonis operibz sicut de illis que se
cerūt in charitate de qbz gaudent
ratione operis operati z radicis z
forme. z de alijs gaudēt rōne ope
ris operati trñ. Hec ille. Ex quo
patet qz quātūcūqz qs sit in pctō
mortali: non tñ resistere a bonis
operibz debet vt ab ofone: a selu
nio: ab elemosina: z ceteris bonis
qz si saluet p illis etiā gaudebit
specialiter. tñ dō conari z se exerce
re in bōis operibz dñ ē in charita
te fm pieturā quādā. vñd hoies
antiquus tpe quadragesime: z tē
pore paschali solebāt se exercere in
bonis opibz. sed vere nunc pauci
curāt de bonis opibus fiendis ta
li vel tali tēpe. pōsequēs pauci
curāt de salute sua qd est multuz
dolendū. vñd quasi oī tpe hoies
sunt pigri ad bonū: z sunt sollici
ti ad lasciuias: ad choreas: ad lu
dos: z ad cetera mala. vñ d hoibz
huius tps vificatur illō Sap. xv.
Estimauerūt lusum ē vitā nřaz
z puerfationē vite ē cōpositā ad
lucruz: z oportere vñd cūqz etiā
er malo aegre. Aduertam? di
ligēter rogo verba sapientis Pro
verb. i. dicētis. Sapientia foris p
dicat: in plateis dat vocē suā dī.
Usqz quo paruuli diligētis infā
tiā z stulti ea q sunt gloria cupient
z imprudentes odibūt scias. Con
uertimini ad correctionē meam.

Et sequif. Vocauī z rēnuistis: ex
tendi manū meā z nō fuit q aspī
ceret: desperistis omne cōsiliū
meū z increpatiōes meas neglexi
stis. ego quoqz in interitu vestro
ridebo z subsanabo cū vobis qd
timebatis aduenerit: qñ venerit
super vos tribulatio z angustia
tūc iuocabūt me z non exaudia
mane cōsurgēt z nō inueniēt me:
eo qz erosaz habuerint disciplinaz
z timorē dñi non susceperint nec
acgeuerint cōsilio meo z detrare
rūt vniuerse correctioni mee. Co
medēt ergo fructus vie sue suisqz
cōsilijs saturabunt. hec ibi. Quid
igif expectamus bene agere si vi
tā illā gloriosā z claritatē illam
tā mirabilē tam delectabilē desi
deramus habere. Scdm enī q
plura bona merita: z in charitate
fecerimus. fm hoc maiorē clari
tatez in patria habebim?. Hec est
lux. de qua ait Job. xviij. Post te
nebras spero lucē. Ad quā lucem
vocabimur in die iudicii dñ no
bis dicef. Vēite bñdicti zc.

S **Secunda** ^{glia}
^{cor}
poris erit cōstans im
passibilitas vñ apls. i.

Corint. xv. dicit de corpore. Se
minat in corruptiōe surget i in
corruptione. seminat in ignobili
tate surget in gloria: seminat i in
firmitate surget in virtute semina
tur corp? animale surget corpus
spirituale. vbi ait M. de lyra. Hic
ostendit apls differentias corpis

erit constans impassibilitas

II

resurgentis et mortui quantum ad
quattuor dotes corporis glorio-
si. **S**eminatur in corruptione
id est sepelitur in terra corpus cor-
ruptibile: vel seminatur. id est per
naturam generatur surget in in-
corruptione. id est corpus surgens
habebit incorruptionem per do-
tem impassibilitatis. **S**emina-
tur in ignobilitate. id est corpus
obscurum et vile surget in nobili-
tate corpus habens dotem clari-
tatis. Et hoc dicit ad duo prima
Et sequitur ibidem. **O**portet. n.
corruptibile hoc induere incor-
ruptionem et mortale hoc induere
immortalitatem. Hec autem im-
passibilitas. ut volunt quidam
principaliter causatur a divina
voluntate in quantum tollit ordi-
nem subiectionis corporum ipso-
rum beatorum respectu quorum-
cumque agentium actione corrupti-
ua seu afflictiva: tamen immediate
huiusmodi impassibilitas aliquo
modo causatur ab ipsa anima bea-
ta que huiusmodi corpus infor-
mat cui deus dedit talem virtu-
tem quod corpus per ipsam vivifi-
catum potest preservare ab om-
ni actione lesiva. Et illud videtur
innuere beatus Augustinus in
libro ad Dioscorum ubi ait. **T**am
potentis nature fecit deus ani-
mam ut ex eius felicitate redun-
det in corpus sanitas perpetua et
vigor incorruptibilitatis. **R**icar-
dus vero dicit dist. xlii. quartum quod
impassibilitate est considerare. et

illud quod ponit et illud quod excludit
Quamvis enim significet negativum
modo tamen res per eas significat non est
privatio sed habitus. est enim qua-
litas in corpore ex redundantia
beatitudinis anime causata cor-
pus prohibens ab omni passio-
ne sue perfectioni contraria. hec
ille. Unde hec impassibilitas.
Primo in omnibus corporibus
equalis in privatione.
Secundo erit equalis positione.
Tercio erit equalis in eodem corpore
Quarto in substracto equalis ope.
Primo igitur hec impassibilitas erit
equalis in privatione. **A**nt. **R**ichardus. ait quod
quantum ad exclusionem passibilitatis
impassibilitas erit equalis in omnibus corpi-
bus beatorum. **H** ille. Et ratio est. quia a nullo
intrinseco vel extrinseco possit corpo-
ri glorioso fieri lesio. quod declaratur
Bonifacius. i. l. iii. dicit. **N**on sunt elementa
maneat in corpore glorioso sed substantia
et qualitates et operationes: attendendum
tamen est quod quadruplex est operatio. **U**na
quantum ad privationem. et hec est mutatio
nis. **A**lia quantum ad privationem. et
hec est infirmitas caloris vitalis per corpus
Tertia est pugna ordinata ad dis-
solutionem. **Q**uarta est exterioris
impassibilitatis per quam alicuius elementi
operatio interdit et pugna oritur. **P**ri-
me due operationes manebunt ut pa-
tebit magis quarto membro. due scilicet
non manebunt: quod ordinatur ad dissolu-
tionem. **H** ille. Et ita in omnibus corporibus
erit equalis privatio infirmitatis aut cu-
iuscunque lesionis. **C**orpus est glorio-
sus pati non poterit: ab extrinseco

Secunda gloria corporis

Unde ait idē doc. q. corpus gloriosū nō pōt pati p violentiā corporis obuiantis: q. oē corpus est pulū ei. An sicut si aligs haberet cultellū cristallinū non diuideret radius p eius ictum: imo radius penetraret talē cultellum 7 nō pateret ab ipso. sic in pposito ad intelligendū ē corp⁹ gloriose penetrare cultellū. Q. q. pulchra sunt hec 7 intellectui iocūda. S. certe magis erunt iocūda 7 delectabilia dñi experimēto hec cognoscemus. Sic igit patz quō ipassibilitas erit eq̄lis in puatiōe lesionis vel passiōis in oibus. ¶ Secundo ipassibilitas erit iequali positōne. dicit. n. Richar. q. q. ad id qd ponit nō erit eq̄lis i corporib⁹ oīus brōz: s. differēs fm differētiā meritoy 7 s. differentiā beatitudinis aīay. hec ille. An hīc doctor videtur sentire q. sicut dos claritatis nō erit eq̄lis i corporib⁹ oīniū brōz. sicut dictū ē p⁹. ita nec dos ipassibilitatis. Talis igitur q̄litas erit differēs in christo. 7 alijs sicut pprie dictū ē de claritate. Et videt^r rationabile vt scilicet corp⁹ gloriosuz qd prius fuit mortale 7 passibile. 7 cui illate sūt multe passiōes frigoris 7 caliditatis 7 famis 7 sitis 7 multay aliay tribulationū pmet a deo aliqua q̄litate que sit. phibens ab oīni passiōe sue pfectioni ptrarīa pp hanc autē gloriā corporis obtinēdas multū debemus patientes esse: qm̄ oportet nos per multas

tribulatiōes intrare in regnum dei. Act. xiiij. Mos enī est i m⁹ posse illā gloriā habere 7 nihil pati. s. vltz nos scire debemus regnū celoy esse rem litigiosam. 7 non nisi litigio vel certamine obīneri posse dicere apostolo. ij. ad Th. ij. Nō coronabit nisi q legitime certauerit. Quidā enīmpacē hnt cū diabolo in oibus ei obediētes pctā psequētes. pctā de die in diē multiplicātes. mūdo 7 carni sue fuīētes talib⁹ non est regnū celoy pmissuz: sed hīs q in dei fuitio fideliter laborant. quibus dicit in die iudicii illud Math. xj. Venite ad me oēs q laboratis 7 onerati estis. 7 ego reficiā vos. Multi. n. sunt fatui qui male agunt siue viuūt 7 expectāt gloriā: nā q plantāt spīnas 7 tribulos fatui sunt si expectāt ex eis ficus 7 racemos. De qbus d. Isa. lix. Expectaui m⁹ iudiciū 7 nō est supple p nobis: s. cōtra nos. salutē 7 elōgata est a nobis. Et subdit causas. Multiplicate sunt enī iniquitates nre corā te 7 pctā nostra rīderunt nobis. S. tales dicunt Misericordia dñi magna ē. quotiens. n. dolebo de pctis miserebif mei. 7 sic saluabor iuxta illud. Ezec. xviij. Cū auerterit se impius ab impietate sua quā operatus ē 7 fecerit iudiciū 7 iusticias ipse aīam suā viuificabit. Tales nō attēdunt ad illud q. d. Eccl. v. Nō ad iustias pctm̄ sup pctiss: 7 ne dicas miseriaio dñi magna

erit constans impassibilitas 12

est multitudinis peccatorum meorum
misereris. misericordia. n. et ira cito
ab illo appropinquat et in peccatores re-
spicit ira illius. Non tardes con-
uertere ad dominum et ne differas de die
in diem: subito. n. veniet ira illius.
et in tempore vindicte disperdet te. Dicit
enim Richar. di. r. quod etiam in
articulo mortis quod diu vsus retinet
liberi arbitrii potest penitere digne
Tunc. n. est penitentia digna cum
penitentis efficaciter dolet de peccatis.
et proponit cauere a mortalibus
futuris et confiteri vere et satisfacere
proposse et si ad hec omnia principaliter
moueat ex amore bonitatis diuine
Hos autem omnes mortis metus potest habere
ille qui in hora mortis incipit peni-
tere quibus sit difficile. et qui hoc ac-
cidit est spale boni fidei diuine mise-
ricordie. hec ille. De hac peniten-
tia tarda loquitur magister di. rr.
quarti ca. i. satis ample ostendens
pericula ubi dicit quod multos solet
serotina penitentia decipere: quia qui
per penitentiam vsque in finem vite pertra-
hant: tunc non ex dei amore viden-
tur penitere: sed timore mortis quasi
ex necessitate. hec ille. Et alia plu-
ra dicit de quibus pertraheo. Tales
sunt nimis passibiles quod nihil vo-
lunt agere pro salute animarum suarum dum
sani sunt: oportet. n. nos penitentiam
agere de peccatis si deus impassibilita-
tis volumus acquirere dicente christo.
Math. iiii. Penitentiam agite appropin-
quabit. n. regnum celorum. Et hec
de. ii. Tercio vero dictum est quod im-
passibilitas erit equalis in eodem corpore

Dicente Richar. di. r. di. Im-
passibilitas erit equalis in omnibus par-
tibus eiusdem corporis. quod si esset ine-
qualis in partibus eiusdem corporis
ex hoc non redderet perfectior sed
imperfectior impassibilitas totius. hec
ille. Et ratio huius potest esse: quod omnes par-
tes eiusdem corporis equaliter sunt
susceptibiles talis qualitatis. Et
hoc corpus gloriosus sit tangibile:
non tamen erit corruptibile aut passibi-
le. Et cum inquit Greg. in omel. quod
corrupti necesse est quod palpant. intelli-
gendum est aliter Richar. de eo quod pal-
pant relicto naturalibus suis et de
palpabilitate que est secundum primas qua-
litates actiue et passiuas: aut per
qualitates causatas ab eis. hec ille
Tunc. n. ignis et aqua si mutuo
se contingerent nullum istorum ageretur
in alterum nec ab altero pateretur:
quod virtute diuina talis actio ab ele-
mentis: et elementis tolleretur om-
nino. Item forte diceretur quod cum nihil
tollatur de homine quod pertinet ad eius
quidditatem. et mortale in tali quiddi-
tate ponatur dicere porphyrio quod homo
est animal rationale mortale. Vide-
tur quod homo spiritus sit moralis sicut
spiritus est rationalis. Respondet Richar. di.
quod mortale non signat aliquid pertinens
ad hominem quidditatem nec debet poni
nisi secundum opinionem porphyrii quod est
maius angelos esse animalia per natu-
ram immortalia et mortalitatem pertine-
re ad hominem naturam. ita ut non possit
fieri immortalis remanens homo. In
quibus porphyrius errauit. hec
ille. Et hoc sicut sunt danau immorta-

Secunda gloria corporis

les. i. Indissolubiles: non tamen
erunt imortales et impassibiles. et si
cut dictum est prius in tractatu de
penis inferni. Corp^{us} igitur gloriosus
tale erit ut in nulla sui parte possit
ledī etiam si gladio percuteretur. imo si
in igne inferni poneretur nihil pate-
ret. Quod res desiderabilis et iocū-
da. Si. n. hō in hac vita tale cor-
pus haberet et quod non posset separi
ab anima nec pati ab aliquo extri-
seco quod gauderet deus novit.
Sufficeret enim multis istud pro
omni premio meritorum suorum. et tamen in illo
regno glorioso hoc non erit malus
sed beatitudo anime multo erit mel-
lor omni corporis beatitudine. Erunt igitur
omnes partes eiusdem corporis equi-
ter impassibiles per dōrē impassibilita-
tis. Et hec de tertio. **C**uarto
dictum est quod impassibilitas in subtra-
cto cōlis erit opere ad cuius de-
clarationem ait Bonifacius in. iij. quod due
secunde operationes de quibus dictum
est in primo membro non manebunt.
quod inter elementa unita in corpore
non erit pugna. et ratio huius triplex
est secundum eundem doctorem. Prima est tē-
perata mixtio cōfringēs contrarieta-
tē. secunda est elementarium appetitu-
um quietatio. tertia est anime influētis
preservatio. et ratione primi non pugnat
ratione secundi non possunt pugnare
ratione tertii hinc quiescere. hec ille.
Corp^{us} igitur quod erit subtractum illi
qualitatis gloriose duas operationes
primas habebit: quod tunc elementa erunt
sic comparata: ut vitalis calor assi-
milet vere nature celesti: et ita ni-

hil presumet in corpore. et per consequens
nec indigebit pabulo. In tali ergo
erit magna temperantia: et ita nulla
poterit esse dissolutio. et ex hoc erit
longeuitas vite: quam tamen in hoc mun-
do desideramus. quam non tamen pos-
sumus persequi in presenti mundo: quod
statutum est aīe apostoli. Heb. ix. hominibus
semel mori. Si velimus igitur sem-
per beatē et gloriose vivere post hanc
vitā debemus nos disponere ad
bene mori. Vñ Ber. in quodam
sermone de apostolis. Studeamus in-
quit frēs vivere vitam iustorum si mor-
te eorum mori desideramus. Unde
et ait Gregorius. Regio nostra paradisi
est ad quam iesu cognito redire
per viā qua venimus. prohibemur. A
regione. n. nostra supbiēdo et inobe-
diendo visibilia sequēdo in adam
discessimus: sed ad eā necesse est ut
humiliādo obediēdo et visibilia cō-
tēpnēdo redeamus. Sic igitur si
mandata dei custodierimus. sicut
ait apostolus. i. Cor. in. xv. oportet cor-
ruptibile inducere incorruptionem
mortale hoc inducere immortalitatem
Ubi secundum expositionē Iacobi. de lyra
ostendit resurrectionis necessitatem
quod accipit ex tribus. primo ex perfectiōe
nature humane quod non est perfecta nisi
anima sit corpori perfecta propter quod separari
est anime accidēs et per eam naturalem icla-
tionem. ut prius dictum est. Nullū autē
tale potest esse perpetuum. secundo ex
impletiōe officii iusticie scilicet ut cor-
pus simul cum anima premietur vel punia-
tur cum anima peccavit in corpore vel
meruit. tertio ex proportionem me-

Tertia gloria corporis

13

broz ad caput nr̄z q̄tū ad electos
qui surrexit p̄ iteratam vn̄ionē ad
corp⁹. hec ille. Ad hāc immortalita
tem pueniē? dū ad regnū celoz
vocabiur p̄ r̄p̄z dñtē. Geni. b. 2c.

Tertia gloria cor
poris erit
vigorosa subtilitas. vñ

Richar. ait q̄ subtile
ē a virtute penetrādi. Res autē
triplici de causa est penetratiua. s.
aut pp̄ paruitatē quantitatis maxi
me scdm latū z p̄fūdū vt est acus
q̄ q̄uis lōga sit tñ penetratiua est
aut pp̄ raritatem sue materie. z sic
aer ē penetratiu⁹ aut tertio ppter
actiue vtutis magnitudinē. z sic
vinū penetratiu⁹ ē multo magis
q̄ simplex aqua q̄cunq̄. Quapp
aq̄ cū modico vino bibita magis
refrigerat sanū hoīez q̄ si p̄ se bi
batur q̄ vinū facit eā ad loca cor
poris penetrare ad q̄ p̄ se penetra
re nō posset. Scd̄z p̄lmā cām pe
netrādi nō attēdit subtilitas cor
poris btōz: q̄ in debita q̄titate re
surgēt: nec ē fm̄ secūda cāz: q̄ to
ta materia q̄ necessaria ē ad essen
tiā corp⁹ resurget i eis. sed h̄z tertiā
cām in eis attēdit subtilitas eoz
q̄ p̄ virtutē btitudinis aīe: erit in
btis corpib⁹ tāta magnitudo vir
tutis actiue q̄ p̄ eā multo efficaci
us poterūt penetrare q̄ ignis vel
aer. hec ille.

In corp⁹ igit̄ glorioso erit sub
tilitas qua poterit cū corpore nō
glorioso existere.

Secundo poterit corpori iam

non glorioso resistere.

Tertio hec subtilitas equalis
erit in eodem corpore.

Quarto corpus tale permanēs
in eodem robore.

Per subtilitatis igit̄ vtutē p̄io
corp⁹ gliosū cū corp⁹ non glioso
poterit existere: z exēplū hui⁹ po
nūt qdā q̄nō ē duo corpa nō gli
osa s̄t sil. Voc p̄z igit̄ Tho. aglie⁹
i q̄rto suo: q̄ ferrū z ignis s̄t duo
corpa ēt sp̄ dīa. Et tñ p̄nt eē sil.
h̄z p̄z q̄ opatio facit scire formā z
nāz rei: vt p̄z. vij. meth. s̄z cui libz
pti ferri ignis puenit ēa opatio
ignis. nā si adiūgat stupe. tūc icē
dit eā z ḡnat vep̄ ignē. z sic q̄libz
ps hmōi ferri h̄z secū vep̄ ignē. z
si h̄z v̄i posse fieri p̄ nām: a fortiori
vtute dīa vt corp⁹ gliosū sil s̄t cū
corp⁹ si glioso. hāc dotē subtilita
tis r̄ps oñdit i sua nat̄itate q̄n de
vgie nat⁹ fuit absq̄ lesione: q̄n ad
suos discipulos itrauit lauis clau
sis: q̄n oēs celos trāsiuit absq̄ ce
loz dilaceratōe. Hec s̄t mirabilia
nob̄ z q̄si icōphēsilibilia eo q̄ vide
m⁹ q̄ duo corpa vt cōi⁹ nō p̄nt eē
sil s̄z vno adueniēte reliquū expel
litur ab eodē loco: h̄z nāz. dīc idē
tho. q̄ de potentia dei absoluta si
deo placeret vnū corp⁹ gliosū pos
set sil esse i eodē loco cū altero cor
pore glioso. Et si h̄riū inuentatur
verū ab aliquo scd̄z. tunc d̄z itelli
gi de potētia dei ordinata qua de
us dicitur illa soluz posse que ab
eterno fieri predestinavit de quoz
numero non creditur esse illud

Tertia gloria corporis

scilicet quoniam unum corpus gloriosum simul si in eodem loco cum corpore non glorioso. Hec ille. Quanta virtus quanta potestas corporis gloriosi ut penetret quicquid dura absque tali divisione. Hoc est enim quod dicit apostolus. i. Cor. xv. Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale. Ubi ait Iulius de lyra. Seminatur corpus animale. i. grossum inimpotens esse cum alio corpore non glorioso: surget corpus spirituale. i. potens esse cum alio corpore non glorioso sicut suo modo spiritus simul est cum corpore. Nunc vero et si non corpore sumus in celis et si nondum penetrauerimus celos corpore penetremus et ascendamur spiritu considerantes tantam nobis promissam gloriam ut dicamus cum apostolo illud ad Phil. iij. Nostra conuersatio in celis est. Glo. Nostra puerfatio et si adhuc sumus in terra est in celis ubi est spes nostra. Conuersatio quidem nostra est virtuosa fructuosa gratiosa. Virtuosi enim et sancti sunt est quod homo possideat bonam conuersationem grauem. quia puerfatio significum est sanctitatis interioris ut dicitur illud Thob. iij. In bona vita sancta puerfatio permanet. Item debet esse inuentum fructuosa. i. Pe. ij. Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam. Apud deum gratiosa Deutere. i. Date nobis viros sapientes et gnaros: et quorum puerfatio sit probata. i. approbata apud deum. Tal

enim conuersatio talis vita facit vos penetrare celos et habere dotem subtilitatis. Sic igitur per quomodo corpus gloriosum poterit cum non glorioso existere. Et secundo poterit etiam corpus non glorioso resistere. non enim poterit corpus non gloriosum penetrare corpus gloriosum sicut econtra ut patuit. Ubi Bonauet. ait in quarto. Licet nihil possit corpus glorioso resistere ipsum tamen potest alia sicut patet: quia constat quod potest sustinere lapidem in manu. Corpus ergo gloriosum potest se tangibile prebere et potest non prebere siue latere et hoc habet secundum diuersas conditiones. nam tangi potest: quia potest impelli resistere cum sit corpus verum non vacuum vel fantasticum. latere vero potest: quia potest penetrare organum tactus. primus habet per veritatem nature. Secundum secundum effectum spiritualis potentie. Hec ille. Et huic proprietati resistendi est in via similis fides nostra. i. Joh. i. Hec est victoria que vincit mundam fides nostra. Dugil enim videns confusionem victi et honorem victoris nititur ad victoriam sic nos per fides intelligentes confusionem peccatorum et demonum per eternam damnationem. Intelligentes etiam per fidem honorem et gloriam bonorum debemus toto conamine resistere demoni et peccato: idcirco fides comparatur scuto Ephe. v. In omnibus sumentes scutum fidei. et i. Pe. v. Qui scilicet diabolo resistere fortes in fide. Utique fides sal

nat be
plen
cit sic
Quid
fide ad
vltim
des su
mas op
lis seru
re iu uet
maie vit
ret homi
timere si
corporal
ij. Et lo
oabo tibi
ij. Abrah
uentus e
pore ang
datu. Et
azaras:
sunt de fi
filii cos
in leg. q
Sed pen
sed pau
ait ad T
deu: fac
hominat
opus bon
vici illa
rectu cu
in restam
ter vltim
poterim
sistere co
no corpo
Et hoc e
subtilit

uat homines que operibus adim-
pletur, unde fides dicitur eo q̄ sa-
cit sicut p̄mittitur. Unde Greg.
Quid p̄dest q̄ redemptori nro p̄
fidē adiungimur: si ab eo morib⁹
disiungamur. Tūc veraciter fi-
deles sumus si qd̄ verbis p̄mitti-
mus: operibus implemus. Fide-
lis seruus nō timet p̄dere equuz
vt iuuat dominū. christus non ti-
muit vitā p̄dere corporālē vt iua-
ret hominē. certe nec nos debem⁹
timere si opus fuerit p̄dere vitā
corporālē vt fuemus fidē Apoc.
lii. Esto fidelis vsq̄ ad mortem ⁊
dabo tibi coronā vite. i. Matha.
i j. Abrahā in tēptatōe nōne in-
uentus est fidelis. Joseph i tem-
pore angustie sue custodiuit mā-
darū. Et sequit̄ ibidē Ananias:
azarias: misael credētes liberati
sunt de flāma. Et post. Vos ergo
filij cōfortamini ⁊ viriliter agite
in lege. q̄ in ipsa gloriosi eritis..
Sed heu multi sunt fideles vbo
sed pauci opere de quib⁹ apostol⁹
ait ad Titū. i. Confitent̄ se nolle
deū: factis aut̄ negant cū sint ab-
hominati ⁊ incredibiles: ⁊ ad oē
opus bonū reprobī. de qbus pōt
vici illud ps. Cor aut̄ eoz nō erat
rectū cū eo: nec fideles habiti sūt
in testamēto eius. Si ergo fideli-
ter viuimus ⁊ peccatis resistam⁹
poterimus in corpore glorioso re-
sistere corpori non glorioso. sed
nō corpori glorioso ait Bonauē.
Et hoc de secūdo. ¶ Tertio hec
subtilitas equal̄ erit i eodē corpore

dicente Richar. Hec subtilitas
erit equalis in omnibus partib⁹
eiusdē corporis. Eque enī perfe-
cte ⁊ facilius poterit vna pars cor-
poris glorificati simul esse cum
corpore nō glorificato sicut alia.
Subtilitas tñ secundo mō dicta
non erit equalis in omnib⁹ parti-
bus corporis. quia debita corpo-
ris armonia requirit vt vna pars
corporis sit rarior q̄ alia. ⁊ alia dē-
sior alijs. Erat tamē in partibus
corporis densitas ⁊ raritas s; illā
pportionē quā requirit p̄fecta hu-
mani corporis armonia. Hec ille
Et hūc prop̄ietati conuenienti
equaliter omnibus partib⁹ corpo-
ris assimilatur charitas q̄ quisq̄
tenet diligere primum sicut seips⁹
Math. xxiij. Diliges proximū tu-
um sicut teipsum. idest ad eandē
beatitudinē ad quam diligis te.
Alit̄ Ale. de lyra. Unde s; Aug:
dilectio dei ⁊ proximi est prop̄ia
virtus ⁊ specialis priorū atq; per-
sectorum: cum cetera virtutes bo-
nīs ⁊ malis possint esse cōmu-
nes. unde ista gemina virtute qui
caret alas ad volandum i regnū
celorum non habet. ¶ Et nota q̄
quando dicitur: diliges proximū
tuum sicut teipsum traditur ⁊ di-
ligendi ratio: ⁊ dilectionis mo-
dus. ¶ Ratio quidem diligēdi
traditur siue tangitur ex eo q̄ p-
rimus nominatur. Propter hoc
enī debemus eos ex charitate
diligere. quia sunt proximi nobis
⁊ fm̄ dei imaginem: ⁊ secundum

Tertia gloria corporis

glorie capacitatez. Nec refert utrum dicatur proximus vel frater ut habetur. i. Joh. iij. vel amicus ut habetur Leuiti. xix. qz per omnia hec affinitas designatur. ¶ Modus autem dilectionis tangitur cum dicitur: sicut teipsum. qd non est intelligendum qdum ad hoc qd aliquis equaliter proximo sibi diligat. sed aliquantulum sibi et hoc tripliciter. ¶ Primo qdem ex parte finis ut aliquis diligat primum pp deum sicut et seipsum. pp deus debet diligere ut sic sit facta. ¶ Secundo ex parte regule dilectionis ut scilicet aliquis non condescendat proximo in aliquo malo: sed solum in bonis ut sic sit dilectio proximi bona et iusta. ¶ Tercio ex parte rationis dilectionis ut. scilicet non diligat aliquis proximum propter propriam utilitatem vel delectationem. sed ea ratione qd vult bonum sibiipso ut sic sit dilectio proximi vera. Sed heu apostolus. n. dicit Thimo. scribens in. ij. epi. iij. c. Hoc autem scito qd in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa et erunt homines seipsum amantes cupidissimi: elati: superbi: blasphemici: parentibus non obediens: ingrati: sectati: sine affectione: sine pace: criminatores incontinentes. immittentes: sine benignitate: proditores: proterui: ceci: voluptatum amatores magis qd dei. habentes quiddam speciem pietatis: virtutem autem eius abnegantes: et hos deulta,

hec ibi. hic ostendit manifestum hominum que erit in ultimo et tam suo tempore inceperat unde exponens hunc textum i. de lyra ait. In nouissimis diebus. hoc enim erit potissime ante tempora antichristi instabunt tempora periculosa propter multipliciter seductorum. Petrus quoque de parentia latinus explicans ait. In nouissimis diebus. scilicet circa finem mundi. i. Thimo. iij. c. Nouissimis diebus discedent quidam a fide instabunt sanctis scilicet tempora periculosa. scilicet periculis plena. Erunt enim persecutiones grauissime conflante ex tyrannis: hereticis: et hypocritis. Hi sunt tres ordines dentium. Dani. vij. Et hec erit causa periculi: quia erunt homines seipsum amantes non deum vel proximum Philip. ij. Omnes querunt que sua sunt. Ex proprio autem amore tanquam radice omnia mala orisuntur. quia ut dicit Augustinus. lib. de ciuitate dei. Ciuitatem babilonis facit amor sui usque ad contemptum dei. Cupidi. hic ponit tres effectus amoris priuati. Et primo in generali. Primus est perpetratio omnis mali. Secundus contemptus summi boni. ibi voluptatum. Tercius est similitudo catholice fidei. ibi habentes speciem. Ponit primo quattuor mala que committunt magis videntur in deum. Secundo. x. que magis in proximum. ibi parentibus non obediendo. Tria que magis videntur in se-

ipsum
cupie
seipso
ad luc
res sci
um. el
vi. Se
oculos
bi ad
Jac. ii
blasph
quod et
quia sp
mittetur
parenti
dent m
prio n
plore. S
mum e
ctione.
runtur i
ibi imit
am pa
sue spir
cepta. c
obedire
Ingrat
rentibus
grati em
glacies
aqua su
oliva et
parente
teret se
Sine a
rie non
affectu
orum
minato

ipsum. ibi proterui. Dicit ergo cupidi .q.d. erunt homines ita seipso amantes q. erunt cupidi ad lucrum pecuniarum: diligentes scilicet plus mundum q. deum. elati ad dominum Prover. vi. Ser sunt que odit dominus oculos sublimis etcetera. Superbi ad honorem sibi impensum Jac. iiij. Deus superbis resistit. Blasphemi. ad dei vituperium quod est grauissimum peccatum. quia spiritus blasphemie non remittetur in hoc seculo: nec in futuro. Parētib. hic tēgit. x. mala q. vident magis committi in proximo. Prio tria q. committit. i. primū supiorē. Secūdo quattuor que in primum equalem scilicet sine affectione. Tercio tria que committuntur in proximum inferiorem ibi imites. Dicit ergo. Erunt etiam pa. non obe. siue carnalibus siue spiritualibus et q. tum ad precepta. contra illud Ephe. vi. Filij obedire parētib. vestris per oia Ingrati q. tum ad beneficia a parentibus impensa Sapient. xvi. Ingrati enim spes tanq. hybernalis glacies tabescet: et disperiet tanq. aqua superuacua. Scelesti ad grauiora etiam maleficia in personas parentum impetranda Isa. i. cōteret scelestos et peccatores simul Sine affectione aliorum. i. misericordie non compatiendo Ro. i. sine affectione sine sedere sine pace aliorum quietem perturbando. Trinitatores. i. crimina alijs im-

mitēs. Incōtinētes. i. peis carnalib. deseruiētes. gule et luxurie vacando. imites. i. crudeles erga eos quos possunt opprimere. Sine benignitate. i. sine misericordia et largitate erga eos q. debet subservire. Proditores. i. secretorum reuelatores erga eos quibus habent cōsulere. Proterui hic tangit peccata que videntur committi in seipsum. Dicit ergo pterui. i. inuere cunde se hñtes q. ad actus pcupi scibilis q. maxime sūt erubescibiles Jere. liij. Frōs mulieris meretricis facta ē tibi noluit erubescere. Timidi. i. istati aīo quo ad actus rōnales Sapient. iiij. Ercecauit .n. illos malicia eoz et nescieit sacramēta dei: nec spauēit mercedē iusticie. Erāt ēt voluptariū amatores magis q. dei. Ipsi. n. sūt o. q. bus dicit apls Phillip. iij. Quoz de? vñter ē. Et erūt hñtes q. dē specie pietatis. i. xpiane religionis i. exteriori filatōe. q. sacra xpiane religionis picipabūt cū bōis: iō pieu. losiores Mar. viij. Accēdite a falsis pphīs. Virtutē at. i. rē pietatis ipsi. i. dilectionē dei et primi abnegātes. et hos deuota. i. hoies ita p. uersos. Et. li. canōica Job. i. neq. que ei diceritis. h. Petr. si sic charissimi viuam? si glia celestis desideram? i. q. dē subtilitatis erit eq. i. pñb. eiusdē corpis. s. magis primū sic nos diligam? q. q. primū diligit legē implet ex q. legtur salus. Et hoc de tertio. Quarto dēst est q. h. subtilitas per manē

quarta gloria corporis

erit in eodē robore. Nā gloria tax
aie q̄ corporis ē ppetua ⁊ sine mu
tabilitate sicut dictū fuit pri^o. cui
corrūdet pseuerantia bone vite. qz
qui pseuerauerit vsq; in finez hic
saluus erit Mat. x. Ad hanc autē
subtilitatem pueniemus si nobis
dicatur. Venite benedicti ⁊c.

Quartā glia cor
poris erit
velocior agilitas de q̄
dicit aplūs. i. Cor. xv.

Seminatur in infirmitate: surget
in virtute. Ubi ait Mi. de ly. Se
minatur in infirmitate. s. corp^o ab
aia de difficili mobile. qv̄t dicitur
Sap. ix. Corpus qd corrūpitur
aggrauat aiam. p̄surget in virtu
te. i. mobile fm voluntatē aie p do
tem agilitatis. Hec ille. Hec autē
agilitas erit in quattuor.

¶ Primo mouēdo corpus absq;
resistentia.

¶ Secundo mouendo corp^o quo
volet potentia.

¶ Tercio mouendo corpus non
rei carentia.

¶ Quarto mouendo corpus in
dei presentia.

¶ Agilitas igit^r h̄ erit in mouēdo
corp^o absq; resistētia: iō dī Sap.
lij. Fulgebūt iusti p dotē clarita
tis vt dictū est: ⁊ tanq̄ scintille in
arū dincto discurrēt p dotē agili
tatis q̄ corpus obediēt aie ad nu
tū q̄rū ad motū localez vt decla
rat Mi. de ly. ⁊ Isa. xl. dī. Qui ac
spant in dño mutabūt fortitudinē
assumēt pennas vt aqle: currēt ⁊

nō laborabunt. ambulabūt ⁊ non
deficient. Discursus at̄ scintillaz
agilis est ita ē volatus aqlez. la
borabunt tñ pp resistētia mediū: ⁊
ē qz h̄nt corpora fatigabilia. Ista
aut̄ non erūt i motu brōz corpōz
Uñ Richar. ait. ad agilitatē mo
tus tria pcurrūt. s. fortitudo virtu
tis motiue. habilitas mobilis ad
motū. ⁊ istoz duoz pfecta p̄un
ctio q̄ regritur inter mobile ⁊ mo
toriem. ¶ Primū erit in brīs p glī
am aie. ¶ Scdm erit in corpore p
quandā qualitatem q̄ erit habile
moueri fm voluntatē: in nullo pe
nitus resistens q̄ qualitas dī dos
agilitatis. ¶ Tertiū erit p ista duo
simul. p illa. n. duo erit pfecta cō
functio inter corpus ⁊ aiaz q̄ req
ritur inter mobile ⁊ motorē sicut
p impassibilitatē pfecte vnies aie
vt forme dānti cōplemētū primū
esse: ⁊ iō aia ita velociter poterit
corpus suū mouere sicut pōt seip
saz sine corpe. Hec ille. Et Tho.
anglicus ait. Fide tenem^o imedia
te pacto iudicio q̄ corpa scōz eq̄
li velocitate sicut angeli dei ascen
dent cū xpo iudice. Hec ille. Ibi
nulla erit resistētia. Uñ idē Tho.
ait. Ad b̄ q̄ corpus ab aia brā re
sumptū non sit ipsi aie onerosū si
cut esse p̄suevit i hac vita mortali
quattuor regrūt duo ex pte sensus
prio regrūt vt corp^o aiebrē sit nobi
līū passionū. s. sensibiliū specieruz
de facili receptiuum. Scdo vt sit
ignobilium passionum. s. corru
ptiuaz ⁊ lesuarum actionū pro

pulsi
corpo
ro loc
sile er
bmōi
est vt
qz mot
laffert
resistē
ad p̄m
te agili
te sub
tu nō f
segru
v. dēre
dicaret
esse cō
minati
perē. q
circa p
circa ob
dom er
leita ve
n. quid
bz p̄m
nihil ē
poris g
tūo q̄
vidente
orientē
derio
bmōi g
mēre h
p̄ssim
tanti p
nanter
ad illu
bus og
firmis

pulsuū. Rōne primī puenit tali
 corpori dos claritatis. Rōne ve-
 ro secundī dos īpallibilitatis. Et
 sīlī ex parte mot⁹ duo regunt in
 hūmōi corpore. Primo. n. pgruū
 est ut hūmōi corp⁹ taliter disponat
 q̄ motor suus ipsū mouēdo non
 lassetur. Scđo nei suo motu pp
 resistentiā mediī nō retardet quo
 ad primū disponit hūmōi corp⁹ do-
 te agilitatis. Sed quo ad scđs do-
 te subtilitatis. dato tñ q̄ ī tali mo-
 tu nō sit resistentia ex pre mediī nō
 segtur q̄ fiat ī īstātī. Sī tñ sensus
 uideret transitū corpīs gloriōsissu
 dicaret hūmōi trāsitus duratiōez
 esse eq̄ īdiuisibilē sicut aeris illu-
 minatiōē q̄uis in h̄ sensus deci-
 peret. q̄: et si sensus nō decipiatur
 circa ppiū obiectū: decipi tñ pōt
 circa obiectū cōe. h̄ ille. Q̄ locū
 dum erit aīe h̄se corp⁹ suū ita agi-
 le: ita uelociter mobile. Desiderāt
 .n. quidaz corpus h̄se agile sicut
 h̄z yrundo: sed uere talis agilitas
 nihil ē cōparatiue ad agilitatē cor-
 poris gloriōsi qđ mouebit ita su-
 bito q̄ īudicaret moueri ab oculo
 uidente in īstātī ēt si moueret ab
 oriente in occidentē. Quāto desi-
 derio debemus mēte et uoluntate
 hūmōi gloriōsā uelocitatē optare et
 mēte humilī deo seruire ut hanc
 possimus obtinere. Consideratio
 tanti p̄mī nos excitare d̄z ad festi-
 nanter opandū ea p̄ q̄ possumus
 ad illud puenire. Eccli. ij. In oi-
 bus opib⁹ tuis esto uelox et ois in-
 firmitas non occurret tibi. In oi-

bus opib⁹ bonis esto strenuus
 non perastinans: et sic infirmitas
 pcti nō occurret tibi. Et uere dili-
 gentia est multū necessaria in p̄se-
 ctu spūali. Iō dicit apls. i. Cor.
 fr. Sic currite ut comprehendatis.
 Sed uere multi sūt similes tigrī
 dī qui qñ uenatorē p̄segtur ut se-
 tum suū quē importat recuperet
 dū currit post ipsū inuenit specu-
 la q̄ in uia sua posuit et dimisit in
 qbus speculis dū tygrīs umbras
 p̄p̄riā uidet credit eā esse catulū
 suū. et ideo lābēdo speculū suū si-
 stit et a cursu suo īpeditur: et ita ue-
 nator īportat catulū quē amplius
 nō recuperat. Reuera huic aīali hō
 similis ē. catulus. n. n̄ est grā quā
 qñq̄ accepimus. et bona opa di-
 gna de pgruo et quasi de p̄digno
 uita eterna. Sepe autē accidit q̄
 hanc grāz p̄dimus et de ipsā a no-
 bis subtrahit pp pcti: et dū uolu-
 mus ipsū recuperare ab ipso deo.
 specula in hac uia posita. i. mun-
 dana p̄sp̄ritas delectatio carnis
 et honores nos detinēt et retardāt
 a fetu recuperando: et superuenit
 mors: et sic dānamur. Ad diligē-
 mus igitur umbrē uanitatē sed
 rei ueritatē: nō negligentie tardi-
 tatem sed bonoz opoz uelocitatē
 de diligētia pōt dici illud Lu. xlii.
 Oportet me hodie et cras et seq̄nti
 ambulare. i. cōtinue et diligenter.
 Talibus igitur dabitur agilitas
 gloriōsa. et hoc d̄ primo. ¶ Scđo
 dicit q̄ agilitas predicta erit ī mo-
 uendo corpus quo uolet potentia

quarta gloria corporis

.i. voluntas dicente brō Augu.
xlii. de ci. *Ubi* uolet spās ibi erit
ptinus corpus. *Uñ* corpus non
inclinabit magis ad sursum q̄ ad
deorsū: nec magis ad deorsū q̄
ad sursum. *Ad* declarans Bon. alt
Corpus gloriosū rationē sue no-
bilitatis et stabilitatis trahit ab aīa
iō inclinatio eius est ad aīam non
ad aliqd extra. Et qñ agilitas se-
quitur inclinationē et aīa pōt mo-
ueri in oēm differentia positionis
iō corpus est habile ad oēm sitū
vnde agilitas non inclinatur ad ali-
quem locū determinatum. sed est
prōptitudo ut corpus moueat in
oēm locū ad quē uult moueri aīa
nā appetitus elemētorū totaliter
getatur in illo corpe: ita q̄ nullus
elemētū ico appetit suā sperā. et iō
ablatus est terre appetitus ad de-
orsū et grauitas. h̄ ille. *Uñ* autē
corpus nīm tēdit deorsū p̄ gra-
uitatē suā: sed tūc nō sic. ut dictus
est. *Iñ* ergo mūdus p̄ nūc est lo-
cus est corporū nostrorū: h̄ nīm
artus in pparatōe ad celū syderū
Siles tñ plures mundani sūt aī
bus pclusis in gabis in qua si po-
nant a iuuetute: ita bñ cātāt dulci-
ter: sicut extra. Sic peccatores in
petis nutriti et assueti in h̄ mūdo
letant ac si essent in paradiso: vel
quasi nō attendētes picula et laq̄-
os huius mūdi p quos plures ca-
piuntur et deducunt ad locū iſer-
ni: est tñ in uolūtate nra grā dei as-
sistente ut ad locū supmū ascēda-
mus et p̄dictā agilitatē psequimur.

Et hoc de secundo. *Tertio* dī-
xi q̄ agilitas prefata erit in mo-
uendo corpus non rei carentia.
id est propter aliquem defectum.
vñ Richardus dicit q̄ corpora
gloriosa non acquirant aliquam
perfectionem per suum motum
localem mouebuntur tamen ut
id quod habent in uirtute actu
exercentes diuinam sapientiam
in omnibus commendabilem
ostendant et ut reficiantur uisus
eorum pulchritudine diuersa-
rum creaturarū. in qbus dei potē-
tia et scia et bonitas eminēter relu-
cebunt. h̄ ille. *Mot⁹* at̄ hīc ut cōf-
est p̄ aliquā indigentia et ē entis
imperfecti p̄ficiēdi p̄ terminū q̄ ac-
quiritur p̄ motum. *Motus* tñ ad
ubi pōt esse entis p̄fecti. sicut p̄
de celo et de substantiis ieparatis q̄
mouentur motu locali: q̄uis sin c-
entia p̄fecta ex suo motu nullā p-
fectionē intrinsecā acqrentia. *Sz*
de loco huius mūdi moueri mul-
tum affectare debemus: qñ hīc
multis bonis caremus nāz caro
nra dīa carendo eo q̄ caret oī bo-
no. *Caro. n.* cunctis uirtutibus ē
denudata prauis affectibus inflā-
mata duris et multis excitata
ideo est p̄ abstinentia et penitentia
castiganda et reprimenda: q̄ qñ
caro nostra nīm p̄ delicias im-
pinguatur p̄tra sp̄si recalcitrare
molitur ad modū equi pinguis.
Caro. n. humana si fuerit bene pa-
sta et nutrita nūc cessat ludere
et inhoneste se portare. *Vñ* appo-

Rob
ueri
com
cam
cam
cus
der
rep
rep
p̄tur
Ad
sus
est
p̄tur
uile
tur.
nile
Ex
tare
mure
uēbit
Et
est
mou
dicit
etur
quoc
debu
re sup
oculi
q̄ lo
Uñ
Uñ
fo. n
tñ lo
vide
fo. n
in m
In

Rolus loquens de seipso ante conuerfiones. dicit ad Ephe. ij. aliqui conuerfati fumus in desiderijs carnis nre facientes voluntatem carnis. Est in carne maloru affectus: qz semp p mala desideria ardet semper nititur spsi inuenerare p delectatione: aut spsu infestare p varias cogitationes: aut spsus perturbare p terrores z opiniones. Ad Gal. v. Caro pcupiscit aduersus spsi. vt prius dictu est. Et ita est duris tumultib⁹ excitata. Ec. xviij. Quid negus qd qd excogitauit caro z sanguis. Ex hargueretur. Jo ait apostolus Ro. xij. carnis cura ne feceritis in desiderijs. Ex carentia igit boni in carne optare debemus vt ipsa corpora nra mutantur in meli⁹ qd fiet du mouebimur absqz carētia alicui⁹ bōi. Et hoc de tertio. Quarto dicitur est q agilitas prius dicta erit in mouendo corpus in dei pntia. vñ dicit Rich. q per illā motū minuatur in aliquo eorū contemplatio: qz quocūqz vadāt deū semp pntē habebunt. hec ille. Itē inquit virtute supnaturali humanitatē christi oculis corporalib⁹ videbūt in quocūqz loco celi empyrei fuerint. h ille. Nūc at quls de⁹ vt dī. Ale. xvij. Nō longe sit ab vno quoqz. in ipso. n. viuim⁹ moriemur z sumus tñ spsu nō videm⁹ sicut in patria videbim⁹. vbi ait M. de ly. In ipso zc. sicut in cā efficiēte: nā causat in nobis viuere mouere z eē sic est intimior nobis qz nosipsi. qz plun

git pncipia itrinseca. h ille. Itē sunt quattuor dotes corporis de quibus tā dīrimus. scilicet claritas: ipassibilitas: sublimitas z agilitas. Vñ ait Bonauen. q dotes dicuntur quasi diuitie date desponsate. Et Richar. dos antiquitus solet assignari quando sponsa traducitur in domum sponsi que dos quls assignetur sponso a patre sponse: tamen propietas remanet penes sponsam: quanuis vsus debeat sponso. Unde soluto carnali matrimonio dos remanet sponse. sic z dotes beatorum sunt ad sponsi gloriam z propriam perfectionem beatorum. Item dicit q dotes sunt qualitates. Unde dos visio nis est quidam habitus luminosus in intellectu quo eleuatur ad clare deum videndum. Dos fructio nis est perfectus charitatis habitus quo anima fructur deo. unde proprie loquendo in dotibus anime non consistit beatitudinis essentia. sed in actibus earum ad quos ordinatur sicut habitus ad actum. Et harum duarum dotū visio z fructio sunt actus proprie loquendo. Dos autēz tertia a duabus alijs distincta est habitus perfectus: quo voluntas est perfecte secunda de perperuatione tentio nis predicte. Sine enim predicta asscuratione non potest intelligi anima deo perfecte vīsa. prius ergo est dos visionis. secundo dos fructio nis. tertio dos pfecte securitatis. Unde dos in proposito

Quarta gloria corporis

sicut describit. Dos est perpetuus ornatus aie et corporis vite sufficiens in eterna beatitudine iugiter perseverans. Dotes corporis sunt que dicte sunt. Notandum insuper quod de dotibus contingit loqui dupliciter aut Richar. aut secundum id quod sunt. aut sub ratione qua dotes sunt. Primo modo in omnibus beatis sunt inter tres dotes. scilicet clara visio: perfecta fructio et perpetuitas veriusque securitatis perfectio. hec ille. Quod est intelligendum ad sensum expressum. Item alii idem. Dotes autem corporis que sunt agilitas impassibilitas subtilitas et claritas erunt in omnibus beatis secundum corpus post resurrectionem. Sed loquendo de dotibus sub ratione qua dotes sunt sic maxime sunt in animabus meatis aliquo etiam modo quibus non ita proprie sunt in christo et in angelis sanctis. Cuius ratio est. quia inter sponsum et sponsam proprie loquendo requiritur conformitas in natura et distinctio in persona et quia sponsa facta sit sponsa de non sponsa. Et quia inter christum et ecclesiam hominum beatorum est conformitas in natura et distinctio in persona et de non sponsa facta est sponsa. Ideo in matrimonio spirituali maxime habet rationem sponse dicente apostolo. Ephes. v. Christus dilexit ecclesiam et semetipsum tradidit pro ea: ut illam sanctificaret mundans lauacro aque in verbo vite ut exhiberet ipse sibi gloriosam ec-

clesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid eiusmodi sed ut sit sancta et immaculata. cum ergo dos assignetur ratione matrimonii visio fructio: securitas perfectio in animabus beatis habet potius rationem dotis quam in angelis sanctis: quia in angelis sanctis non est nature conformitas ad christum et ita ecclesia ipsorum non ita proprie habet rationem sponse sicut ecclesia hominum. humana etiam natura christi non est conformis divine nature neque distincta ab ea in persona. quia in christo non est persona nisi persona verbi: et preterea nunquam fuit non sponsa: et ideo minime proprie ea que dotes dicuntur. in christo habent rationem dotis quibus illa que dicuntur dotes excellentissime sunt in ipso secundum id quod sunt. Sicut ergo dispositiones anime beate per quas deo perfecte coniungitur dotes dicuntur sic dispositiones corporum beatorum per quas perfectius suis animabus coniunguntur et eis perfecte obediunt dotes dicuntur. hec omnia Richar. Bonauen. vero hanc dotum assignat numerum et sufficientiam secundum quatuor genera causarum: sed ad presens recitabo secundum duas causas illarum sufficientiam. ait. n. Secundo accipitur numerus sex causarum efficientem: dotes. n. ut in homini corpore sunt presumatur et perfectus esse habet ab influxu anime in corpus. Alia autem in corpus dupliciter influit. scilicet ut perfectio et

et motor. Et perfectio ala glorio-
sa influit uiuificando vita imorta-
li. Et motor influit mouēdo mo-
tu infatigabili alioquin non esset
gloriosa nisi excluderet mortem et
penam. **Q**uod ergo uiuificat vita ne-
cesse est in corpore esse dispositio-
nem ad uitā: et h̄ est lucis abundan-
tia et claritas. quia uero vita imorta-
li necesse est corp⁹ h̄re dispositōes ad
imortalitatē et ista ē impassibilitas.
Quod uero motu infatigabili mouet iō-
os etiam quia nihil resistat: et iō sub-
tilitas est in corpore: os ē quia nihil
retardet: et sic est agilitas. **Q**uar-
to mō accipitur s̄m cām materia-
lem. sic corpus n̄s est compositū
ex quattuor elementis. et quia ab ele-
mentis h̄s quadruplicē defectibi-
litate. ab aqua que est elementū
humidū et passibile h̄s passibilita-
tem et corruptionē unde humidū
aque corpus corūpit. A terra ue-
ro h̄s obscuritatem quia elementus
opacum. Ab igne aialitatē. quia ca-
lor p̄sumit p̄tinue. quia p̄tinua indi-
get alimonia cibor. Ab aere uero
h̄s infirmitatem. **A**ler. n. facillime
immutat et cedit cuilibet ipellēti.
quasi igitur quattuor isti defectus de-
bent p̄ bōa opposita remoueri ad
h̄ quod corpus sit cōpletū cōplexiōe
cōplera. iō quattuor sunt dotes p̄
corruptionē impassibilitatis: p̄tra
obscuritatē claritas. p̄tra aialita-
tem sp̄ualitas: p̄tra infirmitatem
uirtus seu penetrabilitas: et h̄ uir-
ma puenientior est inter oēs quasi
p̄cordat auctoritati et rationi, au-

toritati apli. l. **C**op. xv. Semina-
tur et sic, sicut dictum est. Concor-
dat etiam rationi. **D**otes. n. corp⁹
dicuntur non omnes equalitates
sed qualitates nobiles et principa-
les de nouo superaddite nature quā
recipiunt magis et minus per ac-
cessum ad terminum: non per im-
missionem contrarij. **H**ec ille. **E**t
Richard. ait. **E**rit autē predictarū
dorum origo a deo p̄ creationem
ut quidam non improbabili-
ter dicunt. unde pro tanto dicitur quod p̄-
dicte dotes erunt in corpore a bea-
titudine aīe per quandam redun-
dantiam qua deus illas creabit in
corposibus beatorū propter me-
ritum animarū: quia in uia si-
bi et corporibus suis gl̄ia meruerit
Hec ille. **I**tem ait quod propter do-
tes predictas reddetur corpusta-
le ut in nullo aggrauet animam:
quod si eam aggrauet dum est cor-
ruptibile. **I**n quantum etiam per
dotes predictas magis videbunt
in actibus suis potentie sensitiue.
coadunabunt ad illam operatōes
intellectus que intelligit quiddita-
tes rerū sensibilibus in fantasmate
quas quidditates modo triplici i-
telligit. scilicet in uerbo et in ipso genere
sine fantasmate et euz fantasmate
si placuerit uoluntati euz modus
intelligendi in fantasmate sit ho-
mini naturalis. **H**ec ille. **H**ec sūt
ergo que pertinent ad glorias cor-
poris in uita perpetua quam glori-
am donabit christus electis dum
dixit eis, **V**enite be, et c.

Quinta gloria corporis

Consequen-

ter videndū est de aliis
que ad glorias magis
accidentalē faciunt: vñ sicut spon-
sis carnalib⁹ dantur tria. Quorū
primū dicitur dos. Scdm dona-
tio pp nuptias. Et terciū parafer-
nalia. Dos est vt dñs fuit donatio
facta sponse ex parte patris et h ad
vñ sponſi. donatio fit sponse pp
nuptias a sponſo. Alia danē post
nuptias vt sunt munera q sibi dā-
tur ab amicis: et h donū dñi para-
fernalia. Et dñs h parafernale a pa-
re qd est iurta: et seruos qd ē dos.
q iurta et post dotē datur. Sic in
diuiniſ de⁹ pater dat dotē sponse
ad possidendū: sed sponſo xpo ad
gloriam et honorē: et nō ad vñm q
bonorū nostrorū nō eget. Donatio
pp nuptias est qd a sponſo datur
sponse: et h erit in futuro gaudiū
qd habebit sponſa in visione xpi
hois sponſi. Aliud erit gaudiū
qd habebit de societate brōrū: et de
pgratulatōe felicitatis: et de loco
celi empirei qd erit habitatio ip-
sorū; batorū.

Quinta gloria cor-
poris erit
celestis habitatio: et nō
cuiuslibet celi. sed celi
decimi qd dñs celū empireū d quo
celo loquitur xps Mat. xxiij. In re-
surrectione. n. neq nubent neq
nubentur: sed sunt sicut angeli dei
in celo. de quo ait magister pprie-
tatum. Celū empireū est primū

et summū celū: locus angelorū: re-
gio et habitaculū hoīum beatorū.
Et dñs empireū a pyr qd est ignis
quasi totū sic dñs. nō ab ardore
sed potius a lumine et splendorē:
qd celū sūme est lucidū: influens
lucē et splendorē sup celū: cristalli-
num ppinquū et primū. Istius
celi pprietates describit Raban⁹
vtens verbis Basilij in exameron
di. sic. Celū empireū est corpus s-
mū: nā simplissimū: de corpulē-
tia hñs minimū. q subtilissimū:
primū mūdi firmamentū. quanti-
tate maximū. qualitate lucidū: fi-
guratione pspicuū. locali situ su-
premū. q a cento remotū. amplifi-
catue spiritū: et corporū visibilū et
inuisibilū pntiū. dei summū
habitaculū: licet. n. deus sit vbiq
specialiter tñ et esse in celo. q ibi
relucet potissime sue virtutis opa-
tio. hec ille. Hoc est celū de quo lo-
quimur dicētes. Pater nñ qui es
in celis. Istud celū post resurre-
ctionem erit locus nālis corpori
glorificato qd declarans Allex. in
lij. ait. Materia corporis humani
nō solū est elementū: imo ē qnta
essentia vt nobis sine aliorū presu-
dicio videtur. s. de nā celi empirei
qd patet. Corpus. n. aiātū pposi-
tū est ex trijs. sed impossibile est
q tria pueniant et faciāt armoniā
nisi p nām pſiliantē. h autē nō pōt
esse nā elementaris. q h trieta-
tem. ergo hec dñs esse nā ista q con-
siliat naturas elementares trias et
que h ppositionem ad oēm. hec

autē natura lucis ad h̄ q̄ corpus
sit debito mō ⁊ in debita armonia
p̄positū ad susceptōes aīe: necesse
est naturā in ipso corpore esse. cor
poraq; ita se h̄nt ad suas p̄fectio
nes q̄ respectu nobilioris p̄fectio
nis nobilior est dispositio. Si er
go ad susceptiōē aīe vegetabilis
est dispositio ex p̄te corporis ipsa
lux visibilis q̄ est lux firmamenti
p̄silians partes p̄rias corporis ⁊
cū aīa sensibilis sit nobilior lux cri
stallina disponat ⁊ p̄siliet corpus
⁊ cū vltius nobilior sit p̄fectio
aīe rōnalis: necesse est q̄ lux nobi
lior disponat ad illas. Hec autē est
lux celi empirei. necesse ē ergo q̄
lux celi empirei p̄ influentiā insu
sa subintret corpus humanū ad
susceptiōē aīe rōnalis. Et illud
apparet. q̄ hō nō posset appella
ri minor: mūdus nisi aliqd de ce
lo empireo influeret in corpus hu
manū ad susceptiōē aīe rōnalis.
In vita autē spiritali q̄ corpus
erit glorificatū tunc nā lucis dīa
bitur in corpore ⁊ manifestabitur
Nā autē elementaris latebit ⁊ oc
cultabitur: licet mō sit econtrario
⁊ iū pueniet locus corp̄i glori
ficato fm naturā laicā ⁊ non fm nāz
elementarem. Hic autem locus
erit celum empireum ⁊ ita natu
ralis locus erit corp̄i glori
ficato. hec ille. Et licet Gregorius di
cat q̄ carnis locus proprie terra
est. Hoc inquit Alexander non est
verum de natura instituta in vita
spiritali sicut est natura corpo

ris glorificati: immo proprie lo
cus eius erit celum empireum.
Hec ille. Hec ergo celestis habita
tio comperit glorioso corp̄i: ⁊ d̄
qua tam pulchra ⁊ mirabili habi
tatione beati multum gaudebūt
quoniam in ipsa erit.

CPrimo amabilis pulchritudo.

CSecundo mirabilis magnitudo.

CTertio perstabilis sortitudo.

CQuarto laudabilis sanctitudo.

CPrimo in tali loco erit amabi
lis pulchritudo Job. xvi. Spiri
tus domini ornauit celos. Si or
natum sit ⁊ pulchrum ipsum fir
mamentum in quo sunt stelle: cre
dendum est q̄ ipsum celum em
pireum quod est locus glorie sit
pulchrius ⁊ maiori pulchritudi
ne plenum. ⁊ huiusmodi pulchri
tudo ostenditur Apoc. xxi. c. In
visione Johanni facta cui dicit
angelus. Veni ostendam tibi sp̄o
sam vxorem agni. Et sustulit me
inquit Johannes in montem ex
cellsum ⁊ altum. Per quem ait
Nicolaus de lyra. designauit ce
lum empireum: quod secundum
sanctos ⁊ doctores est locus bea
torum. Et sequitur. Et ostendit
mihi ciuitatem sanctam iherusa
lem descendentem de celo. nā ait
Nic. de ly. Alie beate descendunt
ad resuscitandum corpora ⁊ cōs
candum eis gloriā h̄ntem clarita
tem dei lumen eius simile lapidi
precioso tanq̄ lapidi iaspidis ⁊ si
cut cristallum. Et in hoc describi
tur q̄tum ad pulchritudinem eius aspe

quinta gloria corporis

etum. Quid pulchrius claritate
dei: utiq; nihil. Et ne credatur
q; hec claritas sit filis claritati so-
lis q; visus ledit. Id autem Iohes q; h-
ec claritas filis est lapidi lapidis q; la-
pis finem magistrum pperitatu visus
acuit et confortat: ita lux celi empi-
rei visus non ledit: sed magis pfor-
tabit. Et q; non habemus aliquid
q; possit nobis ad plenam tantam
pulchritudinem manifestare. Ideo
Iohes in hoc minus dicit et plus
intelligit. Crystallum vero de quo
loquitur pter hanc virtutem ptra finem
et ardorem q; inuif q; ex tali lu-
ce non causabit aliqua sitis aut ar-
dor: sicut hic causatur ex luce solis.
O q; amen? et delectabilis erit lo-
cus ille. Cogita q; si delectabile est
palatium pulcherrimum? ornamenti
decoratum. mensa omni cibo et potu
plena et quibuscumq; aliis delecta-
bilibus ornatum multo amplius et
sine comparatione habitatio celestis
est delectabilior. O q; satul sum?
qui apponim? omnem diligentiam ad
pulchras domos erigendas ad
pulchras cameras ornandas q; s-
oportet nos dimittere et de celesti
et pulcherrima habitatione non co-
gitamus. Ita enim cor apponim?
ad castra edificia domos et cetera
loca nostra edificanda ac si perpe-
tuo illic habitare deberem? Co-
gitemus igitur de illa mansione
eterna q; in ipsa amabilis pulchri-
tudo. Et hoc de primo. Et Secun-
do vero dictum est q; in ipsa est in-
rabilis magnitudo. Terra utiq;

magna est valde sic p; i qua sunt tot
regna: tot regides: tot montes q;
sol? de? nouit: sed hec magnitudo
nihil est comparatiue ad celum primum
lune scilicet: imo est quasi punctus. Sunt
autem decem celi a quorum primo ut dicit
Rabbi Moyses usque ad secundum
est tamen spatium quantum posset aliquis
ire de via plana in quingentis annis
id est quilibet circulus siue celum cu-
lulibet planete habet in spissitudine
via quingentorum annorum. lege in Ro-
rib? scriptum et hec iuuenes q; non asse-
ro esse vera vel falsa sicut nec reci-
tans asserit. Sed quicquid sit mai-
festum est q; celum empireum est maxime
magnitudinis cum sit decimum omnes
alios circundans: hoc erit palatium
beatorum mirabilis magnitudinis.
De quo palatium et eius magnitu-
dine dicit Baruth. iij. O israel q;
magna est domus dei et ingens lo-
cus possessionis eius. hec est do-
mus maxima? pmissa hiis quibus
dicit in eodem. c. Audi israel man-
dat a vite auribus percipe ut scias
prudentiam. Unde ergo tibi pmissum
si prudens fueris ptra auaros
qui ceci ad nihil aliud tendunt q; ad
mundi diuitias credentes per hoc
effici magnos. unde auarus filius
est vris qui cum pelui ardenti ei ostē-
sa excecatur. sic tales per baculum. i.
per metalla et diuitias huius mun-
di in quibus ardor auaricie est iclu-
sus qui ipsam per auariciam. i. per appe-
titum inordinatum respiciunt excecā-
tur et discretiois lumine priuantur
figurati. iij. Reg. vlti. ubi dicitur

erit celestis habitatio

110

Ad rex babylonis eruit oculos
Ezechie. et vincit carpenis durit
cū in babilonē. Sic rex inferni dia-
bolus excecet homines cupidos
auaros: lumineq; discretionis et
sapientie salutaris eos priuat et vin-
culis male consuetudinis eos li-
gat et sic in babilonē. i. infernum
secum ducit. Nunc sunt dies illi
de quibus dicitur Jere. viij. Cō-
fusi sunt sapientes perterriti et cap-
ti sunt. Verbum enim domini p-
fecerūt et sapientia nulla est in eis.
Propterea dabo mulieres eorum
exteris: agros eorum hereditibus.
q; a mīmo vsq; ad marimū oēs
auariciā sequuntur. Nunc. de lyra
exponens ait. Hereditibus. i. erit
neis: nō ad modicū tēpus. non
igif attendamus vt magnifica-
mus ad hec tēpalia: sed ad celestē
marimā possessionē celi empirei
que dabit scire cupientibus et sa-
cientibus ea quibus celestis habi-
tatio possidebit. Et hoc de secun-
do. Tercio dictū est q; i illa ha-
bitatiōe erit p̄stabilis fortitudo o
qua fortitudine dicitur Apoca.
xii. Et habebat scilicet ciuitas de
qua prius dictum est: murus ma-
gnus et altus. per quod designat
ait Nunc. de lyra securitas diuine
protectionis que maxime relucet
in statu superne beatitudinis. Et
in eodem. c. beatus Iohānes sub
figura describit statum ciuitatis
superne que causa breuitatis di-
mitto. Fortitudo huius loci ac-
quiritur per virtutem fortitudi-

nis que est virtus animi qua ho-
mo potens et habilis efficitur ad
resistendum malo: et perseveran-
dū in bono. Sed vere pauci sunt
hodie fortes tales: sed multi sunt
similes asino qui fortis est in par-
te posteriori. et debilis in parte an-
teriori vbi est crux. Isti sunt asi-
nini fortes in malis: in peccatis
committendis: imo obstinati ni-
mis. Tales sunt fortes pro diui-
tijs acquirendis que sunt poste-
riora: sed pro bonis sunt debiles.
Tales se excusant q; non possent
talitā vel talia facere pro salute sua
que sunt priora opera et meliora.
de quibus dicitur Trenorum. i.
Abierunt absq; fortitudine ante
faciem subsequētis id est inimi-
ci persequentis. Notemus ergo
q; hoc fortissimum palacium da-
bitur viris fortibus. Proverbio.
xviij. Turris fortissima nomen
domini: ad ipsum currit iustus
scilicet fortiter resistendo pecca-
tis et exaltabitur scilicet vsq; ad
celum empireum. Et hoc de ter-
tio. Quarto dicit q; in illa cele-
sti habitatione est laudabilis san-
ctitudo de qua dicit ps. Domus
tuam domine decet sanctitudo
in longitudinem dierum id est
in perpetuum. Si enim ecclesie
nostre dicantur sancte quia re-
bus sanctis dedicate: quanto ma-
gis illa celestis ciuitas debet di-
ci sancta in quam nihil immun-
dum: nihil coinquinatum intra-
bit Apoca. xxiij. Foris canes et

Sexta gloria corporis

venefici et impudici homicide et
ydoles seruientes. et omnia qui
amat et facit mendacium. Malco.
de lyra. Foris canes id est gulosi
et detractores contra bonos latra-
tes. et venefici id est iudi veneno
inuidie pleni et impudici seipsos
infectores et homicide corporales
et spirituales: et idolis seruientes
quod est peccatum directe contra de-
um: et omnis qui amat et facit men-
dacium. Ille amat qui delecta-
tur mendacia proferendo. sed ypo-
crita facit mendacium. Nam ypo-
crisis est mendacium in facto. hec
ille. Tales non sunt digni tam
sancta habitatione. Sed sicut di-
citur eodem capitulo: sedes dei
et agni in illa erunt: et serui eius
seruiant illi: et videbunt faciem eius
et nomen eius in frontibus eorum.
Istud ergo habitaculum non im-
merito vocari potest sanctum: quo-
niam dedicatum ad gloriam et
beatitudinem omnium saluan-
dorum. Ad quam introducemur dum
nobis dices. Venite benedicti etc.

Sexta gloria corpo-
ris erit vo-
calis collaudatio. unde
de glosa super illud
ps. Exultationes dei in gutture
eorum ait. Exultationes dei non
sui erunt in gutture eorum vel
faucibus. id est in lingua. Sic
enim letabuntur in cubilibus et
faucibus. id est in corde et lingua
venon sibi tribuant quod boni sunt
sed deo a quo acceperunt quod sunt.

Et in glo. illius versus. Ut facti
sunt in eis iudicium dicitur. In
corde et lingua non desinent lau-
dare deum a quo eterna habent.
Et ita super eodem versu. Ex-
ultationes dei in gutture eorum
ait Malcolaus de lyra. Tunc in
corporibus gloriosis erit laus vo-
calis secundum quod doctores te-
nent. et probabiliter. Et ratio Ri-
cardi ad hoc est talis. quia sen-
sus propinquiores sunt anime quam
corpus. sed corpus propter bea-
titudinem anime premiabitur.
ergo et sensus premiabitur aliqua
delectatione. sed delectatio non
potest esse in sensu sine actu. Itē
natura humana erit in beatis in
maxima perfectione. sed perfe-
ctiores sunt sensus suis actibus
coniuncti quam non coniuncti. ergo
in beatis omnes sensus erunt in
actibus. Hec ille. Collaudabunt
igitur sancti in regno celorum.
id est similis laudabunt vocaliter
deum propter quattuor specialia.
Primo propter eorum creationem.
Secundo propter eorum redemptionem.
Tercio propter eorum glorificationem.
Quarto propter eorum gratificationem.
Primo propter eorum crea-
tionem. Nam cognoscentes se
fuisse factos ad imaginem trini-
tatis. iuxta illud Gen. i. Facia-
mus hominem ad imaginem et
similitudinem nostram: non im-
merito debent vocibus ma-
gnis deum collaudare. Quid
enim nobilius: quid maius po-

erit uocalis collaudatio

III

multum facere homini in sua creatio-
ne quod creare eum ad imaginem
et similitudinem suam. Deus
meus quid est hoc quod facti sumus
ad imaginem tuam et similitudi-
nem. ubi ait Nicolaus de lyra. di-
cit faciamus in plurali ad denota-
tum pluralitatem in diuinis. ve-
rumtamen quia ista pluralitas stat
in unitate simplicis essentie ideo
subdit in singulari natura. imago
enim consistit in anima quod ad pro-
prietates naturales. scilicet memoria
intellectus et uoluntatem. similitudo
autem est in gratuitis. et ideo similitu-
do est quidam perfectio imaginis. quod
gratia perficit naturam. Hec ille. Ean-
dem auctoritatem tractat magister
sententiarum. di. ii. primi. de culus ulte-
riori persecutione flecto. Et reuera
est multum mirabile quod nos sumus
facti ad imaginem beatissime trini-
tatis. non dico secundum corpus: sed secundum
animam de quo nunc uidemus modi-
cum recordari. et si recordamur
modicum uidemur eidem pro tanto
beneficio grati. De natura imaginis est
quod reformemur illi rei cuius est ima-
go: et quod ipsa quod est possibile rep-
sentet. Esse igitur ad imaginem dei ob-
ligat nos ad mundiciam anime: et ad vir-
tutes: et ad opera bona faciendum: sed
heui possumus dicere cum psalms. non enim
in honore esset: non intellexit prepara-
tus est iumentis insipientibus: et filius
factus est illis. Sed cristes in celo
empirico post resurrectionem generaliter
collaudabunt deum de tanta bonita-
te ipsius creatoris. scilicet quod ipsos crea-

uit ad suam imaginem per quam fuerunt
gratie et glorie susceptui dicentes ad
inulcem. Benedicamus patri et filium
cum sancto spiritu laudemus et supal-
temus cum in secula. Tunc alii rident
res poterunt dicere. Benedictus es
domine in firmamento celi et laudabi-
lis et gloriosus et superaltatus in se-
cula: quia ad tuam imaginem nos crea-
sti. et hoc de primo. Secundo collau-
dabunt deum pro sua redemptione et hoc
materia maxime laudis nam collau-
dabunt preteritum: quia unicum filium nobis
misit dicentes illud Apoca. vii.
Benedictio claritas et sapientia: et
gratiarum actio: honor: uirtus et for-
titudo deo nostro in secula seculo-
rum Amen. Laudabunt filium
qui carnem nostram assumpsit. vias
paradisi nos docuit. sacramenta
instituit pro salute nostra. mortem
turpissimam sustinuit et redemit a
morte eterna. Quam laudem quem
cantum poteris dicere pro tantis
beneficiis. Certe illud Apoca. v.
Dignus est agnus qui occisus est
accipere uirtutem et diuinitatem
et sapientiam. et fortitudinem et ho-
norem. et gloriam et benedictionem:
Collaudabunt spiritum sanctum
qui in uirginem ut mater dei esset
superuenit qui apostolos omnis ge-
neris linguarum ut ecclesiam instrueret
edocuit. et multa alia beneficia prout
hic dicentes illud Sap. xij. Deus quod bo-
nus et suauis est dominus spiritus tuus in
omnibus. iste erunt laudes. iste cantile-
ne ista dulcia carmina et similia que
dicunt omnes sancti et sancte in illis

Sexta gloria corporis

curia celesti. Cogita si potes quoniam
gaudium erit in tantis melodiosis-
simis cantibus. Quis posset capere
Certe nullus vivens. Tales non
sunt can: sene hominum mundanorum
et satuarum mulierum qui cōiter sunt
inhoneste et magis ad malum quam
ad bonum provocat: et quibus com-
mittuntur peccata multa: ducentia ad
ploratum inferni. De quolibet horum
prophetauit david et per eis dixit.
Benedicā dñs in oī tēpore: semp
laus eius in ore meo. Et hec de
secundo. Tercio vero collaudabūt
deū per eorum gratificationem. nam
deo faciente gratiam receperūt in sa-
cramentis et aliis qua meruerūt vi-
tam eternam Ro. vi. Gratia dei vita
eterna. Ista ē grā gratū faciens quā
est dispositio per quam anima placens
deo efficitur et eius benivolentia
assequitur per quam imago dei in
anima deformis iterum reforma-
tur que etiam bonos a malis: dis-
cernit. quia sicut Aug. sup Job.
Sola dei gratia redēptis peccatis
sunt distincti. Et ista gratia ut
expressius dicā est quedā spiritua-
lis forma que in anima a deo im-
mediate creatur per quam anima
ipsi deo conformatur diligit et ad
vitam eternam acceptat. Hec autem
est fons mentis depurativus: ip-
sa enim laudat sordes peccati.
Ab ipsa plures rivuli virtutum
emanant. Et sicut fons ad locum
fuit inferiorem. sic ad locum huius-
modi gratia Jaco. iiii. Deus super
bis resistit. humilibus autem dat gra-

tiam. Ista est pons sustentatus ne
homo cadat in fluvium inferni
de una ripa ad aliam transibimus
id est de hoc mundo ad gloriam
Super istum pontem positi mor-
tis periculum non timeamus: ideo
ait apostolus hebre. xiii. Optimū
est gratia stabilire cor Act. xv.
Per gratiam domini iesu credimur
saluari. Hanc igitur gratificatio-
nem sancti cognoscentes se ha-
buisse a deo dum fuerunt in via
specialiter super hoc referent gra-
tiarum actiones dei in ps. Non
mortui laudabūt te domine neque
omnes qui descendunt in infernum.
Sed nos qui vivimus benedici-
mus domino per gratiam quam
dedisti nobis in mundo benedici-
mus domino ex hoc nunc et usque
in seculum. Et hoc de tercio.
Quarto vero collaudabunt do-
minum propter glorificationem
ista est ultima et summa causa gau-
dendi cantandi et deum collaudā-
di qui tanta cōferet bona pro me-
ritis incomparabilibus ad talem
gloriam de qua et si aliquid dixe-
rimus nihil tamen comparative
diximus ad ea bona que ibi vere
sunt. Ideo ut profeta. Beati qui
habitant in domo tua domine in
secula seculorum laudabunt te.
Et Apocal. xix. Audui vocem
quasi multarum tubarum in ce-
lo dicentium alleluia. Laus et
gloria et virtus deo nostro. Et se-
quitur. Gaudeamus et exultemur
et demus gloriam deo nostro. quia

Septima gloria corporis

112

venerunt nuptie agni et vxor eius
preparauit et datu est ei vt coope-
riat se bis sinu splendens candidu
Istud bis sinum est duplex istola
scilicet gloria anime et corporis.
Sic igitur patet q ibi erit vocal
collaudatio ad quas vocabimur
vbi nobis dicet. Venite bñdi. et c.

S **Septima** gloria
cor-
poris erit delectabilis
visio. Quomodo aut

fiet talis visio declarat Richar.
dicens. q duplex est imutatio sen-
sus. Queda qua cōcomitatur na-
turalis organi trāsmutatio. Que-
dam qua talis trāsmutatio non
cōcomitatur: sed patitur sensus
passione animali. In prima im-
mutatione sensus ita recipit for-
mam sensibilis q vere denomina-
tur ab ea vt cum homo ita sentit
calorem q instrumentum sensus
est calidu. In secunda mutatiōe
ita recipit similitudinem forme
sensibilis q nō denominatur ab
ea sicut patet in visu. Visus enī
videndo album nō efficitur alb⁹
Albedo enī vniuoce non pre-
dicatur de albedine que est in pa-
riete. et de eius similitudine que
est in oculo. Prima imutatio nō
potest esse sine materiali trāsmu-
tatione que stare non posset cum
impassibilitate beatorum. Sed
secunda immutatio nō requirit o
necessitate nisi quandam immu-
tationē seu passionem animalem
Sine hac accēdere potest: q sensus

est quedā passio animalis loquen-
do de actu sentiendi. Secundo
ergo modo intelligendo q i bea-
tis quilibet sensus erit in actu. q:
talis passio sensus est eius secun-
daria perfectio. hec ille. Erit igit
corporalis et delectabilis visio re-
rum in quatuor principaliter.

Primo erit visio assumpte hu-
manitatis.

Secundo virginis et di matris

Tertio felicitatis societatis.

Quarto celestis claritatis.

Principalis igitur visio erit
assumpte humanitatis. Dictum
est enim prius per Richardum
q virtute supernaturali humani-
tate christi oculis corporalib⁹ bea-
ti videbunt. in quocūq; loco cele-
stis empirei fuerint. Si pulchrum est
videre regem in ornamentis rega-
libus quanto magis pulchrum et
delectabile erit videre regem re-
rum in decore illo maximo quo
fulgebit in celo. Utq; nihil am-
plius erit tam delectabile sicut ip-
sum sic videre. Nunc enim non
saturatur oculus visu. Eccles. i.
Sed videre tunc saturabitur.
Tūc qdā beat⁹ ingrediet et egre-
dietur et pascua inueniet Joh. x.
Quia vt ait Nicolaus de lyra.
Beatus reficietur interior in as-
pectu diuinitatis. et exterior in as-
pectu humanitatis per quam sal-
uatus est. Ideo dicit in plurali
pascua. hec ille. Et ad hanc de-
lectabilem visionē puenire valea-
mus multum diligenter debem⁹

p

Septima gloria corporis

custodire oculos nostros: ut non perdamus tantā visionē ipsi⁹ xpī. Ideo dicit ppheta. Auerte oculos meos ne videant vanitates in via tua iustificā me. Et ob hoc dicitur Ecclesiastici. iij. Oculi sapientis in capite eius. caput nostrū est christus. In hoc capite debemus oculos collocare dicente ppheta. Oculi mei semper ad dominū. Et si uinc non possumus oculos corporales in eum figere nec eum videre talibus oculis debemus tñ oculos figere spirituales. s. intellectum ⁊ affectum ut in specta vita christi ⁊ conuersatiōe ⁊ eius mādatis valeamus ei conformari sicut scriptor: per hoc q oculos ad exemplar dirigit recte scribit ut dicamus illud. iij. Paral. li. xx. de nostro. Cū ignorem⁹ qd agere debeamus hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te. Affectus eius noster debet in christo capite collocari ut attendentes q pro nobis fecit: ⁊ quāta beneficia nobis contulit: ⁊ pferre pmissit ipse super oia diligamus. Sed heu multi sunt similes porcis que fruct⁹ ab arbore deuorant: ⁊ oculos ad arbore nūq̄ leuant. de quibus dicitur in ps. Oculos suos statuerunt declinare in terrā. Nāz tota eoz attentio ⁊ affectio est ad h̄ terrena. Et vere sicut oculus fm diuersitates rerū distantū est cognitiuus. quia rē quā uidet a remotis iudicat parua ⁊ quā uidet de

ppe iudicat magnā ut apparet i sole quē parua iudicat cum ramē sit octies maior tota terra. Sic ē de peccatoribus a deo ⁊ a celesti pmo p peccati distantia plurimū elongatis. Nā ut dicit ps. Lōge a peccatoribus salus. ideo ⁊ celeste premiū parui pendūt. Terrena vero quibus per amorē sunt propinqui magnipendūt ⁊ caripendunt. In quorū psona dī. Isa. xxxviii. Attenuati sunt oculi mei. s. in excelso. Sed aspiciētes terrena habēt oculos fortes ⁊ iudicant talia eoz affectioni ppinqua fore magna. Ecōtra iustoz oculis celestia eoz affectioni propinqua videntur maxima. dicētes cū ppheta. Ego cognoui q magnus est dñs. terrena vero cum sint a iustis remota parua vidētur: imo q si nulla. Jere. lxxi. Asperi terram ⁊ ecce vacua erat ⁊ nihil. Leuemus igit oculos nostros ad deum sicut legimus de sancto martino ⁊ pluribus aliis q oculis ac manibus in celum erat semper intentus: ut mereamur christum uidere oculis corporalibus in assumpta humanitate: qm̄ illa erit maxime visio delectabilis. Et hoc d p. Secūdo dicit q erit delectabilis visio vgis ⁊ dei matris. h. n. p⁹ rps marie erit pulchra ⁊ excelsa i dotibus corporis: ⁊ gloria illi⁹ ⁊ ideo erit multum delectabile ipsam virginē ⁊ dei matrē videre. Nec enim post christū specialiter erit dilecta ab oibus sanctis. Nā

cognoscebat ab eibus q̄ ipsa est ma-
ter dei. cognoscebat q̄ ipsa median-
te sunt redempti. q̄ ipsa fuit ad-
uocata eorū dū erant in mundo.
et multa alia beneficia cognoscebat
que nūc ignorant: que tñ ipsa p̄-
curāte fuerūt eis collata. id̄ sum-
me eam diligēt et amabūt: et ma-
ximā reuerētiā exhibebūt. Et nō
solum hoies: sed et angeli quasi
reginam celoz: et dominā angelo-
rū honorabūt. id̄ oēs ipsam cum
maximo gaudio videbūt. Quz q̄
to gaudio videres matrem dul-
cissimā si esset regina pacifica et
maxima p̄speritate totius orbis.
Vere tale gaudium nihil est ad
gaudiū illud qd̄ habebunt sancti
de sanctissima matre dei. Hāc at̄
gliaz et pulchritudinē virgo ma-
ter dei meruit suis maximis vir-
tutibus. s. humilitate: castitate: et
charitate. Hec at̄ nō habuit oculo-
los sup̄bos. nā oculi sublimēs s̄
tēdūt elationē animi: dicēte Gre-
go. in moralibus. Cordis super-
bia vsq; ad mēbra foras ostendit
et per oculos citi⁹ iudicat. Scie-
bat enim virgo benedicta scriptū
esse Isa. v. Oculi sublimiū depri-
mētur. dicereq; potuit illud ps.
Disce non est exaltatū cor meum:
neq; elati sunt oculi mei: neq; am-
bulavi in magnis. Sciebat insu-
per q̄ sup̄bia excecatur oculum ra-
tionis. vnde in figura dicitur de
assyr̄iis qui interpretat̄ sublimēs
isrl̄. Reg. vi. Percute gentē hāc
cecitate. Vere patitur oculus su-

mo superbie et excecatur ut vide-
re non possit. Iuxta illud p̄phe-
te. Obscurentur oculi eorū ne vide-
ant. vnde inter omnes passiones
miserabilior est ipsa cecitas. nam
ipsa est que decipit cecū in appre-
hendendo: in iudicando: et eligen-
do. In apprehendendo quia ce-
cus nescit apprehendere vtrū hoc
sit album aut nigrum. In viden-
do. quia quandoq; se iudicat ad
orientē ire et vadit ad occidentem
Etiam in eligendo. quia loco au-
ri eligit cuprum. Ita cecus idest
peccator res mūdanas que sunt
nigre obscure et viles reputat cla-
ras et nobiles. Et ecōuerso etiaz
peccator decipitur in iudicando
siue deliberando. quia sepe fit ut
deliberet et iudicet ire finaliter ad
paradisum: et tamē vadit ad infer-
num. decipit etiam quia cōmuni-
ter eligit denariū p̄ paradiso So-
pho. i. Ambulabūt ut ceci qz do-
minō peccauerunt. Tales igitur
pericula peccati non perpendunt
Virgo at̄ humilis clarissime vi-
dēs oia ad salutē necessaria ad tā-
tā p̄fectionē puenit ut i curia cele-
sti sit delectabile eā videri ab oib⁹
bris. Et h̄ d̄ so. ¶ Tercio erit vi-
sio delectabilis felicis societatis.
Certū ē tñ q̄ brōz erit maximus
numer⁹. Sic d̄ Apoc. vii. Logi-
ta igit̄ q̄tū gaudēs si h̄eres ma-
ximā multitudinē fr̄uz multuz a-
te amatorum et videres oēs eos i
maxima potestate in maxima glo-
ria p̄petua et i qua null⁹ possz eos

Septima gloria corporis

molestare. Vere tu plus diliges quolibet sanctū in paradisi gloria quā vnq̄ dilereris aliquā personā in hoc seculo. et p̄ cōsequens plus gaudebis videre illos in illa gloria q̄s gauderes de quibuscūq̄ amicis huius mundi existentib⁹ in quacūq̄ excellētia mundana siue in papatu siue in gloria regali. Omnis igit̄ mortalis hoc gaudium intelligere poterit: qđ tamen non erit principale gaudium. Ab illa celesti curia omnis inuidia erit elōgata: que tamē in hoc mundo multum regnat. Nullus enī tristabit de bono alterius: s; gaudebit vt dictū est. Nunc vero inuidia filia elatiōis habet cursū suum. Ex eo enī q̄ aliq̄s vult alij preferri eius inuidet p̄speritatē. Ideo inuidia dicit̄ a nō videndo: q̄ nō pōt̄ videre bona aliorū. Hec enim est qua mediante diabolu⁹ p̄curauit casu⁹ primorū parentum: qua mediante cayn interfecit abel fratrē suū: qua mediante ioseph vēditus est a suis fratrib⁹ qua mediante christus a iudeis crucifixus est. Dicente scriptura Mathē. xxv. De ipso pylato q̄ secebat q̄ per inuidiā tradidissent eum. Inuidia imēdiate opponit̄ charitatē que deus est. Non sic d̄ illis qui sunt vel erunt in gloria sed id vere de illis dicitur qđ scribit̄. i. Machā. viij. Omnes obediunt vni. et nō est inuidia: neq̄ zelus inter eos. Et hoc de tertio. Quarto dictū est q̄ ibi erit de

lectabilis visio celestiu⁹ claritatis. Ad enim solū delectabiliter christum videbunt aut virginē gloriosam aut tantam societatem: sed etia⁹ videbunt oculis corporeis illud maximū et pulcherrimum pallaciū celi empyrei. et quecūq̄ voluerint videre in tota mundi machina videbunt. Unde sicut pulchritudo domus facit ad solaciū et cōplacentiam atq̄ delectationē hoīum: sic vtiq̄ pulchritudo illius perpetue domus et habitationis faciet ad gaudium et delectationem scōrum. Si tantum delectant pulchra castra pulcherrime domus et habitationis huius mundi in eis habitantes vt vir velint ea dimittere: quid faciet illa domus regia que sine cōparatione pulchrior erit oīb⁹ palacijs que vnq̄ fuerūt etiā si omnis illarū domorū pulchritudo posset simul esse. Hec est domus de qua dicit̄ in ps. Gloria et diuicie in domo eius. Cogitemus igit̄ fratres q̄ nō habemus hic ciuitatē manentem sed futurā inquirimus. Heb. xij. Alit enim p̄pheta. Letatus sum in his que dicta sunt mihi. Et que sint dicta respondet. In domū dñi ibimus. Et si est leticia in spe quanto plus in re. Vere multi vident de his nihil credere et per p̄sequēs esse infideles cū tantā diligentia videantur habere de istis domibus transitorijs. et de illa celesti nō curēt. Hec ergo celestis habitatio dabit vt

Octava gloria corporis 114

perpetuo in illa delectabiliter vi-
uāt hīs qbus dicet. Venite bene
dicti. p. m. rē. Et hoc de septimo
principali

Octava gloria
corpo-
ris erit grata multuz
auditio. Dicitur est pri?

q oēs sensus erunt cū suis acci-
bus et hoc rationabiliter: q si sit
ibi vocalis collaudatio: sicut pri?
dictū ē. etiā credēdū est q ille vo-
ces audient a beatis cum in suis
corporibus nulla mēbra vel orga-
na desint. Videmus. n. ex pimen-
taliter q magna est delectatio et
cōplacencia in cantu bene ordina-
to et pportionato. Sic credendū
est q illa celestis congregatio
delectabitur audiendo tot et taz dul-
ces voces. Unde ibi erit gratissi-
ma auditio ex qua attuor. Et.

CPrimo ex vocū sonoritate.

CSecundo ex multoz quātitate

CTercio ex dictorum veritate.

CQuarto ex cunctoz bonitate.

Erit igitur mirabilis et grati-
fima melodia in auditu ex vocuz
sonoritate. Uor quidem grauis
rauca aspera et dissona valde ē vi-
tuperabilis et nociua: et discordie
in armonia generatiua et auditus
audientium attediatiua. imo vor
vni? si sit dissoluta multozū bene
canentiū turbat vocē: vt ait Pe.
de berchipuo. sed vor dulcis cō-
sona et ordinata multas hēt lau-
dabiles pparitates. Est enī vor
dulcis letificatiua: amoris excita-

tiua: puritatis cōplerionis osten-
sua: laudis et preconij magnifica-
tiua. hec ille. Quis dubitare debz
q in illis gliosis corporibus pfe-
ctissime dispositis hec oia sint.
Vere credendum est q ibi erunt
voces dulcissime auditui maxi-
mā melodiā facientes multū re-
sonantes letificantes cūctos exi-
stentes in illa sacra societate. Uor
enī formā pncipaliter ex can-
nalibus gutturis et folliculis pul-
monis que si sunt lenes et tempe-
rate dulcē et tēperatā et equalem
reddunt vocē. Ibi vero oia que
faciunt ad vocē locundā et pfectā
in vnū cōcurrent. Unde hec vor
erit de qua ppheta i ps. Uor do-
mini in virtute vor dñi in magni-
ficentia. Et dicitur vor dñi: quia
omnis vor sanctorū erit principa-
liter ad gloriā et honorē domini et
magnificentia beatissime trinita-
tis: sicut magis dicitur in tertio
articulo. Si enī nunc voces ho-
minū bene cantatiū: aut etiā or-
ganoz: aut alioz instrumentorū
sint gratissime auditui nro. quā-
to magis voces ille sine cōpara-
tione dulciores et melius resonā-
tes erunt auribus sanctorū gra-
tiores. Legimus enī q syrena est
monstrū marinū habens in vm-
bilico et sursum formā virginis:
inferius figurā piscis. Que syre-
na dicitur a dulcedine cantus. q
sui cantus dulcedine nautas tra-
hit et eos dormire facit: quos euz
viderit consopitos ad nauem ac-
p ilj

Octaua gloria corporis

cedit et quod poterit capere secum
ducit et perferens ad locum suum
ipsum secum conuenire cogit qui
si noluerit vel non poterit ipse per
rimet et eius carne deuorat. Hec
Bartho. in libro proprietatum. Ta
les sunt cantus communiter huius
mundi et mulierum maxime in cho
reis et aliis locis. Unde diabolus
in hoc assimilatur custodi porcorum
qui quando vult porcos suos con
gregare facit unum clamare. et sic
omnes alii clamant et veniunt.
Sic diabolus quando vult congregare
exercitum suum facit unam mu
lierem clamare in media villa
et tunc omnes stulti et stulte con
ueniunt et ibi capiunt multis pec
catis et tandem ad infernum de
ducuntur. O charissimi non est
hic locus cantandi tales cantile
nas: sed magis flendi. Luc. vi.
Beati qui nunc fletis quia ride
bitis. Et sequitur. Ne vobis qui ri
detis nunc: quia lugebitis et fle
bitis. Sicut enim sponsa que reci
pit alienum non meretur consolari
sed flagellari. Sic anima non me
retur consolationem illius celestis
patrie quam recipit alienum. Bernar.
Delicata est diuina consolatio et
non datur admittentibus alienam
Abstrahere igitur te a cantu satuo
ut possis audire illam eternam in
ubilationem. O qua Cant. ii. Alit spiritus
sui. idest christus sponse. idest ec
clesie desiderans nostram salutem.
Sonet vox tua in auribus meis
Vox enim tua dulcis. Si christi-

sto sit dulcis vox cuiuslibet beati
non immerito debet esse dulcis al
teri beato. Et sic patet quomodo
erit gratissima auditio ex vocum
suauitate sonitate. Secundo erit
gratissima ex multorum quanti
tate. Non enim erit una vox tan
tum resonans et dulciter iubilans
sed erunt tot voces quot sancti.
de qua multiplici voce. ait Jo.
Apoc. xiiij. Audiui vocem de ce
lo tanquam vocem aquarum multa
rum et tanquam vocem tonitruum ma
gni. et vocem quam audiui tanquam
cythararum cytharizantium in
cytharis suis et cantabant quasi
canticum novum. Dicit ergo Job.
Audiui ergo vocem exprimentem
mihi de gaudio celi tanquam vocem
multarum. idest multorum populorum
siue sanctorum qui ex multis po
pulis electi sunt qui dicunt aqua
per flurum successive generatio
nis. Dicit et tanquam voces tonitruum
magni: quia longe late audit. Et
dicitur vox tonitruum propter magnam
expressionem vehementis desiderii
quo desiderant laudare deum. Si
cut enim tonitruum generatur ex
vapore incluso. in nube quem con
tinere non potest. Sic sancti in pa
tria non possunt continere deside
rium suum quin vocibus illud ex
primant. Dicente propheta i ps.
Erulabunt sanctissimi gloria. Erul
tare est pro gaudio quasi extra se
saltare. Sequitur. Et vocem quam
audiui etc. Hic commendatur illa
melodia ab instrumento musico.

Cythara lignum habet cui omnes corde sunt fixe. Hoc lignum designat meritum dominice passionis quā in ligno crucis sustinuit cui omnia merita sanctorum affixa sunt et cuius virtute omnia efficacias habet quia sine illo nullum sonum reddunt. Beati ergo in patria sua christo attribuunt. Ideo cordas suas ligno extendunt: et dā merita in singulis cordis. i. sanctis computando vident correspondere premia: resultat huius cythare. id est societatis sanctorum suavis simum vocis gaudium. Et sequitur Et cantabant quasi canticum novum. quia hoc canticum tantum placebit per infinita secula quantum illa hora qua primo incipitur: et ideo semper reputabitur novum. Hoc est canticum de quo ait propheta in ps. Cantate domino canticum novum. Inestimabilis melodiam. Incomparabilis sublatio: quis te merebitur audire. Nonne hi qui gaudent plus de sua infidelitate quam iusti de fide qui similes sunt cigno qui prope mortem suam dulciter cantat: similes est delphinis et syrenis: qui tunc saltant et gaudent quando tempestas in mari debet insurgere. Sic multi gaudent in morte reperi. Certe tales non merentur audire illam vocem dulcissimam qua ex gaudio tantum sequitur tempestas damnationis eterne. de quibus dicit Job. xxi. Exultant iustus et tenent tympanum et cytharam et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis di-

es suos et in puncto ad inferna descendunt: qui dixerunt deo recede a nobis scientiam viarum tuarum nolumus. Ecce qui non vident lucem consisterunt tristes. unde dicit Thoma. v. Quale gaudium mihi erit. qui in tenebris sedeo et lumen celli non video. Sic sine lumine gratie nullum potest esse gaudium spirituale et ideo qui per peccata lumine gratie sunt privati nunquam perfecte gaudent. qui semper portant secum causas tristitie scilicet remorsum conscientie per crimina que secerunt. in ps. Non gaudebit inimicus meus super me. i. inimicus gratie non gaudebit de ea. sed timor dei delectabit cor et dabit leticiam et gaudium. Excl. i. Talibus dabitur gaudium illius eterne sublationis. et hoc dicitur secundo. Tertio dictum est quod in illa eterna gloria erit gravissima auditio ex dictorum veritate. bonis enim bona placeant. Ad hoc ergo quod cantus placeat deo oportet quod placeat ei cantor materia forma et finis. Et in hoc duo ultima puncta simpliciter declarari. Cantorem quidem duo faciunt placere iuxta christum. scilicet affectio mundana et intentio recta. Unde sicut vor mundana. id non est gratus catus reproborum. Isa. xxxviii. Alit Ezechielas. Domine saluum me fac scilicet a peccatis. et ps. n. ca. c. diebus et c. Secundo requiritur quod sit intentio recta: sicut vor placet alta. intentio enim recta facit attingere ad altissimum. In ps. Cantabo domino qui benefecit

¶ p. liij

Octaua gloria corporis

mibi. 7 ps. n. d. altis. Non nūmo propter cupiditatem: nō mundo pp vanā gloriā: nō carni pp lasciuiā: sed dñō pp ei⁹ laudē. Unde dicit. li. Paral. xx. Ad iofaphat statuit cantores dñi: vt laudarent eum. Vere tales sunt cantores illius superni tēpli: qz mundi a peccatis 7 oēm cantus suus faciūt ppter deus. iō eoz cātus sūme placet ipsi deo. 7 pētis ipsis cātorib⁹ Si enim cātor displiceret q̄tum cūqz bene ageret cantus eius nō placeret ipsi odienti. Ibi vero scz in gloria erit maxim⁹ amor vnus ad alterū. 7 iō cātus talitū multū erit gratus oībus sibi dē cōsistibus. Videmus. n. qz matres q̄ multū diligūt natos suos sine vidēt siue audiūt eos bene cantātes in diuino seruitio multū delectant. Cantabūt insuper dñō vt dictū est figurati primi. Paral. xvi. Abi dicit qz dauid constituit corā archa dñi sacerdotes canes iugiter. Placet ēē cant⁹ qñ materia ē pulchra. Materia at cātus beatorū erit de beneficijs diuinis. in ps. Cantabimus 7 psallemus virtutes tuas Cantabūt igif de virtute 7 potentia dei: quā oñdit in mūdi creatione. de ei⁹ misericordia quā ostendit in nostra redemptione. de eius clementia quā oñdit in beatorū saluatione: 7 de multis alijs que longū foret enarrare. Dicēte propheta in persona cuiuslibet beati. Misericordia 7 iudiciū m cātabo tibi domine. Placet iterū cantus quā

do sit letando humiliter. sicut cantus auiculaz letior ē 7 magis gratus quā cātus magnaz auīū. Atqz cantus beatorū fier cū magna humilitate 7 reuerētia ad ipsos deum 7 ad se inuicem. ideo erit gratissimus. Iō in psona cuiuslibet sancti dicit ppheta. Gaudebūt labia mea cum cātauero tibi 7 anima mea quā redemisti. Unde talis cātus in oī humilitate facit delectabilē: 7 seipsum cātantē 7 cunctos audiētes. Q̄ta leticia quātum gaudiū q̄ta exultatio erit in auditu tātorū cātantiū. Quis potest hec cogitare: certe null⁹ mortalium. Q̄tū debēt optare huiusmodi cantū 7 maximā melodiam. hī qui delectant in cantibus inhonestis 7 lasciujs alijs q̄ ducūt ad infernū. Sed notate qz sicut oz prius facere vigiliā qz festū: sic opz nos prius flere cū flentib⁹: ut post possimus gaudere cū gaudentib⁹. Placet vltimo cātus qñ ē sicut iam diximus in gratiaz actione. Sicut filij israel cātauerunt post transitū maris rubi di. ad inuicē illud Ero. xv. Cātemus domino gloriose. Sic vtrqz cantabunt deo gratiaz actiones referendo sancti qz euaserūt pericula maris rubi: idest huius mūdi pētis plenī. Alidentes aduersarios suos. i. demones 7 acq̄scētes submersos. i. dānatos ppetuo in illo maris igne 7 sulphure 7 alijs multis pētis pleno qd est infernus. Cantabunt insuper p adeptione glorie

dicēte Thō. c. xiiij. Per vicōs eius
alla cantabūt. Alleluya enim ē cā
tus gaudij et exultationis. Inter
pretatur. n. alla laudate dominus
et ideo istud dī esse canticū beato
rum q se3 deum laudādo letātur
et eum benedicēdo et amādo cōti
nue occupant. Istud ē canticū
inter cetera ecclesia sepius replicat
ad denotandū q laus diuina de
bet oibus sūme placere et ab om
nibus sūme desiderari. vñ Apoc.
xix. dicis. Et quattuor seniores et
quattuor animalia adorauerūt de
um sedentē super thronū dicētes.
Amen. alla. Unde in ca. illo qua
ter ponit hec vox alleluya p sacra
mentū trinitatis et unitatis. Talis
igitur cantus maximā faciet i au
ribus sanctorū delectationē ex di
ctorum veritate et cunctōrum bonita
te: quā gratissimā auditionē asse
quentur hī quibus dicetur. Ve
nite benedicti. p. m. et.

Nona gloria corpo
ris erit redo
lēs odoratio. Pro quo
notādū est h3 Richar.

q perfectio glorie phibeat: ne p
fectio vnus porētie ipediat alteri
us operationē qd nō pōt facere nā
in hoc corruptibili statu. Item di
cit q in corporibus gloriosis erit
odor in sua vltima perfectiōe nul
lo mō per aliquā superflūā humi
ditatē depressus. et iō ab eis multi
plicatur odor ad olfactum sine ali
qua euaporatiōe. hec ille. Et iuxta
hoc possumus dicere q ibi erit

odoratio ex quattuor maxime. Et

Primo ex dñi fragrantia.

Secundo ex virginis presentia

Tercio ex ceteris assistentia.

Quarto ex sui subsistentia.

Primo igitur erit ibi odoratio
suauissima et delectissima ex chri
sti fragrantia. Credendū est enim
q sicut xps excedit i gloria corpo
ris oēs sanctos et sanctas paradī
si: ita etiam excedit in his que con
sequuntur huiusmodi gloriā quo
rum vnū erit odor ille delectabilis
sim? q multiplicat in corpore xpi
vsq ad olfactū cuiuslibet bti. Un
de ecclesia cōsiderans huiusmodi
odorem excellentē ait ipsi christo. Il
lud Can. i. Trahe me post te cur
remus in odore vnguentorū tuo
rum. Bonus odor confortat spi
ritus corporales. Sic xpi odor
suauissimus magnā cōfert conso
lationē et delectationē oibus bea
tis. Sicut. n. videmus q in apo
theca sunt spēs redolentes quarū
vna plus redolet altera. Sic cre
dendum est q in illa summa apo
theca sunt valde plures species. i.
sancti quorum vnus excellit alte
rum in odore. Unde christus qui
plus ceteris redolet figurari po
test per pantheram. de qua dicit
libro proprietatū. viij. Qd ab ore
eius erit odor aromaticus supra
modū suavis: et propter eius sua
uitatem omnia animantia ipsam
sequuntur. Sic ipse christus est
proferens ex se odorem suauissimū
propter quod omnes sancti ipsius

Non gloria corporis

sequuntur. De quibus dicit Apocalypsis. Sequuntur agnati quocumque scierit. hunc odorem si non valemus nunc sentire: tamen possumus odorem sue boneritae quod debemus imitari sentire et videre. Unde ipse dicit Jo. viii. Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vite dicit dominus. Uita christi et eius pueritio fugat in nobis tenebras vitiis. Istud sequi est apprehensio cum dilectione operante eorum que sunt necessaria ad salutem. Unde sicut homo per quinque sensus naturales cognoscit omnia: quia omnis nostra cognitio incipit a sensu. Ita per quinque sensus spirituales apprehendit que ad salutem pertinent. Vix per visum sapientie et discretionis. per auditum obedientie et subiectionis. per odoratum redolentis premeditationis. per gustum suavitatis deuotionis. per tactum penetrabilis passionis. Et sicut non potest quis vivere si priuatur quolibet sensibus corporalibus. et membrum domini mortuum quod non sentit. Sic anima per gratiam non est viuans nisi spiritualibus sensibus sit dotata. Immo si anima que ad salutem pertinent sentire non preponderatur: mortua iudicatur. et ideo ad spiritualiter sentiendum monet apostolus. Philosophus. hoc sentire in vobis quod et in christo iesu. Sentiamus igitur in domino pericula siue dispendia. Hoc sentite cordis flagitia in vobis crucis supplicia in christo celi solatia. Iesu qui interpretatur saluator. Sed

multi de hoc nihil sentiunt. Causa est: quia membris non sentit dolorem: nisi quod diu manet in corpore. Oleum mandragore sic hominem dormire facit quod non sentit sectiones vel puncturas: et semen iusquamini fiat de eo unguentum: ita stupefacit membris cui apponitur quod quasi totaliter perdit sensum: sic limbo oleo rosario deliciarum repleti semine dei uiscerum christi bonum odorem non sentiunt: imo quasi insensibiles remanent. Sap. illi. Inconstancia concupiscentie transuerit sensum. Non sic charissimi: sed sentiamus christum donec inueniamus. Sicut canis dum sentit predam non cessat donec eam inuenerit. Et sic de primo et ceteris. Dicit secundo quod in gloria erit redolens odoratio et per sentia matris dei. Hec. n. beata virginis: sicut post filium suum speciales habet corporis gloriam: ita specialiter habet odorem: et ita et beati ex ea specialem sensationem olfactus consequuntur et speciales delectationem. Unde de ea cantat sancta mater ecclesia. Sicut myrrha electa odorem dedit suauitatis sancta dei genitrix. Cum. n. sit iam in corpore gloriosa: ut pie credimus dedit odorem suum in celo empyreo in quo cum christo filio suo regnat et regnabit perpetuo: dabitque illum odorem toti curie celesti post diem iudicii. Hec etiam in hoc mundo flagrat per fame redolentiam. Quanta huius virginis sit in toto orbe fama videri potest per

deuotionem singularem quam omnes christiani habent ad eam. Unde de ea possumus dicere. illud Jo. xij. Domus idest ecclesia impleta est ex odore unguenti. Et ipsa loquitur diuina sapientia. Eccl. xliij. ds. Quasi balsamum non mixtum odor meus. Nam si cut in balsamo totum est medicinale. scilicet folia flores et fructus Sic in virgine folia sancte locutionis flores honeste conuersationis: et fructus bone operationis: omnia fuerunt bona et domino accepta. Et in illo capitulo ponitur aromatica et odorifica ad expressionem bone fame ipsius. nam et beatam inquit Lu. x. Me dicent omnes generationes idest beatitudinem meam predicando dilatant. Nec mirum: quia per ipsam omnes beatificium acceperunt: peccatores reconciliationes iusti benedictionem et angeli reparationem. per ipsam deus operatus est salutem in medio terre. et ideo ad ipsam aspiciunt ut ad matrem dei qui est fructus omnes reficiens suo odore saluifico. unde ipsa potest nobis proferre illud Gen. xlvij. ecce odor filij mei: sic odor agri pleni. Hec est igitur domina que singulari odore fame nunc fragrat et fragrabit odore reali apud omnes sanctos in gloria celesti. Et hoc de secundo. Cuius est tertio quod in celo erit odor redolens ex ceteris assistentia. nam et consequenter credendum est quod

omnes illius celestis apothecae species. idest sancti singulari odore redolebunt secundum plus et minus. O quantus odor: quanta redolentia tot specierum. Si enim omnes species omnium apothecarum que nunquam fuerunt aut erunt essent in unum non tantum facerent odorem: nec ita suauem redolentiam: sicut faciet illa maxima societas sanctorum. Ibi odoratus erit in maxima delectatione: immo et ipse totus homo corpore et anima gloriosus. iuxta illud Prover. xxvij. Variis odoribus delectatur cor. Unde poterunt ipsi beati dicere illud. ij. Cor. .li. Christi bonus odor sumus. Mons libani ratione multitudinis arborum aromaticarum dicitur totus odorificus. Eccl. xxxix. Quasi libanus odorem suauitatis habite. Tales fuerunt odoriferi per scitatem et perfectionem vite. Nam talis odor perducit ad odorem paradisi. Et nos quidem si velimus ad illum odorem paradisi peruenire debemus bonam vitam habere. Salmo piscis est qui dulcem aquam sentiens adeo eam sequitur ut nullis aduersis detineatur: imo dum peruenit ad loca molendinarum caudam in ore recipit et exclusas proflit: ita quod aliqui mortui reperiuntur in palls. Sic boni viri saepe odorantes per fidem dulcedinem celestis patrie omnia mundana insipida et amara spoliunt et accipiunt caudam in ore. id est considerantes finem suum molendina. id est ista volubilia ad

erit redolens odoratio

modū molendinis transiliāt. Iuxta illud ps. Diuicie si affluāt nolite cor: apponere. Imo aliquo amore illius suauissimi odoris moriunt pauperissimi oibus rebus mundi renūciando iuxta illud Matth. xix. Si vis perfectus esse vade et vende oia que habes et da pauperibus et habebis thesaurum in celo. Et hoc de tertio. Quarto dictum ē quod in celo erit redolens odoratio ex sui substantia. Quilibet sanctus de seipso gaudebit et odorē sui corporis dulciter sentiet. Videmus. n. quod aliqui non habentes ex se fragrantiam in manu portant aliquod pomum vel aliquid aliud. Beati. n. habebunt pro pomodoro odorifero suum gloriosum corpus: quia erunt una species illius maxime apothecae. Unde quilibet poterit dicere illud Cant. i. Dū esset rex in accubitu suo nardus mea. i. corpus meum dedit in odorem suum de hoc corpore. dicitur Sap. viij. Cum essem magis bonus veni ad corpus coram inquinatum. i. per bonitatem mentis veni ad gloriam corporis. In corpore autem nunc vili omnes inuolunt merces preciosas. scilicet aia; ad imaginem suā et virtutes in sacro baptisimo. Sicut mercatores panno vili et rudī inuolunt mercantias preciosas et si rūpatur nō est cura. Sic de carne nra si maceretur si verberetur non debet esse cura sic quod aia preciosa custodiatur. Mat. xviij. Nolite timere eos qui occidunt corpus. aiam autem non possunt oc-

cidere. Dicitur autem in libro de naturalis rebus quod monstrum est magnum quasi quis habet magnum corpus et paruum caput. Sic moraliter horrendum est de multis hominibus qui nimis habent corpus magnus. i. carnalitatem: et tamen caput in quo vigent sensus habent paruum. i. rationem et mentem habent modicam: quia pauca sciunt et modicum curant de sua salute. Idem sic paulus corpus suum diligebat sicut multi carnales: sed et icebat illud. i. Cor. iij. Castigo corpus meum et in seruitutem redigo scilicet spiritus. quia ex tali seruitute oritur salus ipsius corporis et anime que sanctis viris dabitur in die iudicii cum eis dicetur. Venite benedicti etc.

¶ **Ecima** gloria corporis erit suavis degustatio. ubi dicit Richardus quod gustus non erit in aliquo actu deseruiente nutritiue. sed tantummodo in quantum est apprehensius saporis et hic potest separari ab alio quod erit immutatio aialis sine imutatione naturalis et moralis. An quidam dicunt quod erit quidam humiditas in lingua hominis illius saporis qui maxime concipitur perfecti sensus illius qui in lingua beati seruabitur incorruptibilis perpetuum. vnde inquit doctor iste. Vides mihi dicendum quod hec humiditas aut fiet a deo in lingua per creationem. aut causabitur in ea ex vi beatitudinis anime. et erit

Decima gloria corporis 113

vera humiditas. et i qua erit verus
sapor. hec ille. Erit ergo hec og
ratio sub modo quadruplici.

CPrimo erit quasi cibus reficiens.

CSecundo ipsis sanctis sufficiens.

CTertio oris gustum perficiens.

CQuarto viuaciter afficiens.

CPrimo erit talis degustatio qa
si cibus reficiens. Hoc est dictu qa
talis sapor erit in gustu bop: ac
si esset sapor melioris cibi qa possit
imaginari et adhuc ut credo excel
lentior erit oi degustatoe po vita
ponti imaginabili. hec est gustatio
qa denegabit vocatis ad cena ma
gnam. sed nolentibus venire. Lu.
xiii. vbi dr. Ho qada fecit cena ma
gnam et vocauit multos. et misit
serum sum hora cene dicere inuita
tis ut veniret: qi ia parati sunt oia
et cepunt se oes simul excusare. et
sequitur. Dico at uobis qa nemo vi
roy illoy qui vocati sut: gustabut
cena mea. Per hanc cena intelli
gitur gloria eterna. oo qua Apoc.
xix. dr. Beati qi ad cena agni voca
ti sunt ad ista cena vocauit mul
tos: qi oes vocauit xps deus et ho
neminem volens poire: sed oes sal
uos facere: ut dictum. Thy. ii.
Et misit seruum suum. i. quem li
bet predicatorem. et dicitur in sin
gulari: qi omnes ad eundem fi
nem predicant. s. ad salutem ani
marum uiscere inuitatis: qi erant
negligentes ut venirent: qi para
ta sunt omnia ut nihil remaneret
excusationis. Sed sequitur pessim
um verbum in quo ostenditur

damnatio multorum. Nam cepe
runt omnes se excusare. in quo
ostenduntur valde fuisse repohe
sibiles: qi cum liberaliter inuitan
tur nolunt venire: propter qo ira
tus pater familias ait. Dico autem
vobis re. Dignum et pograuum est
ut si homo inuitatur ad aliqo bo
num percipiendum et ex neglige
tia vel malicia respuit qa ipso po
uocatur. Sed dubitatur oo illo ver
bo omnes: qi si omnes se excusent
nullus videtur saluari. Respon
det iteru. Cepunt se excusare om
nes qui inquit venire nolut culus
modi sunt eminentiy inhoantes.
Villam inquit emi re. Excusant
se rerum opulentis implicantes.
Ideo alter dicit. Iuga bouum emi
re. Tertio excusant se carnis com
placentis inuoluentes. Ideo al
ter dicit: vxores duri. re. Tales in
uitati venire contemnunt. Ideo po
cipit inuitari debiles pauperes ce
cos et claudos. Pauperes spiritu
quoniam ipsorum est regnum ce
lorum. debiles ad faciendum ma
la et fortes ad faciendum bona: ce
cos in sapientia mundi: sed viden
tes que sunt salutis. claudos in qu
bus enervatur carnis pocupiscen
tia et recte ambulat in via paradi
si. Tales no se excusant. Et tertio
qada coguntur infirmitate vel ad
uersitate cu patientia hont in his
propter deus. Qui ergo voluerit
gustare illa sempiterna cenam no
se excuset. Nemo dicat non possu
peccata dimittere. Aliena ablata

Decima gloria corporis

restituere: inimicū diligere: pñiaz egere: immotus viribus labore mus: vt ad illā gustandam veniamus. Et hoc de primo. **C**Secundo dicit q̄ illa gustatio erit ip̄s sufficiens. Alique sūt degustatōes q̄ nō sufficiūt vt paruus cibus multū esuriēti: vel paru⁹ potus multū sitienti nō sufficit cuiusmodi sūt h̄ terrena q̄ nūq̄ sufficiūt: sed illa degustatio erit sufficiētissima: sic q̄ sancti nil aliud vltra degustare cōsiderabūt. **I**ō ale p̄pheta. Gustate et videte q̄si suauis est dñs. **I**ō dñs cena magna: et vere magna. q̄ ipse deus cibus erit oīum in gl̄ia existentiū. Sed ad sensū n̄m ipse vt dñs ē saporē creabit in ore et lingua cuiuslibz b̄ti et p̄petuo p̄seruabit sic q̄ erit cuiuslibz sapor multum sufficiens. Et hoc de secundo. **T**ercio talis degustatio erit oīs gustū p̄ficiēs. Potētia. n. p̄ficiēs suo actu p̄sentiēti et delectabili. sic vtiqz gustus cuiuslibz beati ex tali sapore p̄ficiēs vt sit in op̄atione tali cōpletissima. Ad heb. v. Perfector est solid⁹ cib⁹. i. b̄tōz corpe et aīa. p̄fector ē solidus cibus. i. sapor p̄fectus quasi esset solidi siue p̄fecti cibi. **A**ldem⁹. n. q̄ alius est sapor. et alio mō p̄ficiēs gustū carnis et piscis mellis et lactis et vt cōter quāto cibus ē p̄fectius nutriens tāto ē sapor eius dulcior. **I**ste at sapor b̄tōz p̄t nobis figurari p̄ saporē manne: de quo dicit **E**xodi. xvi. Qd̄ gustus eius erat quasi simile cū melle. Simila aut

Male. de ly. est farina delicatissima et ita sapor ip̄s m̄ne erat quasi sapor panis sci de similia cōmixtione mellis. d. tñ **Sap. xvi.** Paratum panē de celo p̄ficiēti eis sine labore: oē delectamentū in se h̄ntē et oīs saporis suauitatē. sed hoc alit̄ **M̄.** de lyra. **I**ntelligendū ē q̄ nō erat ex nā m̄ne: sed ex merito sanctorū hoīum q̄ cū comedebāt q̄b⁹ sapiebat: sicut desiderabāt. malis autē hoībus et cor. demerito despiciebāt. hec ille. **T**alis vere erit ille sapor celestis q̄ ex meritis dabitur ip̄s beatus et habebit in se oē delectamentū et oīs saporis suauitatē et ita erit sapor solidi et optimi cibi et potus. Et h̄ de tertio. **Q**uarto dictū ē q̄ talis degustatio erit viuaciter efficiēs. **N**ā sicut sensus gustus et oēs alīqñ sensus corpis gloriosi erūt in optia dispositione ita actus illoz erūt in efficaci et viuaci app̄hensione. **A**n p̄figurari per saū mellis quē gustauit **I**onathas. de quo dñs p̄mi **Reg. xliij.** Qd̄ ionathas erēdit s̄mitatē virgule quā hēbat in manu et int̄iit in sauo mellis et p̄uertit manū suā ad os suū et illuminati sūt oculi ei⁹. **S**icut ergo ionathas p̄ cōmestione mellis fortificat⁹ in visu et forte ex s̄ptōe mellis et gustatione: ita vtiqz b̄ti tā ex dispositione corporis q̄ ex illo sapore hēbunt viuacē et excellētē multū gustationem. et sic erit b̄tudo celestis patrie stat⁹ oīuz bonoz aggregatōe p̄fect⁹: vt ait **Boeti⁹. li. liij. psa. liij.**

erit suavis degustatio

119

Quē status digne nobis sua gra
altissimus dei fili? in illo extremo
iudicio pcedere: cui laus honor
et gloria p cōplemēto hui? opis
sit in sēpiternū patriq; et spū scō
quas tres personas vnum deum
credimus in eternum. Amen.

C Finit speculū final' retributio
nis cōpositū p reuerēdū magis
Petz Reginaldēt sacre theolo
gie pfectorem: ordinisq; fratrum

minoz. Impressum Venetiis p
Jacobinū de penlis de Leuco
Impēsis vero Lazari de soardis
die. 7. Nouemb. 1498.

Lōcessū est eidē Lazaro ab illu^m
Senatu Veneto: vt cuiq; hunc li
brum liceat imprimere intra eoz
dominium sub penari in gra rē.

Laus Deo.

Finis.

